

Неопалима купина — наша славна Городня

Чернігів
Видавець Лозовий В.М.
2014

УДК 94(477.51)
ББК 63.3(4УКР-4ЧЕР-2)
Н 52

Редакційна колегія:

**П.Д. Шаповал,
С.О. Закусило,
Н.О. Авер'янова,
Л.М. Якубенко**

Неопалима купина – наша славна Городня. – Чернігів:
Н 52 Видавець Лозовий В. М., 2014. – 456 с.

ISBN 978-966-2765-95-3

Історико-краєзнавча книга, присвячена славному і героїчному літопису Городні – старовинного містечка на Чернігівщині. Цікаві й маловідомі факти, архівні документи і спогади безпосередніх учасників подій, викладені в художньо-публіцистичній формі, зробили видання однією з найповніших розповідей про місто і його людей. Книга щедро ілюстрована і розрахована на широке коло читачів.

**УДК 94(477.51)
ББК 63.3(4УКР-4ЧЕР-2)**

ISBN 978-966-2765-95-3

© Шаповал П.Д., 2014

А серце б'ється: Городня...

Знаємо: і вашу стражденну душу гріла-тішила чиста, як сльоза, біблійська легенда про неопалиму купину. Люди вірили і вірять: цей вічно квітучий святий куш горить і не згорає, сяє і ніколи не згасне, бо з ним правда і благо небес.

І коли взяла нас в обійми мрія донести вам гордий літопис міста з давніх-давен і до пекучого сьогодення, коли бережно торкалися сивих документів, проймалися живими спогадами і героїкою доль – усе частіше і зриміше являлася нам Городня у невмирущому образі неопалимої купини.

Учені-ботаніки прозаїчно мають за легендарну купину животворний ясенець, що привільно росте на недоступних узвишсях. Дехто бачить святу купину завжди квітучим терновим кущем. Іншим особливо дороге поетичне порівняння з пісенною червоною рутою.

У генній пам'яті поколінь і нашій самосвідомості неопалима купина символізує незнищенність України-матері і її народу. Скільки ми всього пережили, як тяжко настраждалися, нас били, грабували, нищили. А ми не стали на коліна. Бо, як писав Тарас: «Не вмирає душа наша, не вмирає воля».

Як у краплі світанкової роси, віддзеркалена в долі України славетна історія Городні. Наше місто палили і стріляли, плюндрували і руйнували, а воно живе і вічне.

Ця книга аж ніяк не претендує на розлоге історичне дослідження. Вона швидше – як наша колективна

спроба освідчитися в любові місту древньому і вічно юному. З нами завжди козацька звитяга мужніх воїнів незабутнього Хмеля. Ми ніколи не забудемо подвигу городнянців, що грудьми встали проти шведської навали, разом з усім народом поховали «велику армію» Наполеона. Нас і досі палить полум'я селянського гніву в борні з царатом. Складаємо синівську шану героям революції і Громадянської війни, гордим борцям за Україну по різні боки барикад. Не забудемо ніколи окрилену й горьовану довоєнну пору, де всього впереміж – і героїки трудових п'ятирічок, і незагойного болю голодомору.

Схиляємося низько у вдячності й шані перед святим поколінням творців Перемоги у Великій Вітчизняній. Ладні мозолі цілувати натруджених долонь солдаток війни і відбудови. Гордимися невтомністю і завзяттям, з якими ви піднімали з руїн і попелищ отчу Городню, возвеличували і леліяли її як матір – найдорожчу кровиночку. А ті з нас, кому випала честь пліч-о-пліч трудитися на благо міста і краю, навіки поріднилися з вами, дорогі земляки. І тим щасливі. Бо ми тепер одна родина, одна сім'я, поєднана минулим і прийдешнім. З батьківською надією вдивляємося нині в юне покоління: яку долю накують йому віщі зозулі під небом України?

Чолом і до землі уклін тобі, неопалима купина – наша рідна Городня! Благословенна будь у трудах, здобутках і сподіваннях.

Озивається старовина

Летять і печально відлітають у сиву безвість віки, мов птахи у далекий вирій. Безповоротно відносять на крилах пам'ять про буремне і хвилююче, драматичне і пафосне. Час безжально змиває всі сліди діянь і сподівань.

Чому ж тоді бентежно калатає серце, так лунко озивається при одній тільки згадці – Городня? Закладена ще в дотатарську добу, утверджена в часи Київської Русі, вона не раз була спустошена і розорена. Та знову і знову відроджувалася, обростала людьми і славою, завжди стояла грізним воїнським форпостом на Сході, навстіж розчиняла приятні двері для гостей. З давніх-давен і понині живе Городня в небайдужих серцях як сповідь і молитва, як святий заповіт нам і нащадкам.

Філарет Гумілевський.

А відколи – Городня? І чому, власне, Городня? Ніби ще зовсім недавно офіційно відзначало місто своє 350-річчя. Та невтомні пошуки і дослідження відсували час народження Городні все далі в глибину віків. Правда, майже все це – під знаком запитання. Авторитетні й шановані знавці чернігівської старовини О.І. Ханенко і Філарет Гумілевський натрапи-

ли на літописний запис ще 1185 року, коли «княгиня, дружина Ізяслава Давидовича, тікала в Переяслав, а звідти їхала на Городок та на Хоробор...». Старанно проаналізувавши всі історичні й географічні обставини, дослідники дійшли єдиного висновку: згаданий Городок саме і був билинною Городнею. І з їхніми аргументами важко не погодитися. Тим більше, що привертають глибоку увагу схильні до гіпотези роздуми педагога-історика з Городнянщини Володимира Проценка, котрий роздобув серед історичних архівів згадку, як «1183 року згорів дотла Городень і церква кам'яна». І коли відійде весь полемічний запал довкола дискусій щодо казенного запису 1552 року «назначити в Казанський похід з північних міст боярських дітей Городні» – яка ще тоді достеменна істина про отче місто відкриється для нас?

Ми добре розуміємо: справжня непідробна історія часто огорнута легендами і міфами, інколи ґрунтується на версіях, гіпотезах і припущеннях.

Та одне знаємо напевне: свій відлік в новітній історії Городня бере з початку XVII століття. В ході жорстоких і тривалих польсько-російських воєн, після Деулінського перемир'я геть розорені тутешні землі Річ Посполита «милостиво дарувала в осадництво» старовинному шляхетному роду Хвощів, де при злитті річок Городня і Бутівка знову щасливо відродилося наше місто. І дехто вважає, що його назва – то від однойменної річки. Та багато хто переконаний в іншому. До цієї більшості схиляється і чернігівський журналіст Володимир Сапон, який переконано стверджує: в основі тут лежить давньоруське слово «городня», куди вкладено конкретний зміст – «загороджене місце, огорожа». В древності чимало

міст були обнесені «городнею», що гарантувало безпеку від різних нападів у ті неспокійні часи. Скажімо, в одному з документів про старовинний Любеч надibuємо: «В замке вправо от вежи две городни с палисадом в две стены, слева так же две городни». Таке походження, до речі, мають і білоруське Гродно, і безліч поселень у нашому краї. А «городні» захищали не тільки від далеких нападників.

Скажімо, уже згадані Хвоці довго і люто чубилися з литовськими шляхтичами Борозднами.

Та вже розгоралася вивольна війна за Україну славетного Богдана Хмельницького, тисячами швидко поповнювали лави повстанців наші земляки. Не тільки простий люд. Як не дивно, польські шляхтичі Хвоці й литовські Бороздни без вагань і роздумів показалися і воювали вже під знаменами Хмеля. Мабуть, саме це і дало право гордо заявити Богдану в 1649 році: «Бог дає мені можливість – єдиновладцю і самодержцю руському. Мені вдалося досягнути того, про що я і не думав. Я вирву з лядської неволі народ руський...». У 1648-ому році козаки наголову розгромили військо польського короля Радзивіла під Городнею. То були славні й незабутні сторінки історії.

Богдан Хмельницький.

Після кривавих битв понищена і зранена Городня геть спустила і обезлюдніла. І тоді велено було «розорене поляками містечко намагатися заселити». І заселяли – седнівські козаки, пришельці з різних усяд. Тоді і народилася Городнянська, вірніше, за тодішнім правописом, Городницька сотня. Міцно стояло місто на порубіжжі з Польщею і Литвою. Та після смерті Богдана Хмельницького прийшли часи тривожні й непевні. То була пора так званої Руїни, коли граничне протистояння простого люду і козацьких шляхтичів переросло в Громадянську війну. Не вщухали і безкінечні свари за гетьманську булаву. І в цьому горнілі гартувалася, міцніла Городницька сотня.

Дворянський герб
Лизогубів.

Після Переяславського договору з Росією полкові й сотенні міста України присягали на вірність московському царю. Вписала горді рядки в історію і Городня. І досі не забуті Азовські походи чернігівського полковника Якова Лизогуба. В липні 1696-ого року він зі своїм 15-тисячним військом, де були і городнянські козаки, першим увірвався у досі неприступну турецьку фортецю Азов і тим самим відкрив ворота в Чорне море Росії і Петру I.

А Юхим Лизогуб прославив себе перемогами в Північній війні. Разом з генералом Петром Апраксіним ходив він під Орешек, побив на річці Іжер шведське військо, стояв під Нарвою, зимував у печерах Псковських, де знову побив шведів. У боях під Орешком героїчно воювала і Городницька сотня.

А потім Північна або шведська війна насунула і на наші краї. Спомини про неї тужливі й неоднозначні. Відлунюють у наших серцях скорбота і драма Батурина. Ще й понині згадуємо як чорніли-закипали води Сейму під гетьманською столицею від гарячої крові козаків, козачок і козачат. І хай вічною буде ця свята пам'ять.

Та вписані в історію й інші сторінки звитяг і перемог. І не маємо права хоронити їх у забутті. Нетлінне все пережите у випробуваннях нашими предками. Бо то їхня честь і ратна гордість.

У році 1708-ому звідусіль обступали тривоги осінню Городню. Тутешня сотня саме була в далеких походах. У місті з озброєного люду залишилося лише кілька козаків для охорони складів і продовольчих припасів та ще інвалідна команда церковного госпіталю. А шведи вже вдерлися в Білорусь, поминули Гомель і через Стародуб рушили на Чернігівщину. Доценту розграбували сусідню Березну. Увірвалися в Добрянку і взялися чинити наруги над людьми. Добрянські старообрядці не витримали звірства і перебили нападників, а потім створили ополчення, аби протистояти будь-якій шведській силі.

– Отак і нам треба, – переконував друзів зраних, весь у шрамах козак Безручко.

– Ніколи ніякому ворогу не корилася Городня і зараз не дозволимо такого на своїй землі. Давайте збивати замки зі складу, і – до зброї, братове!

– До зброї! – дружно підхопив натовп.

Зі скреготом розчинилися залізні двері цейхгаузу. Кожен хапав до рук – хто шаблюку, хто мушкета. А через годину ополченці вже метушилися на валах своєї маленької фортеці над тихоплинним Чибрижем. Усі готувалися до оборони і були повні готовності: «Помремо, але не здамося!».

Шведи появилися на третій день з боку Седнева. Презирливо зиркнули на зачинену фортецю і пихато звеліли негайно здати місто без бою. За це, мовляв, їхній генерал гарантує життя, спокій і безпеку. Інакше буде штурм і безжальна кара для всіх. У відповідь – глузливий сміх. Шведи кинулися в наступ. Городнянці зустріли їх кількома залпами, відбили першу навалу. А потім нові атаки. І ще. І ще. Росла гора ворожих трупів. А маленька фортеця стояла. Тоді нападники змінили тактику, зайшли з боку неглибокого Чибрижу, спробували форсувати його і звідти увірватися у фортецю. Та заздалегідь виставлені в дозор городнянці відкрили у верхів'ях ріки всі вісім загат млинів – водяний вал геть відкинув нападників. А фортеця стояла непорушно.

Залишатися на ніч у цьому гордому непокірному місті шведи не ризикнули. Забрали зі злості в полон десятки дружин-го-

Петро І.

роднянок і зникли в лісових нетрях. А отой невдаха-генерал пізніше зізнавався: «Дружин жителів Городні повели в полон за нахабність їхніх чоловіків, які осмілилися у нас (шведів) стріляти з маленької фортеці, куди вони кинулися при нашому наближенні». Та далеко шведи не зайшли. Десь під Седневом нарвалися на потужний загін московитів і українських козаків, котрі наголову розгромили зайд, звільнили

городнянських полонянок і привезли їх додому. Ото радості було в місті – через край.

А після Полтавської вікторії повертався в Петербург Петро І. Їхав через Городню. Тут і зупинився – саме на день свого тезоіменитства. Зустрічала царя вся Городня. Виструнчилася в парадному строю тутешня сотня, що вже повернулася з походів. А Петро насамперед оглянув фортецю. Здивовано знизав плечима:

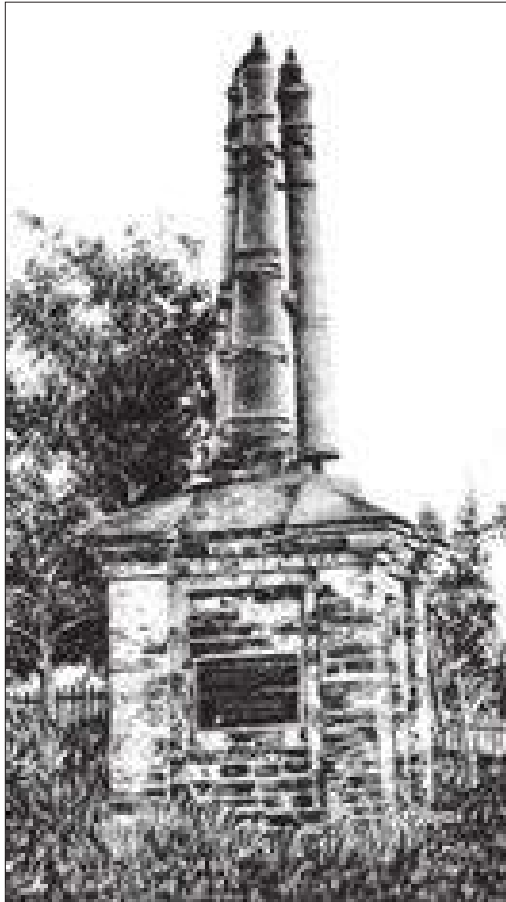
– Така благоденська, непоказна і без жодної гармати. Що ж вам допомогло відстояти її в бою? – питався цар у Безручка.

– Мужність і відвага! – гордо відповів той государю.

Петро обняв і поцілував козака. Звелів усім захисникам піднести по чарі доброго вина і наказав:

– Щоб завтра стояли на валах три гармати. Хай буде це дарунком хоробрій Городні.

І встали гармати в порубіжній фортеці на березі Чибрижа. Вони довго служили вірою і правдою Городні. А коли потреба така відпала, місто підняло дарунок Петра на п'єдесталі непорушно на віки вічні.

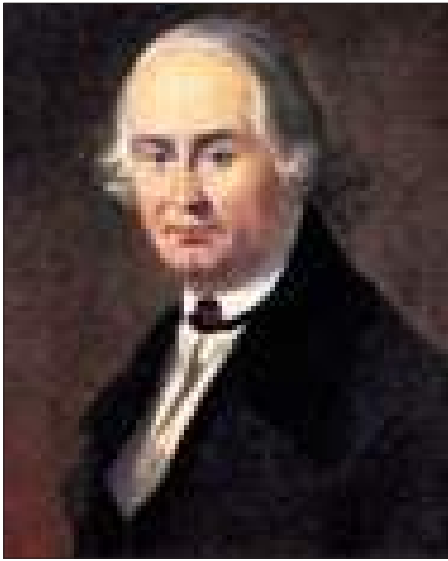

Гармати встановлені на постамент у 1888 р.

Тих днів слава не померкне

Прийшла з Наполеоном війна 1812 року, яку справедливо назвали Вітчизняною. Одностайно встали проти ворога всі – простий люд і дворянство, наша Україна і Городнянщина. Дворянське зібрання повіту учинило постанову, щоб від кожних п'ятнадцяти ревізьких душ відрядити по одному чоловіку в ополчення. І в Городні відразу зібралися майже дві тисячі захисників рідної землі. Крім того, тут спішно були сформовані загони самооборони. Через кілька днів усі вони

Ілля Лизогуб.

виступили проти ворога. Десятки і сотні городнянців мужньо воювали під Чечерськом і Бєліцею, Полоцьком і Борисовом, у Вільно і Новому Замості, на Бородинському полі, переможно пройшли Європою аж до Парижа. Знані наші земляки Федір Бутовець, Федір Дунін-Борковський, Володимир Жданович, Олександр, Ілля і Віталій Лизогуби, Матвій Рубець та багато інших удостоєні високих ратних нагород.

Не вправі ми не згадати вдячно і ще одного представника шанованого роду Борковських – сина бойового генерала

юного прапорщика Василя Дуніна.

Правда, мусимо відразу зазначити: згідно з архівними родоводами, Василь Дунін, мабуть, належить не до чернігівської гілки старовинного сімейства Борковських, а, швидше за все, напевне, до смоленської. Але Борковські настільки пов'язані з Чернігівщиною і Городнянщиною, що грішно нам буде викреслити з історії яскраве життя юного Василя Дуніна.

Ратну службу Василь розпочав у жовтні 1811-ого року в корпусі легендарного Сіверса, що в складі II-ої армії, під командуванням Багратіона, захищав західні кордони Росії. А коли в червні 1812-ого року Наполеон вторгся в Росію, Багратіон відразу рушив на з'єднання з Барклаєм. Щоб не допустити цього, Наполеон висунув напереріз корпус «залізного маршала» Дау. Багратіон вийшов до Дніпра південніше Могильова, відрядив корпус легендарного Раєвського і кавалерійські пол-

Герб роду
Дуніних-Борковських.

Микола Раєвський.

ки Сіверса, аби спробувати відкинути французів від міста і вийти на пряму дорогу на Вітебськ, де й мали з'єднатися російські армії. Десять годин ні на мить не вщухав кровопролитний бій з п'ятьма французькими дивізіями. Весь уже геть зраний Микола Раєвський підняв в атаку смоленські полки. Нестримно йшли на ворога сіверці. І французи не витримали – кинулися тікати. Ім'я Раєвського після того бою прогрімало по всій Росії. Багратіон оголосив особисту подяку всім героям – і генералам, і рядовим. А юний прапорщик Василь Дунін став поручиком.

Бої йшли за боями – люті й жорстокі. В ту пору Василь Дунін здобув шану побратимів і начальства як не по літах мудрий штабіст, відважний розвідник і відчайдушний гусар.

15-ого серпня під Смоленськом зійшлися в битві з французами обидві російські армії. Через три доби росіяни залишили місто, зірвавши порохові склади і мости. Але жодного успіху Наполеон не досяг. Не зумів перешкодити об'єднанню російських сил, ні розбити їх під древнім містом.

Потім була кривава січа на Шевердинській позиції Єльненської дороги. У тій жорстокій битві командир корпусу Сіверс отримав аж п'ять куль, але поля бою не залишив. Втрати були жахливими. Та на місце полеглих вставали інші. Василь Дунін замінив пораненого свого ескадронного Михайла Станкевича.

У спогадах Волконського розповідається: «На Бородинському полі Василю була довірена висока честь, невідлучно знаходитися при головнокомандуючому російськими арміями. Оцінка юного поручика була вельми похвальна, адже ледь виповнилося йому тільки 19. Та Василь тут мав свою думку: «Мій полк іде на битву і я, син зраненого генерала, маю бути з ним. А всі ад'ютантські обов'язки, то вже згодом, після січі».

Бородинська битва почалася на світанку 26-ого серпня. Найгарячіші події розгорталися там, де були Багратіонові флеші і стояла батарея Раєвського, яку самі французи прозвали «могилою нашої кавалерії». Потрійною була перевага французів у живій силі, подвійною – в артилерії. Та героїчний дух захисників Бородіно – над усе. Сім разів піднімалися в атаку французькі гренадери і щоразу відкочувалися назад, полишаючи гори трупів. А коли піднялися у восьму атаку, Багратіон скомандував: «Зустрінемо штиками!». Смертельно поранений сам упав на рідну землю. А поряд героїчно поліг юний поручик Василь Дунін. Та ворог не пройшов. Так славно і завершилася Бородинська битва.

Донський монастир.

Подвиг молодого поручика увічнений в некрополі Донського монастиря і на пам'ятнику воїнам 4-ого кавалерійського корпусу Сіверса. Василеве прізвище – на 12-ій стіні Храму Спасителя. Городнянці вдячно схиляють голову в скорботі перед пам'яттю Василя Дуніна, що поклав найдорожче – юне життя своє на святий вівтар слави і честі Вітчизни.

Некрополь Донського монастиря.

Два століття відділяє нас від війни 1812 року. І гордимся з того, що славетно вписана тут і чернігівська сторінка. Так, у липні й серпні на Чернігівщині вступило до ополчення майже 26 тисяч чоловік. З них сформовані: шість кінних козачих і десять піших полків та ще артилерійська команда з сорока гармат. До кінних полків влилося вільне козацтво, дворянство і відставне офіцерство. До піших – зарахували селян-кріпаків.

Утримувалося ополчення виключно на кошт губернії. З державної казни виділялися гроші тільки на рушниці й порох. Навіть бойові прапори готували для ополченців їхні сім'ї і знайомі.

Усього на утримання ополчення губернія самотужки зібрала 2233000 карбованців. Додайте сюди, що саме Чернігівщина була основним постачальником для армії коней, волів та продовольства.

До речі, чернігівське ополчення лише трішки поступало-

ся московському. А от із озброєнням і взагалі з постачанням було набагато гірше. Навіть котлів чи казанів для приготування обідів явно не вистачало. Про це один з командирів українського ополчення генерал С.П. Ратт рапортував начальству. І той же Ратт указував на високий героїзм наших земляків: «Малоросійське ополчення демонструє неабиякі мужність і відвагу. Святий обов'язок для мене віддати їм щирю похвалу».

Чернігівське ополчення тримало в Білорусі оборону проти французів на рубежі в сімсот верст. Дізнавшись про відсутність російських військ між Дніпром і Десною, Наполеон вирішив саме тут зламати наш опір і в другій половині вересня пішов у навальний наступ. Особливо жорстокі бої розгорілися навколо Чечерська. Місто кілька разів переходило з рук до рук. Та козаки і ратники стояли мужньо і з честю витримали бойове хрещення. За участь у битві під Чечерськом 34 козаки та унтер-офіцери Чернігівського полку нагороджені хрестами на Георгіївській стрічці.

Та не тільки в оборонних поєдинках гідно відзначилися наші предки. Вкрили себе невмирущою славою при визволенні Речиці, Могильова, Чечерська, Вітебська, Пінська, Мозиря. Безстрашно воювали в Польщі й Німеччині. А третій Чернігівський козачий полк переможно дійшов до Франції і брав участь у боях за Париж.

До речі, в цьому полку рядовим воював козак Терещенко. В столиці Франції він збагатився всіма технологічними секретами виробництва цукру. З цього чи не єдиного козачого трофею, власне, почалася професійна кар'єра славетної династії цукроварів Терещенків.

На ратній службі наші ополченці перебували до вересня 14-ого року. А той же третій козацький полк, що брав Париж, вернувся до Чернігова тільки восени 1816-ого року.

Овіяні бойовою славою, ополченські полки Чернігів зустрічав як переможців – церковним дзвоном. І гордо майоріли на вітрі вісімнадцять прапорів воїнських формувань. Їх урочисто передали на зберігання до Спаського собору, де вони знаходилися до 20-их років минулого століття.

Після успішної війни очікували перемін козаки й селяни. Одні бажали повернення козацьких привілеїв. Інші спрагло чекали маніфесту про волю і землю. Ніхто і нічого не діждався, крім «Його Імператорського благоволення на те, що їхні воїнські труди завершені».

А силу ніжинських і чернігівських драгунських полків французи сповна відчули ще під Бородино. В одному з рапортів Михайлу Кутузову з пафосом повідомлялося, як наші земляки Хома Дрига та Микола Привалов першими ввірвалися на чужу батарею, геть порубали французів і змусили ворожу гармату відкрити вогонь по своїх. Серед десятків відзнак, встановлених на Бородинському полі, є й для нас пам'ятний – на честь чернігівців.

Удячно розповідаючи про героїв війни, не можемо не згадати про полковника Іллю Лизогуба, що служив в окре-

мому «летючому загоні» і був удостоєний високих бойових нагород і золотої шаблі «За хоробрість». Віддаємо шану молодим генералам Андрію Глібову, Василю Костенецькому, нащадку чернігівських князів та керівнику декабристського руху Сергію Волконському – героям Бородинської битви та закордонних походів російської армії. Земляки не тільки хоробро воювали у Вітчизняній війні 1812 року, а й власноручно залишили документальні описи-спомини. Майже першим художнім твором про ті славні баталії стала книга городнянця Миколи Євстафійовича Митаревського «Нотатки про те, що міг бачити і відчувати молодий артилерійський офіцер в колі своїх дій». Микола Євстафійович двадцятирічним юнаком брав участь у тій війні – служив підпоручиком 23-ої артилерійської бригади і все пережите відтворив у мемуарах. Нотатки Митаревського кілька разів перевидавалися в Москві. З ними був добре знайомий Лев Толстой, який охоче використав документальні свідчення при описі історичної Бородин-

Пам'ятник доблесним полкам 4-го Кавалерійського корпусу графа Сіверса І: Харківському, Чернігівському, Київському і Новоросійському драгунським, Ахтирському гусарському і Литовському уланському.

ської битви в романі «Війна і мир».

Одні поверталися з війни зі славою й орденами, інші – з ранами. А ось козак Сиволоб привіз додому на добру згадку про бойових побратимів розкішний дорожній самовар, котрий весь той буремний час перебував у партизанському загоні Дениса Давидова. Зараз він у музеї. Глянеш на нього приязно, погладиш крутого бока – спомини самі напливають про відчайдушні подвиги

Давидовських гусар і українських їхніх соратників. Одне слово, мужньо воювала Городня, як то кажуть, гідно похоронила на наших просторах досі непереможну армію Наполеона, з честю пронесла через віки свій герб, де чорний морський

якір і три срібні зірки.

До речі, вистачає таємниць і припущень навколо городнянського герба. Адже мілководний Чибриж, що навпіл розділяє місто, ніколи не ніс на своїх водах величні кораблі. Правда, до Городнянщини приєдналися землі, умиті могутнім Дніпром-Славутичем. Та

Герб міста Городні.

Печатка міського голови.

це було згодом, значно пізніше. Тоді ж звідки якір на гербі? Припускають, що він успадкований від далекого родича Хвощів, котрий брав колись участь у морських баталіях. Інші шукають причини в ранньому християнстві, коли такий якір символізував надійний оберіг проти всілякого інакомислення. Можна сказати, що суттєво додав місту права носити якір на гербі славетний онук городнянського наказного сотника Самійла Холодовича видатний мореплавець Юрій Лисянський. Кожний штрих його біографії вартий покло-

Пам'ятник Ю. Лисянському в місті Ніжині.

ніння. Дивував своєю майстерністю заморських флібустьєрів. Захищав у морських битвах тоді ще російську Аляску. Відкривав океанські дороги в Африку і Вест-Індію. Першим із росіян здійснив на легендарному своєму вітрильнику «Нева» кругосвітню подорож. У суворих північних широтах іменем Лисянського названі протока, затока, острів і ще півдесятка вод і земель. І нині бороздить морські простори могутній криголам «Юрій Лисянський», і злітає в небеса названий його

ім'ям сучасний авіалайнер. Тож, можна сказати, до небес прославлена Городня діяннями своїх земляків.

У наші, радянські, дні герб Городні знову оновився. Тепер його увінчують три гармати, даровані Петром і підняті на п'єдестал. Щоб не забували люди і вічно берегли в пам'яті героїчне своє минуле..

І «Колокола» дзвін...

Аколи вертатися до ратних подій війни з Наполеоном, то мусимо зазначити: наші люди так радо і з ентузіазмом вливалися до війська і йшли в ополчення, бо повірили царю Олександрю І, що клятвено обіцяв нашому народу повернути козачий стан і дарувати інші вольності. Та вже в ході війни всі царські посули лопнули, як мильні бульбашки. Бо Олександр І вільнолюбства підлеглих жахався більше, ніж найзухваліших погроз французьких завойовників. І це не могло не позначитися на настроях суспільства. А крім того,

російські дворяни поверталися з Парижа переповнені притягальними ідеями «волі, рівності й братерства», що вибухнули виступом декабристів на Сенатській площі в Петербурзі. Звісно, все завершилося безжальним розстрілом, Сибіром і шибеницями. Бо декабристи були геть відірвані і безнадійно далекі від народу. Та не марна їхня справа. Як справедливо зазначив В.І. Ленін, «декабристи розбудили Герцена і різночинців». Мабуть, не варто нагадувати і відомі з історії факти, що чимало дворян Чернігівщини таємно приєдналися до когорта декабристів – їхні сподівання відкривали народу дорогу до «Землі і Волі», чий полум'яні заклики знайшли гарячу підтримку особливо саме на нашому Поліссі.

Та це буде згодом. Городня, на той час уже центр повіту, все ще лишалася глухою провінцією. О.Ф. Шафонський, описуючи повітове містечко кінця XVIII століття, зазначав: «Усього жителів 1650 чоловік. Переважна більшість одержує прохарчування хліборобством, дехто торгівлею і ремеслами». А ще рятували людей від голоду сади і городи. Та, незважаючи на безпросвітні злидні, Городня тихенько росла і розвивалася. У 1860-ому році тут уже проживало 3395 чоловік, ще через три десятиліття майже 3900. Що допомагало міщанам зв'язувати якимось кінці з кінцями в жебрацьких буднях? Гірко це відзначити, та мусимо: на поміч прийшла горілочка. В Городнянському повіті безперервно і невтомно працювало тоді більше сотні винокурень. Ще теплою оковиту везли до Ніжина, Чернігова і геть по всій Правобережній Україні. І коли сумно згадуємо, «як пив козак горілочку», клянемо на всі застави горьовані «вдовині сльози», то це і про наше місто.

А що було чинити? Ніколи не славилася Городнянщина

високими врожаями, а всі кращі тутешні землі захопили собі 318 місцевих поміщиків. А багато хто з селян не те що землі – житла власного не мав. Хліба бракувало до столу, навіть не вистачало його для посіву. Тож повітове містечко швидко і безповоротно пролетаризувалося. До 1860-ого року тут з'явилися дві цегельні й два шкіряні заводи, виросла продукція місцевих ремесел. Регулярно працювали базари. Набирали розмаху чотири щорічні ярмарки, де йшли з торгів худоба і породисті племінні коні, добротні гончарні вироби.

Про гончарство окрема розмова. Бо не тільки хмільним зіллям відома тодішня Городня. Неподалік залягали поклади знаменитої грабівської глини, що не темніла і при випалюванні сама ніби просилася до талановитих рук тямущих городнянських гончарів. Тож і рознеслася повсюди слава про самобутні й неповторні тутешні кахлі. Особливої шани і поваги набув у ті часи Сидір Перепілка. Він з побратимами далеко обійшов у вмінні й таланті знаменитих голландських майстрів. У старих будівлях ще й донині збереглися печі й груби, облицьовані тими древніми і нестаріючими кахлями, що гріють душу красою і затишком. Оживала на городнянських кахлях буремна історія. Відлунювали битви з іноземними зайдами. Повсякденний сільський побут веселив серце. Будили уяву кахлі, що відтворювали тематику буйних народних фантазій. Одне слово, свій вагомий внесок у розквіт духовності й культури тутешні гончарі зробили.

Не всім, звісно, було до вподоби оте добре і сонячне, творене талантом простого люду. Ще й досі на Городнянщині переповідають подію, схожу на анекдот, якби не була вона такою сумною. Проїжджав якимсь містечком армійський офіцер-гультіпака, Яким Чекутанов, зупинився на перепочинок

Сидір Перепілка. Кахлі. II половина XVIII ст. м. Городня, Чернігівська губ. Глина, емалі; формування на крузі, ліплення, розпис. З колекції Національного музею українського народного декоративного мистецтва.

в одного добродія. А той чи не так гостинно прийняв офіцера, чи не те йому сказав щось. Тоді, хтозна чим ображений Чекутанов, заглянув у господі розкішну піч із кахляними диво-витворами Сидора Перепілки. І що? Замилувався їхньою красою? Та ні – злостиво помітив кілька кахель із зображенням двоголового орла. Відразу взяв під арешт господаря, а начальству пішла кляуза, буцімто намагалися спалити на вогні державний герб Росії. І, незважаючи на сміховинну безпідставність звинувачень, справі відразу «дали хід». Одні кажуть: нещасний городнянець поплатився худобою і кіньми, а інші твердять, що навіть і життям.

Цю сумно дивацьку бувальщину наводить Григорій Кониський в «Історії русів». Не обійшов її увагою і Тарас Шевченко. Кобзар ще замолоду з мольбертом відвідав Городню і в російськомовній своїй повісті «Прогулка с удовольствием и не без морали» іронічно описав, як «цінувала» рукотворне українське мистецтво пихата царська офіцерня.

А взагалі-то в Городні завжди вистачало людей, вартих шани і поклону. Бо не краденими землями і не праведним золотом гордилися вони, а вірністю ідеалам і громадянською порядністю. Ось, наприклад, з-поміж інших не даремно вирізняється дворянська родина Митаревських. Один з Митаревських, приміром, свою героїчну ратну біографію почав з того, що в 1808-ому році разом з побратимами здійснив безприкладний стокілометровий перехід кригою Ботнічної затоки – змусили тоді Швецію відмовитися від будь-яких домагань на сусідні північні землі. Микола Митаревський, про якого вже розповідалося, героїчно воював з Наполеоном на отчих просторах і по всій Європі. Його книга ще й досі надихає нащадків на подвиги на вірність Вітчизні. Костян-

тин Митаревський уславився в російсько-турецькій війні. Визволяв братню Болгарію від османського іґа. Пам'ятаєте знамените: «На Шипці все спокійно»? Це про нього. М.В. Митаревський самовіддано трудився вже в царині освіти. В далекій Грузії підготував і видав кілька математичних підручників. Тож городнянського цвіту щедро посіяно по всьому світу.

А в збіднілого грузинського князя Іліодора Орбеліані все навпаки – життєві вітри закинули його з рідних країв аж у Городню, що навічно стала йому другою батьківщиною. Тут Іліодор Миколайович остаточно українізувався, створив у нашому місті свій театр, який швидко завоював славу в рідному повіті й по всій Чернігівщині. На свої геть скромні статки князь перетворив міський дім «Народної тверезості» на справжній театральний храм. Беріг і леліав самобутній твор-

Театр Орбеліані. Поч. XX ст.

чий колектив, до кінця своїх днів був його талановитим режисером. Тож, коли на театральній сцені оживали українське слово і українська історія, вдячно не ховав сліз завжди переповнений зал. Бо то була незабутня подія, було свято. Щасливо прилучалися глядачі до вітчизняної класики, до яскравої творчості І. Тобілевича, М. Кропивницького, М. Гоголя.

І коли відійшов князь Орбеліані в кращі світи, проводжало його в останню дорогу все місто. А театр жив ще довго і щасливо. Уже в радянські часи, в повоєнні сорокові роки Городня тричі отримувала за нього і навічно зберегла Республіканський перехідний прапор. А потім талановитий театр назавжди згорнув свою діяльність. Важко пояснити цей печальний фінал. Лишається тільки сподіватися на новий театральний злет у рідному місті.

Сердечно дякувала Городня своєму земляку – інженеру Б.Ф. Енрольду, представнику знаної династії Енрольдів – залізничників і мостобудівників. Їхні талановиті інженерні конструкції, зокрема, наплавний Двірцевий міст і Морський

Ф.І. Енрольд.

канал у Петербурзі, Маріїнська водна система, проект водопостачання Одеси добре відомі і працюють і нині. Найвагоміша особиста заслуга в усьому цьому старшого Енрольда – Федора Івановича. А Борис Федорович доклав максимальних зусиль до прокладання Лібаво-Роменської залізниці – був одним з проєктантів та керівників будівництва. За документальними

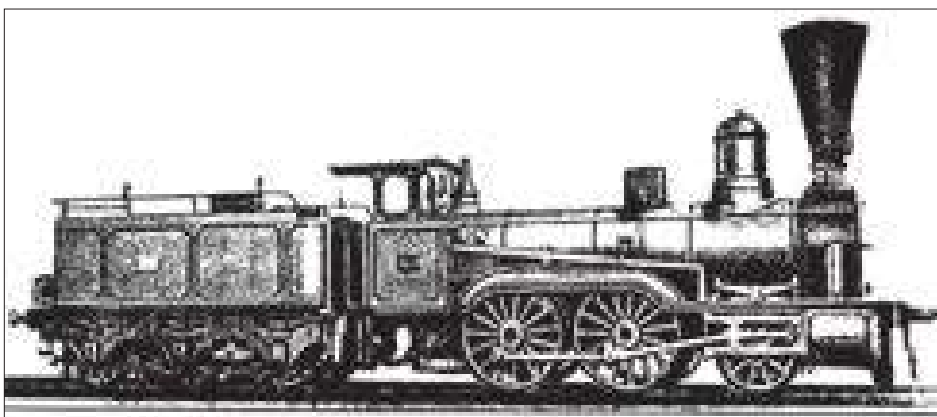

свідченнями городнянська діляниця сталевий магістралі не дарована зверху урядом, а споруджувалася місцевими тру-

Будівництво залізниці.

дами і фінансами. Залізниці невідомо змінила економіку краю. Можна сказати, розбудила від сплячки глуху поліську глибинку, відчинила їй двері в цивілізований світ. Уже в 1894-ому році тут було поставлено рекорд по перевезенню вантажів Чернігівщиною: губернія відправила близько 12 мільйонів пудів, а прийняла 6 мільйонів. До 1911-ого року

Паровоз серії ПВ Лівово-Роменської залізниці.

залізниця вже подвоїла ці показники. І якщо на перших по-
рах потяги видавалися таким дивом, що люди хрестилися
при зустрічі з поїздом, то незабаром все це стало звичним і
буденним.

До речі, активно планувалася і друга колія Лібаво-Ромен-
ської залізниці на ділянці Гомель – Бахмач. У серпні 1900-ого
року Микола II власноручно підписав у Петергофі «Височайший
указ» про облаштування такої гілки і про відчуження для неї
909-ти десятин землі. «Велено» тоді виплатити відповідну ком-
пенсацію за відчуження. На Городнянщині, скажімо, отримали
8297 карбованців 163 господарі – від 92 копійок селянину Пет-
ру Комісаренку чи п'яти карбованців міщанину Івану Варлизі до
майже чотирьох сотень дворянину Михайлу Скоїбіді.

Та на цьому реалізація планів загальмувалася. Бо вже
озивався громами 1905-ий рік. Криваво насувалася Перша
світова. А потім революції – Лютнева і Жовтнева. А згодом
Громадянська війна... І у вирії всіх цих подій – Городня, слав-
на історією і яскравими людьми.

Завжди вистачало талановитих людей у нашому місті. По

М.М. Волкович.

праву гордиться Городня славетним сво-
їм земляком, ученим зі світовим ім'ям,
автором майже сотні фундаментальних і
по-своєму революційних праць, заснов-
ником, лідером і керівником вітчизня-
ного хірургічного товариства професо-
ром Миколою Волковичем. Його життя
– яскравий приклад беззавітного подви-
гу для багатьох поколінь людей у білих
халатах. Недарма одна з вулиць у Город-

ні носить ім'я геніального хірурга. І схиляються в шанобі перехожі перед будинком, де меморіальна дошка нагадує: тут народився Микола Маркіянович Волкович.

А по сусідству з дитячим садком притулився у місті скромний пам'ятник.

Будинок у Городні, в якому народився і мешкав М.М. Волкович.

Кому це така шана і честь? Ведемо мову про Степана Даниловича Носа – палкого борця з кріпосництвом і царатом, активного народовольця, людину яскраву, різнобічну і самотуню. Етнограф і фольклорист, письменник і публіцист, бандурист і співак, досвідчений лікар і мудрий народний цілитель – за що б не брався Степан Данилович, нічого не робив наполовину.

Найвищий пік громадської активності Степана Носа припадає на роки його роботи в Чернігові. Тут він пише і публікує в місцевій пресі найсолідніші, яскраві й соціально загострені свої праці, де шанобливо скидає капелюха перед усім талановитим, творчим народом України, рішуче виступає проти іноземного засилля в нашій культурі, не втомно кличе земляків до

Пам'ятник С.Д. Носу.

С.Д. Ніс.

боротьби за кращу долю. У Чернігові на той час гучно заявляв про себе драматичний гурток «шановців своєї народності», який просто зачаровував земляків концертами і виставами. І тут «першу скрипку грав» Степан Ніс. Його сценічні образи будили в кожному патріотичну гордість, якого ми роду-племені. А натхненна гра на бандурі і задушевні пісні від народу і для народу змушували дзвінко калатати не одне серце.

Та це один бік справи. А для нас не менш важливий інший. Тоді в українських містах повсюдно формувалися так звані «громади» – своєрідні штаби боротьби з кріпосництвом. У Чернігові таку громаду очолював Степан Ніс. Його квартира стала підпільним центром розповсюдження нелегальної літератури. Звідси йшли між люди «Колокол»

і «Полярная Звезда», бунтівливі прокламації «Землі і Волі». Коли поліція влаштувала обшук, то знайшли до півтисячі за-

бороненої літератури із закликом до повстання і повалення царизму. Та ще, надто запопадливого поліцмейстера Ніс так тріснув бандурою, що та відразу – на друзки.

Носа і ще одного активного землевольця Андрущенка відразу запроторили до чернігівської в'язниці, потім у Петропавловську фортецю відвезли. Присуд був категоричний: вісім років Далекої Півночі. А після заслання Степану Даниловичу взагалі заборонили проживати в Україні. Трудився лікарем у Ярославлі, Вітебську, а потім навіть у Болгарії. То були непрості часи. Триматися у важких буднях допомагали повсякденна праця і вірна подруга – українська пісня, якій ніколи не зраджував.

Сам Ніс згадував, як у Болгарії на Балканах, його прихопили розбійники. Спокушалися навіть на життя. І тоді Степан Данилович попросив хоча б попрощатися з білим світом. Та замість молитви заспівав старовинну козацьку пісню. Похилили в зажурі голови розбишаки. А їхній отаман навіть сльозу не втримав. Мовив стиха: «Іди собі з Богом, хлопче».

Степану Носу таки пощастило: останні десять літ він прожив на рідній землі. Невтомно трудився повітовим лікарем у нашій Городні. Повертав здоров'я землякам традиційними методами, прославив себе як неперевершений народний цілитель. Писав. Творив. Таким і залишився в нашій пам'яті – ревний хранитель славної минувшини, полум'яний мрійник про майбутнє.

А часи геть розбурхані огортали всю Російську імперію. Вкрай наляканий Олександр II нарешті підписав маніфест про скасування кріпосного права. І хоча офіційна пропаганда поспішила гучномовно оголосити царя визволителем, нічого крім розчарування і гніву ця реформа не принесла. Не отримало селянство ні землі, ні волі. Тож гнівом пропікали зерна протесту, невтомно сіяні Степаном Носом.

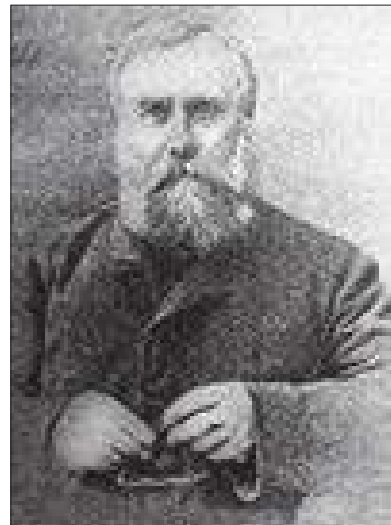
У Городні і по всьому повіту широко розгортала викривальну пропаганду «Земля і Воля». Особливо активними в своїх стараннях були члени цієї антиурядової організації Андрущенко, Маслаковець і Тищинський. Недаремно Маслаковець якось писав Андрущенку: «Велике діло, нічого не

скажеш. Одне слово, кожному здоровомислячому чоловіку треба йти прямо, сміливо і чесно». Так вони і чинили – сміливо і чесно. І це приносило свої плоди. Як ніде більше, особливо масовими були селянські виступи проти куцої реформи на Городнянщині. Про це жандармський полковник Шульговський змушений був доповісти самому царю, що перекинув у Городню батальйон Смоленського піхотного полку. Свій шлях усмирителі встеляли трупами, та домогтися покори були безсилі. Розмах протестної стихії засвідчує один лише такий факт: тільки для транспортування каральних військ селами повіту довелося мобілізувати майже три з половиною тисячі возів. Канчуками і шомполами, а то й селянською кров'ю уряд душив повстанське полум'я. Але так і не пригасив. Іскри гніву уперто тліли-жевріли, аж поки не спалахнули з новою силою уже в грізному 1905-ому році.

Іван Андрущенко.

Олександр Тищинський.

Гнівом і протестом палав повіт

Коли тодішні сучасники жодних сумнівів не мали, що в тривожному 1905-ому році зазнала найбільших революційних потрясінь саме Чернігівщина, то в самій губернії особливо гнівним протестом вибухнув Городнянський повіт. Моторошне потрясіння «Кривавої неділі», ганебна поразка царської Росії у війні з Японією, безпросвітній селянський відчай переповнили чашу народного терпіння.

У розбудженні соціальної самосвідомості немаловажну роль у повіті відігравали соціал-демократи. Новонароджені партійні організації Городні, Добрянки, Сновська та інших міст активно діяли під керівництвом Поліського комітету РСДРП, що мав у Гомелі та Новозибкові підпільні друкарні, підтримував тісні зв'язки із закордонним ЦК, широко розгортав революційну роботу в довколишніх краях.

У січні й лютому в Городні та по селах повсюдно поширювалися листівки Петербурзького, Київського і Поліського комітетів «До всіх робітників», «До солдатів», «Пора кінчати», що кликали до повалення самодержавства, ліквідації поміщицького землеволодіння, до мужності й незламності. Діяль-

ність первинних більшовицьких організацій на Городнянщині була високо оцінена газетою «Пролетарій», яку видавав за кордоном Володимир Ленін.

Майже щодня, – як писалося в кореспонденції з повіту, – доводиться чути про розповсюдження соціал-демократичних прокламацій то в одному селі, то в іншому. Начальство ніг не чує та скаржиться, що демократи не дають спокою. Одне село якось цілком було вкрито листівками. Геть були заліплені паркани, стовпи, ворота церкви, цямрини колодязів.

Під впливом більшовицької агітації кардинально мінялися і настрої селян. На перших порах дехто ставився до листівок насторожено. Мовляв, з того нічого не вийде, а за це можна і постраждати. Та все більше людей серцем сприймали полум'яні заклики. Ось тільки навіщо – «Геть царя!»? Але й такі страхи до тла розтоплювалися у бунтарських буднях Великого Листвена, Пекурівки, Тупичева. Ще з весни 1905-ого року селяни почали масово вирубувати поміщицькі ліси, випасати на панських луках свою худобу, безжалюбно нищити машини в економіях...

У цьому протистоянні відчутно зростав авторитет й інших радикальних партій, особливо соціалістів-революціонерів. Згадайте, як бунтарськи запалила Городнянщину могутня організація «Земля і Воля» ще при куцях реформах, при відміні кріпацтва. Вона рішуче вимагала «переходу всієї землі до рук сільського робітництва і рівномірного її розподілу».

Чи знову розгорнемо сторінки печальної «Fata morgana», де сонячна, як бджілка, Гафійка потай вишиває червону ки-

тайку з віщими словами «Земля і Воля», а потім її червона корогва тріпотить, вигинається на вітрі під сонцем над розбудженою юрбою.

По всьому повіту пішла гуляти відозва селянської спілки – партії соціалістів-революціонерів: «Товариші! Настав час одержати землю і волю! Ско-

ристаємося і ми цим випадком – загальним всеросійським страйком залізничників. Час і нам, сільським орачам, взятися за нашу роботу. Сміливо, друзі! Не бійтеся ніякої поліції і солдат. Сила тепер на нашому боці. Піднято зброю по всіх містах і селах. Хай живе Земля і Воля!»

Ситуація відразу загострилася до краю – швидко і повсюдно. За якийсь тиждень у жовтні були буквально стерті з землі великі поміщицькі садиби, палали гуральні, лісові склади і контори.

Цю глибинну сутність соціальних протиріч ніби й добре розуміли тодішні «народні обранці» в повітовому земському зібранні.

Старанно перебравши в планах-прожектах усі варіанти облаштування нової Державної Думи, вони після тривалих дискусій прийняли у жовтні таку резолюцію: «Земство вважає, що така Дума не може гарантувати умиротворення в країні, бо не забезпечує невід'ємних прав людини і громадянина: недоторканості особи і житла, свободи слова і друку, зібрань і союзів, і як наслідок – повсюдним знищенням положення про посиле-

ну охорону і військовий стан, а також амністії до так званих політичних злочинців. Права ці, основоположні завжди, повинні бути забезпечені особливо тепер, при проведенні виборів до Державної Думи цілком свідомо і вільно».

Недоліки тут для городнянських повітових депутатів очевидні: від участі у виборах відсторонюється клас міських промислових робітників і значна частина інтелігентських сил країни, багатоступеневість виборів для селян, не надається Думі вирішального голосу при встановленні бюджету, тому розпорядження народними коштами залишається, по суті, в руках чиновників, не гарантований також і справжній контроль за виконавчою владою. Державна Дума, на переконання земців, не представлятиме собою дійсного представництва народу без прямого, рівного і таємного голосування. Тому і до Думи повинні бути обрані люди, єдиною метою для яких буде забезпечення прав особи, свободи слова і друку, зібрань і союзів.

Такі ніби правильні й мудрі, такі високі, та слова лишаться словами, бо лежала непрохідна прірва між «власть імущими» і простим людом. Земці потрясали повітря гучними резолюціями, а в цей час розорялася садиба Дуніна-Борковського у селі Великий Листвен, котре обізвали «гніздом революції». У Вихвостові зазнало спустошення майно місцевого поміщика Корвольського-Гриневського – повітового предводителя дворянства. Не впізнаєте там і старого пана і панича Льольо з тужливої

Олексій Свечин.

«Fata morgana». Димом і попелом летіло за гнівним вітром багатство найзаможнішого землевласника в повіті Олексія Свечина – гласного Городнянського земства, голови губернської Земельної управи. Правда, треба віддати належне: навіть після безчинств на своїх безкрайніх землях, Свечин не звертався за допомогою чи відплатою ні в Санкт-Петербург, ні в Москву. Більше того, найняв за солідну платню відомого юриста М.М. Могилянського для захисту в суді звинувачених у погромах.

Сходка селян. 1905 р.

А весь тодішній повіт – як безжальне багаття. Розмах протестного руху ніхто не в силах зупинити, навіть реакційні «Черниговские губернские ведомости» писали у жовтні 1905-ого року: «Розпочалися селянські заворушення в повітах губернії. Військ у розпорядженні місцевих властей недостатньо». Геть переляканий царський уряд оголосив на Чернігівщині стан «посиленої охорони». Стягнуті були війська з

Київського, Віденського і Варшавського округів. Надісланий з надзвичайними повноваженнями, криваво прочісував крамольні села генерал Дубасов. Тільки у Великому Листвені Дубасов закатував і кинув до в'язниць вісімдесят бунтівливих селян. А решту люду зігнав на майдан біля церкви. Цідив, ніби випльовував, кожне слово:

– Ваше село – це гніздо революції в повіті. А я відряджений сюди самим царем. Я можу не залишити навіть попелу від ваших хат. Можу всіх перевішати і змішати із землею. Але цього робити не стану. Тому що знаю: на згубний шлях вас штовхнули революціонери, бунтівники, зачинателі. І вони понесуть важке покарання. Сподіваюся, що ви віддасте і тих під'юджувачів, котрі ще залишаються серед вас.

Аж захлинався генерал-каратель у лютому бажанні до останнього корінця викорчувати всю крामолу. А село понуро мовчало, бо ніякі генералові погрози не могли витравити з хліборобських душ духу вільнолюбства і непокори, що його невтомно сіяв по всьому повіту пристрасний і вмілий пропагандист-агітатор соціаліст Дмитро Теремець.

Стояв тоді в гурті серед земляків і молодий революціонер Тихон Науменко. Стояв без остраху і сумнівів. Бо знав: свої не видадуть, не продадуть. І справді, навіть найтяжчі тортури не вирвали від односельців і самого Науменка жодного зізнання про Тихонову бунтарську діяльність. Тим не менше, його заарештували і кинули до в'язниці. Потім позбавили всіх прав і вислали в Східний Сибір.

І далі життя Тихона Науменка складалося настільки бурхливо, що з нього можна було писати найкарколомніший пригодницький роман. На Півночі за організацію політичної ма-

ївки його знову притягають до суворої відповідальності. Щоб вислизнути з цупких жандармських рук, разом з друзями готує ризиковану втечу, та їх схопили і відправили на північ Туруханського краю.

Щоб не поховати у сибірських снігах свою молоду енергію, революціонер укотре вдається до втечі. Подолавши на човні сто п'ятдесят верст, потім ще триста пішки по глухій тайзі, він дивом добирається до залізничної станції Тайшет. Звідси переїздить до Іркутська. І тут не втихомирюється. За організацію втечі курсистки-революціонерки, Науменка знову заарештовують і кидають до буцегарні. Тут він починає готувати втечу за кордон – аж у Бельгію. Та цим намірам не судилося здійснитися. У суворому Туруханському краї він зустрічається і заприятнюється з тодішніми депутатами IV Думи більшовиками Петровським, Бадаєвим і Каменєвим. За час перебування тут бере участь у кількох наукових експедиціях – їздить далеко за Полярне Коло. Мав нагоду познайомитися з Яковом Свердловим і Йосипом Сталіним. Уже після Жовтневої революції, але все ще на Далекій Півночі спрагло ловить на мітингу кожне слово Свердлова з рішучим закликком «Геть війну!».

Та все це буде потім. А поки що повертаємося до вісімнадцятилітнього Тихона Науменка, коли він уперше побачив карателя Дубасова з козаками і потім згадував: «Дивлюся... Їдуть війська. За ними козаки. Козаки все їдуть, їдуть і їдуть... Здавалося, що й кінця їм не буде». Згадайте, як різьоче схожі ці спомини із завершальними рядками жагуче-печального, як горьована Меланчина сльоза, роману ««Fata morgana»: «Важким холодним сном за хатою спала земля, а високо над нею тріпотіли зорі, наче в небесному акваріумі гралися золоті рибки.

На світанку козаки вступили в село...».

Сягнувши крутого злету, восени 1905-ого року революційні потрясіння на Чернігівщині потихеньку пішли на спад. Бо за вітром, попелом сконали всі спрагли сподівання скаліченого Андрія Волика по відродженню гуральні, поламала крила жагуча Меланчина мрія про свою, кривну, земельку-годувальницю. А від того – тільки відчай, гіркота і біль. Тільки доценту розбиті долі. Революція не-

Козаки генерала Дубасова вступили в с. Вихвостів Городнянського повіту для придушення селянського повстання 1905 р.

сла з собою праведний гнів, високі ідеали, мужність і незламність. Та вистачало і геть неприйнятного у протестній круговерті. Найтривожніше і найсумніше тут – наростаюча хвиля безтямних погромів. І в самій Городні підступні чорносотенці ретельно готувалися влаштувати масову різню євреїв. Та соціал-демократи і вже згадані вище Дмитро Теремець і Тихон Науменко грудьми встали проти безчинств. Згуртували навколо себе сотні соратників – не допустили чорносотенного

погрому, жодного випадку кривавих розправ, за що їм шана і щира вдячність. Та не так було по всьому повіту. На глуху стіну натикалися умовляння і роз'яснення пропагандистів і агітаторів: «Та що ви чините? Для чого нищите добро, яке має бути у ваших народних руках?». У відповідь – глуха безнадія: «Та гори воно ясным вогнем!». Хай на попіл розсиплеться – все і відразу...

На жаль, тут зовсім не мовчав «зелений змії». Ми вже згадували про горьовані «вдовині сльози», про те, скільки відчаю і бід принесла горілочка на Городнянщині. І, мабуть, ви не забули, як безжально нищилися поміщицькі гуральні. То ж оковита лилася рікою. І все це – на тлі руйнівних подій, на вістрі найгостріших соціальних проблем.

Оті похмільні настрої, звісно ж, додавали емоцій аграрному терору, розпалювали масштабні стихійні виступи. Та по суті своїй відразу закладали і майбутню поразку. Протести – то як сірник на вітрі – загорівся, спалахнув і відразу гасне.

А Дубасов з козаками, ох і напився селянської крові на Городнянщині. Де б не побував – скрізь свистіли шомполи і гуляли канчуки по голих спинах. А ще, як би гірко це не відзначати, почалися масові самосуди по селах повіту. Хлібороби, нажахані лютими погрозами генерала-карателя, і самі почали втрачати людську подобу: «Краще я тебе, сусіде, аніж потім і для мене козацька куля чи шабляка...». Найстрашніша трагедія, мабуть, сталася в тому ж Вихвостові. Згодом ці безжальні вбивці поставили перед виїзною сесією Київської судової палати в Чернігові. Палата ніби справедливо і всебічно все вислухала і розглянула – винесла вирок: немає винуватців. Причину кривавої трагедії

прокурор охрестив як «фатальний випадок». Коновод розправив сільський глитаї М. Бобровник на суді гордовито заявив: «По селу були розклеєні прокламації і проти уряду там таке написане, що терпіти цього не було сил». А газета «Чернігівське слово» тоді писала: «Страхітливі картини розправи пройшли перед судом, і таких людей виправдали, бо вчинене ними здавалося дрібницею порівняно з тим неозорим і ганебним злочином, що діявся над всією Росією і який іменували революцією». Отака вам дрібниця: півтора десятка по-звірячому забитих кілками, порубаних сокирами, піднятих на вила, стріляних у рот. А кат Дубасов доповідав царю: «Тільки самосудом у повіті позбавили життя півсотні селян». Мовляв, хай потішиться собі вседержитель-милостивець.

Так, перша революція Росії зазнала поразки. Та не минула вона безслідно. До краю розхитала владу, зірвала святе-ницькі ризи з царату. До дна сколихнула і розбудила маси, стала прологом нових переможних революцій.

На креміль-крицю: буде світ!

Та попри всі потрясіння і негаразди, Городня впевнено входила в ХХ століття. Несла з собою прогрес і розквіт торгівлі Лібаво-Роменська залізниця. У місті народилися вісім заводів і миловарна фабрика. Облаштовувалася Городня новими адміністративними спорудами. Запрацювали друкарня, банк, три ощадні каси, товариство взаємного кредиту. Розширювалася торгівля лісом. Річний обсяг відкритого складу перевершив 10000 карбованців. Торгувало понад півсотні різних магазинів, близько двох десятків приватних харчевень і пивних. Стараннями вже згаданого князя Орбеліані, чи не першим на Чернігівщині, відкрився кінотеатр, рясно збирала на свої

Городнянська жіноча гімназія.

матчі футбольна команда. Як завжди, при повному залі, давав вистави любимий городнянцями театр. Тож переміни і в духовному житті приходили хай і без поспіху, але зримо і очевидно.

Особливо вони тішили на освітянській ниві. В місті вже діяли три чоловічі та жіноче училища, де 627 школярів навчали 30 учителів. Активно діяли бібліотека і клуб. Ще одна пам'ятна подія – вперше в місті запрацювали чоловіча і жіноча гімназії. Додайте сюди професійне училище і торгову школу. Тож ніхто не заперечить: досить потужний загін добре підготовленої і ліберально налаштованої інтелігенції неспізнано змінив і пожвавив культурне життя досі геть провінційної Городні.

Далеко за межі міста пішла слава про гурток «Любителей изящной словесности», організований мудрим гімназійним наставником Володимиром Маригодовим. А саме в ту пору,

Городнянська чоловіча гімназія.

1914-1918 роках, учився в гімназії буйночубий кароокий юнак з тихої Ічні Василь Чумак – поет і революціонер. Творені майже підлітком його вірші були як спалах, як одкровення. Перші ранні рядки ніби підказані легендарним Тарасом:

*Пробудіться, орли сизі,
Славні козаченьки,
Заверніть колишню славу
України-неньки.*

А потім народжується нова поезія, по вінця повна пафосу незламної боротьби і близької перемоги:

*На креміль-крицю: буде світ!
Ми непохитні, мов граніт.*

Василь Чумак.

*Ми йдем і йдем: несем вогні
І творим блиск, і творим дні.*

Юний поет глибоко емоційний, різносторонній і багатогранний. Його пейзажна лірика бере за душу, торкається найпотаємніших струн серця. Ненав'язливо вплітається сюди і соціальна тема. Ось послухайте, почитайте:

Йти. Мовчати. Нащо стежка? На узліссі. Яругами.

Стати – слухати: говорить захмелілий гай.

І самому захмеліти – й не словами, а рухами

Говорити про зелене, безкордонне-безкордонне...

А розмай?!

Пісня тоне, тоне в шелесті, між листом...

Говорити переконано, барвисто

І когось переконати. Цебто: знятись пташиною,

Пташиною літаючи – задзвеніть, заворожить:

Ви ще й досі задоволені півопругом та хатиною?

Можна ж краще і вільніше

Жить!

Потім: тихше-тихше-тихше...

І замовкнути: нема!

Тільки шелест. Тільки листя. І розмай.

Ніби просто шелест, ніби просто листя. Та вже назавжди з нами туга за кращим і вільнішим життям, ніж з «півопругом та хатиною». Чумакова поезія стріляє і надихає вірою, як «До-світні вогні» мужньої Лесі Українки:

Більше віри, що повстане

Люд яремний, люд німий,

Що настане час, настане,

Бризнуть промені в пітьмі.

До болю мало прожив Василь. Недаремно кажуть, що небеса найпершими забирають кращих із кращих. Поет ніби передбачав свою долю. І жив, творив, писав спрагло і жадібно, аж ніби захлинався на вітрі революційних перемін. У Городні він написав кращі свої соціальні твори: «Червоний заспів», «Пісня помсти», «Революція» та інші. А після цього молодий революціонер їде до Києва, де відразу утверджує себе як полум'яний публіцист і великий поет – провісник нової доби. А потім Київ захопив Денікін. Залишеного в підпіллі Чумака з друзями вистежила охранка, допитувала, довго катувала, а на світанку 4-ого грудня 1920-ого року розстріляла. Не виповнилося тоді поету і дев'ятнадцяти. Не дожив. Не дотворив. Не доспівав. Та вже пішла межа людей його мрія-заповіт:

Пам'ятник Василю Чумаку
в м. Ічні.

Молот і плуг. Єднанням братніх заліз

Викуєм зорю останню:

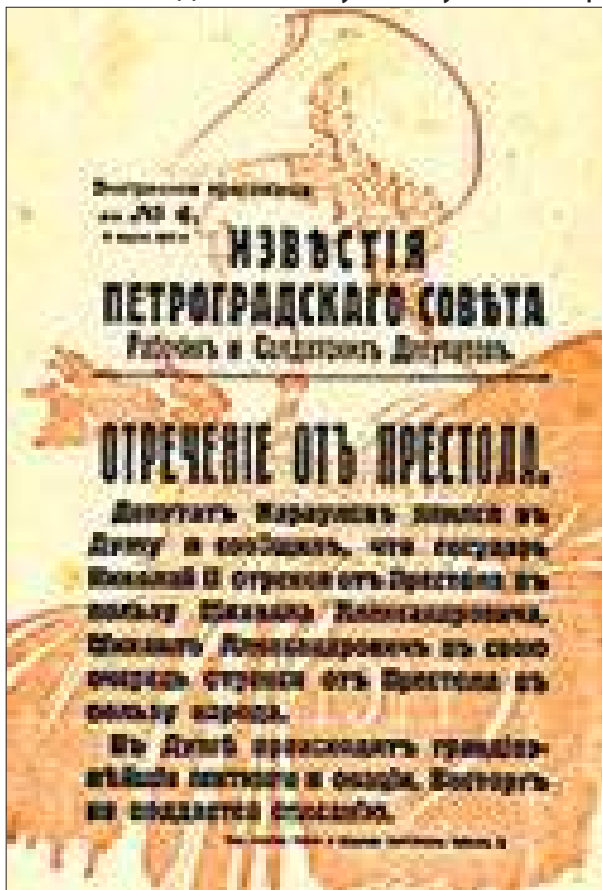
Соціалізм!

Як не дивно, поета потім довго замовчували, тримали від

нас в невідомості. Мабуть тому, що Чумак не завжди і не в усьому згоджувався з більшовиками, до останнього подиху залишався непохитним комуністом-боротьбістом, вірним і незрадним сином України. Виріс в Ічні пам'ятник Чумаку, виготовлений майже нелегально, супроти чиновної байдужості влади. І носять нині Василеве ім'я вулиці в Києві, Ічні, Городні. А бережно відновлена вдячними нащадками його книга «Червоний заспів» горить, гартує, надихає, не дає заснути спокою в наших душах.

А нова доба, за яку так мужньо боровся Василь Чумак, до

якої так спрагло поривався і невтомно закликав, широко розгортала крила.

Першими дізналися про Лютневу революцію і повалення царизму городнянські гімназисти, гуртом кинулися на площу. А за ними – все місто. Обличчя горять радістю і торжеством. Над юрбою марево червоних знамен і транспарантів – «Хай живе свобода!». На

трибуні – Мусій Жук, що тільки-но повернувся із заслання: «Нова світла зоря зійшла над багатостраждальною землею. Настав давно очікуваний час братерства і волі. Тепер народна влада, перемога гнаних та голодних, усіх працюючих. Їх треба повернути на добро і щастя».

Але, як і кого «повернути», мало хто знав. У квітні відбувся в Городні перший повітовий з'їзд, що обрав виконавчий комітет, котрий взявся за організацію влади. Більшовицької організації на той час у місті ще не було. І тим спішно скористалися меншовики й есери. Швидко захопили владу в Городні.

У листопаді відбулися вибори до Всеросійських Установчих Зборів. У повіті майже десять тисяч віддали свої голоси більшовикам. Та українські соціалісти-революціонери разом із Селянською спілкою значно обійшли їх – заручилися ледь не тридцятьма тисячами голосів. То було як відгомін першої революції, коли авторитет есерів у повіті набув особливого розмаху. Та, як показали подальші події, той авторитет швидко розтавав. Есери стрімко втрачали підтримку народу.

А взагалі-то Лютнева революція мало що змінила, не виправдала сподівання людей. Скажімо, в Чернігові усунуті були лише губернатор, вищі чини поліції та ліквідоване жандармське управління. А так на Чернігівщині, як і по всій країні, трималося хистке двовладдя: з одного боку тимчасовий уряд з новопризначеними комісарами, а з іншого – Ради робітничих і солдатських депутатів. Історик В. Щербаков потім згадував: «Перед Жовтневою революцією на Чернігівщині встановилося повне безвладдя. Все навколо являло собою бурхливу стихію».

Г О Р О Д Н Я

городъ въ 53 вер. отъ Чернигова, въ соседствѣ съ Бутенкой ¹, при славной рѣкѣ Чабранѣ и Бутенки, составляющей р. Городню; городъ расположенъ на равнинѣ мѣстѣ; нинѣ уланскій городъ, а при гетманщинѣ сотенное мѣстечко ².

На лѣвомъ берегу Городни находится городище, въ діаметрѣ 15 сажень. Здѣсь было земляное укрѣпленіе, которое сруто, когда стала судобная мѣста ³. Это городище—не польское; польскій владѣлецъ Городни Фама, оставивши въ Черниговскій урядѣ и при Московскихъ владѣніяхъ, жаль изъ рѣки Чабраны, тѣмъ, гдѣ нынѣ дворъ князя Ерекла, — «Городище» Городня, — оставилъ городъ дѣтоторскимъ. Это мѣсто видно и по разрыту 1533 г., который измѣненъ въ Казанскій воеводѣ въ сѣверныхъ городѣхъ мѣстѣ съ Стародубомъ «Бориска

¹ «Вустанъ Бутенское» — въ грамотѣ 1623 г. (Ак. инв. Р. ч. III. 544.)

² Въ университетъ Малого вѣр. 13 1796 г. «Паша Андрей Стаховскій составилъ городничій». Въ городничій дѣлѣ упоминаются въ переписи 1796 г. слѣдующія мѣстечка Городни селы: Хотимля, Христовка, Владиміровка, Вагановка, Монахова, Андреевка, Жабовка, Лемановка, Сороковка, Лопатка, Бутенка, Пуровка, Пашковка, Кутиновка, Дроздовка, Петровскіи деревн. Савинка, Дубровное, Савинка, Лопатка, Тушковка, Выдвостовка, Деревня съ деревней Кусянка (нынѣ Кусян селомъ, а Деревня — деревня.)

³ Въ Городничій паланкѣ было три цитади, одна каменная сѣверная — въ 35 вѣд. 33 а, другая каменная въ 19 вѣд. 30 а, а третья земля въ 17 а.

чи в Луцокъ поїхавъ, на Волинъ. В 1705 г. шведи разорили місто его. И сѣмъ съ тремя надами синодальни Вискарѣ, Петровъ и Іустинъ переехавъ въ Кіевъ. Всѣ три сына получили образование въ Кіевской академіи. Старшій, пріѣхавъ въ монашество имя Варлаамъ, былъ съ 1719 г. синодальнъ Судальскимъ, съ 1723 г. Кахови-скимъ, съ 1726 Астрханскимъ, съ 1731—1738 г. Псков-скимъ и скончался въ Кіевѣ на покое. Іустинъ съ знаменитымъ вышивникомъ Баренкомъ путешествовалъ по востокъ и былъ въ Ригѣ.

Записка его о своемъ путешествіи, составленная цѣлую книгу, въ недавнее время, неизвестно гдѣ, дѣлалась. Іустинъ Лопатскій женивъ былъ на дочери гетмана Корналіи Дубинина и двоюродной сестрѣ Горадищенскаго священника Викліа Амазунченка Трусовича. Последний, будучи бездѣтенъ, въ 1737 г. передалъ все имѣніе свое о. Іустину, а сѣмъ въ Любецкомъ монастырѣ пріемъ монашество съ именемъ Варлаама. Братъ Іустина Петръ Лопатскій былъ протоіереемъ едѣвскимъ, Гайлютомъ Протасомъ, Варлаамъ, весьма богатыи и по чину и по содержанию книгъ, дѣлалась о. Іустину. По смерти его раздѣломъ была между синодалью его, и въ который Гроторіѣ былъ Горадищенскій протоіерей и у него то были имѣнія отца его.

Въ 1737 году Горадищенскіе коопки писали: «Въ містечку Городѣи имѣется одна церковь Живоначальной Троицы, при которой для священнослуженія три священника, и въ нѣтъ два Епископъ и Вискарѣ (Трусовичъ) иже-ніе. О сей же сторонѣ, гдѣ и мы имѣемъ съ монахами и пріисланнымъ съ посольствомъ женомъ, во время восхода и осенне за переїздомъ черезъ греблю, отъ частей прорыва, крайномъ претерпѣннѣмъ нуждѣ и обрѣдомъ переплатить дѣшево». Писану просили дозволити нѣмъ переїзду нѣмъ

Хотуны и мужики трахъ съ Ласкиа и востануть на рѣкѣ, что и случилось. Здѣсь нинѣ трахается несколько частыхъ имень ичирскать угодниковъ; сависелье и. п. 1746 г.

По переписи 707 г. «для прикроу и торгоу устроено 13 церковныхъ лавочекъ» въ палату Собора. Нинѣ сущестуетъ 4 дома, изъ которыхъ одинъ занимаетъ причетъ, а три отданы въ нанимъ въ пользу траха.

Въ 1732 году выжилиа изъ Городи 125 семей козыхъ, въ 1764 г. 174 козыхъ и 685 владѣльческихъ.

По переписи лавочекъ число прихожанъ: Троицкй пер. въ 1770 г. 609 и. 585 ж.; въ 1790 г. 625 и. 610 ж.; въ 1810 г. 650 и. 640 ж.; въ 1830 г. 720 и. 730 ж.; въ 1850 г. 795 и. 780 ж.; въ 1860 г. 835 и. 831 ж. Василевской пер. въ 1770 г. 328 и. 215 ж.; въ 1790 г. 244 и. 248 ж.; въ 1810 г. 254 и. 264 ж.; въ 1830 г. 276 и. 280 ж.; въ 1850 г. 281 и. 300 ж.; въ 1860 г. 288 и. 306 ж.

Бракъ нинѣ въ 1792 г. нинѣ **Заву** саревъ нинѣ сущестуетъ 175 и. 100 ж. *

Массѣ въ Городѣ занимаются обработкою земли, которой до 6720 дес. Прикроу баваетъ въ году 4; на эта прикроу, отличивалася довольно значительнымъ сече-нѣмъ народа (особенно 29 июня и 14 окт.) привозятся и проданы товары, особенно же плоды трутокъ сельской промышленности; для покуки лошадей нинѣ дѣла изъ Мѣской и Моголевской губери. Лошадей и рогатого скота [продается до 1000 штукъ. На Параскевѣнской прикроу продается товаровъ на 13610 р. на Георгиевской на 8000 руб.

(Историко-статистическое описание Черниговской Губернии, 6 книга, 1874 год)

29 января 1782 г. Городня была наименован. уѣзднымъ городомъ Черниговскаго намѣстничества. Въ началѣ XVIII в. это было мѣстечко. Въ 1716 г. мѣстечко управлялось Седневскимъ сотеннымъ правленіемъ и состояло въ Черниговскомъ полку. Въ 1782 г. оно было назначено уѣзднымъ городомъ; въ 1797 г. городъ оставленъ за штатомъ и, наконецъ въ 1802 г. снова возстановленъ. (Россія – Семеновъ). Въ 1888 г. въ гор. Городнѣ установлены на постаментѣ три пушки, обращенныя дуломъ вверхъ. На пьедесталѣ подъ пушками надпись: «Императоръ Петръ Великій во время шведской войны праздновалъ свое тезоименитство 29 іюня въ сотенномъ мѣстечкѣ Городня. Пушки эти подарены имъ Городнѣ. Сооруженъ 1888 г.».

(Черниговская земская неделя).

ОПИСАНІЕ Черниговской губернии А.А. Русовым. Томъ I

Въ стать 3072 населенныя пункты воссчитано было число домовъ (въ городѣ) или дворовъ (въ селеніяхъ) и число жителей, и въ таблицѣ по уѣздамъ (въ уѣздахъ) по порядку ихъ населенности слѣдующее число:

Уѣзды:	Населенныя мѣст.	Въ городѣ домовъ	Въ уѣздѣ дворовъ	Всего жителей.
Волосыдовскій . . .	218	1.328	8.983	16.231
Сторозубскій . . .	330	1.529	17.866	12.356
Сурожскій	292	143	4.010	14.933
Соснинскій	353	711	6.508	14.393
Нижинскій	123	2.334	18.018	12.673
Черниговскій . . .	375	2.431	21.359	11.711
Козятинскій	186	2.174	8.976	12.106
Глуховскій	279	1.103	11.464	11.463
Ворженскій	175	1.241	8.453	13.481
Городнянскій . . .	267	291	8.081	12,381
Вост. Староскій . .	240	712	7.141	12,306
Мглинскій	398	627	8.078	11.396
Конотопскій	190	441	4.432	12,887

Населеніє городовъ по полицейскимъ свѣдѣніямъ, за 1860 г.

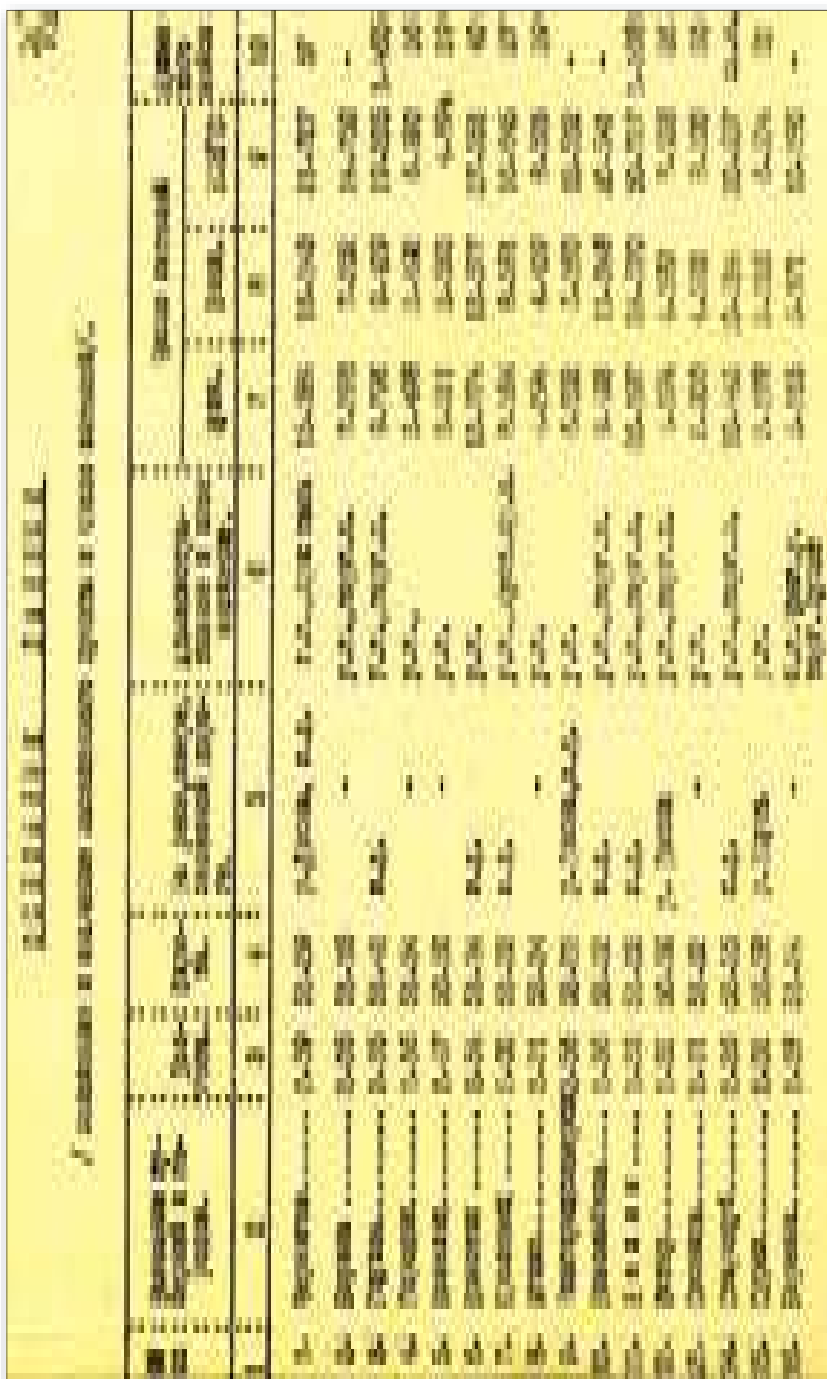
Названіе городовъ.	Мужчины.	Женщины.	Итого.
Черныговъ	9,497	4,691	14,098
Защитный Береза	3,941	4,713	8,176
Горы	4,029	3,463	7,492
Глухавъ	4,998	3,610	10,608
Городня	1,911	1,418	3,329
Козелецъ	2,669	1,877	4,546
Козелецъ	4,479	4,138	8,618
Кролевецъ	3,310	3,699	7,009
Защитный Корокъ	2,437	2,397	5,034
Игара	4,043	3,941	7,984
Новгородъ-Сѣверскъ	3,287	2,873	6,160
Новосильскъ	3,349	3,799	7,348

Доходы и расходы городского Черниговской губернии за 1880 года (%)

Виды доходов	Доходы от промышленных работ		Взносы на 1880 год		Расходы на 1880 год		Остаток в конце года по сравнению с 1879 годом		Среднее остаток на конец года за 1880 год		
	Рубль	Коп.	Рубль	Коп.	Рубль	Коп.	Рубль	Коп.	Рубль	Коп.	
Из губернского											
Чернигов	732	2 1/2	63,358	16	63,406	85 1/2	—	114	18 1/2	656	50 1/2
Из уездного											
Воронеж	901	22 1/2	4,111	11	1,859	9 1/2	+	252	31 1/2	1,123	51
Глухов	1,572	39 1/2	9,153	78	5,376	23 1/2	+	3,777	51 1/2	3,371 1/2	23 1/2
Городня	27	11	1,281	12 1/2	1,267	85 1/2	+	16	24	12	28
Козлов	146	—	3,212	25 1/2	3,225	56 1/2	—	12	31	116	69
Киевский	181	52 1/2	2,719	21 1/2	5,312	8	+	192	42 1/2	279	33 1/2
Брянск	11,981	38	8,198	22 1/2	8,442	83 1/2	—	25	31 1/2	11,819	47 1/2
Мценск	282	10	1,798	8 1/2	1,867	67 1/2	—	8	59 1/2	276	24 1/2

(*) Из общего губернского.

(**) Из выделенных на город Глухов отпущен из 2581 руб., вносимых в Черниговский уездный общественный капитал для улучшения городской 1,289 руб. города

Музыкальный нотный лист с рукописными нотами и текстом на церковнославянском языке. Лист желтый, с черными нотами и текстом. В левом верхнем углу есть заголовок, а в левом нижнем – текст, который, вероятно, является частью молитвы или песнопения. Ноты записаны на пятилинейных системах, разделенных вертикальными линиями. Текст написан в церковнославянском шрифте.

Выпись из книги Города России в 1910 году, СПб, 1914: (Городня)

1. Ярмарки, торжки, базары и постоянные склады

Ярмарок и Торжков - 5 раз в году (зимой – 2), торговали хлебом и скотом;

Сумма оборота – 10,1 тис. Руб.

Число базаров в неделю – 2 (хлеб)

Постоянный склад – 1 (стройматериалы)

2. Фабрик, заводов, ремесленный заведений – нет

3. Учебные заведения

высших – нет

средних – 1 (мужск), 200 учащихся

низших – 3 (мужск), всего учащихся – 627

– 1 (женск)

Для обоего пола – нет

% отношений учащихся к числу жителей

Мальчиков к числу жителей мужск. пола – 20,0

Девочек к числу жителей женск. пола – 3,3

Учащихся ко всему населению – 11,8 (4-е место по губернии)

4. Храмов и монастырей

Церквей православных – 3

Иудейских синагог – 2

Молитвенных домов

Иудейских – 2

Часовен – 1

Число жителей на 1 храм – 874

5. Гостиницы и трактирные заведения

Гостиниц – 3

Постоялых дворов – 4

Ресторанов и трактиров – 1

Харчевен, столовых, закусочных, чайных – 5

Пивных лавок и винниц – 5

Жителей на 1 трактирное заведение – 538 (меньше только в двух городах Черн. губернии из 26)

6. Средства сообщения

Извозчики

Летом – 95

Зимой – 95

Железных дорог конных (единственных в губернии)

одноколейных – 63 версты

двуколейных – 32 версты

телефон, телеграф – нет

7. Врачебная помощь

Больниц – 1 на 25 мест

Діючи Князьомъ Придворнимъ и
Городничимъ Гуріємъ преславнимъ въ 1857 году
Городничимъ Гуріємъ преславнимъ

Гуріємъ преславнимъ Княземъ При-
дворнымъ и Городничимъ преславнымъ въ
Городнянскомъ уезде

Въ Городнянскомъ уезде

1) Журналы епископальныя не пере-
даны.

2) Некоторые журналы не на-
даны. Гуріємъ преславнымъ и
с причинами того въ опредѣленномъ
мѣстѣ напечатано (Журналы 17 и
18 января 1857)

3) По распоряженію князя не были на-
даны расписки въ получении на-
даны, могутъ быть сданы на-
даны Гуріємъ преславнымъ

4) Въ предѣлахъ отъ 1215 17. К

Городська Лука

Розкопавши в Городнянській парцелі Брацкай Луки, побачили в задоволенні – поле сажанців, в березі, але до величезної купи обгорілих підлісних, котрі при величезній силі свідомості не вважали.

Городська Парцеля

1) При парцелі розкопавши в парцелі Брацкай Луки, побачили в задоволенні – поле сажанців, в березі, але до величезної купи обгорілих підлісних, котрі при величезній силі свідомості не вважали.

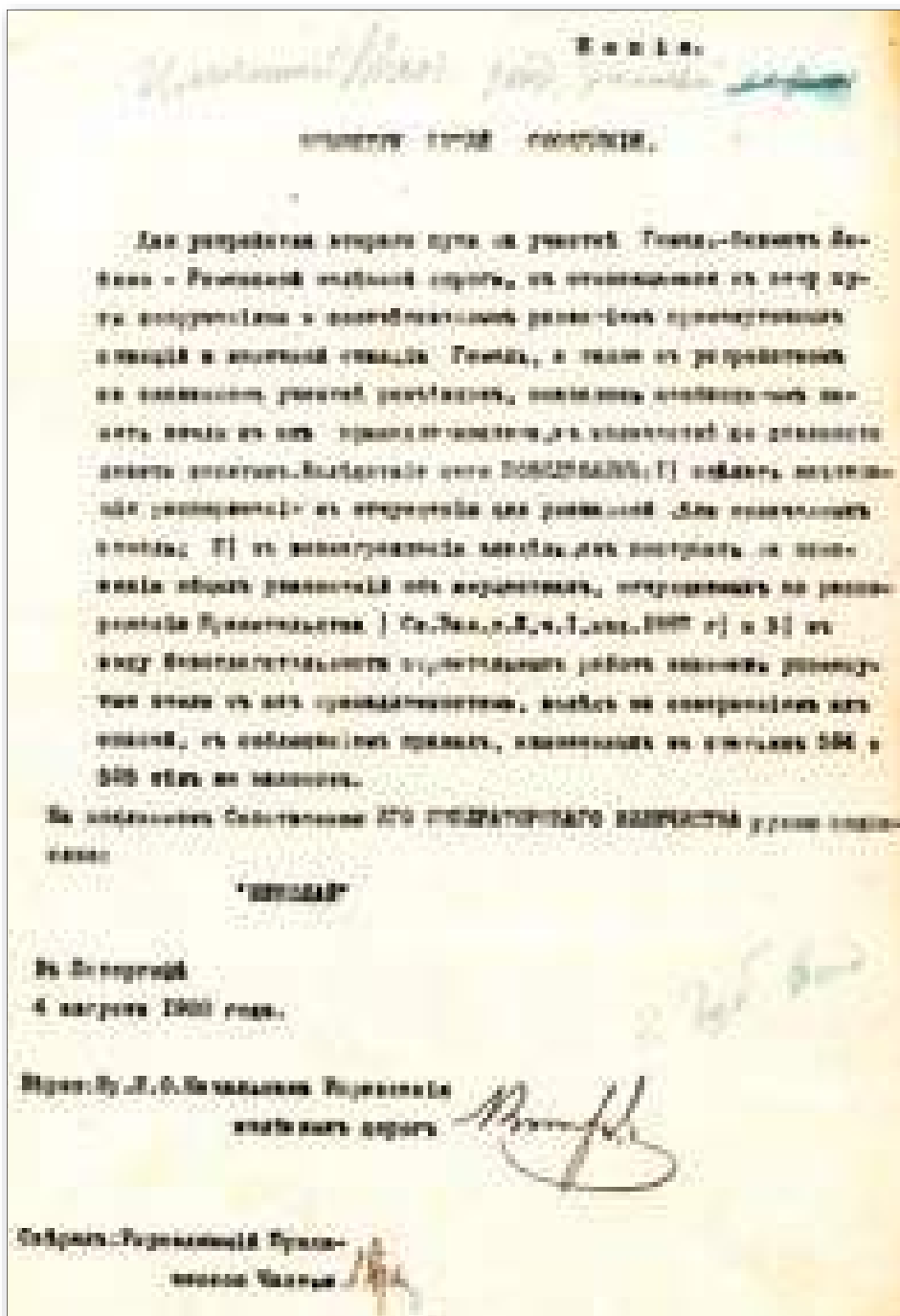

Из отчета Городнической Уездной
Земской Управы за 1872 год

По городской больнице.

Городская больница, состоящая из заведываемых земством, как и прежде не имѣетъ собственныхъ средствъ. Городъ по прежнему не оказываетъ никакого пособия больнице, а потому кромѣ земскихъ средствъ она ничего не имѣетъ. Численныя данныя при этомъ приведенныя, ясно доказываютъ, что еслибы не благотворительная помощь земства, то содержаніе больницы было бы не мыслимо. Сидялись пустякъ огромные корма въ уѣздѣ, въ больницу можно весьма часто встрѣтить цѣлыя семьи, парами и семьями. Искъ эти лица лечатся даромъ, на основаніи указа Правительствующаго Сената отъ 15-го Февраля 1868 года за № 13229.

Домъ, въ которомъ помѣщается больница, не отличается никакими гигиеническими условіями, въ немъ нѣтъ ни надлежащей вентилациі, ни здороваго помѣщенія, а если Городническая больница отличается значительно меньшею смертностію, чѣмъ другія больницы, то это можно приписать совершенно случайнымъ обстоятельствамъ, ни отъ кого изъ особенностей не зависящимъ. Въ теченіи прошедшаго года было больныхъ всего 217 душъ; мужского пола 197 душъ и 20 душъ женского пола. Изъ нихъ епидемическихъ 28 душъ мужского пола и 7 душъ женщинъ и одержимыхъ другими болезнями 169 душъ мужского пола и 13 душъ женского пола. Въ теченіи года умерло 13 душъ, въ томъ числѣ холерныхъ больныхъ 1 души.

Agave americana *Agave americana* *Agave americana*

18. *Chlorophyll a* fluorescence

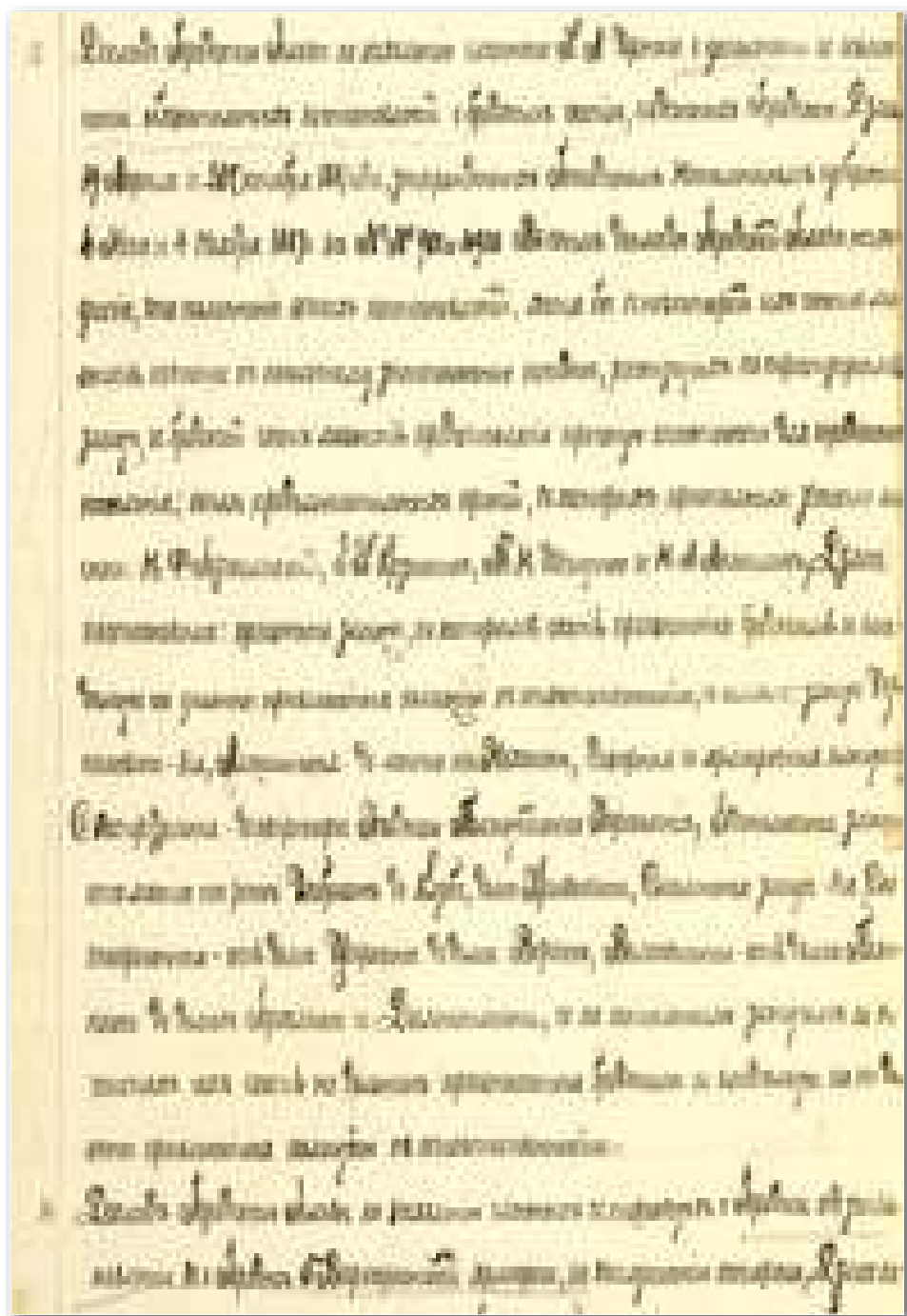
[illegible]

Дополнительные сведения по телефону: 74-0100

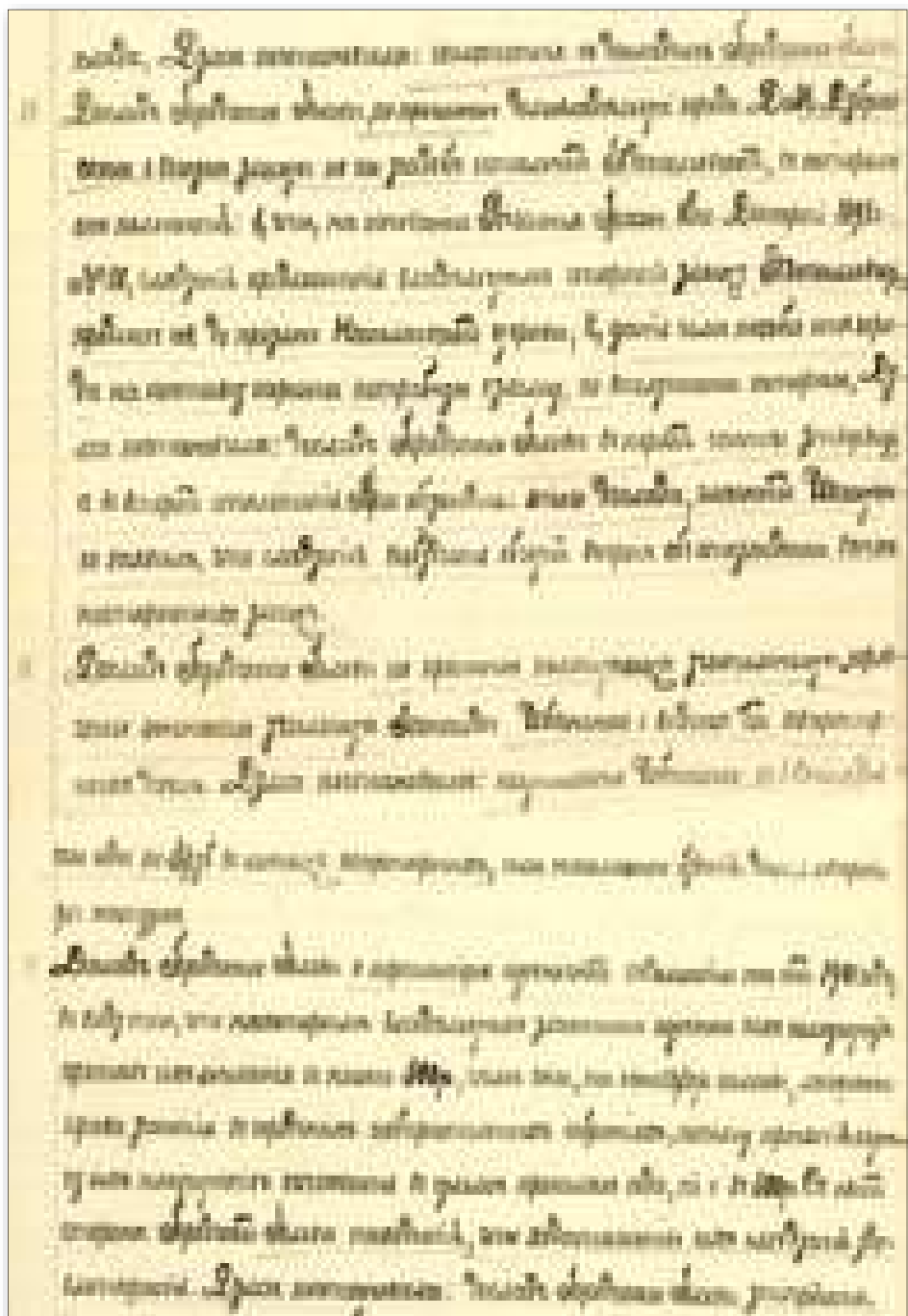
[illegible][illegible]

[illegible][illegible]

Кв. № 82.

СПИСОКЪ

лицъ, съ коихъ причитается Городнянскому уездному земству безплатная медицинъ, ихъ содержание и лечение ихъ въ Городнянской земской больницѣ и Рыбковской лечебницѣ и подлежащая ежегодно по безнадѣжности къ поступленію на просвѣтительныя медицинскія,

№	Имена, отчества и фамилии недомогущихъ и мѣсто жительства,	Сумма рублей.	
		р.	к.
По Городнянской земской больнице.			
1	Евдокимъ Семеновъ Родичевъ, крестьянская дѣвица с. Демешовки	21	70
2	Марко Фоминъ Савицъ, кр. с. Соколовки	10	53
3	Лидія Николаевна, кр. дѣвоч. жив. въ Городнѣ	1	20
4	Прохоръ Васильевъ Дегтярь, кр. с. Мещонки	19	00

З протоколу повітового земського зібрання XL сесії, 1904 р.

Частное Женское Учебное Заведение Е. В. Марченко,
(По программе Правит. Гимназій).

Городничанка — Е. А. Марченко (презд. руд.). Завоучитель — священник Іоанн Димитрій Кривоносъ. Преподаватели: русскаго языка — Владимиръ Лукичъ Маршодовъ, в. ч.; исторія и географія — Григорій Валеріановичъ Подкобъ, в. ч.; арифметика — Николай Павловичъ Курочкой, кол. сек. Преподавательницъ: нѣмецкаго и французскаго языковъ — Елена Павловна Виршилло, русскаго языка и чистоискусствъ — Любовь Іудимовна Волкъ (она же вѣд. дана). Классныя дѣла — Ольга Зинаиловна Якуховская.

Почеточная Гимназія — Александра Александровна Милорадо-вичъ, вдова тайн. сов. Предсѣдатель Педагогич. Совѣта — Александръ Пятковичъ Діаконовъ, ст. сов. Начальница — Евгения Андреевна Марченко (презд. руд.). Завоучитель — священник Іоанн Михайловичъ Самойловъ. Преподаватели: русскаго яз. — Владимиръ Лукичъ Маршодовъ, в. ч.; естественн. исторія, физика и искусство — Георгій Гал-рановичъ Кохтовъ, в. ч.; исторія и географія — Константинъ Тимо-феичъ Вихровъ, в. ч. (в. об.); гимназія — вѣд. Алексѣй Павловичъ Карловскій; гимназія — Беніаминъ Фердинандъ Манура. Преподавательницъ: русскаго яз. — Марія Павловна Рахнинская; нѣмецкаго — Наталья Дмит-ріевна Баранова; нѣмецкаго яз. — Берта Павловна Деллестъ; французскаго яз. — Елена Павловна Виршилло. Классныя воспитательницъ: Марія Кон-стантиновна Голубчикова, Авгонна Александровна Медвѣдичъ, Марія Павловна Сісигуровичъ (в. об.), и Олимпиада Іоанновна Апанасенко (в. об.). Врѣчь — Николай Федоровъ Бугославскій, кол. сов.

Перші викладачі жіночої гімназії (1911–1917 рр.).

7

Промован

1911 року 29 Висновок 18. Городнянська
влада, Городнянська міська рада та
Городнянська міська рада, згідно з
вимогами, вказаними в статті 18
Закону про місцеве самоврядування,
визначили, що в місті Городня
побудовано нову міську раду, яка
буде виконувати всі функції міської
ради, зокрема, згідно з
вимогами, вказаними в статті 18
Закону про місцеве самоврядування.

Городнянська міська рада

8

Промован

1912 року 29 Висновок 18. Городнянська
влада, Городнянська міська рада та
Городнянська міська рада, згідно з
вимогами, вказаними в статті 18
Закону про місцеве самоврядування,
визначили, що в місті Городня
побудовано нову міську раду, яка
буде виконувати всі функції міської
ради, зокрема, згідно з
вимогами, вказаними в статті 18
Закону про місцеве самоврядування,
визначили, що в місті Городня
побудовано нову міську раду, яка
буде виконувати всі функції міської
ради, зокрема, згідно з
вимогами, вказаними в статті 18
Закону про місцеве самоврядування,
визначили, що в місті Городня
побудовано нову міську раду, яка
буде виконувати всі функції міської
ради, зокрема, згідно з
вимогами, вказаними в статті 18
Закону про місцеве самоврядування.

Городнянська міська рада

ФАКУЛЬТЕТСКОЕ ОБЪЯВЛЕНІЕ.

Принимая съ глубокою признательностью даруемый мнѣ знаніемъ права врача и постигая всю важность обязанностей, возлагаемыхъ на меня сими званіемъ, я даю объявленіе въ теченіе всей своей жизни нигдѣ не помыслить чести сословія, въ которое нынѣ вступаю. Обещаю во всекое время помогать по лучшему моему разумѣнію, пріобіаженію къ моему пособию страждущимъ, свято хранить тайны моихъ семейныхъ тайнъ и не употребить во зло оказываемаго мнѣ довѣрія. Обещаю продолжать изучать врачебную науку и способствовать всѣми своими силами къ процвѣтанію, сообщая ученому свѣту все, что открою. Обещаю не заниматься приготовленіемъ и продажей тайныхъ средствъ. Обещаю быть справедливымъ къ своимъ соотавщикамъ - врачамъ и не оскорблять ихъ личности; однакоже, если бы того потребовала польза больного, говорить правду прямо и безъ личностіи. Въ важныхъ случаяхъ обещаю прибѣгать къ совѣтамъ врачей, болѣе мене свѣдущихъ и опытныхъ; когда же самъ буду призыванъ на совѣщеніе, буду по совѣсти отдавать справедливость ихъ заслугамъ и стараніямъ.

СВИДѢТЕЛЬСТВО

Отъ Сѣнату ИМПЕРАТОРСКАГО Московскаго Университета Лаврѣю Сербѣю Сивингину дано сѣ свидѣтельство въ томъ, что онъ, по надлежащему испытанію въ Медицинскомъ Факультетѣ, опредѣленіемъ Университетскаго Сѣнату, 9 Марта 1913 года состоявшимся, утвержденью въ званіи *Уздымы Врача*. Дано въ Москвѣ. Марта 23 дни 1913 года.

Ректоръ Университета

Деканъ Медицинскаго Факультета

Секретарь Сѣнату

№ 1549

В немъ подлиннаго Подписаніемъ
Вѣдѣнаго Секретаря Сѣнату.

013719

На смену и на основании ВЫСЧАЙШЕГО утверждению императорского Государственного Совета, 3 Ноября 1883 года, г. Санкт-Петербург, на Высочайшем Манифесте Императорской Комиссии, 8 Декабря 1912 года, удостоить степенью доктора, по всем правам и преимуществам, пожелавшему какъ въ сановности ВЫСЧАЙШЕ утверждению императорского Государственного Совета, 14-го въ ст. 92 Устава Императорства, 1884 года, въ удостоившемъ себя и данъ санъ докторъ, г. Санкт-Петербург, на подлинномъ подписано и съ приложениемъ печати Императорской Высочайшей Императорской Комиссии.

Abstract

Received of _____ Name _____

Figure 1. The study area.

КОМПЬЮТЕРНА, СТОБОМПЬЮТЕРНА И ИНТЕРПЬУБАН ПЬАБЕТА

Черкиговъ, Пятница 26-го Февраля 1910 года.

Черныговъ, Пятница 28-го Февраля 1910 года.

[illegible]

но отделила. Но живому, страстно-
му чувству жить дано до последнего
убиения, и бьется сердце
человека в порыве безысходного
грома, как пострашенное птица.
Так бьется сердце горожанина, ко-
гда уже не остается надежды со-
общить, что слух о смерти М. А. пре-
одолеет. Вся поборона-своей общи-
ны жизнь, всё оставшее на время
тесн работы, всё старался
дать себя отечь в провинциаль-
ность. М. А. В. была учительни-
цей почти двадцать в истинной
гущине 4 года (со времени заклю-
чения); она оставила душу преподава-
ния, все своё благородное сердце, она
вдохнула любовь и учеников, и учи-
телей — товарищей, и родителей. Как
человек, она тоже была всякая лю-
бовь, она была так, что жилось
вдвоем обществу. Неизменно,
что смерть её была постраша, у
всех жилая всеми тесн и отча-
нием. Покойной её, прощанием на
общественный свет, была бессти-
тельная пострашенность, как любовь и
уважением покойной М. А. горожанин,
Несмотря на будничность дела, тысячи
горожане собрались отдать последний
долг покойной. Гроб, всё что

павший в живых родителю, несли на руках до самого кладбища товарища—сослуживца и горожанина; услышав несли звонки и крикнули гроба. Палач и рыдали близ слышим повсюду; они слышали в какой-то удалившийся передик закончил погаслой, когда все узнали, что она уже готова принять из себя врачами и врача того, кого так все любил и уважал. Когда жена заступала крикнула гроба—сердце все же так бы не

ростом бытия. Это было важно по выражению лица присутствующих. После автобуса палачи все стали медленно расходиться. Выражение лица у уходящих было такое, какое бывает только в случае смерти человека: дорожка и близость.

Таким образом в последний раз граждане г. Городня белорусского погребения Марию Александровну Витенко, добрую воспитанницу, искреннего, активного и отзывчивого человека.

Чернигов, Среда 3-го Марта 1910 года.

Г. ГОРОДНЯ. 26 февраля в Городнянской гимназии была устроена учебный литературно-музыкально-вокальный вечер, посвященный памяти поэта Коляды по поводу юбилейного столетия со дня его рождения. Преподаватель Я. Л. Мараголов прочел о поэте Коляде реферат. Учениками IV класса очень удачно были произнесены некоторые произведения Коляды. Была воспроизведена сцена из «Мендельбаха», соч. Гоголя. Учебный хор хором был исполнен несколько музыкально-вокальных номеров, а хором пели—автомат и некоторые мало-российские песни. Каждый исполненный номер вызвал шумное одобрение присутствовавших. По окончании

литературно-музыкально-вокального вечера хором учеников исполнили народный гимн. Затем была устроена в рекреационный зал для учащихся танцы. Вечер гимназии был переполнен приятными звуками, учащиеся и их родители.

Днями, содействующими обществу воспитанности нуждающимся ученикам Городнянской гимназии, на предложенные им творческие исполнения учениками программы, пожертвовано в пользу бедных учеников гимназии 47 р. 75 коп.

Такой успех в Городня вечером оставил среди присутствовавших самое приятное впечатление, и много вызвал искренней благодарности директору гимназии за достигнутый результат.

Чернигов, Четверг 24-го Февраля 1911 года.

Г. ГОРОДНЯ. Свободный день для православного русского народа 19 февраля посвященному обрядом празднования в честь имени города. В этот день, в честь дня, в мужской гим-

ним, в актовом зале, где поставлен бюст и портрет Императора Александра II, в присутствии учащихся, учащихся и некоторых почетных лиц, была устроена торжественная

актъ. Послѣ слова произнесеннаго директоромъ гимназіи по поводу праздничнаго дня, хоромъ учениковъ была исполнена актовая пѣсня, а преподавателемъ русскаго языка г. Марголювымъ прочтенъ рефератъ, въ которомъ ясно была изложена забота Величайшаго Монарха Императора Александра II-го въ дѣлѣ освобожденія крестьянъ отъ крѣпостной зависимости. Затѣмъ учениками гимназіи произнесено пять произведеній, относящихся къ этому великому событію, а ученическими хоромъ исполнено нѣсколько соответствующихъ пѣсень. Каждый изъ исполнившихъ номеромъ вызывалъ шумное одобреніе присутствовавшихъ. Актъ закончился около 4 часовъ пополудни народникъ гимназіи, послѣ котораго раздалъ учащимся бронзовы о значки 19 февраля 1861 года.

Къ празднованію этого великаго и знаменательнаго въ жизни православно-го народа дня в городѣ не осталось безучастныхъ: на площади, передъ Троицкой церковью, была устроена помостъ, вверху котораго, среди сосновинаго гирлянда и національнаго флага, красовался портретъ Царя-Освободителя, а ниже его — вензель съ инициалами Царствующаго Императора. На этомъ мѣстѣ, по окончаніи въ церк-

вѣхъ литургіи, въ присутствіи представителей власти и тысячной толпы народа, собравшагося извѣстѣ вознестѣ горячаго молитвы, былъ отслуженъ соборное благодарственный Господу Богу молебенъ, съ провозглашеніемъ императору Николаю Александровичу и всему Царствующему Дому и вѣчной памяти Императору Александру II и его соудружникамъ по освобожденію крестьянъ. По окончаніи молебна послана телеграмма черезъ г. губернатора съ выраженіемъ Его Императорскому Величеству вѣрно-подданнческаго чувства безорѣчной любви и преданности гражданъ г. Городня. Погода въ этотъ день стала чудная. Съ утра городъ былъ украшенъ флагами, а вечеромъ повсемѣстно иллюминированъ. Въ центральныхъ частяхъ города, были зажжены большія бочки съ горючимъ веществомъ; улицы освѣтились яркимъ свѣтомъ; такая эффектная иллюминація привлекла массу любопытныхъ, не покидавшихъ улицы до позднаго часу. Въ 8 часовъ вечера, передъ вознесеніемъ Его Императорскаго Величества, оркестромъ добровольнаго пожарнаго общества, исполненъ народный гимнъ, покрытый тысячами голосовъ потугами струн.

Черниговъ, Среда 4-го Мая 1911 года.

Корреспонд. „Черн. Слеса“.

Г. ГОРОДНЯ. 30 апрѣля здѣсь состоялось общее собраніе членовъ Городнянскаго общества вознестѣ,

предитъ, отвлеченности довольно бурнымъ характеромъ. Хотя по повѣстѣ собраніе предполагалось открыть въ 7 часовъ вечера, но члены общества

собирались тут, и лишь в 11 ч. часу возможно было приступить к избранию председателя. Явилось больше 130 человек, расшатавшись 199 голосами. Председателем собрания был избран Н. Н. Жилинцев. По каждому из трех пунктов повестки происходили горячие прения между сторонниками нынешнего правления общества и его противниками. Правление предлагало изменить § 3 устава в том смысле, чтобы передать каждому члену общества отправление в служб преемственной на 20 раз. Председатель правления г. Максимов доказывал, что принятие этого предложения не сопряжено с расколом и будет лишь способствовать увеличению прихода. Ему возражал г. Горбачев, горячо доказывавший, что такое постановление будет расколовшим, и что операция общества приметися его должны будут, согласно устава, сократиться. После продолжительных прений, причем со стороны противников правления поскакивало, между прочим, заявление, что правление спонсиреть бы членов общества, для которых выгодно такое изменение устава, базотировки по этому вопросу были сложены до конца собрания. Началось обсуждение второго вопроса, заключающегося в повестке, о разрешении конфликта между советом и правлением. Последнее представило к увольнению бухгалтера г. Грабанико, выставив его неспособным,

неуравновешенным и неподобающим. Совет, отклонив предложение правления, ограничился предупредительным г. Грабанико. Правление настаивало на увольнении, почему вопрос этот, согласно устава, и поступал на разрешение общего собрания. При рассмотрении этого вопроса г. Максимов заявил о твердом решении правления оставить службу в случае неувольнения бухгалтера и повел до открытия собрания о таком же решении остальных служащих. Упомянутое о заявлении служащих вызвало возглас: «давайте», что очень возмущало г. Максимова, отказавшегося от продолжения своей речи. Чем дальше, тем больше разгорались страсти, все напряжение становилось атмосфера собрания. Противники правления, во главе с председателем уездной земской управы Мило, говорили резко, ухмылялись, между прочим, на то, что резолюция комиссия, а также предстоящее общее собрание благодарили бухгалтера за его труды. Нам возражали в том же тон и председатели правления и г. Комиссаров. Наконец приступили к базотировке. Оказалось, что за увольнение нашего взноса до 5% подали 129 голосов против 70 и предложение правления не прошло, т. е. для изменения устава требуется согласие 3/4 присутствующих членов общества. За оставление бухгалтера подали 33 голоса, против же 144. После заявления г. Максимова о решении правления продолжить службу обществу в виду удаленности бухгалтера, собрание, продолжавшееся до 3-го часу ночи, было закрыто.

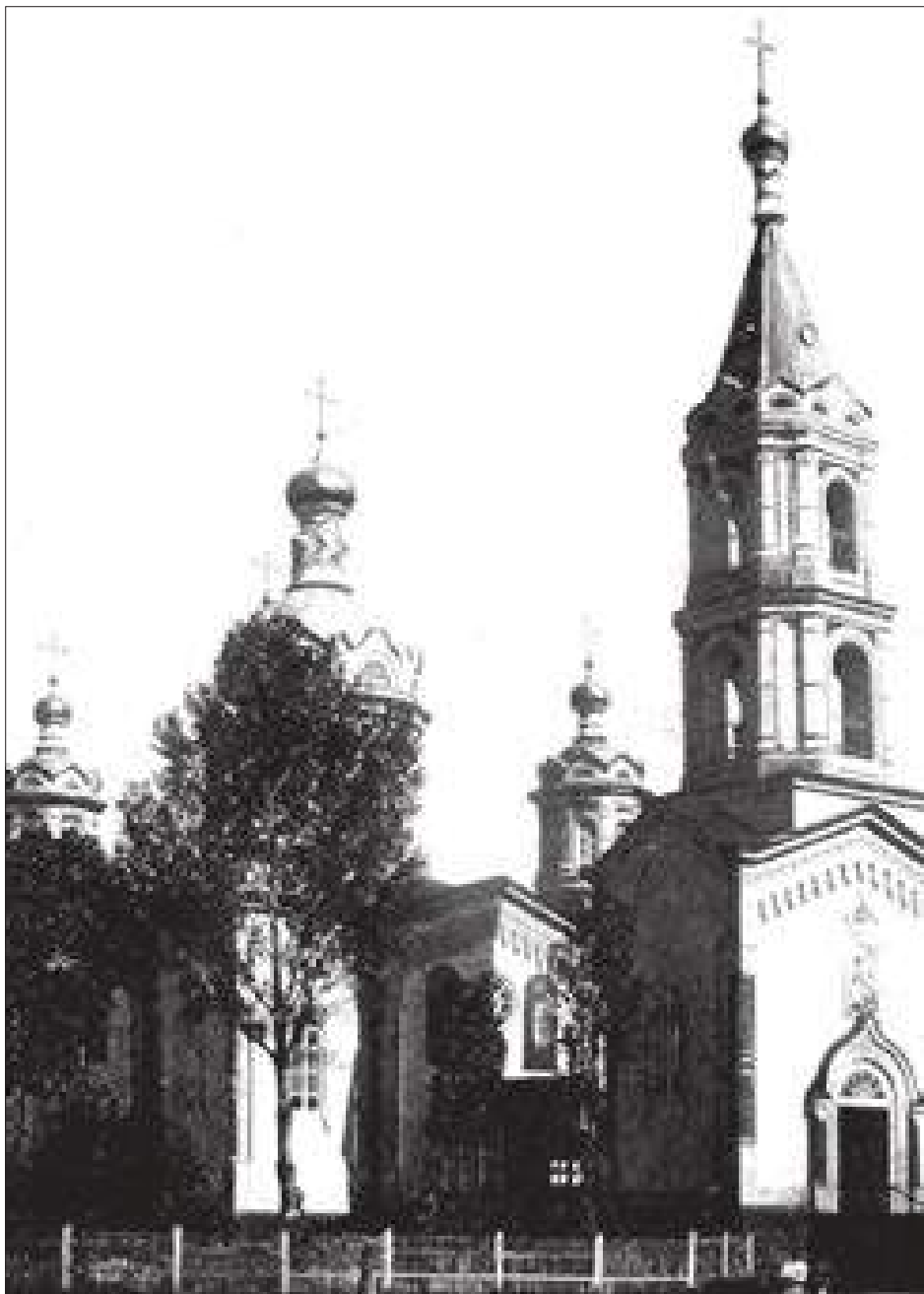

Церква Св. Василя.

Миколаївська церква.

Троїцький собор. Дзвіниця.

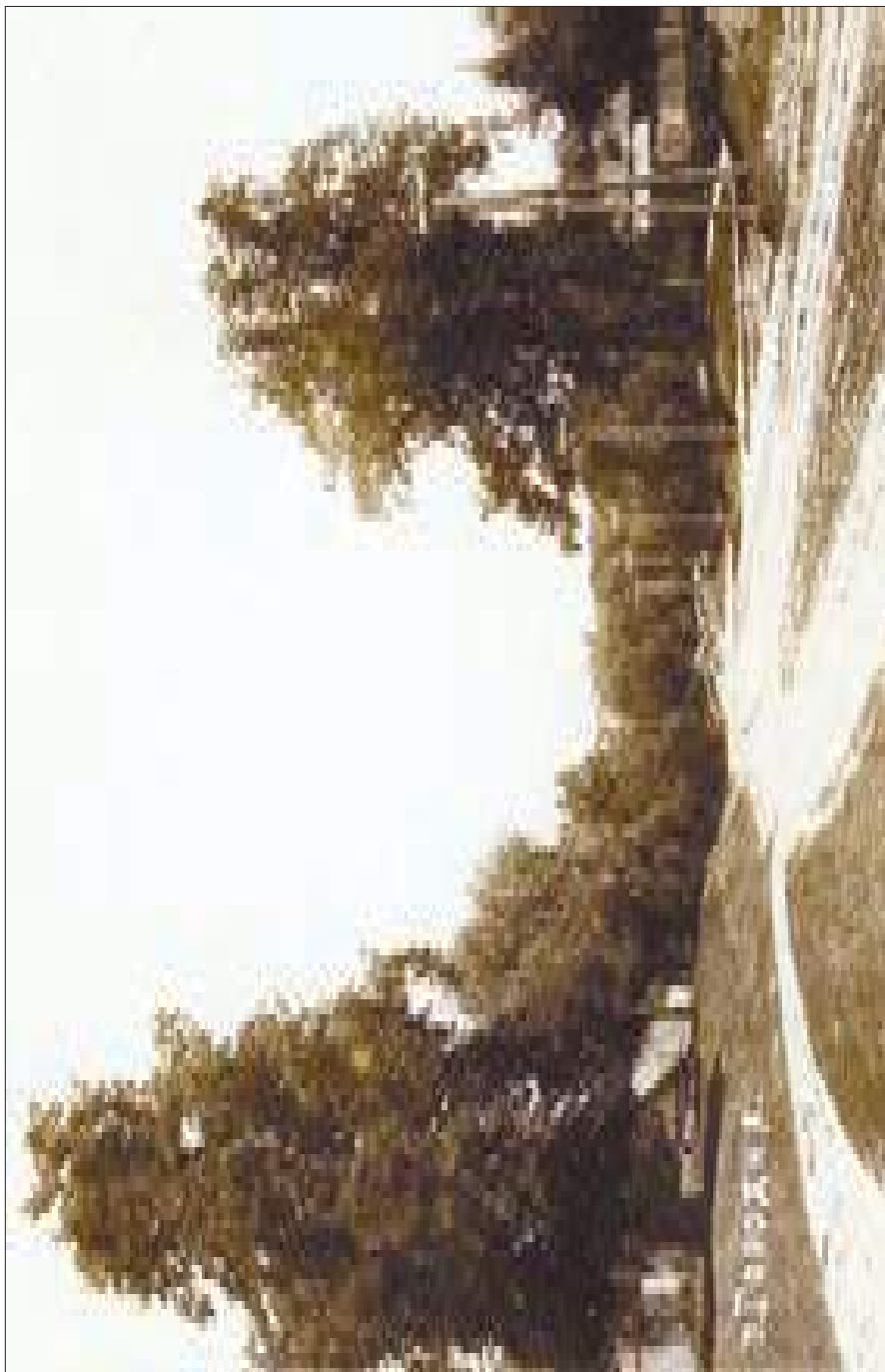

м. Городня, Альошинський тракт.

Липки.

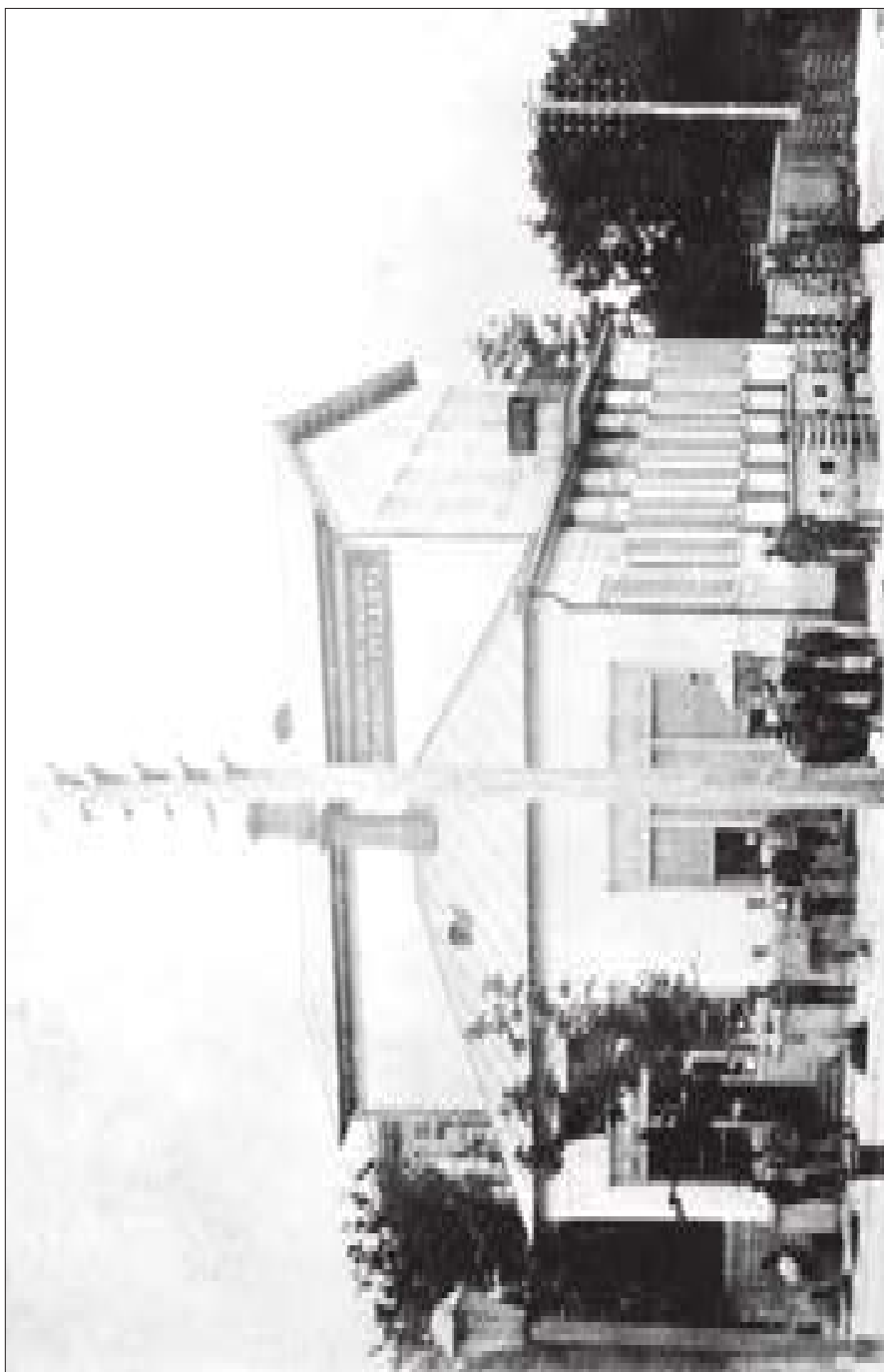

В'їзд з боку Чернігова.

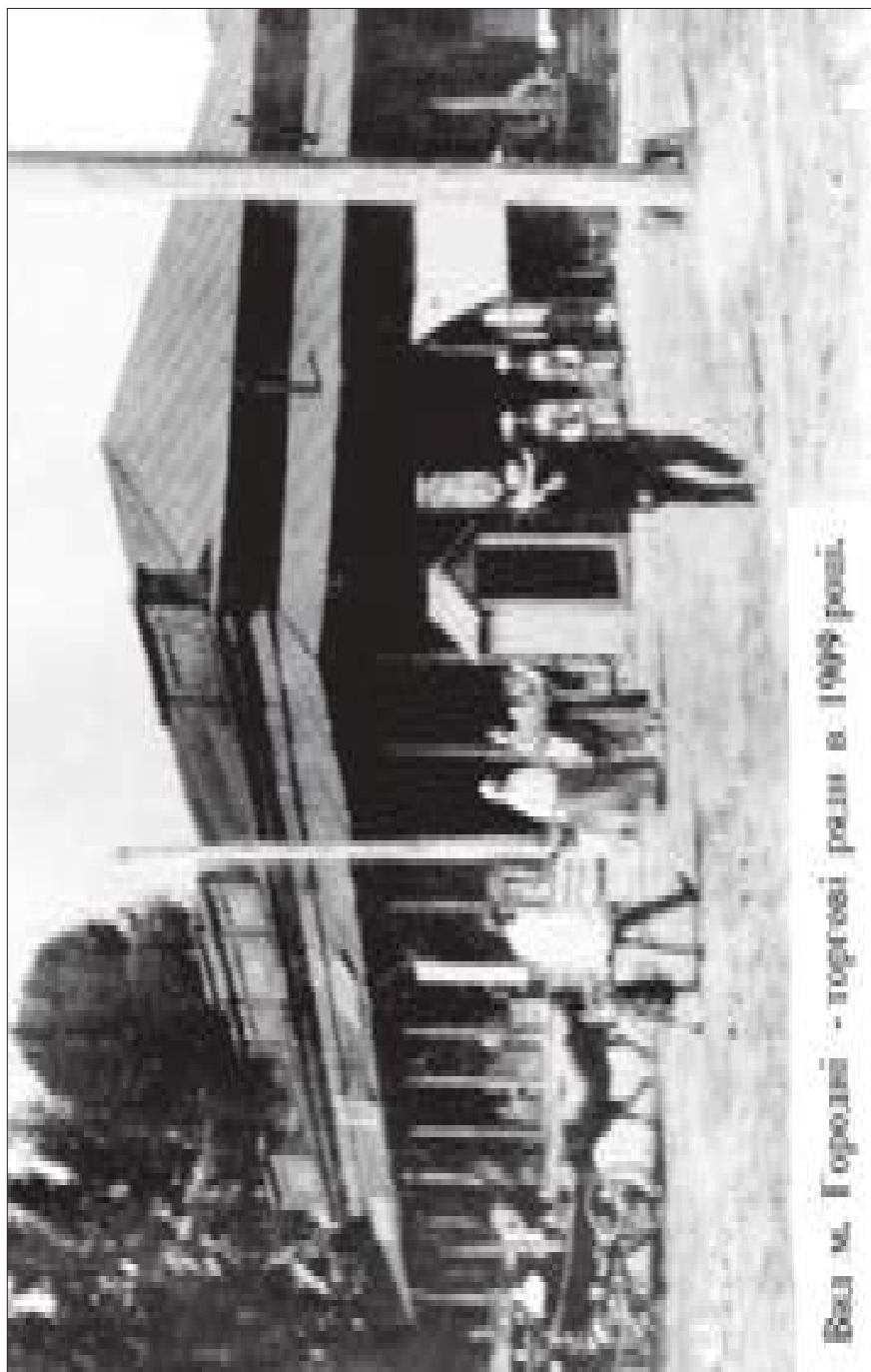

Міський парк, річка Чибриж.

Книжковий склад.

Торгові ряди.

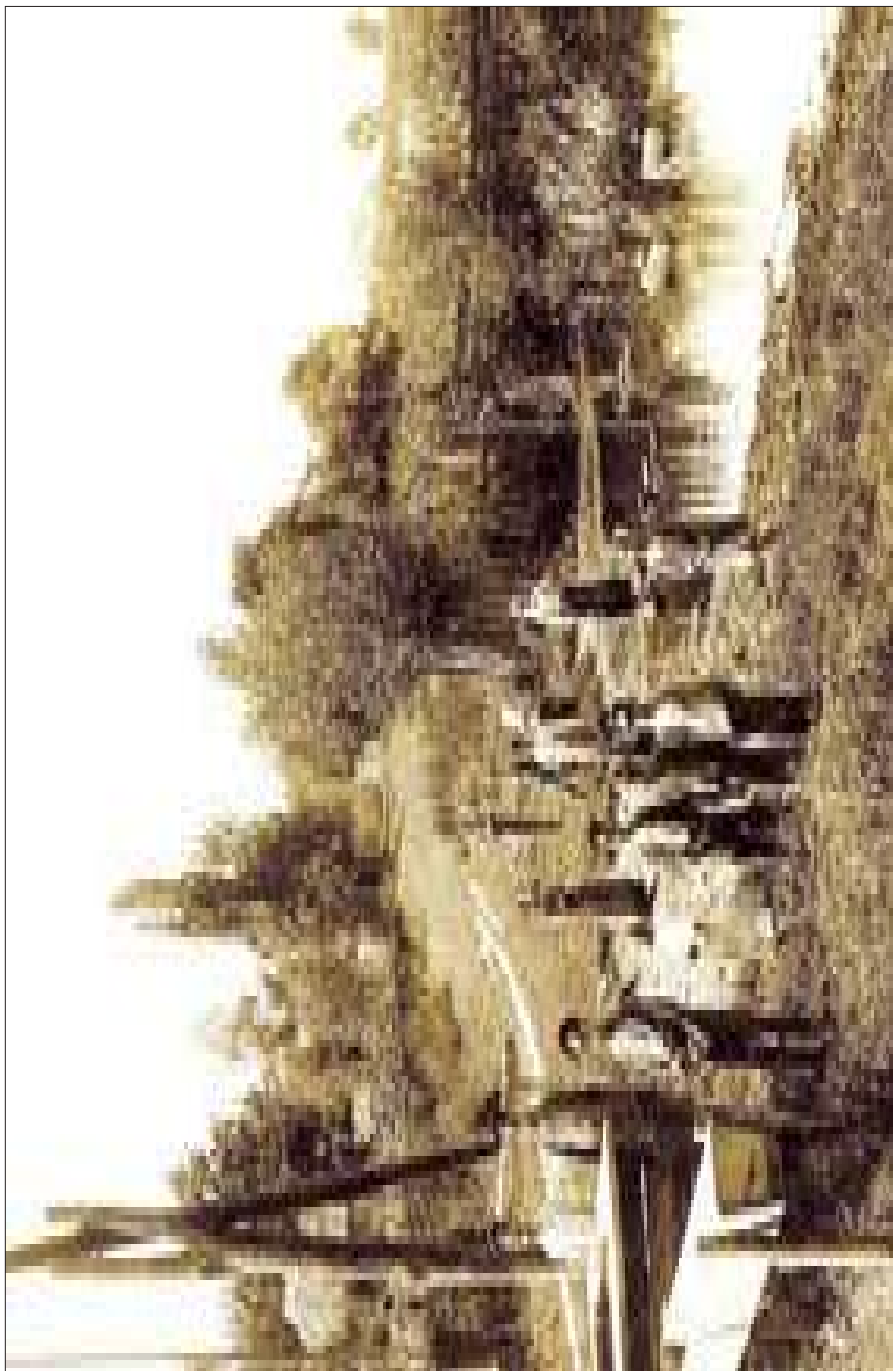

Вулиця Чернігівська.

Земський склад та управа.

Околиця міста – «Максимівка», 1911 р.

Перехідний міст через річку Чибриж, 1911 р.

Вулиця Стародубська. Травень, 1911 р.

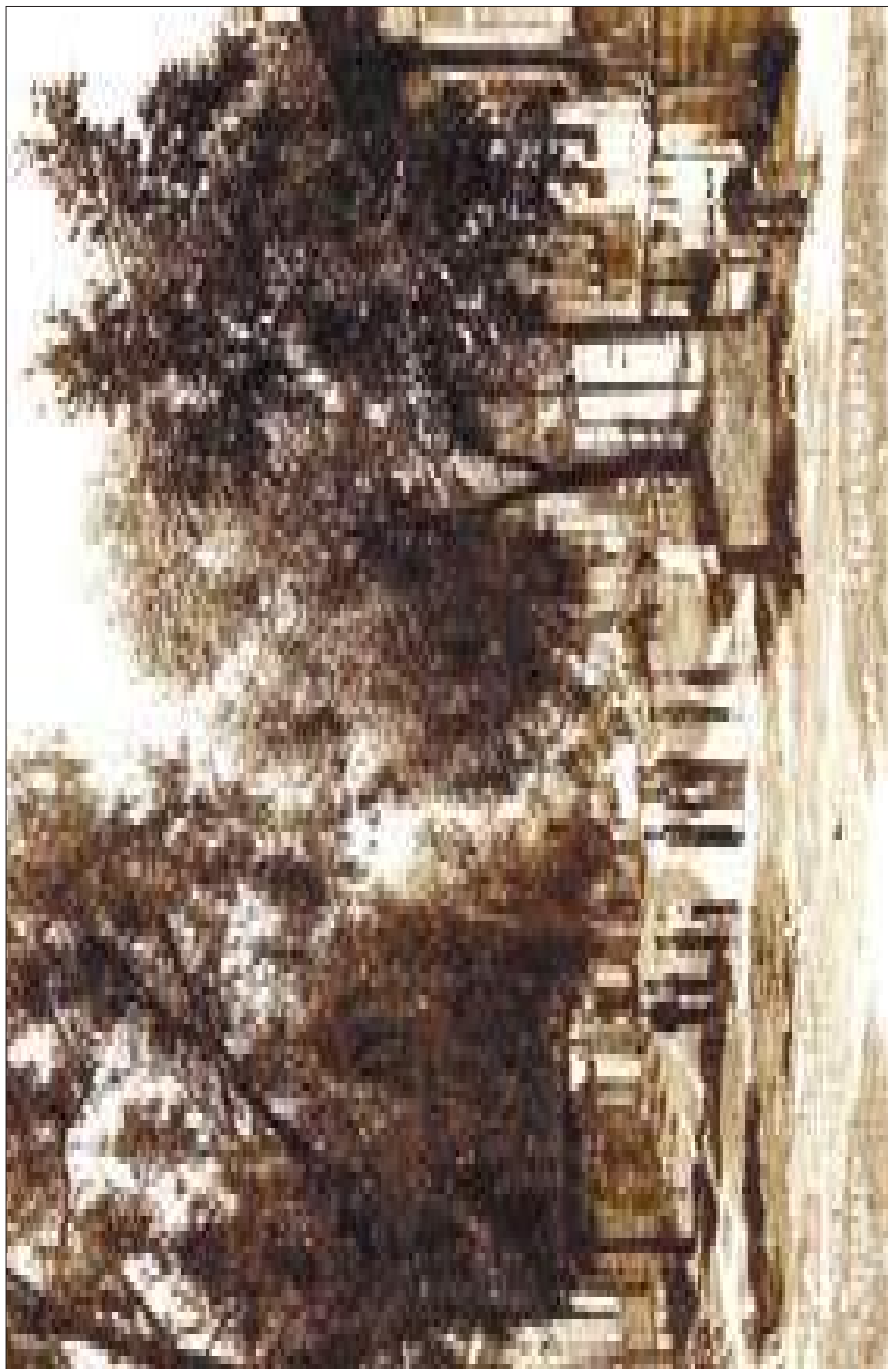

Вулиця Гімназична, 1909 р.

Вулиця Григоровичевська, 1911 р.

Вулиця Євдокимівська, 1911 р.

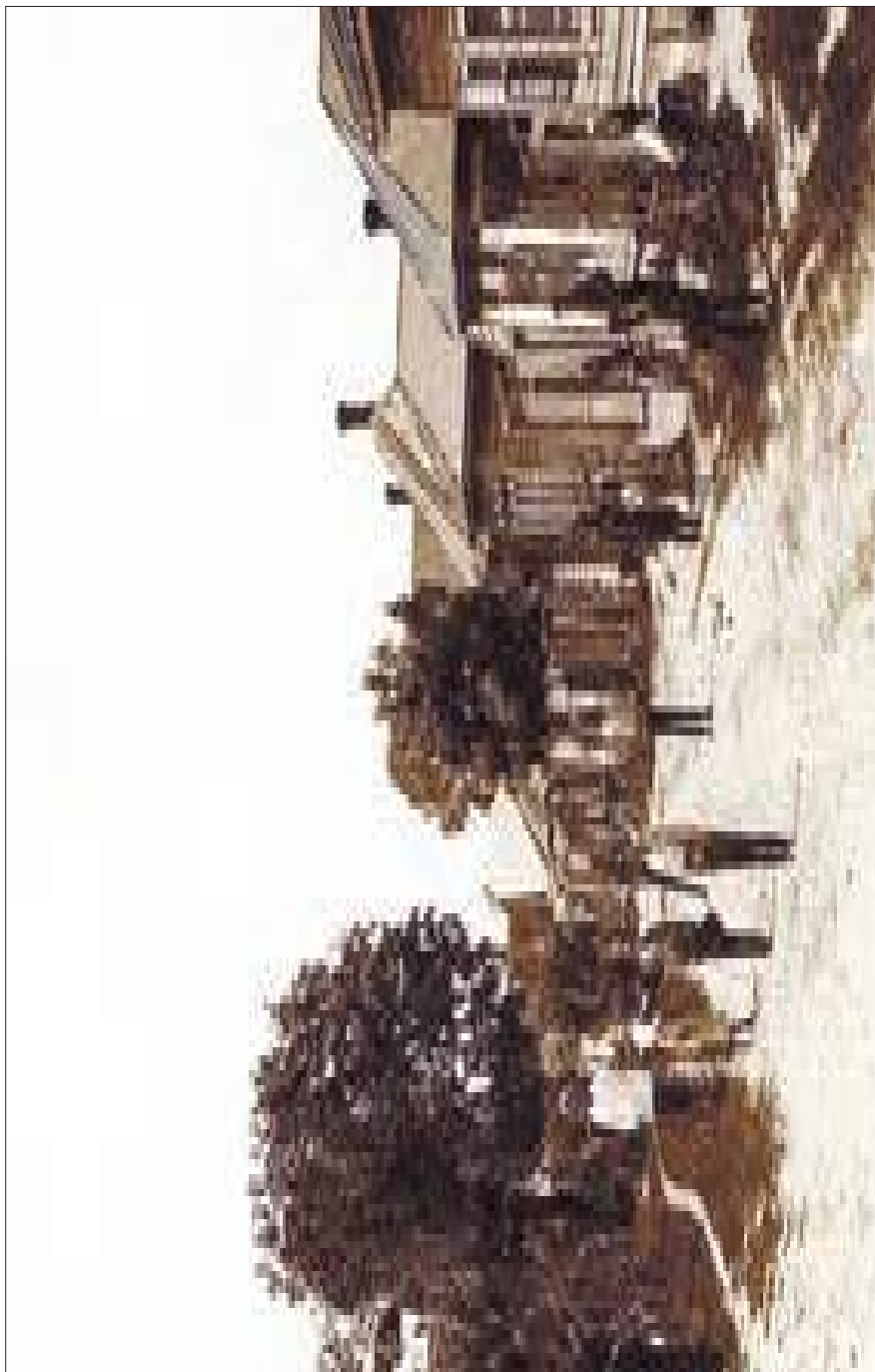
Вулиця Максимівська, 1911 р.

Вулиця Петербурська, травень 1911 р.

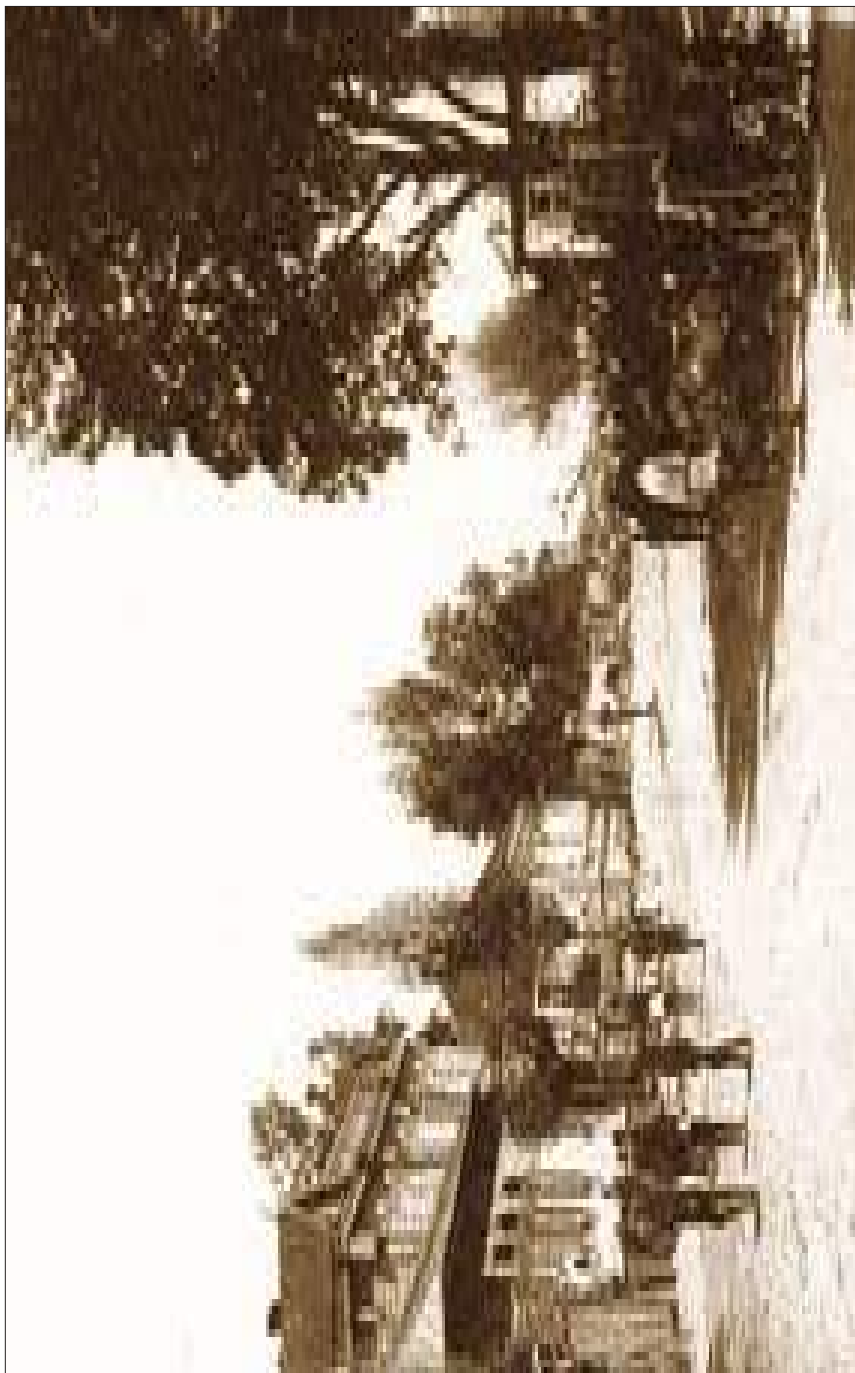

Поштово-телеграфна контора.

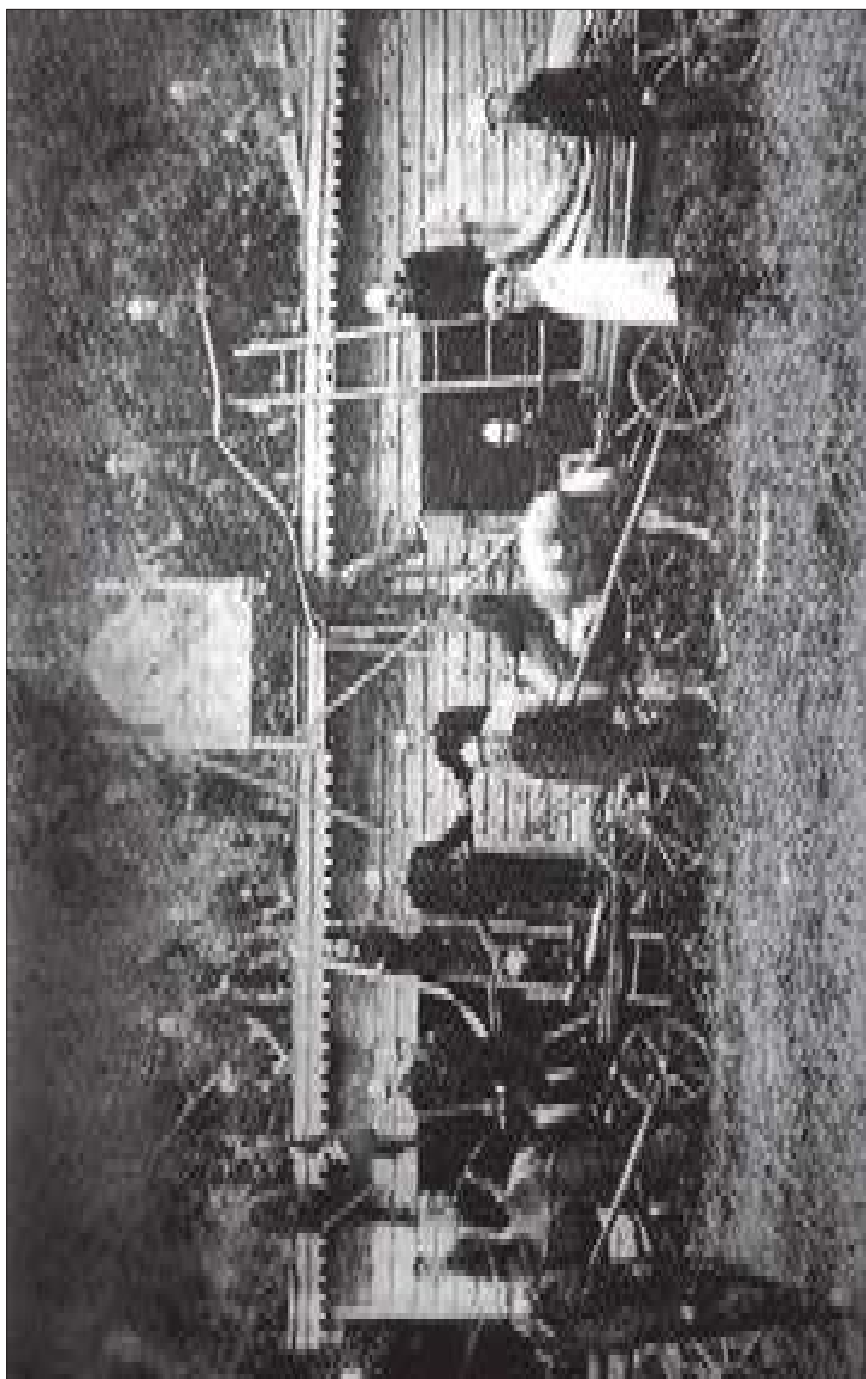

Вулиця Волковичевська, 1911 р.

Краєвид міста.

Городнянська добровільна пожежна дружина. Початок XX століття.

На службу Божу.

На базарі.

Чигринець.

Фото Наталії Симплікевич.

Городяни.

Городнянський голова Писарев із дружиною.

Безземельні селяни с. Хоробичі Городнянського повіту.

Урок закону Божого в школі с. Хоробичі Городнянського повіту.

Городнянська
родина 1909 р.

К.І. Цушкевич – солдат
царської армії, 1916 р.

Перший телеграфіст Городні
на залізничній станції
Солодовник Кирило Тимофійович.

Родина Минарських.

Дім Сибірякових.

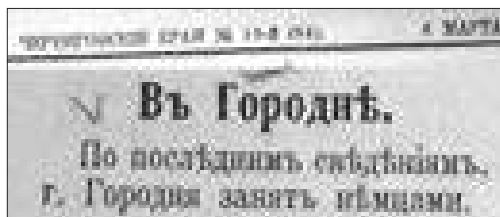
І прийшов Жовтень

В грудні 17-ого року в Городні народилася перша організація більшовиків, куди ввійшли Яків Білий, Олексій Стукачов, Павло Войтюшенко та інші. Вони міцно взяли в кулак владу. Повіт гаряче вітав перемогу соціалістичної революції в Петрограді. Ніщо, здавалося, не в силі зупинити триумфальний хід влади рад. Особливого розмаху набрало протистояння на Чернігівщині після I-ого Всеукраїнського з'їзду Рад, який у грудні проголосив Україну Радянською Республікою. З Гомеля на Бахмач вели наступ Перший Мінський революційний загін і 151-ий більшовицький полк, які разом з місцевими більшовиками і звільнили Городню від військ Центральної Ради. А в січні 1918-ого пішли проти ворога і червоні війська на чолі з Юрієм Коцюбинським.

Юрій Коцюбинський.

Завирувало нове життя в місті й повіті. Повсюдно створювалися органи Радянської влади по селах. Очищалися від усілякої нечисті установи. Народилися загони Червоної Гвардії, що вже налічували понад вісімсот штиків. Розподілялася поміщицька земля між бідняками. В січні-лютому під керівництвом більшовицьких організацій, у більшості повітів були створені ревкоми як органи диктатури пролетаріату. На всій території губернії надійно утвердилася радянська влада. Розпочалася підготовка до губернського з'їзду рад. Але всьому стала на заваді окупація.

Не змогла змиритися з тим, що втрачає довір'я народу, Центральна Рада. Всіляко прагнучи повернути собі панівне становище,

закликала на поміч кайзерівську Німеччину. В лютому майже півмільйонна армія загарбників вторглася в Україну, швидко захопила Чернігівщину і 18-ого зайняла Городню. На місцеву владу вона зовсім не зважала. Політика Центральної Ради не прийшлася їй до вподоби. І німці відразу замінили її на владу гетьмана Скоропадського.

Усі партійні й революційні організації Городні й повіту були безжально розгромлені. Повсюдно почалися криваві розправи над робітниками і селянами, відвертий грабіж людей. За куций час перебування в нашому краї німці «ви-качали», і з так голодного повіту, десять тисяч пудів хліба, сімдесят п'ять тисяч пудів картоплі, «реквізували» тисячу голів худоби. Отака вона, «вдячність» за запрошення. Приходь, мовляв – катуй безборонно і грабуй безкарно. Та не збиралися коритися зайдам Городня і повіт, Чернігівщина й Україна.

Невдалий наступ Керенського на фронті й заколот Корнілова в Петербурзі швидко змінювали настрої довкола. Один з учасників революції В.Г. Бистрюков писав: «Влітку село стало невпізнаним. Ніякі розпорядження і погрози повітового центру не могли утримати селян від поділу землі, вигнання поміщиків і конфіскації їхнього майна. Прибуваючі з фронту солдати, розпропаговували село, швидко сприймалися радикальні лозунги. До осені повітова влада стала фікцією».

Більшовики, революційно настроєні робітники і селяни

пішли в підпілля і почали готувати збройний опір окупантам. Зважаючи на обставини і враховуючи досвід першої російської революції, партія всю свою діяльність перенесла на села. Основним опорним центром боротьби стала загублена в лісах Дроздовиця, де у 18-ому році сформувалася досить сильна більшовицька організація на чолі з Петром Петровським і бойовими його побратимами Євгеном Шобиком, Павлом Манойленком,

Петро Петровський.

Антоном Кулішем. Налагодивши зв'язки з Чернігівським, Гомельським і Ніжинським ревкомами, Дроздовицька парторганізація, по суті, взяла на себе права і обов'язки повітової,

Городнянський ревком.

розгорнула активну роботу, створила до літа революційні осередки в 40 селах.

У червні відбулися збори революційних організацій усієї Городнянщини, де був утворений Військово-революційний комітет на чолі з тим же Петром Петровським.

Повстанська організація швидко настільки зміцніла, що взялася й за бойові операції. У серпневому повстанні на Ніжинщині була зруйнована залізниця Бахмач – Гомель, виведений з ладу телеграфний зв'язок, що надовго затримало пересування німецьких військ. А потім повстанці розігнали гетьманську варту в Добрянці, відібрали в неї всю зброю.

Відчувши на собі весь тягар кайзерівського чобота, все більше схилилася на бік Радянської влади інтелігенція Городнянщини, що на перших порах була, в крайньому разі, нейтральною, а то й навіть ворожою. У листопаді 1917-ого року верхівка Всеросійського вчительського союзу закликала освітян бойкотувати нову владу, закривати школи і не вчити дітей. На знак протесту інша солідна група педагогів прийняла декларацію про свій вихід із цього союзу і про утворення Спілки вчителів-інтернаціоналістів, що стояла на платформі

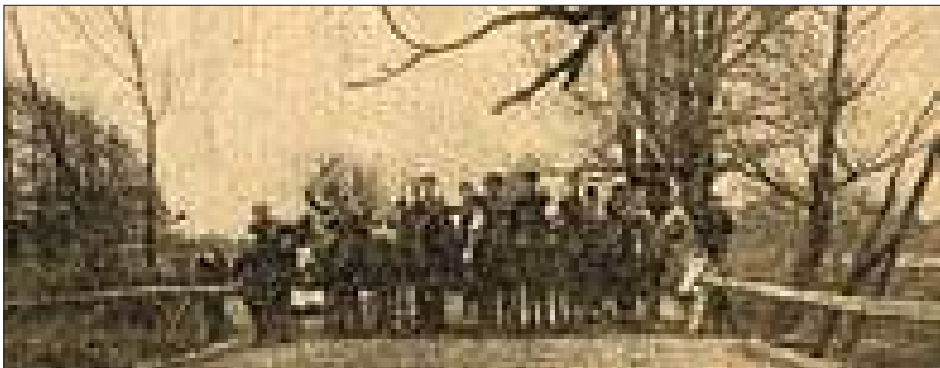
А.І. Прянишникова.

повної підтримки декретів Рад і оголосила себе мобілізованими на реалізацію програми Радянського уряду в галузі народної освіти. Від імені освітян Чернігівщини таку декларацію підписали вчителі Городнянського повіту С.А. Слемзін, В.І. Риков, І.С. Слуцький, А.І. Прянишникова. До речі, в червні 1918-ого року відбувся з'їзд учителів-інтернаціоналістів.

Єдиною представницею України на ньому була городнянський педагог А.І. Прянишнікова.

З'їзд буквально сколихнула яскрава і пристрасна промова Володимира Леніна, що закликав учительство «стати головною армією соціалістичної освіти». А, дізнавшись про єдину представницю України, Володимир Ілліч через Надію Крупську запросив городнянку на розмову «за чашкою чаю». Більше двох годин вождь розпитував українку про становище селянства на Поліссі, партизанську боротьбу, партійну роботу, впевнено говорив про неминучий крах німецької окупації. «На багато років, – згадувала Прянишнікова, – освітила моє життя ця зустріч з вождем – простим і великим у своїй простоті». Після повернення з Москви. А.І. Прянишнікова бере активну участь у Громадянській війні. У 1920-ому році її обирають секретарем повітового парткому.

Дроздовицький партизанський загін.

А в грудні 1918-ого повітовий ревком прийняв рішення про підготовку збройного повстання і відразу почав формувати бойові загони.

Німці й гайдамаки кинули на Дроздовицю потужні сили. Та після жорстокого шестигодинного бою були розбиті дощенту. А слідом за Дроздовицею полум'я повстання охопило Тупичівську, Мощенську, Старобобровицьку, Яриловицьку та інші волості повіту. Повстанці відновлювали Радянську владу, виганяли зі своїх сіл гетьманців і петлюрівців, створювали ревкоми.

Поки радянські війська вибивали німецьких окупантів з України, петлюрівці у грудні 1918-ого року захопили Київ. Скоропадський відмовився від влади. На верхівці опинилася Директорія. Та ненадовго. Перемогу за перемогою здобували червоні. На кінець грудня була відновлена Радянська влада на значній території Чернігівщини.

У ці дні наближалися до Городні Таращанський полк батька Боженка і Богунський – Миколи Щорса. І-а Українська ра-

«Щорс та Боженко входять в Київ», художник Т. І. Єгорова.

дянська дивізія наступала на Київ. Городнянський повітовий ревком негайно зв'язався зі штабом дивізії, звідки отримав зброю. Від штабу прибув у розпорядження ревкому загартований більшовик-революціонер Христофор Чорноус, який відразу взявся за координацію дій полків, повстанців і підпільників для визволення Городні.

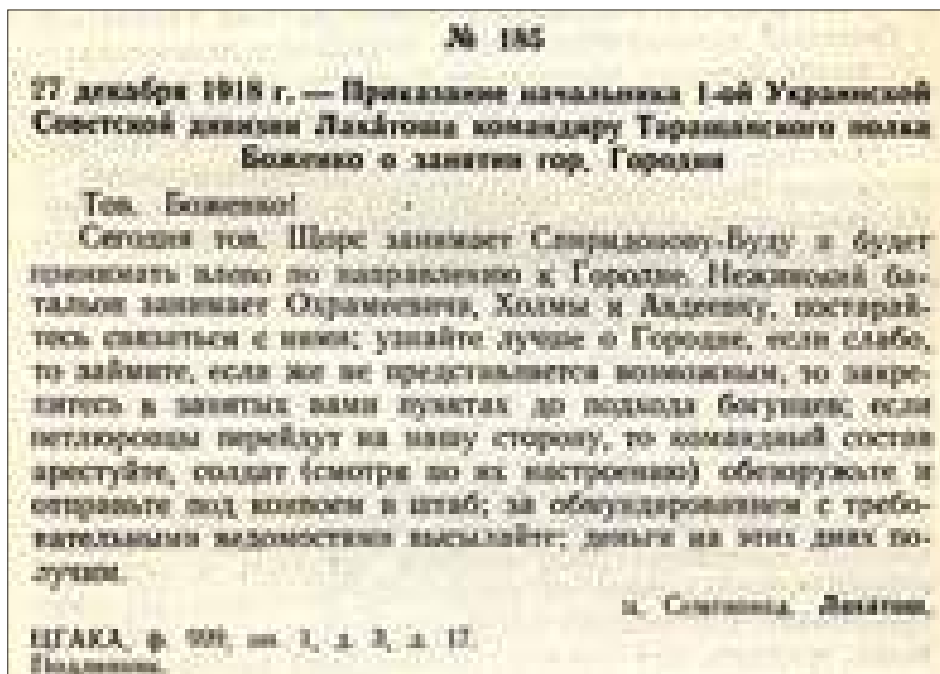
Лідер городнянських більшовиків Петро Петровський потім згадував: «Христофор Чорноус приходив на Городнянщину в часи найбільших наших випробувань. Простота Чорноуса – партійного представника викликала у нас, молодих більшовиків, величезну повагу». Уродженець майже сусідніх з Городнею Нових Юрковичів, Чорноус сформувався як переконаний більшовик ще в битвах першої революції в робітничому Катеринославі. В 1917-ому одностайно був обраний головою міської Ради

Христофор Чорноус.

робітничих депутатів. Це в Катеринославі він виступив ініціатором скликання Першого Всеросійського з'їзду Рад, котрий проголосив Україну Радянською Республікою.

Як представник фронту, Христофор Асонович цікавився буквально всім в організації партизанського руху: скільки людей в загонах, як забезпечені зброєю і продовольством, де і в яких селах ворожі сили і який їхній вплив на селян. Ретельно розробляв Чорноус план визволення Городні, що чітко, без жодних збоїв був виконаний.

Уранці 29 грудня почався штурм Городні, а після запеклого бою вона була визволена. В штаб дивізії полетіла телеграма: «Дуже терміново...

Нами зайнята станція Городня, взято 17 кулеметів, 180 гвинтівок, 15 коней із сідлами, 28 чоловік полоненими, які виявилися петлюрівцями. Після коротких переговорів вони були звільнені, дали чесне слово, що більше воювати з нами не будуть, а навпаки вступають в наші ряди. Вони заявили, що всі перейдуть на наш бік, їх 600 чоловік. Виїхала наша делегація з шести чоловік на чолі з політичним комісаром. Підпис: командир полку Боженко».

Як братів зустрічала визволителів Городня. В місті відбувся грандіозний мітинг, де з гарячими промовами виступили Микола Щорс і Христофор Чорноус.

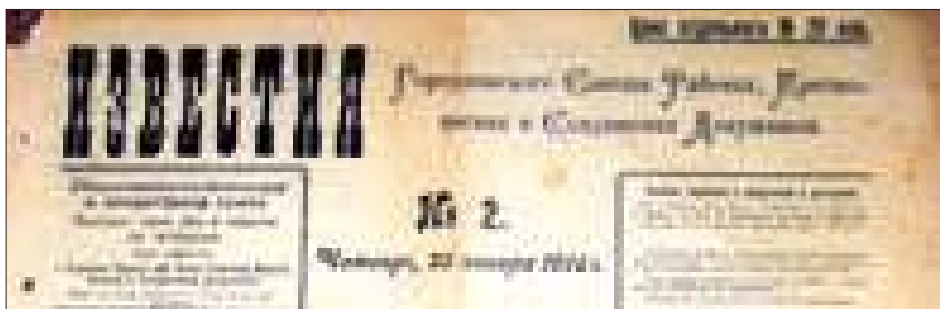

Маніфестація жителів м. Городні з нагоди визволення від німецьких загарбників, 1 січня 1919 р.

Колишні повстанці, робітники і селяни спішили в Городню, де масово вступали в Богунський і Таращанський полки, що переможно продовжували наступати на Чернігів і Київ. У лютому 1919-ого був скликаний повітовий з'їзд Рад, де одноостайно обрали до виконкому переважно більшовиків на чолі з Петром Петровським. Есери, що досі мали значний вплив на селян повіту, зовсім втратили довір'я народу. В місті активно запрацювали відділи – фінансовий, продовольства, праці, землеробства, охорони здоров'я й освіти. Велася величезна робота по створенню в селах комітетів незаможників. У липні вже налічувалося майже дві сотні комнезамів.

Серйозна увага спрямовувалася на культурно-освітню сферу. Відкривалися клуби, читальні, відновила свій вихід повітова газета «Известия».

Улітку 19-ого року вдруге прибув у Городню Христофор Чорноус і відразу був обраний головою повітового ревкому. Крім граничних організаційних зусиль, доводилося добивати і контрреволюційні сили, що повсюдно піднімали голову. Особистими стараннями Чорноуса були викриті підпільні гнізда в Івашківці, Хрипівці, Тупичеві. А часи стояли надзвичайно тривожні. Над молодого Країною Рад нависла нова небезпека. З півдня навалюно насувалися денікінські полчища. У відповідь на заклик Леніна «Всі на боротьбу з Денікіним!» почалася масова мобілізація трудящих на боротьбу з ворогом. Половину своїх бійців відправила Городнянська парторганізація. Решта була озброєна і переведена на казармене становище.

Але сили виявилися нерівними. Денікінці наближалися до кордонів Городнянщини. На початку жовтня вони захопили Чернігів. Лише героїчними зусиллями 60-ої стрілецької дивізії під командуванням Миколи Кропив'янського ворог був зупинений на лінії Седнев – Ріпки. Повіт став прифронтовою смугою, а Городня перетворилася на вируjące військове місто. Згадував про ті дні тодішній член ревкому

В.Г. Бистрюков: «Через кілька днів двір ревкому був переповнений добровольцями. В усіх було єдине прагнення – бити ворога, захищати Радянську владу, а коли доведеться загинути, то з рушницею в руках, а не в петлі катів. Кожен бажав швидше піти до бою, вести партизанську війну з ненависним ворогом».

За два тижні в Городні сформувалися три окремих батальйони, а також півтисячний партизанський загін, що не зволікаючи вирушили на фронт і стійко прийняли на себе дошкульні атаки денікінських сил. Величезну роботу серед

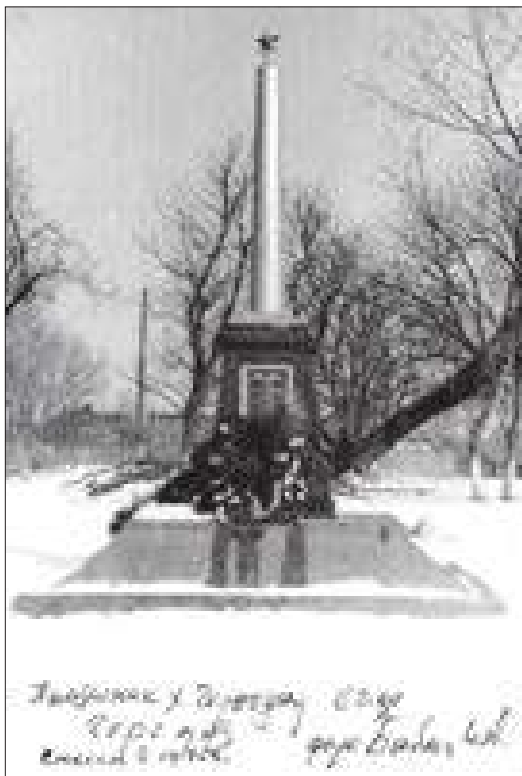

Городнянські партизани, 1919 р.

населення і у військах вели члени губкому, видатні більшовики Юрій Коцюбинський та Євгенія Бош. У ці тривожні дні з особливою силою розкрилися весь організаційний талант і кипуча енергія Христофора Чорноуса. Щодня він неодноразово виступав у Городні й по селах – роз'яснював смертельну небезпеку, яку несе Денікін трудящим, вселяв упевненість у перемозі, дбав про забезпечення воїнів усім необхідним, пристрасно закликав всіляко підтримувати фронт.

19-ого жовтня Чорноус, як і завжди, виїхав з кількома

товаришами на передній край під Седнев. Раптом із ярів зненацька вискочила денікінська розвідка. Чорноус до останнього патрона відстрілювався. Більшовика схопили, довго катували. А потім команда «Плі!», і гримнув залп...

Похорони Христофора Чорноуса вилилися в могутню революційну демонстрацію в Городні. На траурному мітингу лунали клятви помститися ворогу. На фронт пішли нові добровольці. Оголо-

шений тиждень набору в партію поповнив повітову організацію півтора сотнями нових випробуваних бійців. А Городня і повіт весь час лишалися незламним воїнським форпостом на Чернігівщині. Всі спроби взяти місто зазнавали нищівного краху. Богунська і Таращанська бригади разом із 60-ою дивізією рішуче пішли в наступ і визволили Чернігів. А 12 січня 1920-ого року знову став радянським Київ.

Напередодні наступу проти денікінців, у Городні відбувся пленум Чернігівського губкому партії, який накреслив заходи для відновлення і зміцнення партосередків і органів Радянської влади, відбудови геть розореного народного гос-

подарства. А рішення повітової партконференції особливу увагу звертало на села. Взимку 20-ого на весь зріст постала боротьба з продовольчою кризою. Були створені три продовольчі загони, направлені на визволені від денікінців волості для заготівлі хліба для Червоної Армії.

Та влітку мирне будівництво знову було перерване. Переправившись через Дніпро поблизу Любеча та Радуля, насували на Городнянщину білополяки. В повіті відразу оголосили надзвичайний стан. У місті і селах ревкоми формували бойові загони для захисту відкритих ділянок фронту. Повітовий комітет провів мобілізацію комуністів і відправив їх на передній край бійцями і політпрацівниками.

Та з підходом основних радянських частин загроза окупації відступила. І Городнянщина знову взялася за мирні діла. В центрі уваги залишалася допомога фронту, подолання розрухи і голоду. У травні 20-ого у Городні народилася перша комсомольська організація, а на кінець 22-ого в повіті вже ді-

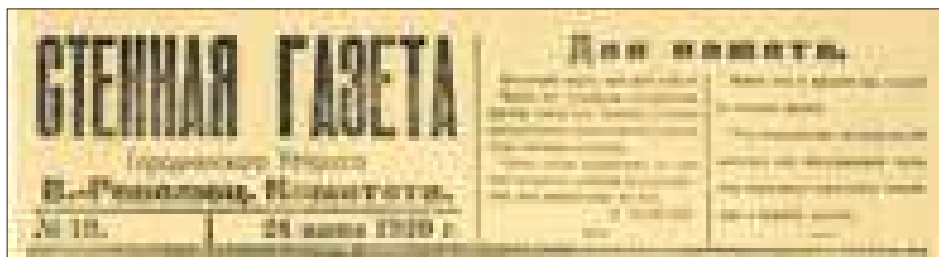

Група комсомольців-добровольців Городнянщини перед відправкою на врангелівський фронт, 1920 р.

яли до двох десятків молодіжних організацій. Юні ентузіасти активно боролися з бандитизмом, захищали права бідняків, організовували комнезами, відкривали клуби, невтомно працювали серед дітей.

У місті відновлюють роботу загальноосвітні школи, для дорослої молоді відкривають короткочасні соціально-економічні школи. Незважаючи на гостру нестачу паперу, оживає в Городні преса. Солідним для того часу тиражем видається «Стенная газета», з 1921-ого року виходить «Зна-

Григорій Петровський.

мя Советов». Друкується у місті щомісячник «Жизнь красной Городнянщины». Тут розміщує свої перші поезії брат Петра Петровського Дмитро – теж повстанець, революціонер і більшовик, майбутній автор «Повісті про полки Богунський та Таращанський».

Пам'ятним для міста і повіту був приїзд у Городню всеукраїнського старости Григорія Петровського у складі агітпоїзду імені Леніна. Висо-

кий гість взяв участь у спільному засіданні повітового з'їзду Рад і з'їзду комнезамів. Усі промовці сходилися на одному: єдино вірний шлях виходу з кризи і голоду – через колективне землекористування, через нещадну боротьбу з куркулями і спекулянтами, безумовне виконання державних планів. Прийняті на з'їздах і видані спеціальними листівками резолюції, схвалили всі заходи Радянської влади. А проведений 14-15 листопада 1921-ого року повітовий з'їзд комнезамів підтримав розроблену Леніним нову економічну політику і направив телеграму, де обіцяв: «твердо проводити в життя всі завдання, поставлені перед незаможниками України по зміцненню і розвитку соціалістичної революції на селі».

Завершилася Громадянська війна. Та не скрізь і не завжди надійно і безповоротно утверджувалася нова влада. Ще довго активно діяли на Городнянщині повстанські загони отаманів Галаки, Юценка, Добровечора, Рябого... Лише в 1925-ому році було офіційно заявлено, що «з бандитизмом нарешті покінчено». Про це теж не будемо забувати, бо то все наша з вами жива і не така вже далека історія.

А взагалі-то, крутозлами революцій і буревії Громадянської війни рознесли, розкидали багатьох городнянців по ворогуючих таборах і по різні боки барикад.

Василь Григорович
Бистрюков –
керівник розгрому
бандитизму
на Городнянщині, 1921 р.

Федір Лизогуб.

Згадаймо!...

Федір Андрійович Лизогуб народився в Седневі Городнянського повіту. Походив зі славетного козацького роду. В кінці позаминулого століття майже десяток літ віддав роботі гласним Городнянського повітового, а потім Чернігівського губернського земств. П'ятнадцять років трудився на Полтавщині, де неабиякими його стараннями Полтава і Миргород перетворилися на визначні центри української культури. Україні, як сам сподівався, служив чесно і самовіддано. В травні – листопаді 1918-ого – він Голова Ради Міністрів української держави і майже одночасно очолював Міністерство внутрішніх справ. В одному з інтерв'ю Федір Андрійович стверджував: «Наше гасло – робота, а не політика. При цьому, ми не хочемо відбирати право народу самому визначати майбутню і остаточну форму правління, яка буде вирішена після виборів, котрі дадуть відповідь чи країна хоче залишатися при гетьману, або встановити друге правління: чи бути Україні монархією, чи республікою». Що ж, народ свій вибір тоді зробив. Ось і довелося октябристу Лизогубу завершити життя в емігрантських поневіряннях в Югославії.

Неординарні, яскраві і бурхливі дні прожив на Городнянщині Олексій Свєчин, мабуть, найбагатша людина в повіті.

Після юридичного факультету Харківського університету Свечин дослужився до генерала від інфантерії, а з 1880 року був навіть генерал-ад'ютантом Олександра III, а згодом відряджений за кордон, щоб особисто доповісти Миколі Романову про те, що він віднині – Государ. Ще про Олексія Свечина вперто гуляли чутки нібито він позашлюбний син Олександра III, а, значить, і брат Миколи II.

Чи не звідси явна прихильність кадета Свечина до крамольної партії есерів, зокрема, всіляка підтримка уже згадуваного Дмитра Теремця, чия революційна риторика розпалювала аграрний терор у повіті, що понищив і маєтності самого Свечина у Тупичеві? А той згодом розпродав за безцінь тутешню землю та наділив нею своїх же погромників. І всіляко захищав їх у роки реакції. Олександр Олексійович на початку минулого століття керував губернським земством. А в 1917-ому, після Жовтневої революції, повторно був тут обраний головою. Про нього писали: «Не знаючи жодного українського слова, Олексій Олександрович був полум'яним українським патріотом, переконаним автономістом-федералом». У еміграції у Франції О.О. Свечин працював Генеральним секретарем Громадянського комітету допомоги голодуючим Росії. Не всім і не завжди зрозумілий, дивний і незбагненний Свечин помер навесні 1929-ого року на вулиці Парижа. Не в ліжку. Не в кабінеті. Просто на вулиці. Помер, як і жив – на ходу. «Добре його знаючи, я глибоко переконаний, що еміграція була найбільшим нещастям його життя». З цими словами відомого публіциста і юриста М.М. Могилянського важко не погодитися.

Суцільними легендами огорнуте все життя городнянського вояка Івана Ремболовича. Уславлений мужністю і удостоєний за це високих нагород ще в Першу світову, Іван Семенович без вагань включився в Громадянську війну під знаменами Центральної Ради. У себе на Городнянщині енергійно взявся за українізацію солдатів. Не все тут виходило. Доводилося відступати з важкими боями.

Іван Ремболович – творець вільного козацтва на Чернігівщині, командир ударної групи в армії Юрка Тютюнника, учасник Другого зимового походу УНР. Схоплений на гуцульщині й розстріляний у 1950-ому році НКВС як учасник підпілля УПА.

Лише троє з названих. А скільки їх ще було! Не на нашому боці воювали. Не наші інтереси захищали. Та коли справді шануємо історію, нікого не вправі замовчувати, тримати в покрові забуття. Україна довго йшла до своєї незалежності, до свого гімну і прапора. Йшла через буревії і революції, гарячий плем'я Громадянської, йшла через голодомори і героїку Великої Вітчизняної, через солоний піт відбудови і через Чорнобиль. Стояла Україна на майданах, творила Конституцію і свою історію. І перед чистою совістю цієї історії не вправі нікого і нічого забувати і всіх будемо згадувати – чесно і поіменно.

«Чуєш? Сурми заграли»

Просто зазначити, що сутужно довелося Городні і повіту в перші дні після Громадянської – це, вважайте,

майже нічого не сказати. Розруха, голод, епідемії – все зімкнулося до купи, дихало відчаєм і тривогою. Таку ж тривогу доносять нам і тогочасні офіційні документи.

Рік 1919-ий. З доповіді Москвичова на повітвиконкомі: «Фінансове становище повіту незавидне. Залучених грошей ледь вистачає, аби хоч якось забезпечити військкомат, гарнізон, лікарню і їдальню. Нічим платить службовцям. Вони

потерпають від голоду, хворіють на тиф і часто помирають. Недавно пішли з життя найактивніші, найсумлінніші наші колеги: Кожем'яченко, Туз, Дикий... Подібне у нас у волвиконкомах. Тутешні працівники змушені часто кидати роботу через нестатки і голод. А це може призвести тут до куркульського засилля».

Для належного порядку в місті були створені самоврядні квартальні комітети. За діло взялися активно. Та в їхній діяльності вистачало огріхів і перекручень – особливо у розподілі продовольчих карток. І на об'єднаному засіданні зокрема, відзначалося: «Нічого не маючи проти тих чи інших репресій до буржуазії, все-таки відмічаємо, що списки не завжди складені об'єктивно і правильно. Сюди інколи занесені особи, які потребують елементарного шматка хліба». На підтвердження цього – заява городнянця Пилипа Гореленка:

«Недавно дізнався, що занесений до списку буржуїв, а це для мене вкрай образливо. За моїм поняттям буржуй не трудовий елемент, а хто користується найманою працею. А я змалку сам трудився і обробляв з моїм сімейством власними руками землю лишену батьком. І досі обробляю її без найманої праці. А ще від покійного батька лишився шкірзавод, який весь час працює на оборону. І нині завод взятий на облік губкому, з яким заключена угода на постачання Червоної Армії. Шкіри отримую від «Повітшкіри» і туди ж здаю за твердими цінами. Обробляю їх сам без найманих осіб. Так що великого капіталу нажити не міг, а тому прошу виключити мене зі списку буржуазії – хочу бути трудящим Радянської України». А до заяви доданий солідний список городян, що підтверджують істинність «всього вище викладеного».

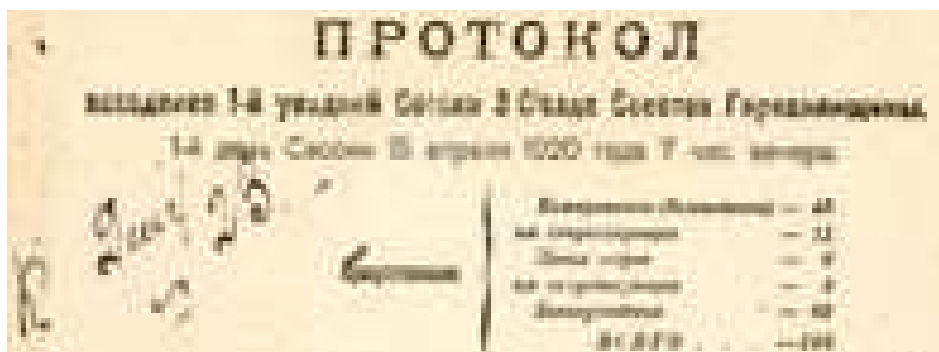
Слухали і заяву біженців, що залишилися після боїв у Городні: «Ми зараз у такій скруті, що навряд чи проживемо цей рік. Гречно просимо відділ соціального забезпечення

докласти всіх зусиль, щоб не довелося нам знімати з себе останню сорочку...».

Рік 1920-й. III з'їзд Рад Городнянщини. З щоденника з'їзду: «Сформувати особливий продовольчий загін для заготівель. Вирішити гострі проблеми з гужовим транспортом. По охороні здоров'я: взяти до уваги загрозливий ріст епідемії. Відповідній комісії надати найширші повноваження... По народній освіті: залучити все учительство до культурно-просвітньої роботи, докласти зусиль до подолання безграмотності. Командирувати з повіту 6 чоловік на курси. Двох прийняли. Решта – зовсім безграмотні».

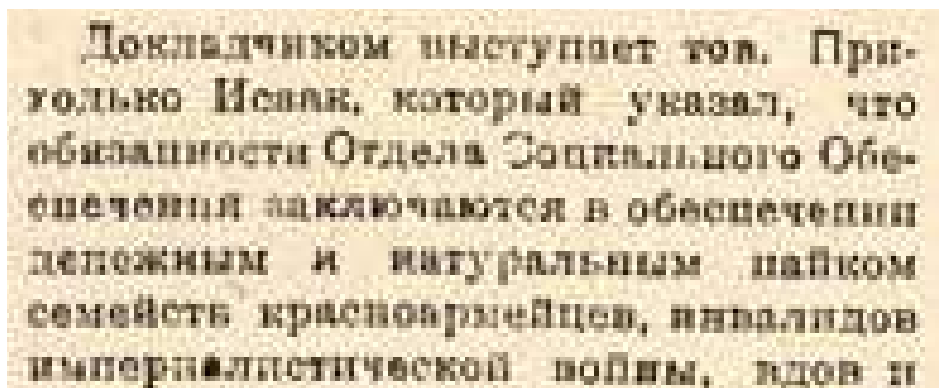
З'їзд констатує значне погіршення продовольчої ситуації: різке скорочення посівних площ, вилучення продуктів для фронту під час недавньої польської навали і торішнього денікінського наступу. А ще – страшну літню спеку і суцільний недорід на полях.

У передвиборній кампанії не треба забувати про політичний момент – за всяку ціну маємо перепинити шлях куркулям і есерам. З медициною все гірше. В лікарнях довелось скорочувати кількість ліжок з 250 до 150. Ліків залишається на пару місяців. Організували виробництво мила. Його суворо розподіляємо тільки по лікарнях і заразних бараках. Серед селян – значна тяга до хутірської і відрубної системи. Це вигідно для багатших, але не для незаможників. Тільки колективізація дасть можливість позбутися нужди і рабської праці. Закликаємо всіх трудящих боротися з голодом, холодом, епідеміями так же рішуче, як і з контрреволюцією».

З доповіді на III з'їзді Рад Городнянщини голови повіт-продкому Івана Шобика: «Ситуація з продовольством залишається катастрофічною. Геть зруйнований залізничний транспорт. Своїх продуктів ледь вистачає для заразних бараків. Де вже ми не просили, скрізь побували – і в губернії, і в Харкові. Через місяць клопотань по кабінетах нам нарешті пішли назустріч. Виділили 10000 пудів солі й кілька вагонів різних продуктів. А як і чим привезти? Знову просили дозволу на ремонт потяга. Виручили робітники нашого Сновська. Ми їм надіслали вітальну телеграму – гаряче дякували за ударну працю на ремонті».

Доповідь на з'їзді керівника відділу соціального забезпечення:

сирот убитых, охране младенчества и материнства, назначении опеки и защите интересов сирот по принципу „кто труднившийся да не ест“, а не-трудоспособный должен быть обеспечен; в соответствии с этим работа отдела распределена на пять Под-отделов: а) общего управления, б) пенсии и налога, общего обеспечения, г) охраны материнства и младенчества и д) опеки и наследия.

Удовлетворение семейств красноармейцев за нерегулярным получением денежных знаков и предметов первой необходимости в последнее время находилось не на высоте своего положения по причинам, зависящим от Собега. Удовлетворение нетрудоспособных, — назначаются денежные постоянные и однократные пособия. В Городне выдаются обеды за счет Собега, содержится дом обеспечения на 26 беспомощных стариков. Работа в отношении опеки и наследия была незначительна и сводилась к назначению опеки, опеки и охраны имущества сирот.

Охрана младенчества и материнства: в Городне имеется детский приют на 51 человек, поступило прошением о принятии в приют 27 чел. Судя по этим сведениям, в отрятом приюте ощущается громадная потребность, как в Городне, так и по уезду. Отделение раненых инвалидов: назначается установленная пенсия, снабжение протезами производит Киевским областным Протезным Комитетом, куда инвалиды направляются с приложенными свидетельствами и другими документами за счет Собеза. Работа Собеза, кроме указанных выше причин, отсутствия предметов первой необходимости и денег, также тормозится за недостатком ответственных работников, которых в настоящее время имеется только два, — заведывающий и член Коллегии. По Докладу Утсобега открывается прения, которые за малочисленностью торцов прекращаются. Предоставлено заключительное слово, тов. Приходько, после чего выносятся резолюция, которая принимается единогласно.

З резолюції: «Енергійніше братися за подвірний податок. Бідноту обкладати мінімально, а куркуля затиснути, щоб аж заверещав. Подбати, щоб шкільні працівники отримували необхідне хоча б нарівні червоноармійських пайків. Через гостру нестачу робочої сили примусово залучати до праці спекулянтів, капіталістів, поміщиків... На заготівлі палива і лісоматеріалів, крім грошей, яких і так не вистачає, розплачуватися преміально – сіллю і цукром».

Отак голодні, холодні, напівроздягнені Городня і повіт зустрічали нову епоху. В трудах і муках народжувалося майбутнє. Пробивалося до сонця, як трава крізь камінь. У Городні заявили про себе перші колективи. Сільгоспартіль організувалася на Саговській вулиці. Пішли заяви про реєстрацію від трудових товариств червоної міліції, службовців, учнів і працівників радянських шкіл, від хутора Бойкачівка, набиралися сили кооперативи – «Максимівський», «Револуційний шлях», «Змичка»... То були як провісники весни, як перші проліски серед снігів. Слабосильні, мало на що здатні не могли вони нагодувати і збагатити ні повіту, ні губернії, ні держави. Самі скромно заявили, що метою своєї діяльності лишається «добування продуктів особистою працею для особистого користування» або «забезпечення своїх членів городиною і хлібом». Та вони були першими – і ми їм вклоняємося.

А в 1923-ому році після ліквідації повітів Городня стає райцентром. Тоді в місті налічувалося п'ять з половиною тисячі жителів. Проти повіту значно скоротилася і площа району. Та не схилялися перед труднощами городнянці. І самі

Гаданин 1 и 2 семилетней школы
ИМЕНИ Т. Г. ШЕВЧЕНКО
(Здесь будут выставки)

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ВЫСТАВКА

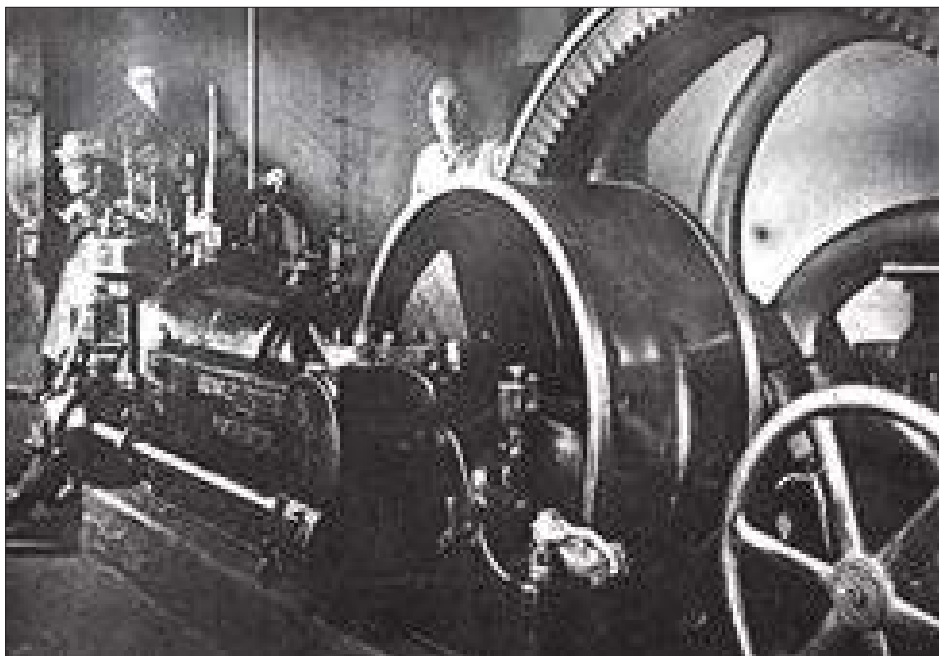
1 этаж с 12 ч. до 2 ч. дня и с 7 до 10 ч. веч.
2 этаж с 12 ч. до 2 ч. дня и с 6 до 9 ч. веч.
30 июня с 12 ч. до 4 ч. дня на торж. уроч.

Плата за вход 100.000 рублей в пользу
голодающих детей Украины и Поволжья

Экспозиция

мужньо трималися, і іншим поспішали на поміч. У 1921-23 роках місто активно допомагало голодуючим Поволжя всім, чим могли: хлібом, картоплею, м'ясом, грішми. Нічого не шкодували, хоча ділилися ледь не останнім.

Відновила роботу рада народного господарства. Запрацювала електростанція. Свій

вагомий вклад у відбудову внесла і новостворена механічна майстерня. В залізних лещатах тримав Городню дошкульний холод. І тоді городнянці вийшли на народну будову. З допомогою гомельських залізничників вони ударно проклали вузькоколіївку від міста до торфорозробок в урочищі Черемошне. В найкоротші строки була успішно вирішена до краю гостра проблема – забезпечення міста і району паливом.

Усі наступні роки продовжила набирати темпи місцева промисловість. Господарське будівництво стрімко розвивалося насамперед через промислову кооперацію. На початку 30-их років більше півтисячі місцевих кустарів об'єдналися у вісім промислово-кооперативних артілей. Опанували нові технології городнянські текстильники і взуттьовики, деревообробники і торф'яники. І обсяги продукції постійно зростали.

Окрема тема – розповідь про місцевих обозників. З давніх-давен існувало на Городнянщині мудре мистецтво доботно виготовляти легконогі сани, надійні вози і хвацькі кабріолети. Тож цілком природно, що на початку 20-их обозники згуртувалися в трудовий колектив. Спочатку – просто обозна артіль, потім «Червоний ходар», згодом, уже після війни, завод обозний, а нині – механічний. І всі ці роки «Червоний ходар» творив трудову славу Городні. Таких колективів на пальцях однієї руки можна полічити. І на ті, ще майже безмашинні роки, їхня продукція була геть нарозхват і несла стратегічне значення. Гужовий транспорт Городні розходився по всій Україні. Ще обозники ударно трудилися на армію. Не забувайте: в роки Великої Вітчизняної війни поліські вози разом із нашими воїнами дійшли до Берліна. Ось такого свого воза зустрів у визволеній Європі талановитий поет-фронтовик,

Почесний громадянин Городні Абрам Кацнельсон. І ця нежданна зустріч до сліз схвилювала поета. І народилися рядки:

В сорок п'ятім в травневому Відні
Я побачив поліський наш віз.
У краї ті – далекі й нерідні –
Він приїхав без мита і віз.

Із частинами нашого війська
Сто доріг подолав, сто постів.
І тепер у столиці австрійській
Барабанно отак гуркотів.

Хоч стомився, та ступав граціозно.
Де зростав він? Придибав звідкіль?
Воза ж, певно, робила обозна
Із Городні моєї артіль.

А.І. Кацнельсон,
Почесний громадянин
Городні.

Тож і на високий поетичний п'єдестал піднятий віз із нашого міста. Не обминув його захопленою увагою і кінематограф. Пам'ятаєте, приміром, улюблені фільми про Громадянську? І там в батальних сценах, так

би мовити, акторами другого плану виступали майстерно виготовлені городнянцями вишукані тарантаси і легендарні тачанки. Наші майстри з гордістю розповідають: «Задоволені продукцією і режисери, і актори, та й глядач у залі полонений романтикою тих літ».

Роки зростання

Усі ці роки стали періодом неухильного економічного зростання. Відновив роботу плодоовочевий радгосп «Бойкачівський». У 1923-ому році народився радгосп райвійськкомату. Для допомоги хліборобам організували сільськогосподарське товариство, прокатний і зерноочисний пункти. За рівнем продуктивності праці вийшла на перше місце в окрузі швейна майстерня.

Поряд з кооперативними, створювалися в Городні і державні підприємства. В 1929-ому році видав першу продукцію маслозавод, що виготовляв 120 тонн смачної продукції. В 1939-ому став до ладу льонозавод, котрий щорічно випускав 250 тонн волокна. Народився держлісгосп, райхарчокомбінат.

Хоча, якщо на відвертість, державна і кооперативна промисловість у господарському комплексі Городнянщини посідала досить скромне місце. В районі місто залишалося суто аграрним. І в щоденних буднях займалися городяни приватним городництвом. Райцентр усе ще залишався глухим заштатним містом. Та все нове впевнено входило в повсякдення.

У січні 1931-ого року районна газета «Комунар», що ви-

ходила тут аж до війни, опублікувала політичну пишемовну заяву «Городня повинна бути зразковим райцентром», де, зокрема, йшлося: «Нема старої Городні! Є нова Городня – центр великого сільськогосподарського району, який бореться за більшовицькі колгоспи і заможних колгоспників, за суцільну колективізацію, ліквідацію на цій базі куркульні як класу.

МТС, маслозавод, пенькозавод, друкарня, колгосп, п'ять кустарно-промислових артілей, дві семирічні ШКМ, педтехнікум, різні курси, три газети, бібліотека, цілий ряд медично-лікувальних закладів з великим кваліфікованим персоналом – уже самий цей перелік показує, як змінилося обличчя Городні.

Кипить робота. Перероджуються люди. Зростають кадри молодих бійців за соціалізм. Культурна революція перебудовує побут трудящих. Колишній бідняк – теперішній колгоспник іде вже не до знахаря, а до лікаря, не до церкви, а до театру.

Оголосимо масовий похід за високо культурну впорядковану Городню! Більше ініціативи, наполегливості в мобілізації всіх місцевих ресурсів – і успіх справи буде забезпечено».

Хоча відрадні переміни і справді були явні і зримі. Місто продовжувало впорядковуватися. На початку 30-их пролягло шосе від центру до вокзалу. Багато вулиць прикрасив брук. Засяяли в Городні лампочки Ілліча. Розширилася мережа магазинів і їдалень. На радість городянам народився стадіон.

Місцева влада посилювала увагу до охорони здоров'я. У 1925-ому році в місті працювала лікарня на 40 ліжок, амбулаторія, протитуберкульозний диспансер. А до 1940-ого кількість ліжок у лікарні виросла до сотні, амбулаторія

Городнянська лікарня, 1930 р., хірурги Головнін та Блюдчин на операції.

стала поліклінікою, відкрилася аптека, працював дитсадок на 60 місць. Усюди відкривалися дитячі ясла в колгоспах. Трудилися 15 лікарів і півсотні медпрацівників середньої кваліфікації.

Стрімко розвивалася система народної освіти. Місто мало чотири семирічки, дві з яких згодом реорганізовані у середні. Відкрився педтехнікум, а трохи згодом профтех-школа. Розгортали роботу народний будинок, районна і дві міські бібліотеки, два десятки бібліотек-пересувок. Відкрився музей червоної Городнянщини. В 30-их сотні городян набували знань у педагогічному технікумі. Відкрив двері для бажаючих зоотехнікум. Запрацювали бухгалтерська школа і дворічна школа медсестер.

Широкого розмаху набирає культосвітня робота. В районному Будинку культури активно працювали хорівий, музичний, драматичний гуртки, яскраві програми готував агітколектив «Весела бригада». Відновив роботу кінотеатр.

Не тільки в самій Городні відбувалися відрадні зміни в царині культури. В селах району в 1932-ому році діяли 62 загальноосвітні школи та понад 70 лікнепів. Розумне, добре, вічне несли людям 257 учителів, невтомно старалися 58 піонерських загонів та 21 жовтенятська група. До послуг трудящих було 46 хат-читалень, клубів і «червоних кутків», 17 бібліотек, 11 кіноустановок та пересувок.

Хоча ліквідація неписьменності в районі помітно шкутильгала. Якщо в південних регіонах гостру проблему вирішили до 30-ого року, то Городнянщина ще відставала. То й же «Комунар» слушно зазначає: «Ще багато хиб у справі лікнепнавчання. А головна хиба – погане відвідування. Досі селищна рада не вживала заходів до тих, хто не відвідує школи лікнепу.

Лікнепнавчанням треба охопити всіх неписьменних і малописьменних, для цього селищна рада повинна вживати найрішучіших заходів до тих, хто злісно не хоче ліквідовувати свою неписьменність.

Зрушення є, але цього замало. Треба закріпити досягнення, що вже є, систематично перевіряти, як працюють групи, а особливо на хуторах.

Треба домогтися, щоб не було відсіву, симуляції, прогулів. Культсекція, учительство повинні не тільки організувати лікнеп навчання, а й успішно закінчити його.

Усі комсомольські та профспілкові осередки і громадські організації Городні повинні активно допомагати в цьому».

А взагалі, всі події 30-40-их років лишають неоднозначне враження. З одного боку – незаперечні здобутки на культурному фронті, в промисловому будівництві, незважаючи на окремі недоліки і недоробки. А з іншого – вкрай тяжке становище на селі. Значна частина громадян жила з власного городництва, перебиваючись з хліба на воду. У 1927-ому році народилося ще чотири невеличкі артіль, згодом усі вони об'єдналися в одне господарство. В 1929-ому з'явився новий колгосп, назвали його «ІІІ Інтернаціонал». «Перше Травня» народилося на Вокзалі. Всі ці колективи-первістки, як і багато інших, аж ніяк не могли похвалитися достатками. І важко повірити газетним агіткам, як, наприклад, «Що мені дав колгосп» якогось Корнія Сікори в «Колгоспній правді» за 1933 рік. Автор стверджує, що він щасливий в колективі, бо тепер сам виробляє хліба стільки, що його одержувала вся його численна родина на власному полі. Може, й так, але це не прикриває впертого факту, що селяни в колгоспах ледь зводили кінці з кінцями. Зверніть увагу, наприклад, на публікацію в тому ж «Комунарі» «Ударники хлібозаготівлі – преміюються». «Городнянська селищна рада за активну участь у хлібозаготівлі та за сто процентів виконання плану хлібозаготівлі преміює такі колгоспи і таких товаришів:

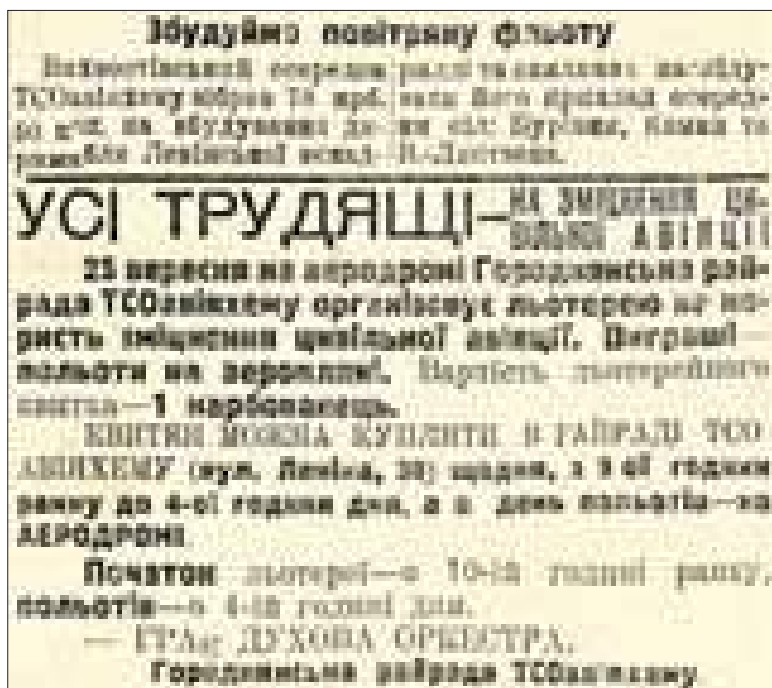
Колгосп «Шлях до соціалізму» – 2 костюми, 2 штанів, Сенченко Йосип Кузьмич, бідняк – костюм, Бугаєвський Грицько Костянтинович, бідняк – штани, Козлов Трифон Захаров, середняк – костюм, Загоруй Макар, бідняк – штани, Титов Андрій Никифор, бідняк – штани, Поруш Прокоп, бідняк – штани, Петруш Микола, бідняк – штани, Тимофій Микола, бідняк – штани».

Обступають думки мимоволі: які важкі повсякденні будні і в держави, і в Городнянщини. Це ж як сутужно треба було жити,

щоб сприймати як свято, як ману небесну преміальні штани....

Та всупереч незгодам і нестаткам жили окрилено і натхненно, з думою не тільки про земні турботи, а про високе небо. Ось хоча б таке оголошення «Комунара» за 1932 рік.

Романтикою віє від цих рядків довоєнної епохи. Бо жили, трудилися і мріяли.

Дещо зовсім інший тон публікації «Комунара» за 1934 рік. «Резолюція пленуму про підсумки чистки районної парторганізації». Результати чистки райпарторганізації: із загальної кількості 251 члена і кандидата партії виключено 65 чоловік, переведено з членів партії до співчуваючих четверо, з кандидатів партії до співчуваючих – 17 чоловік. Із загальної кількості виключених: класово ворожих елементів – 10 чоловік, переродженців – 13, порушників залізної дисципліни партії і

держави – 23 чоловіки, дворушників – 6, кар'єристів і шкурників – 2, побутово й морально розкладених – 8, за пасивне перебування в партії – 2, за затиск критики – 1».

Там же: «Районне керівництво допустило злочинне самопостачання, незаконне збирання грошей з організацій та їх розподіл серед певної групи керівних працівників. Незаконно виокремилася «вісімка», яка отримувала збільшення пайків після зменшення їх з інших працівників. І все це призвело до відриву керівної верхівки від райпартактиву, набрало характеру системи, спричинило розлад і компрометацію керівництва серед широких мас трудящих».

Тут же, тривожно відзначався вкрай низький рівень колективізації. Якщо в багатьох регіонах вона вже повністю завершилася, то на 1 липня 1934 року в районі сягнула лише трохи більше половини. Бо курс на суцільну колективізацію хоча офіційно обов'язково проголошував сувору добровільність, на ділі повсюдно відзначався надмірними репресіями і насильством. Ще й досі пам'ятають, як викидали на сніг дітей і стариків, виселяли з рідних місць, обкладали непосильними податками. Все це викликало природний спротив не тільки серед простого селянства. Місцевий керівник Яременко заявив, що не згоден з політикою партії, котра розорює селянство, і ЦК повинно схаменутися. На Яременка тут же навісили ярлик «ворога народу» і негайно вимели з партії. Хай ще дякує: легко відбувся.

А на Городнянщині свого піку протистояння сягнуло в червні 1931-ого року. Червоний партизан Яків Рябченко у 1918-ому мужньо захищав нову владу. Потім працював головою сільради в Тупичеві, очолював повітову міліцію. Щось там не склалося

в Рябченка і його від посади відсторонено. Та чоловік жодної образи не затаїв. Зайнявся собі приватним господарством, досягнув неабияких успіхів. А в 1931-ому його прийшли розкуркулювати. І тоді партизанська душа Якова не витерпіла. Він знову взявся за зброю. Зібрав навколо себе сотні таких же невдоволених і пішов на Городню. Мусимо визнати, що в лавах повстанців було немало колишніх богунців і таращанців.

Жорстоке побоїще сталося в Писарєвському лісі. Війська швидко викосили повстанців. А пораненого Рябченка і найближчих соратників захопили в полон. Суд виніс безжальну волю: «Бандитів – до розстрілу!». У 1989 році всі повстанці були реабілітовані. Та Чернігівська прокуратура з цим не згодилася і реабілітацію визнала помилковою. Хоча ця подія в Писарєвському лісі залишила безліч запитань, на які й досі немає однозначних відповідей.

Розтривожений загальним невдоволенням Йосип Сталін виступив зі статтею «Запаморочення від успіхів», де ніби й засуджував всілякі перегини місцевої влади при колективізації. Але тут же полетіла негласна директива «Курс на суцільну колективізацію» – таке ж жорстоке розкуркулення, масове переселення в далекий Сибір стали звичним явищем.

А у відповідь – антитерор. Пострілами з-за рогу, кулями серед ночі вбиті городнянські активісти Сергій Говорецький, Василь Петренко, Ілля Кравченко... В безкінечному процесі розкуркулення і депортацій інколи траплялися і на диво щасливі історії. Зі спогадів колишньої працівниці Городнянської райгазети Тамари Головач: «У кінці 1932-ого року я була в рідних на канікулах. Усі ми, Головачі, родом з Чернігова. Батько як двадцятип'ятитисячник приїхав у Городню закладати фун-

дамент соціалізму на селі. Сім'я переїхала теж. А я ще навчалася в Чернігові. То були важкі й тривожні часи. Ішов наступ на куркуля. Відбувалася ліквідація його як класового ворога.

У Хоробичах жила сім'я відставного царського генерала Сімплікевича. Дві його дорослі дочки багато благодійних справ робили в селі. І ось одного дня до Сімплікевичів прийшли сільські «активісти» і «розкуркулили» сім'ю: забрали майно, навіть кімнатні капці і все розпродали в Хоробичах і Городні.

Мій батько – тоді член бюро райкому партії, працював у друкарні, був уповноважений у Хрипівці з організації колгоспу «Червона нива», тому знав, якими методами усуспільнюється майно в районі.

Але хоробицька історія закінчилася зовсім не так, як інші. Через певний час у Городнянський райвиконком прийшла категорична урядова телеграма з Москви: «Все повернути Сімплікевичам, бо забрано незаконно».

Хто поскаржився в Москву – невідомо. Батько розповідав ось що. Симплікевичі свого часу переховували від переслідування царською владою видатного більшовика А.В. Луначарського, коли йому загрожував арешт. Очевидно, саме до нього і звернулася з проханням одна з дочок. А були вони високоосвіченими і знали, в які двері стукати. Це тим більше ймовірно, бо Луначарський у ті роки був членом уряду. Не може бути, щоб про цей випадок не знали в Хоробичах».

Але подібне – повторимося – то лише щасливі винятки. А на противагу давайте сумно зазирнемо у список безневинних жертв голодоморних років у селі Вокзал – Городня:

«Алексієнко Віктор – 1,5 роки, утриманець: запалення легенів.

Білосвіт Ірина – 2 роки, утриманка: дизентерія.

Буянов Олексій – 24 роки, селянин: туберкульоз.

Котдало Микола – 20 років, розкуркулений: туберкульоз.

Котляренко Ніна – 2 роки, утриманка: запалення легенів.

Таран Василь – 13 років, утриманець: дизентерія»...

Можна було б продовжувати, та кров холоне в жилах.

Не забули люди: «У нас у Мощенці від голоду ніхто не помер, а в Кузничих, Хотівлі та інших селах були випадки голодної смерті. Люди у нас голодували, їли щавель, липову кору і листя. Весною у талому ґрунті шукали гнилу картоплю чи виварювали люпин. Тоді писали: куркулі хліб гноять, та, може, тільки це і рятувало від смерті. По селу ходило багато голодних людей з дітьми – з нашого району, області, з півдня. Виглядали вони жахливо: одні худі, як скелети, інші пухлі. Незважаючи на те, що й нам жилося суцужно, допомагали тим, хто просив шматок хліба. У багатьох пережили голод біженці з півдня».

Ніяк не забуде пережитого городнянка Валентина Заєць: «Батько сховав зерно, коли забирали під мітлу в усіх. Ми потихеньку мололи і пекли хліб. Звичайно, з домішками, щоб надовше вистачило. Їли не вволю, але від голоду не пухли.

Добре пам'ятаю, як зайшов якимось геть виснажений чоловік з голодних країв і попросив хоча б кусок хліба. Та батько посадив його поруч, а нам із сестрою велів вийти з-за столу. Поївши, чоловік почав знімати з себе сорочку, щоб розплатитися, та батько аж руками замахав – нічого не взяв. А потім довго сидів, обхопивши долонями голову – сумний, мовчазний, замислений...».

А в цей час лунали звідусіль переможні рапорти – про ще одне колективізоване село, про першість на зборі живиці, про піонерські рекорди в заготівлі попелу для полів... Своїми кана-

лами йшла й інша інформація – суворо засекречена і циркулярно закрита. Перші роки Радянської влади. Вище керівництво республіки саме провокувало соціальний конфлікт в українському селі. На його думку, взяти за горло куркуля повинна сільська біднота. Бити куркуля в тилу, значить, бити поміщика на фронті.

А ось – рік 1936-ий. У грудневій доповідній сповіщалося: «Лише за одну п'ятиденку розстріляно 9 чоловік за зрив хлібозаготівлі. Серед репресованих – 2 члени партії».

З доповідної Чернігівського обкому ВКП(б)У: «У Городнянському районі під час обміну партквитків розкрита велика група троцкістів, куди входили і безпартійні».

Витяг з доповідної записки начальника НКВС по Чернігівській області М.Корнєва: «За II півріччя 1937-ого року арештовано за націоналістичну контрреволюцію 322 чоловіки. В деяких селах Городнянського району створені бойові терористичні групи, що готували багато терактів. Усі підозрювані арештовані, доставлені в Чернігів і зізналися».

А ось нотатки попереднього начальника НКВС по Чернігівській області П. Соколова: «Майже всі райони області геть засмічені петлюрівськими, куркульсько-бандитськими, есєрівськими і націоналістськими елементами, котрі ведуть активну боротьбу з радянською владою».

Ліквідована в 1930 році відома контрреволюційна повстанська організація «Весна» Українського Національного Центру – «УНЦ», що охопила широко розгалуженими осередками майже всю область. У 1931-32 роках розкрита повстанська організація колишнього офіцера Голуба. У 1933-ому ліквідована повстанська організація, що охопила Городнянщину й інші райони...

Партійно-радянський апарат геть засмічений троцкістами. У 1936 році троцкістів репресовано дві сотні. Через те, що Чернігівська область не режимна, спостерігається значний наплив куркулів і нелегалів. Лише за 1936 рік вилучено півтисячі куркулів-утікачів, крім того багато їх вислано в адміністративному порядку. На 1 січня 1937 року за агентурними розробками проходить понад тисячу фігурантів. Усього в області 8 в'язниць». Не хочеться повторювати, що багато справ – на манер «Весна», «УНЦ» – наскрізь міфічні, висмоктані з пальця чи вибиті на допитах. Та перечитуєш сьогодні оті циркуляри і доповідні – руки терпнуть.

Згодьтеся: непростими і сутужними, мужніми і гордими були 20-30-ті роки на Городнянщині у молодій Країні Рад. Через труднощі й нестатки сміливо йшли до своїх звершень і здобули немало істинних перемог. Не забудьте: в 1936-ому всенародно прийнята нова Конституція держави, помпезно названа згодом Сталінською. І хоча в ній закладено немало голих декларацій, проголошені тут і справді високі ідеали і незаперечні цінності. Віддамо цій Конституції належну шану.

Довоєнна епоха доверху наповнена багатьма протиріччями і великими звершеннями. Маємо вклонитися батькам нашим. У заметілі політичних ярликів не зломилася вони духовно, ударно перекривали всі плани п'ятирічок, творили трудову славу на ланах і в цехах, піднімали дітей і державу, завжди мріяли про добро і справедливість.

А на кордонах уже насувалися зловісні хмари. Перші випробування городнянці витримали на фінській. Та вже наближався грізний 41-ий. І всі сподівання обірвала війна.

[illegible]

Командир полка Шерин.

Грандано и Грандонни

Кварталы принесут большую пользу, ноющая власть должна сгладиться и уменьшить и удовлетворить нужды граждан.

[illegible][illegible][illegible][illegible]

В Т-е написано: «Самостоятельно, без помощи и подсобки со стороны родителей».

В 11-м издании — добавлены кв. листы и «Бумага для
записей и вычислений» (см. таблицу 1).

© VU a copyright © University of Victoria, 1998. Permission
is granted to all persons to photocopy this journal, in whole or in part,
for personal or internal reference use only, for non-profit educational
purposes, without charge, provided the original source is properly
acknowledged.

Вспомогательный и в том числе и основной, принцип. Вспомогательный принцип заключается в том, что при рассмотрении дел по существу не разрешаются споры, возникающие из гражданских, трудовых, административных и иных правоотношений, не связанных с трудовыми спорами. Вспомогательный принцип применяется в том случае, когда для разрешения трудового спора необходимо разрешить гражданский, административный или иной спор.

[illegible]

Гордым и гонимым! Пусть же сердце не остыло yours же
милым и любимым! Да что сердце такое? Пусть же, да! Пусть же
милым и любимым, пусть же и любимым и любимым!

Hand und beweglicher Apparatat 4. 7.

© Copyright 2005 by Pearson Education, Inc. All rights reserved.

[illegible]

ОБЯЗАТЕЛЬНОЕ ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

Городничий Уездный Офис Управления предлагает всем гражданам гор. Городня, как то: домохозяевам, квартирантам, арендаторам домов, домов и отдельных помещений и учреждениям в коммунальной среде со дня опубликования этого постановления при уборке двора, двора и выгребных ям соблюдать и в дальнейшем содержать таковые в полной чистоте, а также всем вышеперечисленным лицам пошедшей зимой предостерегать и уличные дворы или же глухой стены, принадлежащие для помещения обидных отбросов, тротуары на расстоянии принадлежащих или принадлежащих от себя владения (Посредством где это можно).

Мусор на улицу не выбрасывать, так это делают некоторые граждане, а весь собранный мусор в цуор уносить и мусорные ящики которые регулярно в очищать.

На территории не принадлежащих коммунальному хозяйству будут штрафовать в размере от 3 до 10 тысяч руб. для не территории владельцев на 3 месяца.

Наблюдение за исполнением настоящего постановления возлагается на Начальника Уездного Малого Суда, который выносит в обязанность строго следовать и исполнению такового.

Алекс. Григорьев Уездный А. Кука

За Секретаря И. Вайна

Городня, 1911. С. 1000000

Відповідь начальника центрального управління залізничного транспорту Народного комісаріату шляхів сполучення на звернення Городнянського повітового виконкому (про будівництво залізниці від станції Городня до міста Городня).

[illegible]

Stomoxys calcitrans L.
Tabanus sp.
Tabanus sp.

[illegible][illegible]

Downloaded from <http://ajphaphysocpharm.sagepub.com/> at 11:01 11 November 2014

172

174

11

Форма Протоколу Установленої Метро при організації товариства

ПРОТОКОЛ

Установленої Метро (артієї або комітету) *при організації*
 від названого *Міського товариства*
 при *Городня* району *Городня*
 повіту *Київського* губернії *Київської*
 року *1907* р. *Воскресіння* 2-го
 На зборі брали участь *20* осіб
 Голова *Дмитро* Секретар *Роско*

СЛУХАЛИ	РЕШУВАЛИ
1. Доклад <i>Роско</i> про організацію (закінчити на проханнях; касир, на артілі, в тому про статут).	1. Організація <i>Городня</i> товариства, або артілі від названого <i>Міського товариства</i> статут, затвердженої Народною Метро IVI-VII. (На це касир докладає або збирає до доповідати на).
2. Про вибори уповноважених для організації роботи на державно статут.	2. Обрання уповноважених: 1. <i>Роско</i> 2. <i>Дмитро</i> 3. <i>Роско</i>

Платили (записувати на членів товариства)

Голова Метро *Роско*
 Секретар *Роско*

Протокол Установленої Метро артілі (або комітету) від названого *Міського товариства*, касир *Роско*

Голова *Роско*
 Секретар *Роско*

Голова Метро (або комітету) *Роско*

III

Форма № 42 а. а. *

До *Городнянського Райсесування*.

Фундаторів (наступні або окремі від
 імені *А. А. Демарта в Городні*
Городнянського району Вінницької
 округи *Городнянський* _____)

З А Я В А

Примикаючи при цьому: 1) *Городнянський статут* і 2) *Городнянський статутний-матеріальний план* (наступні або окремі від імені *А. А. Демарта в Городні* _____)
 просимо *Райсесування* вважати цей статут
 за реєстрованим

Учинено: 1. *А. А. Демарт*
 (підпис) 2. *М. М. Демарт*
 3. *Г. Г. Демарт*
 4. *С. С. Демарт*
 5. _____

Відповідно до статуту учиненого (наступний або окремі від імені *А. А. Демарта в Городні* _____)
Райсесування вважати
 1. *А. А. Демарт*
 2. *М. М. Демарт*
 3. *Г. Г. Демарт*
 4. *С. С. Демарт*
 5. _____

Секретар
Г. Г. Демарт

Врхунок ЛР

Завдання Трудового Колективу на розробку Галузевих
15-го квартала 1975 року.

ПРИКЛАДНО: 1. Завдання на Трудову діяльність
2. Завдання на Рук. РМ
3. Завдання " Трудову діяльність

Галузевих, Завдання.

Завдання	Висновки
Завдання на розробку Галузевих 1. Завдання на Трудову діяльність 2. Завдання на Рук. РМ 3. Завдання " Трудову діяльність	Висновки на розробку Галузевих 1. Завдання на Трудову діяльність 2. Завдання на Рук. РМ 3. Завдання " Трудову діяльність

Галузевих, Завдання!

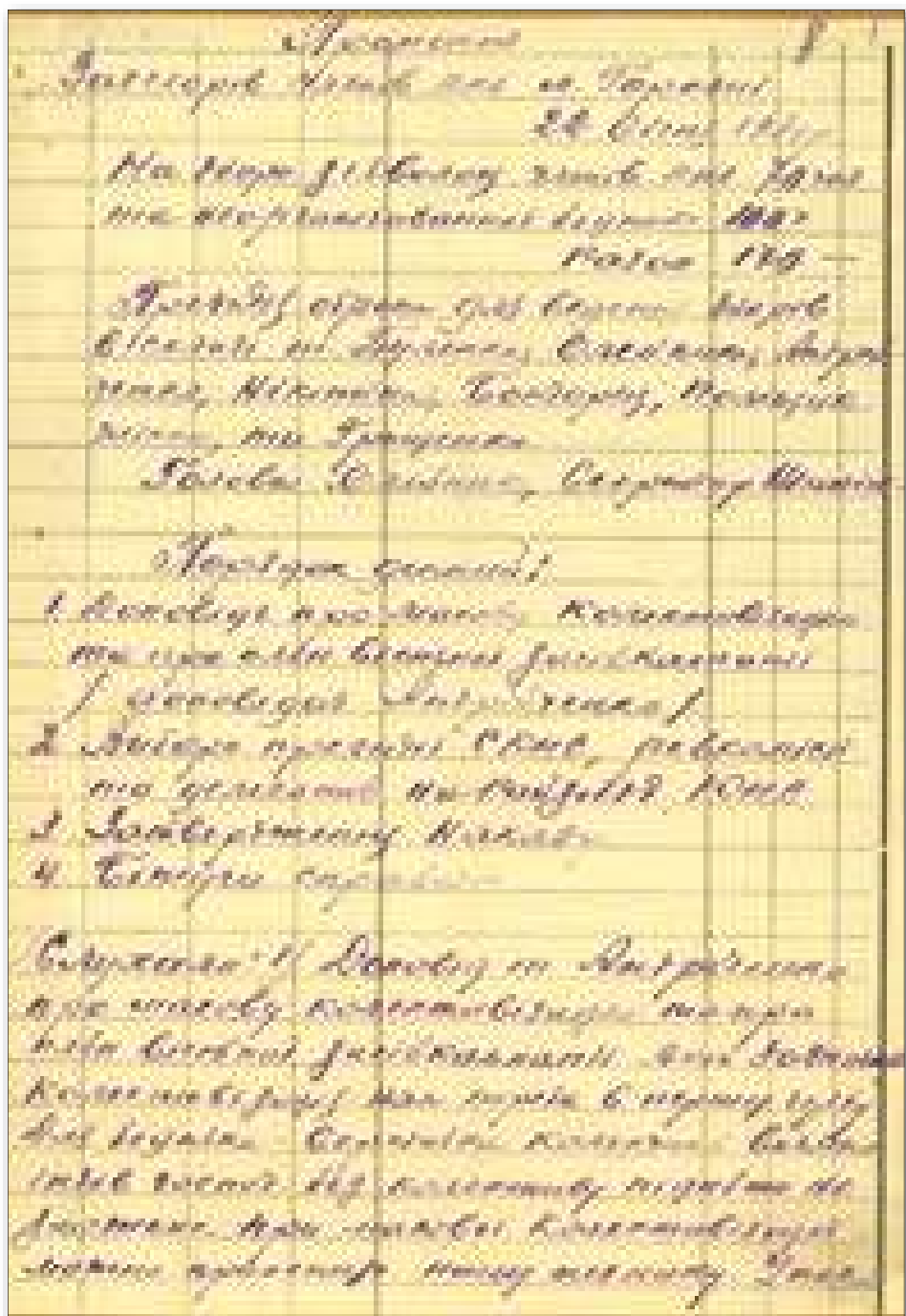
Завдання

Секретарь: М. М. М. М.

[illegible]

Chloroceryle alpestris. Common & was seen flying over
the water about early spring till late
summer. Nesting of *Pezomachus* common and
much particularly. The latter lay eggs
in pairs. Several *Dendrocygna*, the
Rallus and *Totipotulus* common also.
Of other birds. *Lophopus* very common
commonly on marshes. *Himantopus*
was seen flying over the marshes.
It was a *Gallinula* seen commonly
frequently. *Corymborhynchus* a few
times seen. Commonly. Others at
various points. In many places
common. I saw many *Chloroceryle*
at various points along the coast.

[illegible]

[illegible]

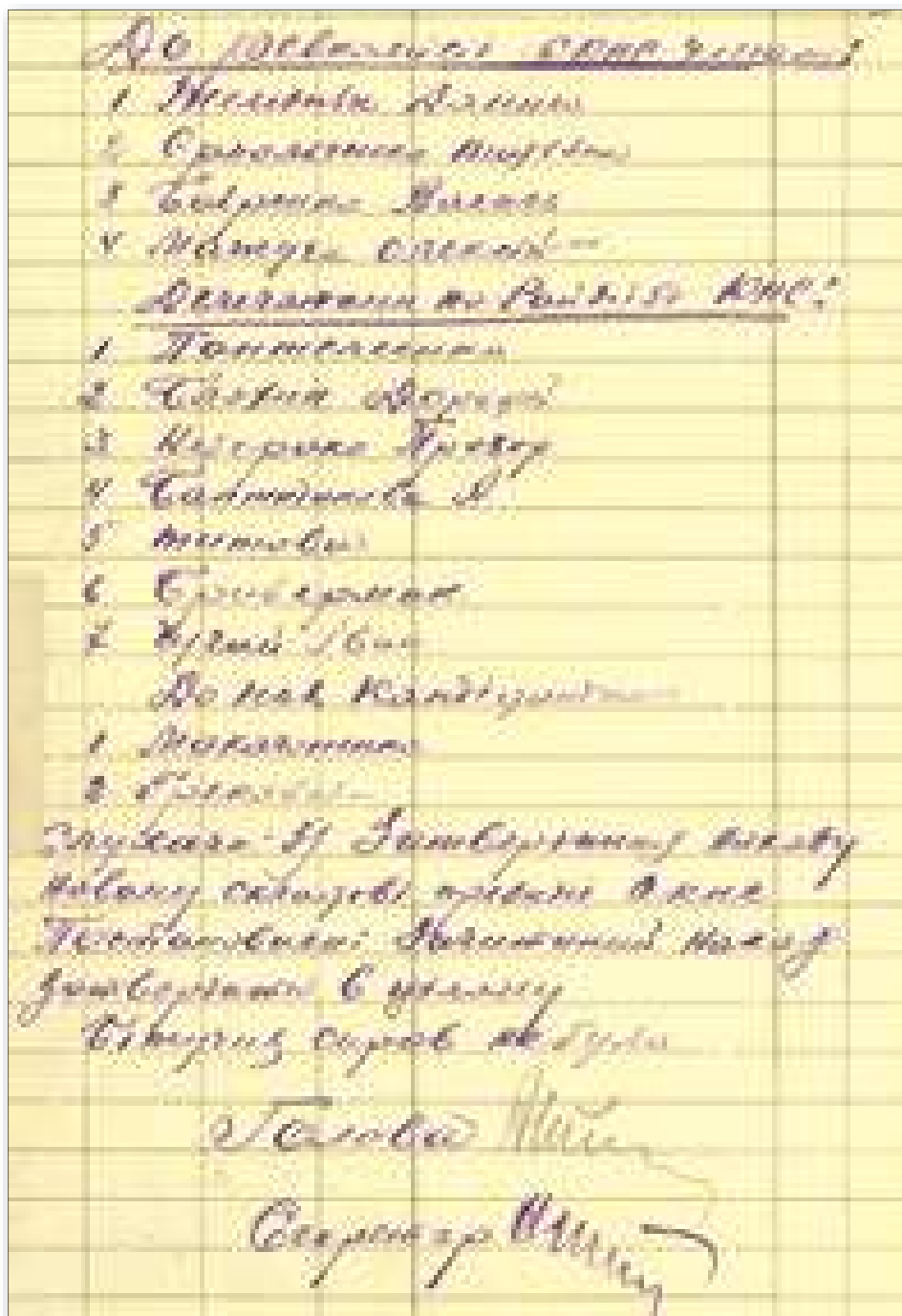
2. Total Sales from Customers: Revenues from goods
sold to customers. Total expenditure on
goods on account -

Служащий 2-й бригады войск
из 1-го гренадерского и Рижского полков.
Исключенный из службы за пьянство
за службу в 1800 году в сражении при
Бородине.

1. Helianthus scaberrimus
2. Euphorbia corollata
3. Leonurus japonicus
4. Nicotiana glauca
5. Nicotiana glauca
6. Nicotiana glauca
7. Nicotiana glauca

John C. F. de Winter, PhD, is a senior research scientist at the University of Twente, Enschede, The Netherlands. He is also a senior research advisor at the Dutch Safety Board, The Hague, The Netherlands. He is a past president of the European Association of Experimental Psychology and past president of the European Association of Psychological Methods. He is also a past president of the European Association of Cognitive Psychology. He is a past president of the European Association of Cognitive Psychology. He is a past president of the European Association of Cognitive Psychology. He is a past president of the European Association of Cognitive Psychology.

- [illegible]

49
30

Спогадів з'явся пост «нов» Соловйов 37 листопада, який
парує гук Запропонуєти РІХ та уявлює-малює
Соловйову КАМІЗ при вірній хлібні фонди по
лісності як і так до малих племін та і в так до
племін на малих та змисли можливість додаткової
зачіт лісності хліб повару племі як там до
малих племін хлібодачі так і там до малих
племін гук зняти на хліб варення зата гук
Друге гук Запропонуєти РІХ та Директорів Радгоспів
по виконанні планів хлібодачі і на раз і на глякур
всі фонди Радгоспу та зата в хлібодачі і на
ліній гук трети гук Запропонуєти Секретарів РІХ
соловйову слідкувати за виконанням хлібодачі
кожних Радгоспів у виконанні для нього племін

11/1/2011

WATERBURY

Page 10

[返回首页](#)
[网站地图](#)
[联系我们](#)
[关于我们](#)
[隐私政策](#)
[服务条款](#)

[illegible]

2. Важность связи городов и экономический район
на основе их связи с районом.

[illegible]

В. Прохазка Осаветујењу наредити Седм Службу да
изаиде од р-ва.

Maple - Trembling

Українізація й настрій.

(З Городнянського повіту).

Українізація мала є одно з багатьох питань нашого часу. Воно зналоє не тільки українські кола населення, а й поміщанське, до яких в значній своїй частині пристає вжителство нашого повіту. Отже хоч і не в рядках поділитися з читачами власніми спостереженнями в цій справі.

В початку нероста відбувається вжителський гнів. Серед питань, першаною про скруту економічне становище вжителства, дійшлося й питання про українізацію шкіл. Подіялося те безпорадне становище, в якому опинилося народня українська школа.

Серед значайно-сподіваних виступів про «масштабність» з іроничним підарослюванням «та мова», чулись голоси про школисту нехвалитість до провадження українізації, про неможовжені курсами, які впроваджені губерні, де-то з промовнів навіть указували на те, що й селянство колись відмовно ставитися до українізації, бо то, мовляв, знову хочуть відлаштувати вужиків, а для них буде нова пивська. Стара казка! Але, врешті, встановились провадити українізацію народніх шкіл по косях, «постепенно». Таким чином офіційно частина справи була виконана, бо, справді, чого легше сказати: «по двої... постепенно» і фразою одлаштується од чекавих осіб громадянства. Підшавить не революція, нас підшавить німість—ті настри, які напущали на гнів, бо тільки вони виявля-

ють дійсній філософії вчительства, бо тільки вони внаслідок дійсного ставлення до речей. Уважно ж розглянемо справу.

Перш за все, як я уже згадував, на з'їзді чулися вигукки проти української, як проти несправедливості. Що ж це значить? Що значать ці вигукки?

Ясно, що в радях вчительства стоять переконані вороги української, які служать Україні по необхідності, бо вона їм платить, а не – одне джерело їхнього існування. Ясно, що коли діде до роботи, то ці «переконані» так повернуть справу, що не буде нічого дивного, коли селянство скаже:

«Ми не хочемо, щоб наші діти вчилися на вулчій мові». Також ясно став нав після цього, чому ми й почувалися ці тривожні голоси селянства.

Я не думаю обвинувачувати частину «переконаного» вчительства в агітації на «свою «шкандячу» мову, але сумно став: хто це набоумив темного селянина, що «мова «шкандяча» і є мова «вулчича»? Сам він, власний розумом, дійшов до цієї думки? Ні! Ми добре знаємо настрій селянства Городнянського повіту. Ще недавно на сторінках Городнянського «Новості» ми читали, що селяни визнають себе українськими, що вони цілком згодні на провадження національного принципу в школі, а тепер... тепер ми чуємо, що погляди селянства змінилися. Ні, не сам він дійшов до цієї думки. Значить, хтось набоумив, хтось знову ударив на баченні струни селянина, хтось знову винув йому голі фрази старого темного часу про «шкандячу» й «вулчичу», хтось – не вчительство. Але ж де воно було? Коли вчительство скаржало народом, коли воно захищало інтереси селянства, то чому не розказало йому темному народом про його історично національне «я», чому не з'ясувало йому цього важливого питання. Воно хочало, не «переконане» вчительство і тільки відкидало навіл в огонь.

Тепер звернемося до тієї частини, яка виняє себе негативною творити національні школи. Де її оправдання? Кажуть: «Ми незадоволені губернаторськими курсами. Добре! Припустимо, що я сирівав, курч був несадовольником, але певно ж вони не дали для вчителів нічого? Невже ж вони не створили ґрунту, на якому вже самому вчителювству можна б було продовжувати будівлю величнього будинку національ-

ної школи? Безперечно, цей ґрунт курси створили. Вчительство (по-не літ!) може й само продовжувати свою освіту в національному баченні. Але воно не хоче. Всі дані свідчать про це. Воно сподівається на якийсь політичний дамок, який звинить «стичасово» во їхньому умови існування й роботи. І тоді вже буде добре. Тоді кожен буде провадити навчання на єдиній «підсвічці» воні.

Сумно! І такими настроями, з такими думками вчительство «з примху» починає будувати українську народну школу. Що ж вона дасть тій дитині, яка довірливо прибіг до школи? В перспективі виростають сумна картина недорозумінності, недоучення цілого покоління. Ціле покоління вийде у світ недоуцями! Чи думало про це вчительство, те ідейне вчительство, якого нам вальє? Його історія визвольної ррчу. І не віриться, що воно, вчительство, робить такий крок: забиває народ у неспівзвучній метрі недоученості. Ми не говорили жарт про середні школи, де ще так не зроблено ніяких кроків до українщини, — це було, може, тільки для другого парису, але зараз ми звертаємо особливу увагу на народну школу, яка повинна відіграти величезну роль в нашій молодій Дерзаві—: робить сумно винтовки.

Дійсно, сумно!

Одвоєнсь же,—вчителю, одвоєнсь як наші сумні віркування, вчителю—народній інтелігенції!

В. Че.

Корреспонденція.

●● ст. Городня. Першого жовтня в сьомій годині вечора під ст. Городня поштовий потяг, що йшов з Гомеля, зійшов з рейс. Забитих сім душ, поранених до 50. В шит розбито три вагони, пошкоджено три і один перекинутий. З Городні дві ведичні поміч. Причину аварії пояснюють тим, що стрілоопирик яко-би не дотримав стрілки, а в темноті сього не помігав. Паровоз по сім колесам утрус у землю. На вісто ката-строфи прибув поштовий староста. Ведеться слідство.

X

●● Городня. Розпочав третій рік діяльності гурток «Любителів Пам'яті Словесності» при місцевих гімназіях. Гурток працює під провідом директора гімназії В. А. Маринюка. Завдання гуртка: розширяти творчу світову літературу, а власних учнівських творів. Заснується він ще за російського царату, коли в гімназії вивчали такі добротні, як, тепер пам'яті, А. Гараїн (тепер, замість, інспектор Кролевецької гімназії), і скрутив біля себе всі учнівську молоді. Які учнівські були для праці тоді, відносно того, що коли гурток хотів улаштувати вечірку пам'яті Шевченка, його поставили в такі умовини: одну годину на вечірку, і заборонили вивчати встановлення пам'яті великого народного поета.

19.6 цього місяця при значній кількості учнів обрані гімназійні вчителі вперше (після організаційного) загальною збором гуртка. Був прочитаний доповідь учня Василя Чуха на тему «Настроєння в поезії», в якій однією з тем є промисел, який пробили в останній час великою ідеалістичною молоді і закінчується боротьбою з безпаставним реалістичним настроєм.

ЧЕРНИГОВСЬКА ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА

№ 17—18

●● Городня, 10 листопада (ж. ст.) в помещанні хлоп'ячої гімназії відбулась вечірка, присвячена пам'яті І. С. Тургенєва. Були прочитані реферати директором гімназії В. Л. Маригодовим і учнем Василем Чуханком, а також було виставлено 3 дії з інспірованої роботи «Отец и дѣти». На сам-кінець вечірки вчитель С. С. Милошченко, нагрітований Тургенєвим, продекламував «Как хорошо, как сейчас были люди». Вечірка справила гарне враження. Гості розійшлись задоволені.

Річч.

№ 19—20

ЧЕРНИГОВСЬКА ЛІТЕРАТУРНА ГАЗЕТА

●● ж. Городня. Педаль до дві тижні до Городні завітала українська трупа «перше Київське Українське товариство під орудою Юрка Семеновича Кириченка» і дала цілий ряд вистав, починаючи з «Мамси» і ще так, як відомо, пробути деякий час у Городні.

«Мамси», як відомо, стара п'єса українського репертуару, частково переробка відомого Пушкінського сьмьста «Полтава», в деяких місцях звучить цілком типичним анахронизмом, особливо в місцях, де Кочубей, до якого автор ставиться прихильно, вигукнуло: «За паре Петра, за Россію» и т. и. Не варто б було починати цією п'єсою, бо для «теяної» Городнянської публіки, «теяної», що до розуміння аналізованого моменту в історії України — це був негарний агітаційний матеріал.

Далі трупою виставлено було: «Ой не ходи, Грицю, та як на вечерниці», «Маруся Богуславка», «За свій гріх», «Воскресіння», «Пісня Ада» та «Тарас Бульба».

Не все ті ж стара п'єси українського репертуару, в домінуючій історичній етнографічній.

Бажано б було, щоб артисти-професіонали од-

Багато б було, щоб артисти-професіонали одкинувшись на цього «стрейфітлаву» і дали Городні декілька вистав сучасної української драми, як од драми і комедії Винниченка, Червоненка; багато б було, щоб вони показали Городні інтелігентів в українській драмі, бо цього інтелігентів ще не бачила Городня і навіть не вірить в його існування. А на це б у них сил вистало.

Що до гри, то, звичайно, вона далеко краща од тієї, яку ми бачили «любителям драматичного мистецтва» в категорії «валоросів». Але як в артистів грають досить порідко. Псує тільки врання д-ка Кресовича, яка виконує роль «першого любовника». Правда, як не знавимо б похвалити трохи збоку мови і неробити ніколи просто ридосвітні наголоси, не знавимо б також друкувати зфінні грамотніші. А то все добре.

П.-Тс.

№ 23

ЧЕРНИГОВСЬКА ІЗМСКАЯ ГАЗЕТА

Ща Українське зібрання у Городні, 29 березня в помешканні народного дому відбулося у Городні перше українське зібрання. Мета зібрання—засновати просвітне українське товариство. Добродій Гречинський відкрив зібрання і оголосивши мету його, просив обрати голову зборів і писаря. Головою зборів обрано було І. І. Мокнатю, а писарем К. А. Мариголова. Голова зборів д. Мокнатю в коротенькій огляді пошвидко зібрав з історією України і оголосив відозву до українського народу від київської петрицької ради і инші. Потім перейшли до засновання товариства, якому дано назву «Просвіта». Часовий внесок узмалено і карбованець за рік. Головою зборів була зроблена перерва за для запису в члени товариства. Записалося одразу 87 чоловік. Добродійка Патака Крупеник звернулася до голови зборів з прохан-

всім продати невеличку кількість привіртків «Вістей української нейтральної ради у Києві», а прибуток від них надіслати до українського національного фонду у Київ. Продаж «Вістей» було дуже мало, а банкрутські листи було багато, то д. Скоббіла продав їх з аукціону, од якого одержано було 15 карб. 63 к. Два номери продані були по 3 карбованця.

Въ раду товариства обрані: головою І. І. Мілошечко, а членами—П. І. Шершеня, М. М. Лобушця, І. Г. Товстоліс, С. К. Черний, Х. В. Мазура, Е. С. Шімань і П. І. Вармичин.

Спілка не було за-для релігійних потуманів, — остання неділя посту.

31-го березня рада товариства ухвалила послати послання від Городнянської «Просвіти» до Конгресу у Київ д. І. І. Мовчанко і О. Г. Сівера. І. М.

ЧЕРНИГОВСКИЙ КРАЙ № 11-Д (76).

16 ЯНВАРЯ 1918 ГОДА

М. Городня. Вчора приїзжі з Городні повідомляють, що там стала страшна дорожнеча: пуд муки 27 карбованців, овес-12-13 карб. Продуктів зосталось дуже мало, да й ті стали неймовірно дорогі.

1. РОЗДІЛИЛИ БІДУ...

*90 дітей голодуючого Поволжя прийняла
в 1921 році Городня...*

Гортаю поживклі архівні документи 1921 року. Невеликі листки паперу, здається, увібрали весь жах народного бідування. В пам'яті ожили сумні рядки з підручників історії: внаслідок жорсткої посухи на Поволжі виник голод. А країна ще тільки піднімалась на ноги, допомогти мало чим могла.

... Цей документ особливо страшний. Це список дітей, евакуйованих із голодаючих губерній Поволжя восени 1921 року. «Вячесл Михайло Сергійович, 10 років. Мати і батько — померли...», «Чугунові — Костя Іларіонович — 14 років. Микола — 12. Олександр — 9». Теж з Самарської губернії. Трапляються одні прізвища і імена. Є просто номери — діти без імен і прізвищ. Ось порядковий номер 54. Написано коротко: татарка. Років — 8. Підібрана Самарським відділом народної освіти.

В списку 101 чоловік. Городнянська газета «Знамя Советов» повідомила

тоді, що прибуло 90 дітей Поволжя і 11 дорослих, а неорганізовано прибуло ще 9 чоловік.

Що сталося з цими дітьми? Адже минуло відтоді 58 років. Мені не вірилось, що ніхто з них не залишився в живих до цього часу. Довелось обпитати більше 30 старожилів Городні. Пошуки привели до вісімдесятидвохрічної Уляни Михайлівни Удовиченко.

— Я тоді кухаркою в дитбудинку працювала, — почала вона. — Добре пам'ятаю, як прибув потід. Була зима, а дітей привезли в одних сорочечках, деяких навіть без штанив. Вони були якраз виснажені, ми їх виносили з вагону. — Уляна Михайлівна змахує сльозу і продовжує: — Розмістили їх у двох будинках. Їх так і називали: перший і другий поволзькі.

Ще одна зустріч. З Галиною Семенівною Могилевець. Живе вона в Хрипівці, вже на пенсії. Її очі засвітилися невимов-

ною радістю, коли почав з нею розмову.

— Можє, чули щось про моїх меншеньких — братика Павлушу і сестричку Таню? — перепитала вона. — Мос дівоче прізвисьце Чинюва. Їх теж таке. Добре пам'ятаю, що несли нас з Самари всіх трьох. Але їх, маленьких, засадили десь раніше. Я ж, десятирічна, попала у Городню...

Не можна бути байдужим, щоб не увібрати краплю чужого горя, не пропустити її через серце. Не були байдужими до долі поволаських сиріт і городняниці. Деяких з них розібрали по сім'ях. Галина потрапила в сім'ю Добровольських. Тут виросла, вийшла заміж. Разом з чоловіком виховали троє дітей. Є онуки.

Більшість дітей згодом розшукали рідні. Але поки що про них піклувались зовсім незнайомі люди, які потім стали рідними. Ось ще кілька архівних документів:

«...громадяни села Синчина пожертвували на користь голодуючих Поволжя 100 пудів жита і 300000 карбованців грошей...».

«Повітнаресвітею протягом десяти днів заготовлено для дітей Поволжя 100 новдр, 200 сорочок, 300 наволочок, 90 матраців, 100

костюмів, 100 простирادل, 90 подушок, 30 пар взуття...».

«Від громадян села Ізашівки надійшло пожертв на користь голодуючих: жита — 80 пудів, ячменю 14 пу-

дів 21 фунт, гороху — 86 пудів і гречки — 3 пуди 20 фунтів. Всього — 156 пудів 19 фунтів».

В архіві збереглися й такі документи:

«Квитанція № 4, 1922 року. 21X дня одержано від т. Буланової на користь тиньки голодаючої дитини одноденний заробіток».

Інша квитанція свідчить, що кухарка дитбудинку Уляна Удовиченко в допомогу поволаським дітям внесла 34 карбованці заробітку. Квитанції на ім'я Красовської Н. І., Лисяка Т. І...

Голодному Поволжю допомагала вся Україна, незважаючи на її теж скрутне становище. Тільки з Чернігівщини хліб, продовольство, гроші одержувало 10 губерній Поволжя. Для дітей на Чернігівщині було відирито 25 дитбудинків, з яких 2 — у Городні.

Це була справді інтернаціональна допомога. Це був вияв глибокої любові до російських братів.

Л. ЛКОВЕНКО.

До відкриття поліклініки Городнянської райфілії УЧХ

Організація та будівництво кваліфікованих лікувальних установ є однією з головних ліній роботи УЧХ. В своєму п'ятиріччю планує ЦК УЧХ досягти організувати на місцях стаціонарну та амбулаторну медичну допомогу на засадах госпрозрахунку. Потреба в поліклініці в Городні давно відома. Районні лікувальні заклади робота в 3-4 години дня, прийому лікарів увечері нема, пункти першої медичної допомоги нема.

Під час безпрервних двінадцятих років медичного або першу до 3 години дня. Обмежена перенесена спроможність амбулаторії при наближенні неминує утворити значні черги. Немало ліній медичної допомоги в лікувальній після 3-4 години дня неминує відкритися до допомоги до лікаря вдома.

РК УЧХ повинні на довгострокове відкриття платної поліклініки. Платна за об'ємом вида медичної допомоги чи лікуванням признаючи на відкриття витрат поліклініки й поліпшення об'єму її обслуговування. Питання про організацію поліклініки було погоджено в

РЗІ ЦК УЧХ дозволяє відкрити на поліклініку на засади платної райфілії УЧХ.

Приводя РК УЧХ вважає за потрібне організувати цю лікувальну.

У будівництві, що його для величезної, кваліфікований ремонт величезно. Медично, інструментальні устаткування вже придбали. Все це встановлюється до 1500 карб. При відкритті працюватимуть такі кабінети: зуболікувальний, хірургічний, гінекологічний, терапевтичний, неврологічний, шкільно-урологічний, медичний. Підприємством електрифікується селом дачи Пата, які вживають при перельоті, туберкульозі, злоді, кісток, раку, викликають сильного світла під час розміщення і перельоту. Гігієнічна болі.

Передбачено організувати крім амбулаторної допомоги, величезна платна мед. допомога вдома через величезні лікаря поліклініки. Запроваджені встановити черговий лікаря увечері. Приходь творить починається з 15 грудня з 15 години ранку до 1 години вечора. Серед лікаря Болі відкритимуть увечері.

John W. Winkler, Jr., M.D.

0.000

Газета «Комунар» №130, 17 вересня 1931 р.

Про стан комунального господарства м. Городні

Постанова бюро РПМ

10

Бюро РПН постановило

Запропонована партія, яка складає радю разом із фракцією РНД та іншими партіями, разом знімає з цієї посади всю повноту відповідальності за рішеннями уряду національного господарства М. Горішні на 1932 рік як з початку нового бюджету, так і в справі національного розвитку.

Будущее России, особенно в отношении к власти, будет зависеть от того, насколько мы сможем преодолеть разрыв между идеями и реальностью, и насколько сможем избежать провала в развитии, особенно в области культуры.

Die vorstehend angegebenen
in russ. „Копия“.

Діагнози виставляються на Тер-
мін за поданням лікаря-спеці-
яліста за медичною допомогою. Тимчасово-
вий термін — 3 тижні, а після лі-
кування — 1 місяць, а після спе-
ціального лікування — 3 місяці.

Продукты Пивоваренно-Горюховского
Завода выпускаются Трестом «С-
ВЕТ» и имеют в наличии запасы.

10

Газета «Комунар» №168, 25 грудня 1931 р.

Постанова Городнянської селищної ради

**з 15 вересня 1932 року
про додаткові пільги ко-
лишнім червоногвардій-
цям, червоним партиза-
нам та їхнім родинам**

Визначити такі додаткові піль-
ги для колишніх червоногвардій-
ців, червоних партизанів та їхніх
родин.

А. У галузі житлової

1. Усі колишні червоногвар-
дійці та червоні партизани, що
мають зарплатню до 1,5 арб. на
місяць, сплачують 50 арб., а ті,
що їхній зарплатню сплачують
більше від 1,5 арб. на місяць,
75 арб. кожného, зазначеного
в постанові Горнянської сели-
щної ради „про копірку“.

2. За житлову плату над жор-
ня, визначені в постанові Гора-
нянської селищної ради „Про
копірку“, колишні червоногвар-
дійці, червоні партизани та їхні
родини сплачують в повному
розмірі.

3. Усі колишні червоногвар-
дійці, червоні партизани та їхні
родини при розподілі на спра-
ви Горнянської селищної ра-
ди вільні житлової площі одер-

жувати призначені в першу чер-
гу, на рівні з робітниками.

Б. У галузі комунальній

1. Усі колишні червоногвар-
дійці, червоні партизани та їхні
родини сплачують за користу-
вання водою та електроенергією
50 відсотків загального тарифу (для
сьогоднішнього спеціальний
бонус).

В. У галузі культурно- освітній.

1. Дітей колишніх червоног-
вардійців та червоних партиза-
нів приймати до всіх гро-
мад, дитячих, ремісничих,
заочних та денних шкіл на від-
повідну умову, сприятелів для
їхньої роботи.

Привести всі необхідні
підписи мають ті особи, що від-
носять в н. „Б“ арт. 4 постанови
ВУЦВР з 14 лютого 1931 року
підписані від Горнянської пар-
тизанської комісії відповідно по-
значення.

Наказ на виконання цієї по-
станови надається на відпо-
відні відділи Горнянської се-
лищної ради.

Голова селищної ради **Заїценко.**

За секретаря **Кружиків.**

Газета «Комунар», 2 вересня 1932 р.

ГОРОДНЯНСЬКІ КОЛГОСПНИКИ ЗОБОВ'ЯЗУЮТЬСЯ

Цей день, 3 лютого, був переддень колгоспної робо-
ди колгоспників Городня та «Блакиті». І на цього
найсильнішого колгоспу III Інтернаціоналу

Інтернаціоналу» залучили і
радники святом: до кол-
госпу завітали секретар
ЦК КП(б)У тов. Денис та
секретар Червоноармійсь-
кого ЦК(б)У тов. Маріяна.

На відомому цьому кол-
госпники зобов'язалися:

— Збільшити продукту, зод-
няти кращі сили на ро-
боту. Додати нових отрим-
ованих знаряддя, пере-
виробити. Не допустити
жодного випадку поганого
якості роботи.

— Навчати колгоспників, які
можуть бути в інших роботах.

Колгоспники пообіцяли
свої контроль над вико-
нанням агроплану. Тоді
вони повинні прийняти орієн-
ту, щоб і барокувати.

До бригад працівників
всіх устатку, які жодній-
ко не перебудувати машини, а на
машини бригадирів краще
організувати роботу.

Під час «Блакитих» ввечері
відбувалися чимало ігор,
а ввечері—кожодні «вирі-
шувальні» наради, на яких усе-
решт, бригадирів та інших від-

сутковували наступні дні
М. Луговий.

Газета «Комунар» №3, 11 січня 1934 р.

РІН, РЗН, редакції «Комунар»

Репорт

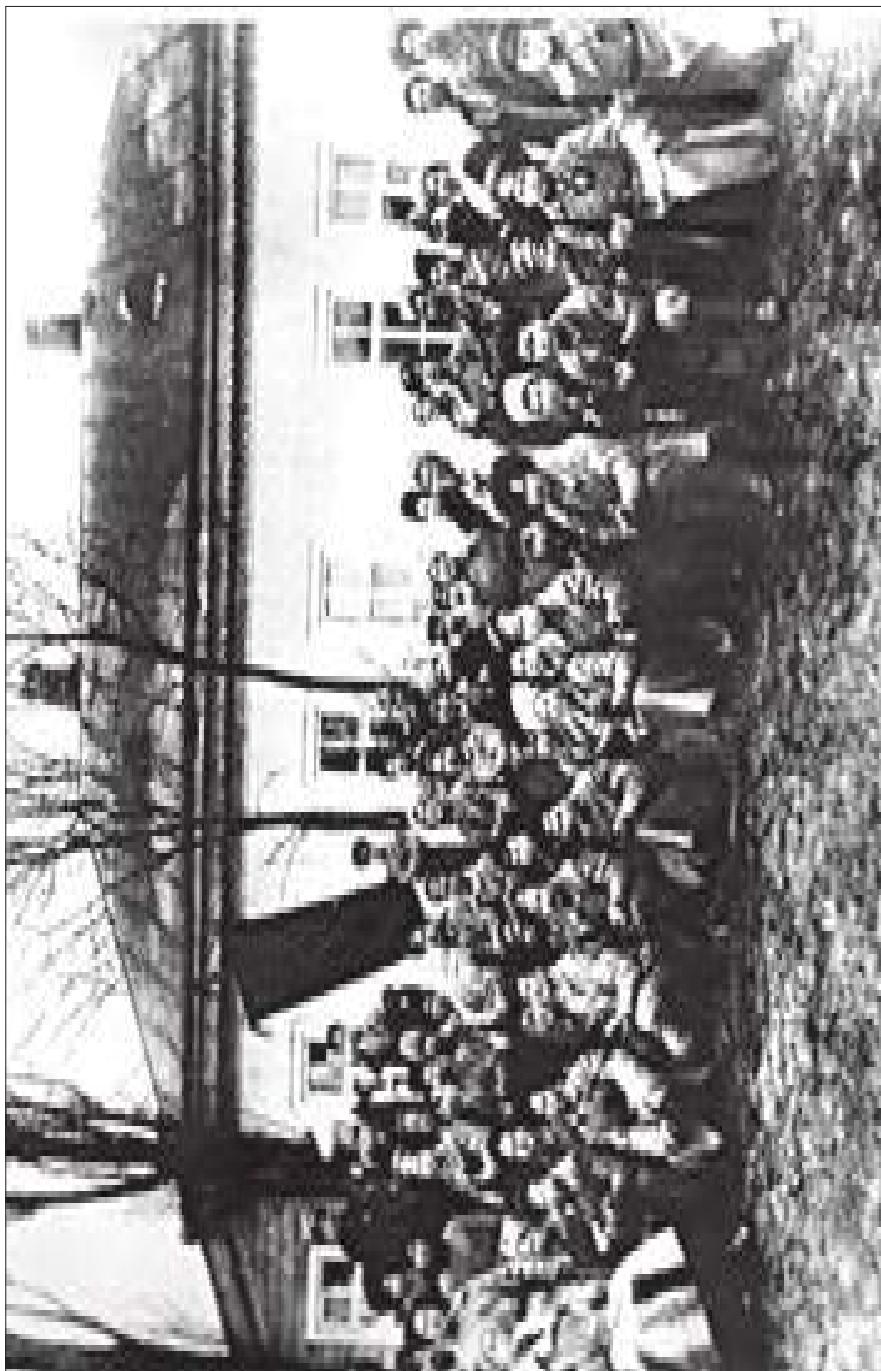
На відомому XVII з'їзді ВКП(б) Городнянський кол-
госп III Інтернаціоналу 4 лютого на чолі з секретарем
центрального комітету ВКП(б) з доповіддю ІОС про-

Повідомлення готували до сьомої. Останню таку
жодну доповідь не було.

Голова з'їзду Олександр

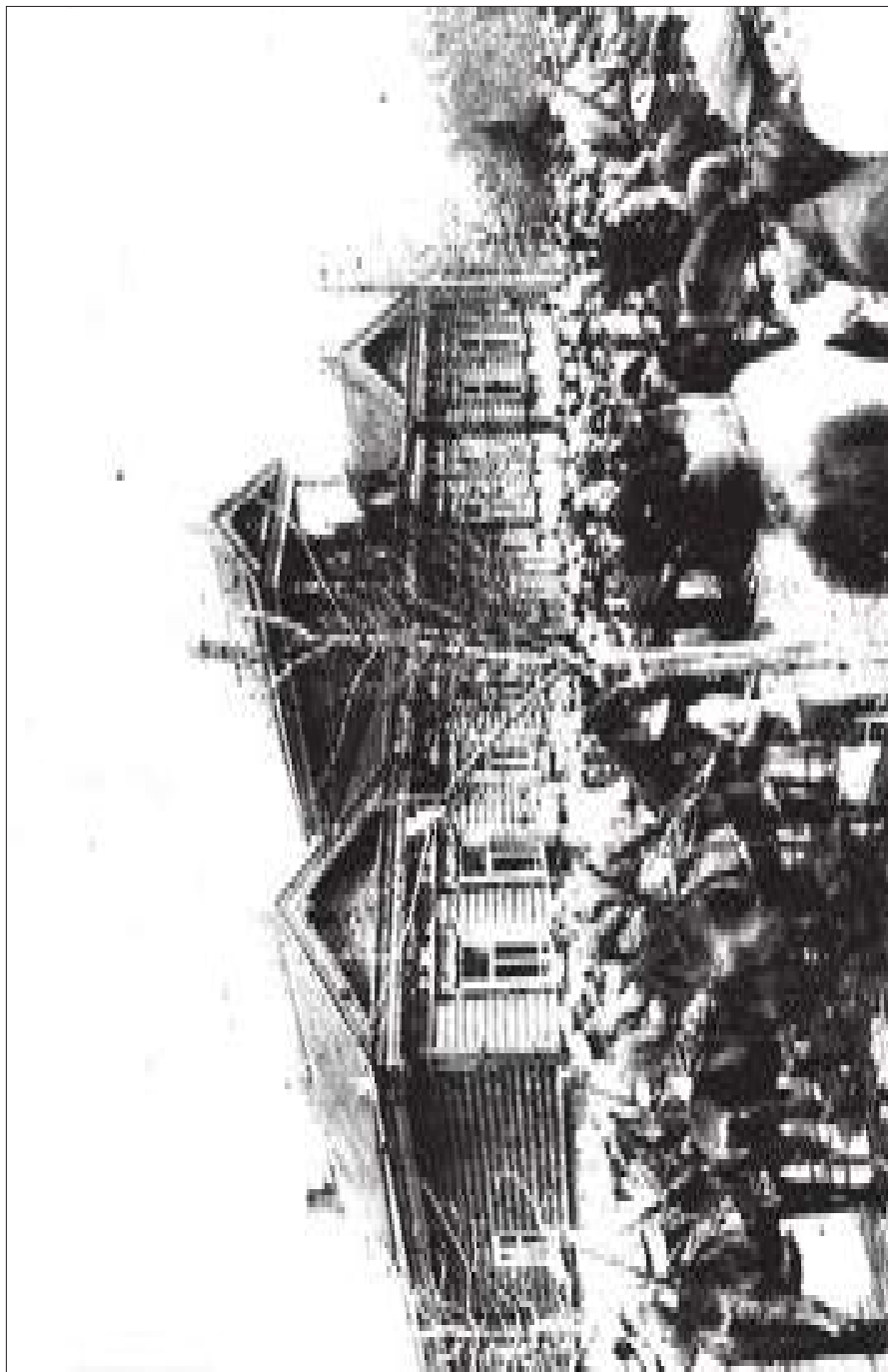
Секретар центрального Комітету

Редактор «Комунар» Вадим

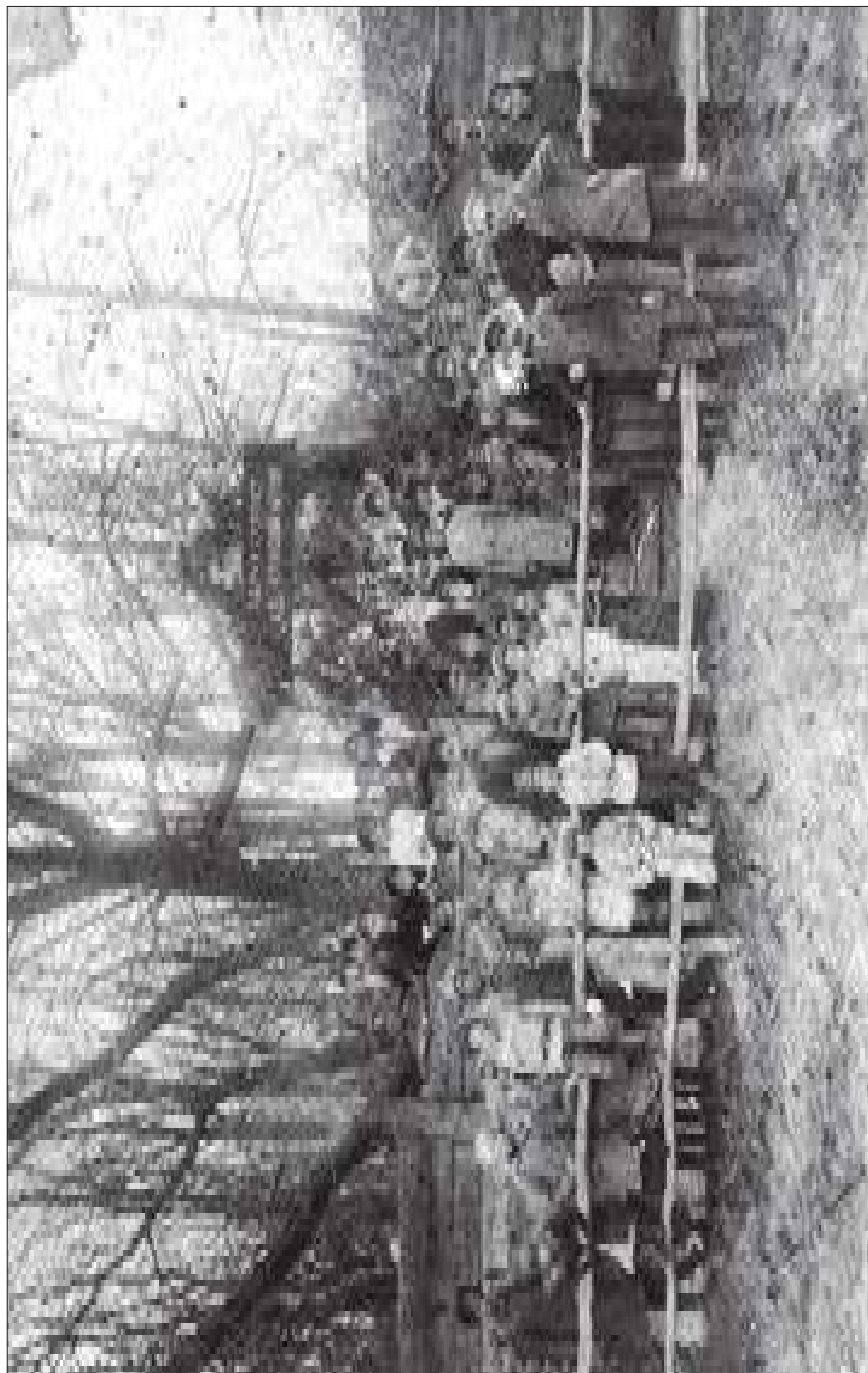

Городнянські партизани, 1919 р.

Формування 60-ї армії в місті Городня, 1919 р.

Сад Червоної армії, 1919 р.

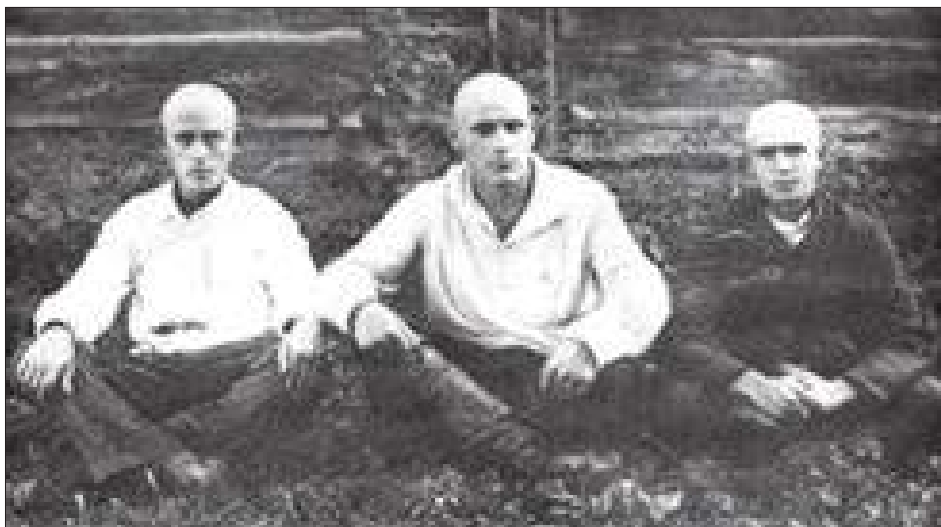

У центрі – М. Кропив'янський з членами ревкому
Городнянського повіту (зліва направо) В. Бистрюков,
П. Петровський, Д. Петровський і А. Кулеш, 1919-й р.

Герої Громадянської війни брати Душко Карпо (ліворуч) і Григорій
воювали в Богунському і Таращанському полках під командуванням
Щорса. Григорій у 30-их – голова колгоспу «ІІІ Інтернаціонал»
у Городні, під час Вітчизняної був у партизанах, розстріляний
німцями. Карпа у війну німці закопали живцем.

Партійні та комсомольські працівники Городнянщини (зліва направо):
С. Меримов – працівник райкому комсомолу, С. Соя – секретар
райкому партії, С. Петровський – секретар райкому комсомолу.

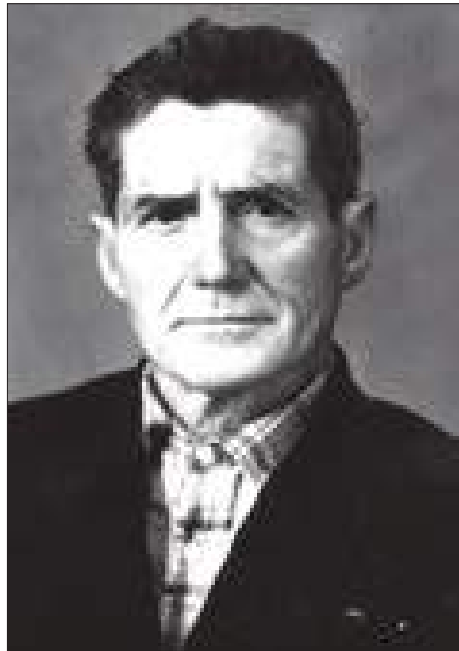

Комсомольці Городні, які вступили до лав Комуністичної партії
напередодні 6-ї річниці Великого Жовтня, 1923 р.

С.Ф. Лось – командир
Дроздовичього партизанського
загону в грудні 1918 р.

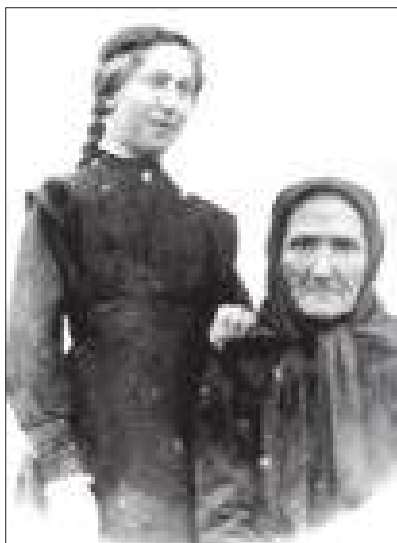
Л.Т. Кислов – член КПРС
з 1919 року, політрук Богунського
та Таращанського полків
44-ї дивізії.

А.А. Божок – комісар
Богунського полку.
Працював головою комнезаму в
с. Мощенці та начальником
земвідділу в Городні.

Г.І. Загатний – секретар
Городнянського повітового комітету
комсомолу, 1920-й р.

З архіву М.М. Мартинюк, її
мама П.С. Іващенко, випуск-
ниця Городнянської жіночої
гімназії 1918 року та бабуся
С.Д. Іващенко (Варлига).

У центрі – отаман Галака.

Райконференція допризивників на Городнянщині, серпень 1924-й р.

Комсомольці-активісти Городнянщини 20-х років. У другому ряду третій справа Б.Л. Катаманін – ватажок перших піонерських загонів.

Перший ряд: Г.М. Власенко – райнаглядач,
А.П. Клочков – райнаглядач, Берестевич – райнаглядач.
Другий ряд: Фотік – діловод райвиконкому, І.В. Поліщук – діловод
міліції Городні, І.Ф. Журавльов – агент губміліції, 1925 р.

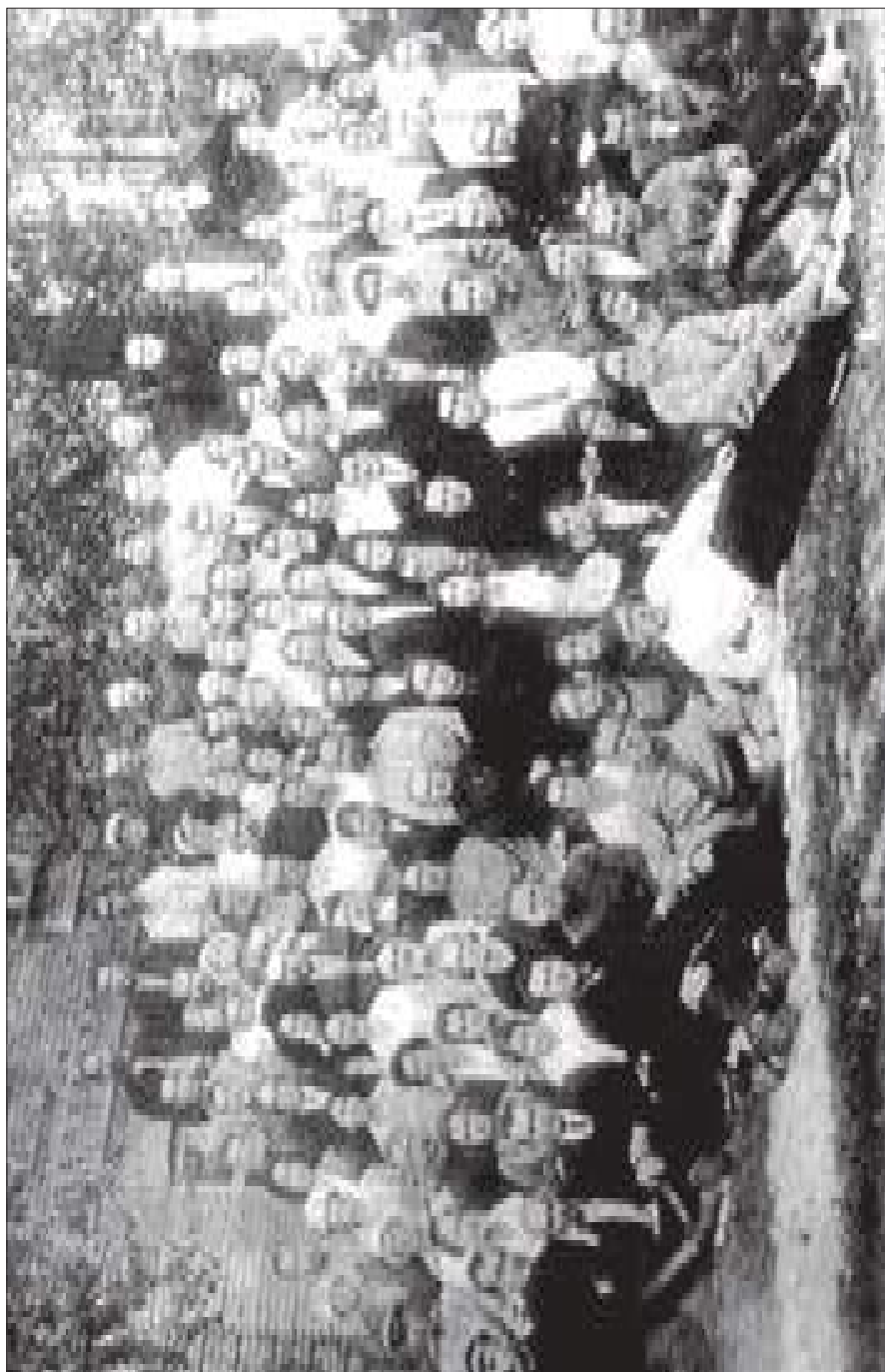

Комсомольці-активісти Городнянщини, 1927 р.

Струнний оркестр при міжсоюзному клубі м. Городні, 1928 р.

Слухачі курсів українознавства, 1928 р.

Молодята Слесареви Іван і Галина,
1930 р.

Ядвіга Цушкевич, 1935 р.

Городнянська родина Цушкевичів,
1935 р.

Театральний гурток, 1929 р.

Комсомольський актив міста, 1930 р.

Юні акробати, 1930 р.

Городнянські родини 30-их років.

Перший трактор «Фордзон-Путиловец».
За кермом – тракторист М.П. Пінчук, 1930 р.

П.І. Ломако – активний учасник
колективізації на Городнянщині.

С.П. Говорецький – активний
учасник колективізації.
Вбитий куркулями в с. Хрипівка.

Синьоблузники при міжсоюзному клубі Городні, 1930 р.

У Городню вперше прилетів літак. Фото 30-их років.

Х районференція ЛКСМУ Городнянщини, 1930 р.

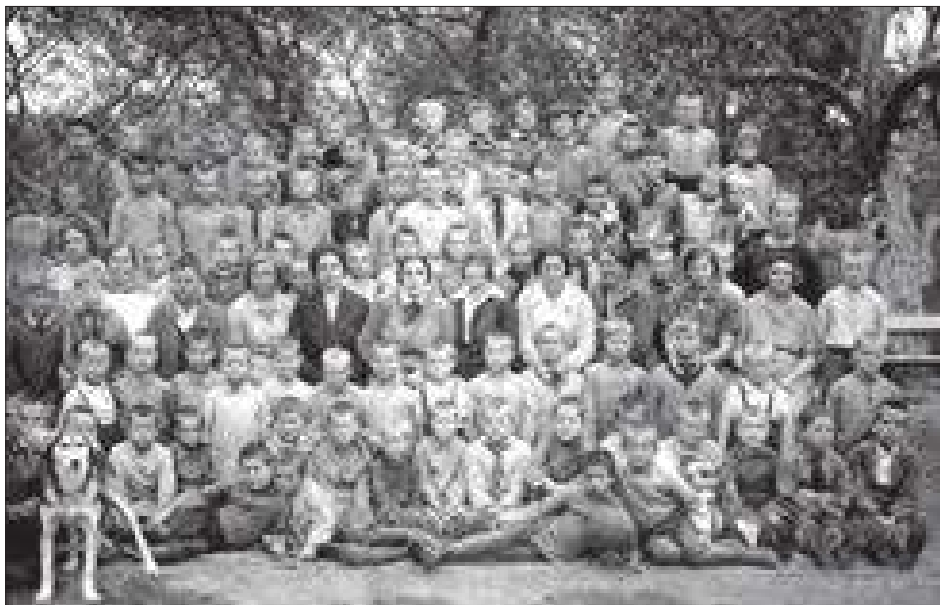

Курси рахівників райземвідділу, початок 30-их років.

Спортгрупа 2-ої семирічної школи Городні, 1931 р.

Вихованці дитячого будинку, 1932 р.

П'ятий клас семирічної школи, 30-ті роки.

Група дітей дитбудинку, в центрі директор Н.Я. Соніна, 1932 р.

Працівники лікарні й аптеки 30-их років.

П'ятий клас школи номер два, 1933 р.

Учасники художньої самодіяльності Городні, 1935 р.

Група вихованців дитячого будинку, 1936 р.

Будинок колишньої контори артлі «Труд».

А.М. Шуман – лейтенант,
військовий льотчик, загинув
у боротьбі з фашистами
в Іспанії в 1936 р.

Матвій, Клара, Абрам Лейкіни, 1938 р.

Профспілкові курси, 1938 р.

Працівники дитячого будинку: Ніна Яківна Соніна – директор дитбудинку, Петро Борисович Хінной – завгосп, Роза Борисівна Хінной – вихователька, Любов Андріївна Малах – бухгалтер, Петро Федорович Гордієнко – фізрук, Ніна Михайлівна Бузун – вихователька, Зяма Абрамович Пунянський – вихователь, Марія Єфимівна Пильник – вихователька, Любов Іванівна Жаловська – кастиелянша, Олексій Іванович Крамар – кіномеханік, Надія Іванівна Терновська – лікар, Софія Яківна Волкова – вихователька, дядько Яша – конюх, Олександра Єфимівна Дудко – повар, Марія Олексіївна Ковня – вихователька, Ніна Пилипівна Плотнікова – вихователька, Олексій Бугаєвський – рахівник, Ольга Нагляя – техпрацівник, Олександра Петрівна Желдак – техпрацівник, 1938 р.

Анатолій Буданов та
Іван Пихетник, 1941 р.

Лікар Олександр Павлович
Горицький у лютому 1940 року на
Карельському фронті під Выборгом.

І. Г. Концевой – секретар
Городнянського
РК комсомолу, 1939-1941 рр.

П. Р. Заяц, курсант
Краснодарського
авіаучилища, 1940 р.

Дівчатка і хлопчики на цій фотографії не здогадуються, що всі вони будуть «дітьми війни», 1940 р.

Піонерський актив міста Городні: Н.Я. Соніна – директор, В. Тещенко – старший піонервожатий, Т. Лебідь, М. Коростянко, С. Хакканен, М. Солоха, М. Желдак, М. Резніченко, М. Литвин, П. Чопок, П. Тітова, Ж. Козлова, Д. Борисенко, 1938 р.

Перший клас М.Х. Осадчої 1941 р. Фото з архіву Г.М. Літошко (Йолко).

Трейтій випуск десятикласників школи №1, 1941 р.

У вихорі війни

Справедлива теза: історію України не можна читати без валідолу. Коли ж торкаєшся періоду 1941-1945 років – тут і пігулки безсилі. Надто зболеною стає твоя душа, не витримують нерви й емоції. І не можеш збагнути, що на білому світі був такий маніакальний фюрер, який виношував жахливі плани винищення людства, своєю зловісною ідеєю покорив націю і повів озброєну багатомільйонну армію на цілі народи, насамперед слов'янські.

Ні, це не був похід проти більшовизму, як намагаються й досі твердити деякі західні історики. Полум'я Другої світової війни, найтрагічнішою частиною якої була Велика Вітчизняна, зловісно палахкотіло 6 років. У війну втягнуто 61 державу, битвами були охоплені території 40 країн Європи, Азії, Африки, морські й океанські простори. Армії воюючих сторін загалом налічували 110 мільйонів бійців. Світ утратив понад 50 мільйонів чоловік.

Відлунюють у серцях жагуче горді роздуми нашого славного земляка, партизанського полководця, двічі Героя Радянського Союзу Олексія Федорова: «Війна – діло жорстоке... Ми назвали її Великою, тому що великою була наша мужність і великим гнів. Ми назвали її Вітчизняною, тому що захищали свою Вітчизну – най-

О.Ф. Федоров.

дорожче, що в нас є. Ми назвали її священною, тому що нічого святішого, ніж боротьба за свободу Батьківщини, людство не знало. Ми назвали її народною, тому що весь радянський народ піднявся на боротьбу. Гітлер зазнав нищівної поразки і на віки вічні проклятий людством. І це треба знати і пам'ятати всім новим поколінням».

Велика Вітчизняна – найкривавіша рана на тлі історії України. Але радянський народ у битвах відстояв честь і незалежність Батьківщини, здобув перемогу над фашизмом. У цьому найголовнішому історичному підсумку, періоду 1941-1945 років, віддзеркалюються долі мільйонів людей, міст і сіл, родин і сімей, великих і малих територій.

Городня, як і багато інших міст, не може претендувати на якусь особливу значущість у боротьбі з німецько-фашистськими загарбниками. Але вона внесла і свій вклад у перемогу, зазнала страшних руйнувань і жахливих розправ над людьми. Жителі Городні безстрашно боролися на фронтах і в тилу з ненависним ворогом, несхитно вірили і наближали перемогу. Тож давайте торкнемося цього періоду в історії міста – трагічного і в той же час величного у своїй мужності й героїзмі.

Уже 22 червня в Городні відбулося термінове засідання бюро райкому партії. У трудових колективах проходили багатолюдні мітинги й збори, де жителі висловлювали свою готовність захистити Вітчизну від ворога. Район перейшов на військовий стан. Був створений винищувальний батальйон із 80 чоловік для охорони міста і боротьби з ворожими парашутистами і диверсантами. А 27 червня у такий батальйон записалося вже 200 чоловік.

Активно йшла відправка людей у Ріпкинський район – на спорудження оборонних рубежів уздовж лівого берега Дніпра. Небувалий патріотизм охопив населення. Створювалося народне ополчення. В нього записалося майже дві тисячі чоловік, у тому числі й сотня жінок.

Не тільки військовозобов'язані, а й громадяни, що не підлягали мобілізації, приходили у військкомат з проханням направити їх на фронт. Виявляли свою готовність допомогти Червоній Армії і жінки. Ось такі заяви друкувала газета «Комунар»:

«Прошу послати мене на фронт медичною сестрою для захисту нашої прекрасної любимої Батьківщини від навали німецького фашизму. В цьому році без відриву від

навчання в медшколі я закінчила курси медсестер. І теорією оволоділа, і практики набула.

Самовіддано буду захищати Радянську Вітчизну, життям своїм готова пожертвувати за справу Леніна-Сталіна, за комунізм. Л.Рябченко, випускниця Городнянської медшколи».

«Від'їжджаючи в ряди доблесної РСЧА для виконання медико-санітарної служби, ми, військовозобов'язані сестри, урочисто заявляємо, що своєю безмежно самовідданою роботою допоможемо розтрошити гітлерівських гадів, щоб і сліду їхнього не залишилося на землі.

Опришко, Тарнавська, Чорна, Яковенко – медсестри». Газета «Комунар», 27 червня 1941 року.

Тим часом ситуація на фронті ставала загрозливою. Щогодини радіо доносило невтішні вісті. Фашистські війська, ламаючи оборонні рубежі Червоної Армії, розвивали успіх. Минав перший місяць війни, люди ще вірили: ось-ось ворог буде зупинений. Та цього тоді не сталося.

У липні 1941 року розгорнулася масова евакуація худоби, машинно-тракторних парків та іншого цінного майна. Належало перегнати худобу з України в Саратовську, Сталінградську і Ростовську, а трактори та інші машини – у Куйбишевську, Сталінградську і Саратовську області.

Частину техніки відправили військовим для спорудження оборонних рубежів. Уже на початку серпня були передані армії майже всі вантажні автомашини Городнянського автопідприємства. Своїм ходом на схід вирушили машинно-тракторна станція, худоба з колгоспів. Транспорт не вистачало. Люди окупували залізничну станцію

в надії виїхати з Городні. Чекали поїздів днями і ночами. А станцію вже обстрілювали німецькі літаки. З Білорусі через Городню їхали товарні ешелони з технікою. Німці зайняли Гомель.

Люди в напрямку на Бахмач йшли хто пішки, хто їхав підводами. Цілі колони біженців упереміжку з військовими, які відступали, рухалися під обстрілом ворожих літаків. З Городні ще встигли евакуювати дитбудинок. Він добрався до Ленінська-Кузнецького.

Переміщення населення і матеріальних цінностей у глибокий тил – то окрема сторінка в історії Городні, яку ще належить дослідити і відтворити. Адже люди полишали рідні добре обжиті місця, вирушали в далеку дорогу навіть не знаючи, що чекає їх у глибокому тилу. І тільки з розповідей стає відомо, що на нових місцях чужі люди приймали

у себе евакуйованих, як рідних, ділилися з ними житлом, продовольством і працевлаштовували їх.

Городня тим часом очікувала найгіршого. Майже кожного дня відбувалися наради з активом. Одне з таких зібрань відбулося у дуже вузькому колі. На ньому розглядалося питання підпільної роботи райкому партії на окупованій території, організації партизанського загону.

До початку серпня бюро Городнянського райкому партії вже мало чітку схему для переходу партійних кадрів у підпілля. Було створено підпільний райком партії. До нього увійшли перший секретар В.М. Набільський, голова райвиконкому І.П. Дерев'янка, начальник райвідділу НКВС Зайко, директор лісгоспу К.Я. Клавін. З бійців винищувальних загонів сформувався партизанський загін у кількості 300 чоловік, який 23 серпня вийшов у ліси «Диханівські дачі». Тут відбулися збори загону, командиром якого обрали керуючого конторою «Заготхудоба» Рогачова, комісаром – Набільського, начальником штабу – прокурора Сікору, начальником розвідки – керівника райвузла зв'язку Кашина. У лісі заклали бази продовольства та військового спорядження. Все робилося в умовах глибокої конспірації, про людей знала тільки одна особа – Набільський.

Ось що згадувала Т.В. Головач – учасниця комсомольсько-молодіжної підпільної групи в Городні, дочка директора друкарні В.О. Головача: «У перших числах серпня 1941 року мого чоловіка викликали в райком партії, а звідти направили у Чернігів. Там він здав свої документи, замість них одержав паспорт та військовий квиток на ім'я Мефодія Кошового. За версією він мусив видавати себе за

робітника, який повертався додому зі спорудження оборонних рубежів. Наступного ранку чоловік був в обкомі, але там уже нікого не було. Не застав нікого і на явочній квартирі. Лише у міськкомі партії натрапив на секретаря Ніколаєнка, який сказав: «За сім'ю не хвилюйся. Евакуюємо».

Але нас вивезти не вдалось.

Через кілька днів у Городнянський райком партії викликали мого батька – Василя Головача, члена партії лєнінського призову, директора друкарні в Городні. Бєсїдував із ним перший секретар В.М. Набїльський, який сказав, щоб батько залишався у Городні для зв'язку з місцевим партизанським загonom, який буде діяти на окупованій території. А поки що перед батьком стояло завдання випускати газету «Комунар». А фронт наближався швидко. 18 серпня вийшов останній номер «Комунара».

Ситуація на фронті мїнялася щодня і щогодини. Радїо доносило інформацію про невдачі наших вїйськ. Гїтлерівське командування на головних напрямх концентрувало максимум живої сили і технїки. Так проти 5-ої армїї, яка оборонялася на Південно-Захїдному фронті, нїмцї кинули удвоє бїльше вїйськ і технїки. Та й загалом на фронті по всїй смузї ворог мав величезну перевагу.

Не зумівши захопити Кїїв з першої спроби, фашистське командування вирїшило розгромити гомельське угруповання радянських вїйськ і потїм нанести удар частинам Південно-Захїдного фронту поблизу Києва. Наше командування не мало сил для вїдвернення такої загрози, бо вже використало всї резерви при вїдбитті ворога бїля

Києва і на стику з Південним фронтом. Тому вирішили відвести війська 5-ї армії і 27-го стрілецького корпусу на лівий берег Дніпра, аби, обороняючись там, будь-що не пустити ворога у Київ, закрити напрямок на Чернігів, Конотоп і Харків і зайняти нові оборонні рубежі.

Війська почали відходити 21 серпня. Оборонні бої велися вже на території Ріпкинського району. Доки тривав відступ на цій частині фронту, наші воїни чинили шалений опір ворогу, виявляючи безприкладний героїзм і мужність. В архіві Міністерства оборони збереглося донесення Політуправління Південно-Західного фронту: «Виключний героїзм і відданість соціалістичній Батьківщині виявив червоноармієць Бригада. Дивізіон, що рухався на

Івашківку, був підданий раптовому удару танків противника. Навідник Бригада прицільним вогнем знищив три машини противника. В цей час уламком бомби був тяжко поранений. Пересилюючи біль, Бригада впритул розстріляв четвертий танк. Розлючені фашисти розбили нашу гармату. Пораненого бійця вони вирішили взяти в полон. Зібравши останні сили, Бригада підбіг до палаючої хати і з криком: «Прощайте, товариші!» кинувся у полум'я.

Відбиваючи атаки противника на широкому фронті, мужньо воює особовий склад 200-ої стрілецької дивізії. Вона знищила півтори тисячі гітлерівців. Значні втрати і в наших частинах. У нас полягло 618 чоловік.

Ненавість до ворога викликають звірства фашистських розбійників над червоноармійцями. В районі Ріпок загинув командир 2-ого батальйону 642-ого стрілецького полку старший лейтенант Бобров. При спробі винести його тіло вбиті ще три бійці. Відігнавши противника, червоноармійці знайшли поколоти й обпалені тіла командира Боброва, політрука П'ятигорського і ще двох. У всіх вирізані зірки. Руки і ноги прибиті цвяхами.

В іншому районі розвідники знайшли понівечене тіло червоноармійця з відрізнаними вухами, носом і язиком.

Дізнавшись про ці звірства, бійці й командири жорстоко мстять ворогу за кров бойових товаришів.

З'єднання фронту ведуть велику роботу по зміцненню лівого берега Дніпра, працюють організовано і самовіддано...».

А наступного дня Політуправління повідомляло про бойові дії 62-ої авіадивізії. Протягом двох днів льотчики

атакували ворожі колони, що розтяглися на кілька кілометрів. Знищено 100 автомашин і 30 підвід із живою силою.

Сьогодні важко навіть уявити панораму боїв. А реальність була жахливою: фашистська орда нестримно сунула на наші війська і їм доводилося відступати.

Мужньо відбивала наступ німецьких підрозділів група з 24 червоноармійців на чолі з політруком роти Г.М. Шевчуком. Бійці всі полягли смертю хоробрих у нерівному бою. Вже після війни були знайдені медальйони окремих полеглих – з Сибіру, Ростовської області, Закавказзя...

Подібних фактів героїчної оборони немало. Вони переконують: червоноармійці мужньо відстоювали кожен метр рідної землі. Та 3 вересня німці зайняли Щорс і Кролевець. Мусимо відзначити: відведення військ 27-го стрілецького корпусу було організовано вкрай погано. Скориставшись затримкою, передові частини 6-ї німецької армії прорвалися до шосейного мосту через Дніпро, в 60 кілометрах північніше Києва. Створилася загроза для розриву військ Південно-Західного фронту. Тоді в бій вступила Пінська військова флотилія, яка підійшла до мосту і впритул вела вогонь по його опорах. Міст обвалився. Переправа німців була зірвана. Проте обстановка загалом

істотно не змінилася. Навіть ускладнилася, бо активно наступали німецькі війська з півночі.

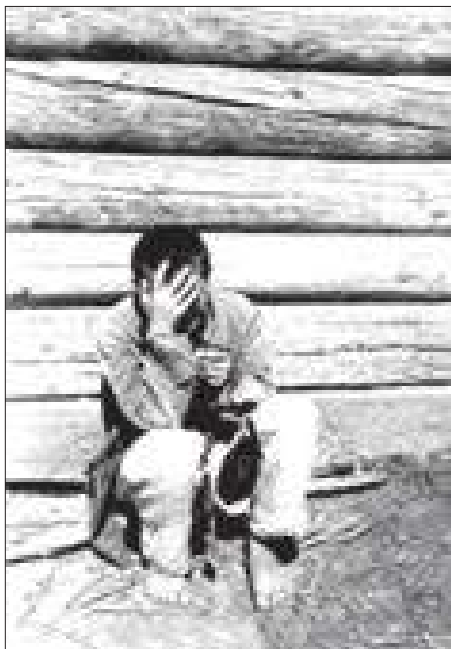
Відступ наших військ ставав некерованим. Невеличкими групами, а то й поодинці, змучені спекою і втомою, червоноармійці проходили Городнянщиною.

Люди допомагали воїнам чим могли.

29 серпня 1941 року окупанти увійшли в Городню.

Хоча минуло вже 72 роки від початку Великої Вітчизняної, але в місті дехто стверджує, що городнянці радо вітали німців. Це явна нісенітниця. Правда, вже згадувана Т.В. Головач стверджує, що на зустріч німців вийшов один єдиний городнянець – якийсь там Кучерявенко. А в цей час його син воював на фронті. Коли той після війни повернувся у Городню і раптово дізнався про батькову ганьбу, не зміг пережити сорому і покінчив із собою.

Згадуємо про це лише для того, щоб нові покоління городнянців усвідомлювали, наскільки складною була тогочасна ситуація і наскільки жорстокою війна. Вона кутим чоботом пройшлася по долях мільйонів людей, ще й після закінчення війни продовжувала відлунювати багатьма трагедіями.

Перші дні окупації були характерні так званим «триденним грабежем». Німецькі солдати ходили по дворах і забирали все, що їм потрапляло на очі: продукти, взуття, цінні речі. Передові частини ворожих військ рухалися через Городню цілий тиждень. Потім підійшли тиллові частини і спеціальні команди. Почалися масові арешти активістів – комуністів і комсомольців, червоноармійців і жителів, які переховували їх. Людей хапали вдома, на вулицях, на базарі – вночі і вдень, доставляли в місцеву в'язницю або в Чернігів, де закінчувалось їхнє жертвне життя.

Гітлерівці чинили розправи над сім'ями. В Городні вони заарештували родини Пономаренків, Запорожця, Євтушків, Свердликів, Лукашевичів – зовсім мирних людей. Майно в'язнів відразу розкрадалося поліцаями. Старенька городнянка Тетяна Павлівна Шелест все це бачила і відчувала на собі – тоді їй було всього 11 років. Вона згадує:

«Тато наш працював у військкоматі, потім у райспоживспілці, а мама – домогосподаркою. Коли радянські війська відступали, нашу сім'ю попередили, щоб готувалися до евакуації. Але вранці того дня, на який було призначено від'їзд, виявилось, що люди вже виїхали вночі.

У сусіда на городі було щось на зразок бліндажа чи землянки з накатом. Там і ховалися, коли німці бомбили місто.

Одного ранку, коли наша сім'я переночовувала у сусідському бліндажі, знадвору біля своєї схованки ми почули німецьку мову. «Виходьте!» – зрозуміли наказ чужаків. Так почалися дні і ночі окупації.

Одного дня побачила, що двоє поліцаїв виводять із двору моїх батьків. Кинулася до них. «Ідемо з нами», – зітхнула мама. Нас привели у міську в'язницю. Там уже знаходилися мої два старші брати-комсомольці. Камери були переповнені. То була заздалегідь спланована фашистами акція – людей хапали прямо на вулицях, садовили на підводи і везли сюди, на тюремне подвір'я. Були тут і жінки з немовлятами. Пам'ятаю, батька і братів водили на допити. А одного дня разом з ним повели і нас з мамою. Іти треба було вулицею у приміщення комендатури. Вона розташовувалась у колишній міліції. Мама по дорозі мені й шепнула: «Тасю, присядь біля кущів. Може, тебе й не помітять. Якщо поталанить – біжи, донечко, додому». Я так і зробила. І як же раділа, що вдалося втекти непоміченою!

Та мене знову схопили, посадили на підводу і повезли назад у тюрму.

Там тримали близько тижня. Потім одного ранку всіх

Т.В. Головач.

випхали на тюремне подвір'я. Люди виходили пригнічені й злякані – чекали, що почнуть розстрілювати. Однак німці всіх вишикували і повели на залізничну станцію. Я пам'ятаю, був ранок. Люди якраз топили печі. З труб ішов дим. Пахло весною і домашнім затишком. А мама мені тихенько і сумно мовила: «Прощайся, Тасю, з нашою домівкою...». І пригорнула міцно.

На станції нас загнали у товарні вагони. Ми не знали, куди везуть. Як тільки поїзд стишував хід, серце завмирало: ось уже й приїхали до місця страти... Однак нас привезли у Щорс. Розмістили в одноповерховій будівлі, пристосованій під тимчасову тюрму. Як виявилось, це був останній прихисток для тих, кому винесли смертний вирок. Камери забиті. На нарах кишіли клопи. Щодня на світанку партіями водили на розстріл. У наших камерах вікна закривали на цей час ставнями. Повертаються кати вже без своїх жертв – ставні відкривають. Батька й братів знову водили на допити. Пам'ятаю ще, пташки співали. Ми слухали той спів і подумки щодня прощалися з їхніми співами, зі світом, зі своїм життям...

Та, напевне, там, у небесній канцелярії, вирішили переписати сценарій для нещасних, що жили в очікуванні смерті. Одного дня всіх знову вигнали у двір тюрми. Широко розкрили ворота і з реготом скомандували: «Геть!».

Спасибі людям, що підтримали нас на перших порах, поки знову обжилися. Допоки панував окупаційний режим,

ми щоранку були зобов'язані ходити відмічатись у коменда-туру. Дехто казав: «Не туди вас возили. Якби у Чернігів відправили, жодна душа б не повернулась». Боляче було таке слухати. Про Чернігів наша родина вже знала. Туди забрали дядька Івана Крутю, рідного маминого брата. Він ще з Громадянської війни без ноги прийшов. А до Великої Вітчизняної працював начальником соцзабезу, був партійним. В евакуацію теж не поїхав, від німців подався до рідні у Хотівлю, а мамі на збереження передав свій партійний білет і печатку соцзабезу. В Хотівлі його фашисти й виловили, повезли у Чернігів. А звідти дійсно ніхто не повертався...».

Уже перші дні окупації відверто відкривали звіряче обличчя фашизму. Окупанти розробили жахливу інструкцію: «... першою основною метою німецьких заходів повинна бути сувора ізоляція євреїв... Необхідно провести їхню реєстрацію, всі права на свободу потрібно відібрати». Окупаційна влада одразу ж взялася виконувати це завдання. Як тільки німці вступили в Городню, вони наказали євреям-чоловікам негайно з'явитись, і там було обрано старосту серед них. Усі євреї мусили носити жовті пов'язки. Почав утверджуватися жорстокий режим терору. Євреїв звинувачували в усіх гріхах: в комуністичній діяльності, в саботажі, підпалах, пограбуваннях. І це ставало підставою для смертних розправ. Використовували для цього поліцаїв. Крім того жорстоко розправлялись із «юдами» спеціальні айнзацгрупи «С». Команда 7-б такої групи, що прибула із Гомеля в Ріпки і Чернігів, перемістилась і в Городню, де розстріляла 21 єврея. Фактично окупація стала трагедією для кожної єврейської сім'ї. 25 вересня були розстріляні

поліцією Городні Мендель Левін, Рахіль Аронова, Ісаак Хайкін...

Особливо трагічним був день 20 грудня. За наказом начальника районної комендатури поліцаї загнали євреїв у в'язницю і на світанку у дворі біля цегляної огорожі розстріляли 82 чоловік.

У братській могилі під в'язницею спить вічним сном і улюбленець богунців – герой Громадянської війни Георгій Душко. Кажуть, той скорботний пам'ятник біля в'язниці і досі рухається туди-сюди. Видно, душі безневинних жертв ніяк не знайдуть собі спокою.

Того жахливого зимового світанку поліцаї вивели з тюрми чергову групу – роздягнених і босих. Серед них і Віру Поляковську з дочкою і племінницею. Коли невірників поставили в шеренгу над ямою біля мурованої стіни, Віра не витримала і кинула катам: «Стріляйте першою мене!».

Поліцаї Загоруй, Чекмень і Мармулев вистрілили, але Віра звалилася в яму на якусь мить раніше пострілу, а на неї впали убиті. Коли поліцаї пішли за новою групою євреїв, Віра зуміла вибратись із ями і побігла навпростець через стадіон до церковної хати. Хазяйка впустила її, зігріла і одягла в сяке-таке лахміття, дала взуття і хотіла сховати. Але Віра відмовилась. «Піду від вас, бо по слідах на снігу мене знайдуть, тоді і вас розстріляють». Вона дивом добралася у Гірськ, де народилась. Тамтешній староста, щоб відвести від себе біду, оформив документи на неї, як на українку, для відправки в Німеччину. Опинилася аж у Румунії.

Після війни Віра повернулася і жила в Городні. Долю цих людей ще належить дослідити, і будь-які доповнення чи уточнення будуть прийняті з вдячністю.

Як повідомляв упорядник і редактор «Книги пам'яті євреїв Черниговщини, погибших в годы Второй мировой войны» добре відомий городнянцям Я.Б. Сокольський: «У місті за період окупації від рук катів загинули 691 чоловік мирного населення і близько 2-х тисяч чоловік вивезено на примусові роботи в Німеччину. Серед загиблих мирних громадян встановлено імена 129 євреїв».

Але список цей він вважає не повним. І з ним можна погодитись. Адже досі не встановлено імена розстріляних фашистами євреїв за Альошинським у лісосмузі над залізничною колією. Високий могильний курган – теж місце поховання євреїв. Звідки привезли їх сюди на розстріл і що це за люди – і досі не знаємо.

Трагізмом оповиті долі не тільки євреїв Городні. Влітку 1942-ого карателі розстріляли всіх циган у місті. Кажуть: уночі перед стратою цигани до ранку співали своїх тужливих пісень. А потім пролунало: «Фойєр!».

В окремих документах йдеться і про те, що в кінці 1941 року німецьке командування під приводом з'явитися на роботу зібрало і розстріляло в передмісті 120 чоловік різного віку – стариків, жінок, дітей – росіян, українців, євреїв. А всього було знищено 268 громадян. Хто вони, ці люди – безневинні жертви? І чи дізнаємось коли що про них?

Один серйозний висновок напрошується з цього розділу: у Городні фашисти чітко дотримувались інструкцій щодо підкорення мирного населення. Іменами невинних жертв трагічна історія змушує говорити тільки правду, називати імена військових злочинців – тих, хто наказував,

розпоряджався, давав указівки, і тих, хто безжалісно виконував їх. Винними у вчинених звірствах названі німецький комендант Городні Тюльке, німецький комендант по Городнянському району Ельке, німецький дільничний комендант Брехман, начальник райжандармерії Городні австрієць Богінс, помічник начальника райжандармерії німець Лім, комендант від орсткомендатури Петерс і їхні посібники: районний бургомістр Городні Іван Андруцький, начальник райполіції Іван Бондар, агент гестапо Анатолій Журбенко. Прокляття їм на віки вічні!

«Новий порядок» нав'язувався населенню під дулом автоматів. І щоб вижити, воно мусило його приймати.

Фашисти добре продумали свою окупаційну політику. Гітлерівський план «Ост» передбачав конкретну мету, про яку заявив сам фюрер: «Мова йде про боротьбу на знищення».

З перших днів фашисти оголосили, що всі радянські закони на окупованій території не визнаються. Видавались один за одним накази про новий порядок. За їхнє невиконання єдине – смерть. У населення вилучались хліб, картопля, худоба, примушували здавати протягом року 500-600 літрів молока, половину вгодованої свині. До тих, хто відмовлявся, застосовували нагайки, канчуки.

Варварські дії чинили фашисти з народним і громадським майном. Палили книги в бібліотеках, викидали їх на вулиці. У приміщеннях райвиконкому, фінвідділу, педшколи розмістили коней, а в міській школі № 2 – конюшню.

Ось які накази видавала Чернігівська міжрайонна

управа про створення концентраційних таборів для осіб, які ухиляються від трудової повинності.

«Усім районним управам Чернігівщини утворити трудові табори, куди інтернувати всіх трудовинних осіб, що ухиляються від виконання трудовинності. В цих таборах утримувати інтернованих за їх власний рахунок та використовувати на різних роботах. 23 січня 1942 року».

Методика поневолення України була жахливою. Ось що говорив рейхскомісар Еріх Кох на нараді вищих службових осіб рейхскомісаріату в серпні 1942 року: «...Немає ніякої вільної України. Мета нашої роботи полягає в тому, що українці повинні працювати на Німеччину, що ми тут не для того, аби ошчасливити цей народ. Україна може дати те, чого не вистачає Німеччині. Це завдання повинно бути виконане, незважаючи на втрати. Фюрер наказав вивезти з України в Німеччину 3 мільйони тонн зерна, і ми повинні це зробити».

Окрема трагічна сторінка – примусове вивезення молоді в гітлерівську Німеччину.

Ця акція почалася вже в кінці 1941 року. Спочатку фашистська пропаганда на всі лади розхвалювала принади і переваги «райського життя» в третьому рейху. Насправді економіка фашистської Німеччини вимагала нових трудових ресурсів, старостам сіл доводився план вербовки юнаків і дівчат. Вивозили й чоловіків, щоб позбавити Червону Армію і

партизанські загони поповнення. Молодь не вірила обіцяному «раю» і тікала, намагалася різними способами обдурити лікарів. Так звана «добровільна» вербовка не вдавалась.

А самі проводи на роботу в Німеччину були схожі на

похоронну процесію, яка супроводжувалась голосінням і сльозами. Офіційно вважається, що з Чернігівщини в рабство було вивезено 42 тисячі чоловік, а з Городнянського району – 1117. Сьогодні важко оцінити всю величезну шкоду, завдану фашистськими окупантами українській нації, кожному місту і селу. Можна сказати лише, що було уярмлено цвіт народу, його тодішній і майбутній генетичний потенціал.

Та волелюбний дух городнянців не могли зламати жодні гітлерівські каральні акції. Люди чинили опір фашистським окупантам в підпіллі, в партизанських загонах, несхитно вірили в перемогу. Вони знали: прийде час

розплати. Народ, який бореться із завойовниками, обов'язково переможе. Ось що записав у своєму щоденнику партизанський командир М.М. Попудренко 29 вересня 1941 року: «Повідомлено по радіо, що Київ залишений Червоною Армією. Прикро і образливо. Але ми знаємо, як цей німець втівав з Києва в 1918 році. Я упевнений, що це буде і тепер.

М.М. Попудренко.

Три місяці війни минули. Причому війни, якої за своїм масштабом і жорстокістю не знає історія. Фашизм поставив усе на карту. Але перемога буде за нами. За ці три місяці німецька армія весь час втрачала своїх вояків і озброєння. Червона Армія, хоча і відступала, але загартовувалася і мужніла. Наша промисловість перебудовувалася на військовий лад і упевнений, що тепер вона даватиме більше продукції, ніж до війни. Людські ресурси німців зменшуються, наші – наростають. Головне – тримати народ у бойовому дусі, щоб він був упевнений у нашій перемозі, і ми переможемо!».

Ці рядки написані людиною, яка ніколи не сумнівалась у правоті своєї справи і яка очолила боротьбу проти ворога. Жителі Городні і району можуть пишатися тим, що в нашому місті у 30-их роках працював М.М. Попудренко. На його честь названа одна з площ міста, колгосп у Хотівлі. А на приміщенні колишнього райкому партії його ім'я увічнено на меморіальній дошці.

Уже у грудні 1941 року народилася в Городні підпільна група по боротьбі з окупантами. Організатори її – Федір

Ф.Ф. Бебко.

Бебко і Василь Головач. Головачу на той час уже було за півсотні літ. Мав сім'ю – дружину і двох дочок. Одна з них, Тамара – друкарка, а менша, Аня – десятикласниця. Родина жила на території друкарні. Тож і без підозр могли сюди приходити люди, з якими і велись відверті розмови. Так і виникла підпільна організація. На пропозицію вісімнадцятилітньої комсомолки Ані назвали її «Смерть німецьким окупантам».

Підпільники згодом роздобули радіоприймач, який встановили у будинку Федора Бебка. Приймали повідомлення Інформбюро. І буквально під носом у фашистів при суворій конспірації готували, друкували і поширювали листівки, що несли людям правду і віру в недалеку перемогу. Фашисти не могли запідозрити виконавців цієї роботи, бо для листівок підбирався такий папір, як на листівках, скинутих з літака. Ніхто не міг і припустити, що в легальній друкарні випускається така продукція.

Патріоти налагодили зв'язок з партизанським загonom імені Щорса. Передавали ліки і зброю, одяг і продукти. Допомогли командирам Червоної Армії, які виходили з оточення, перебратися до партизанів. Федора Бебка було зараховано до складу цього загону, але доручено, щоб і далі керував групою та залишався у Городні.

Підпільники всією своєю діяльністю давали відсіч геббельсівській пропаганді, адже та постійно твердила, що Червоній Армії скоро «капут», що німецькі війська ось-ось пройдуть маршем по Красній площі. А в листівках – правдива, надихаюча інформація. Тиражі про перемогу під Сталінградом сягали кількох тисяч примірників.

У лютому 1943 року окупанти натрапили на слід підпільників. Федору Бебку, його сестрі й брату вдалося втекти у ліс, до партизан. Дещо раніше підпільники зуміли вивести з Городні зв'язкових партизан Л. Денисову та Г. Чорноус з дітьми і врятувати їм життя. Але були схоплені й розстріляні матері Федора Бебка і Ганни Чорноус. Був арештований і Василь Головач – дивом залишився живим.

Недарма нашу область гордо називали партизанським краєм. Активно діяли тут не лише окремі загони, а й крупні з'єднання. Не давали спокою фашистам народні месники. Горіла земля під ногами окупантів.

Загалом про партизанський рух на Чернігівщині написано багато, причому в мемуарах і документальних творах самими учасниками подій. Але треба визнати: про боротьбу на території Городнянського району знаємо не все. Відійшло у вічність багато учасників і свідків, які забрали з собою живу історичну правду.

Ми вже згадували, що в кінці липня 1941 року був утворений підпільний райком партії і сформований з 300 чоловік партизанський загін, який 23 серпня вийшов у ліси «Диханівські дачі».

Дальша доля загону – то низка запитань без відповідей. Як свідчать документи, командир загону Рогачов і комісар Набільський дали вказівку начальнику розвідки Кашину провести загін у Батуринський район, а звідти його вивели в Суми. Там кожному бійцю загону було наказано здати зброю і евакуюватись у глибокий тил.

Не будемо тут суворими суддями. Явно невдала ратна доля загону лише підкреслює той незаперечний факт, що сотні городнянців героїчно воювали в наших краях, у партизанських загонах і з'єднаннях, що носили імена Щорса, Ворошилова, Леніна, Будьонного, Чапаєва, Сталіна, Богуна... Чимало партизанів були відзначені високими урядовими нагородами – Ковальов і Скотников, Лагута і Мех, Радченко і Осадчий, Атрощенко і Боровицький, Бебко і Мельник....

Назавжди залишиться в літописі партизанської боротьби ім'я юного розвідника Михайлика Давидовича. Під

Михайло Давидович.

час виходу партизан із оточення в Злинківських лісах Мишко з групою бійців пішов у розвідку. Німці натрапили на них. Усі загинули, а хлопчик був поранений. І коли німці підбігли, щоб схопити його, той висмикнув кільце гранати і підірвав себе разом з ворогами.

У травні 1943-ого в партизанську сім'ю влився ще один городнянський загін, названий іменем Пархоменка. Ним були підірвані 32 ворожі еше-

лони з живою силою і технікою. І взагалі викликає шану і захоплення бойовий рахунок народних месників: десятки розгромлених гарнізонів, тисячі знищених окупантів, висаджені в повітря ешелони, мости, залізниці.

Особливий жах викликали у фашистів безстрашні диверсанти Іван Цимбаліст з Мощенки і городнянець Борис Калач. Недаремно обидва удостоєні високого звання Героїв Радянського Союзу. Це їхня безперечна заслуга, що були намертво блоковані головні магістралі Чернігівщини та інших областей, що лягали під укіс і злітали в повітря, не доходили до фронту ешелони з військами і технікою. Тож у пекельних битвах на Волзі, Курській дузі і наш великий вклад у Перемогу. І ще додайте: аби якось протистояти партизанам у наших краях, фашисти змушені були знімати з фронтів майже двісті тисяч своїх солдатів, безліч танків і авіації.

У вересні 1943-ого року партизани Чернігівщини з'єдналися з частинами Червоної Армії, що стрімко наступала, у вирішальних боях разом наближали визволення Городні і району. 24 вересня 107-ий полк ма-

І.Є. Цимбаліст.

Б.П. Калач.

йора Федора Смекаліна після визволення Щорса вийшов на Городню. Після жорстокого бою наше місто стало вільним. Радінформбюро урочисто сповіщало: «На Гомельському напрямі наші війська продовжували розвивати успішний наступ, зайняли понад 160 населених пунктів, серед яких районні центри Чернігівської області Городня, Тупичів...».

А далі, як згадував ветеран-фронтовик Іван Луговський, визволителі продовжили навальний наступ в напрямі Гніздище – Моложава – Каменка, аж поки в районі Любеча не вийшли до Дніпра.

Ім'я командира 107-ого полку майора Смекаліна носить одна з городнянських вулиць. І нагадують про воїнський подвиг імена на вулицях міста – Георгія Светочева, Андрія Стеби, Івана Цимбаліста, Олексія Жижкуна, Михайла Шатила, Йосипа Юфи, Володимира Симонка, Бориса Калача. То синівська вдячність і пам'ять – вічна і незнищенна.

Є.Г. Науменко.

Вільна Городня заліковувала рани, піднімала господарство з попелищ, ростила хліб для фронту і перемоги, без жалю віддавала все до копійки на танкову колону «Призовник Чернігівщини» і санітарний літак «Бойові подруги». І ждала синів.

У місті й селі було вкрай скрутно – як і скрізь. Весь тягар першої відбудови ліг на жіночі плечі. Нездаремно повоєнний селищний голова Євдокія Науменко на зборах

райпарторганізації у 1944 році найперше, чому вчила колег – призвичаїти корів до обробітку землі. А де такої тягової сили не вистачало – в плуги впрягалися самі солдатки...

Відновили свою роботу сім промислових підприємств. Уже в травні 1944 року удостоївся третьої Всесоюзної премії маслозавод у змаганні. Перевиконала плани торфоартіль, видала перші 300 пар взуття артіль «Победа», ударно запрацював «Червоний ходар».

А війна палала. І все далі відкочувалася на захід. Уже в далекій Словаччині рвав мости й фашистські ешелони Борис Калач. І мужньо долали фронтові дороги наші городнянці.

Не злічити, скільки бійців порятувала в битвах городнянська медсестра Антоніна Гречуха. Згадувала Антоніна Василівна: «До краю тяжкими були криваві дні під Москвою. Винесла з бою десяток важко поранених і не помітила, що наші вже відійшли. Хлопці просять: «Ми вже безнадійні. Кидай нас, а сама рятуйся». Аж спаленіла я у гніві:

«Ви це залиште. Якщо померати, то всім разом». І таки зуміла всіх порятувати. Хоча поки доставила їх до госпіталю, вже встигли відправити на хлопців «похоронки». Сердечно дякував мені за мужність і відвагу генерал. При своїли тоді перше офіцерське звання».

І далі пролягли її фронтові дороги: Підмосков'я, Ленінград, Білорусь, Латвія... Війну закінчила в Румунії.

А.В. Гречуха.

А інша городнянська медсестричка Лідія Мацапура від палаючого Сталінграда дійшла з боями до Берліна.

Л.О. Мацапура.

Навіть сфотографувалася там і залишила свій автограф на стіні рейхстагу. А ще кажуть: у війни не жіноче обличчя. Згадайте краще про городнянок-фронтовичок.

Героїчний ратний шлях пройшов у Великій Вітчизняній Василь Кошель. Командиром взводу захищав Кавказ. Бійці зайняли одну з гірських вершин. Підйомником, яким раніше користувалися туристи, підняли туди свою батарею і трималися там до останнього. Фашисти взяли їх у туге

кільце на півтора місяця. Коли зрештою вирвалися з оточення, майже двометровий Кошель важив ледь сорок кілограм. А потім після госпіталю була Курська дуга. В бою під Прохорівкою Василя геть понівечило. Лікарі навіть хотіли ампутувати йому обидві ноги. Та Кошель навідріз відмовився. І не спав кілька ночей підряд, аби без згоди не зробили його безногим калікою. І вижив усім смертям наперекір. Дійшов з боями до Праги. За війну дістав шість тяжких поранень, і вони його доконали. Помер уже після війни.

В.Ф. Кошель.

Городнянець Йосип Юфа прославився як талановитий повелитель грізних «катюш», що прийняли перше бойове хрещення під Оршею. На початку війни призначений командиром дивізіону. А в боях за Сталінград уже командував полком. Став вогняним щитом героїчної армії Чуйкова на легендарному Мамаєвому кургані.

Й. С. Юфа.

Мінометники Йосипа Юфи визволяли Мелітополь і Ростов, розчищали шлях нашим військам через Перекоп. Укрили себе славою в боях за Україну і за

нашу столицю – святий Київ. На плацдармі на березі Дніпра «катюші» знищили два полкові штаби, десять танків, 38 бліндажів, тринадцять спостережних пунктів, тридцять кулеметів, кілька артбатарей і зрівняли з землею три батальйони фашистської піхоти. Зірка Героя – то гідна відзнака ратного подвигу Йосипа Юфи.

Чим ближчим був переможний фініш війни, тим силь-

О.П. Жижкун.

ніше чіплялися гітлерівці за кожен оборонний рубіж. Грізною перепорою пролягла для нас Вісла. А за рікою стояли укріплені до зубів дивізії армії «Центр». У серпні 1944-ого командир кулеметної роти гвардієць комсомолец Олексій Жижкун з Городні з чотирма бійцями переправився через ріку, увірвався у перші траншеї, вибив звідти фашистів, знищив кулемет і обслугу ворожої гармати.

Стійко трималася п'ятірка відважних аж до підходу основних сил. Сам командарм Чуйков особисто представив Жижкуна до звання Героя Радянського Союзу. Молодий городнянець, на жаль, незабаром поліг на польській землі. А так мало лишалось до Берліна і до Перемоги.

З честю витримав усі воїнські випробування городнянець Микола Заєць. Перший бойовий виліт молодого штурмана був на Брянському фронті. А потім воював на 2-ому Прибалтійському і Ленінградському. Літав знищу-

вати ворожі об'єкти і до партизан. Понад шістсот разів перетинав лінію фронту. Бомбардував і Берлін. Миколі Зайцю випала особлива честь брати участь у знаменитому Параді Перемоги. Про це написав і книгу, де прославив й інших земляків – учасників цієї історичної події.

М.Р. Заєць.

Штурманом воював і наш земляк Василь Криволап. Літав на важких чотиримоторних бомбовозах. Завжди були небезпечними і відповідальними бойові завдання. Влітку 1944-ого крилата машина Криволапа перекидала знамениту бригаду генерала Свободи, коли спалахнуло в Словачії повстання. Не забудеться і особисте прохання Жукова: «Неодмінно треба непомітно десантувати двадцять п'ять розвідників перед штурмом Берліна!» Було неймовірно важко, але прохання – наказ Жукова виконали блискуче.

До речі, десантувати бригаду Свободи мав честь і інший городнянець Микола Зайцев. Життя його схоже на легенду: звільнення Західної України і Західної Білорусі, фінська кампанія, битва на Курській дузі, відчайдушні перемоги у небі України і Польщі... На грудях Миколи Зайцева – за півсотні найвищих бойових наго-

М.Ф. Зайцев.

род, радянських і багатьох інших держав. Це треба було заслужити!

К.Г. Плоский.

Славний бойовий шлях пройшов і городнянець Костянтин Плоский. Воював на Білоруському, Прибалтійському і Ленінградському фронтах. Разом з однополчанами пройшов безводними пустелями Монголії, через гірські хребти Великого Хінгану, через усю Маньчжурію, дійшов до святого для нашого серця Порт-Артура.

У запеклих боях стали Героями Володимир Симонок і Андрій Стеба з Кусіїв, Михайло Шатило з Солонівки на Городнянщині...

Це лише окремі фронтові фрагменти, що разом творили грандіозну переможну епопею. Понад 12 тисяч синів і дочок нашого міста і району громили ворога на фронтах і в партизанських лісах. Майже вісім з половиною тисячі не вернулися до отчого порога, полягли на рідній землі і по Європах. 642 з них – городнянці.

Ніхто до кінця не порахував невідворотні втрати мирного населення. Відразу після звільнення в Городні почала працювати комісія по розслідуванню злочинів фашистів і їхніх посібників та завданої шкоди народному господарству. Ось витяг тільки з одного акта: «На відстані 13 метрів коло огорожі городнянської в'язниці виявлені людські трупи у кількості 120. Серед страчених – дорослі, підлітки і діти. Констатуємо, що смертю ні в чому не повинних лю-

дей керував німецький комендант обер-лейтенант Паль за прямими директивами і вказівками командування німецьких органів...».

Страдницький, жертвний і героїчний шлях пройшли наші земляки, щоб у травні 45-ого зі сльозами на очах і відкритими серцями сказати: «Здрастуй, Перемого!».

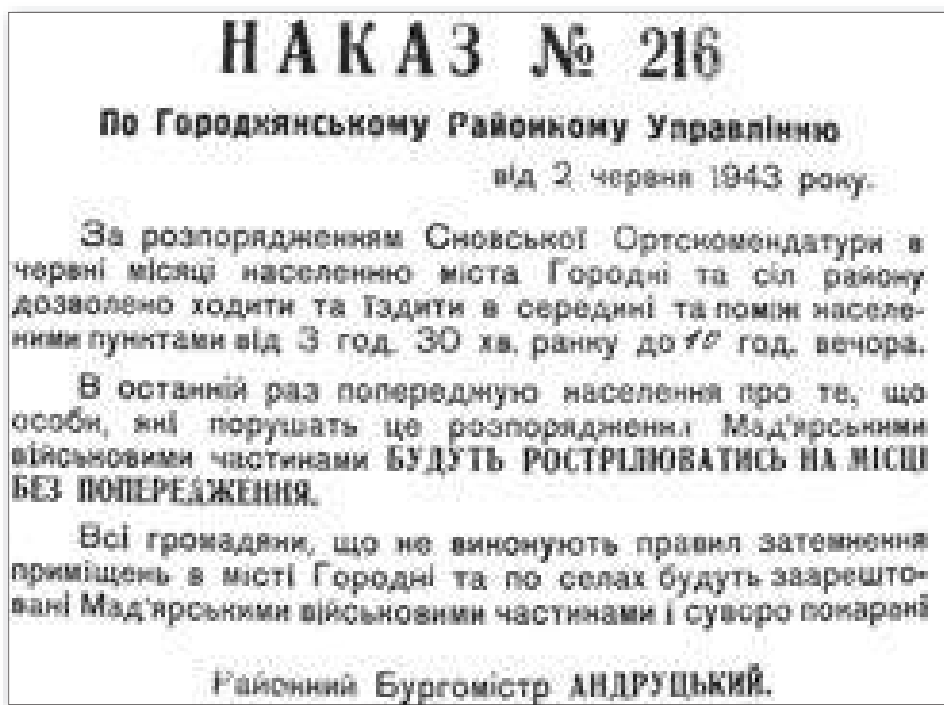
Список Подарков к Рождеству и Новому году			
№	Имя	Возраст	Подарок
1	Григорьев Иван	1922	✓
2	Григорьев Иван	1924	✓
3	Григорьев Иван	1925	✓
4	Григорьев Иван	1927	✓
5	Григорьев Иван	1928	✓
6	Григорьев Иван	1929	✓
7	Григорьев Иван	1930	✓
8	Григорьев Иван	1931	✓
9	Григорьев Иван	1932	✓
10	Григорьев Иван	1933	✓
11	Григорьев Иван	1934	✓
12	Григорьев Иван	1935	✓
13	Григорьев Иван	1936	✓
14	Григорьев Иван	1937	✓
15	Григорьев Иван	1938	✓
16	Григорьев Иван	1939	✓
17	Григорьев Иван	1940	✓
18	Григорьев Иван	1941	✓
19	Григорьев Иван	1942	✓
20	Григорьев Иван	1943	✓
21	Григорьев Иван	1944	✓
22	Григорьев Иван	1945	✓
23	Григорьев Иван	1946	✓
24	Григорьев Иван	1947	✓
25	Григорьев Иван	1948	✓
26	Григорьев Иван	1949	✓
27	Григорьев Иван	1950	✓
28	Григорьев Иван	1951	✓
29	Григорьев Иван	1952	✓
30	Григорьев Иван	1953	✓
31	Григорьев Иван	1954	✓
32	Григорьев Иван	1955	✓
33	Григорьев Иван	1956	✓
34	Григорьев Иван	1957	✓
35	Григорьев Иван	1958	✓
36	Григорьев Иван	1959	✓
37	Григорьев Иван	1960	✓
38	Григорьев Иван	1961	✓
39	Григорьев Иван	1962	✓
40	Григорьев Иван	1963	✓
41	Григорьев Иван	1964	✓
42	Григорьев Иван	1965	✓
43	Григорьев Иван	1966	✓
44	Григорьев Иван	1967	✓
45	Григорьев Иван	1968	✓
46	Григорьев Иван	1969	✓
47	Григорьев Иван	1970	✓
48	Григорьев Иван	1971	✓
49	Григорьев Иван	1972	✓
50	Григорьев Иван	1973	✓
51	Григорьев Иван	1974	✓
52	Григорьев Иван	1975	✓
53	Григорьев Иван	1976	✓
54	Григорьев Иван	1977	✓
55	Григорьев Иван	1978	✓
56	Григорьев Иван	1979	✓
57	Григорьев Иван	1980	✓
58	Григорьев Иван	1981	✓
59	Григорьев Иван	1982	✓
60	Григорьев Иван	1983	✓
61	Григорьев Иван	1984	✓
62	Григорьев Иван	1985	✓
63	Григорьев Иван	1986	✓
64	Григорьев Иван	1987	✓
65	Григорьев Иван	1988	✓
66	Григорьев Иван	1989	✓
67	Григорьев Иван	1990	✓
68	Григорьев Иван	1991	✓
69	Григорьев Иван	1992	✓
70	Григорьев Иван	1993	✓
71	Григорьев Иван	1994	✓
72	Григорьев Иван	1995	✓
73	Григорьев Иван	1996	✓
74	Григорьев Иван	1997	✓
75	Григорьев Иван	1998	✓
76	Григорьев Иван	1999	✓
77	Григорьев Иван	2000	✓
78	Григорьев Иван	2001	✓
79	Григорьев Иван	2002	✓
80	Григорьев Иван	2003	✓
81	Григорьев Иван	2004	✓
82	Григорьев Иван	2005	✓
83	Григорьев Иван	2006	✓
84	Григорьев Иван	2007	✓
85	Григорьев Иван	2008	✓
86	Григорьев Иван	2009	✓
87	Григорьев Иван	2010	✓
88	Григорьев Иван	2011	✓
89	Григорьев Иван	2012	✓
90	Григорьев Иван	2013	✓
91	Григорьев Иван	2014	✓
92	Григорьев Иван	2015	✓
93	Григорьев Иван	2016	✓
94	Григорьев Иван	2017	✓
95	Григорьев Иван	2018	✓
96	Григорьев Иван	2019	✓
97	Григорьев Иван	2020	✓
98	Григорьев Иван	2021	✓
99	Григорьев Иван	2022	✓
100	Григорьев Иван	2023	✓

Списки молоді на відправку до Німеччини.

263

[illegible]

Відомість здачі продовольства на потреби німецького війська, 1943 р.

Копия точно 29/5-77 пог.

Здрастуйте! Здорова родина, а
нашому нині і здорові всі і всі
здорові. Коли мене ранило і пошкодило
зробило мене пошкодило зроби мене і
потом пошкодило робити на зроби,
потом пошкодило і зроби пошкодило мене
зроби мене. А мене робити у
пошкодило мене зроби зроби мене.
Мене пошкодило і мене зроби зроби
зроби і зроби мене зроби зроби
мне пошкодило і зроби. А мене
зроби пошкодило мене. Мене, Мене
Мене, Мене, Мене, зроби.
А мене зроби зроби зроби і зроби
зроби зроби мене Мене, зроби
зроби зроби зроби зроби, Мене, Мене,
зроби, зроби, зроби, зроби, Мене,
зроби зроби, зроби, зроби, зроби,
зроби зроби зроби, Мене, зроби зроби
зроби зроби. Мене зроби зроби
зроби зроби зроби зроби зроби
зроби і зроби. І мене зроби
зроби. А мене!

Привет из дачи

10/10-11 года.

Здравствуйтесь дорогая родители

Я как всегда жив и здоров со

вами желаю быть такими и

здоровыми. Я получил ваше

письмо 19/10-11 года, которое вы

написали 19/10-11 года и пишу вам

на это письмо ответ. Вы

пишите что вы провели

праздник именины, ну я

также провел именины, ну

лучше после войны будем проводить

лучше вы же пишете что

огорода много, давай то есть

попытайтесь давай

Вы пишете что ува

ждения нет. Ну и пока

переводит привет всем

знающим

Spencer St.
Myung Seung Lee, President, Lee Seung Lee, Secretary
March 1943-44.

[illegible]

Tolerância que:
O grande amor que sempre nos dá
A paz.
Aquele amor que sempre nos dá
Uma paz verdadeira e eterna. FINE!

Fazendo o mesmo trabalho para
você.

Воткнули:
и Насекомое Карман, Имя, Бонифаций
Сынов, Тасович, сынов, сынов
Бонифаций, сынов, сынов, сынов

Протокол першого засідання активу міськради, 1943 р.

разноч.
измен. 340 км.

© 2000 Blackwell Science Ltd

1. Глубина погружения куста при посадке в канавы должна обеспечивать возможность его укоренения в 3-4 год от посадки, поэтому у саженцев и в канавках должна.

3. Водные микроорганизмы служат не только источником пищи для рыб, но и являются переносчиками возбудителей заболеваний рыб.

1. Wabunan - Kuningan, Jember, Ponorogo, Kediri, Blitar,
 2. Ngawi - Lamongan, Mojokerto - Probolinggo, Tulungagung - C
 3. maha, Sukoharjo - Jember, Kediri - Blitar, Klaten, K
 4. Wonorejo - Jember, Kediri - Tulungagung, Ponorogo,
 5. Probolinggo, Blitar, Klaten, Klaten, Klaten, Klaten,
 6. Jember, Kediri, Tulungagung, Ponorogo, Blitar, Klaten,
 7. Jember, Kediri, Tulungagung, Ponorogo, Blitar, Klaten,
 8. Jember, Kediri, Tulungagung, Ponorogo, Blitar, Klaten,
 9. Jember, Kediri, Tulungagung, Ponorogo, Blitar, Klaten,
 10. Jember, Kediri, Tulungagung, Ponorogo, Blitar, Klaten,

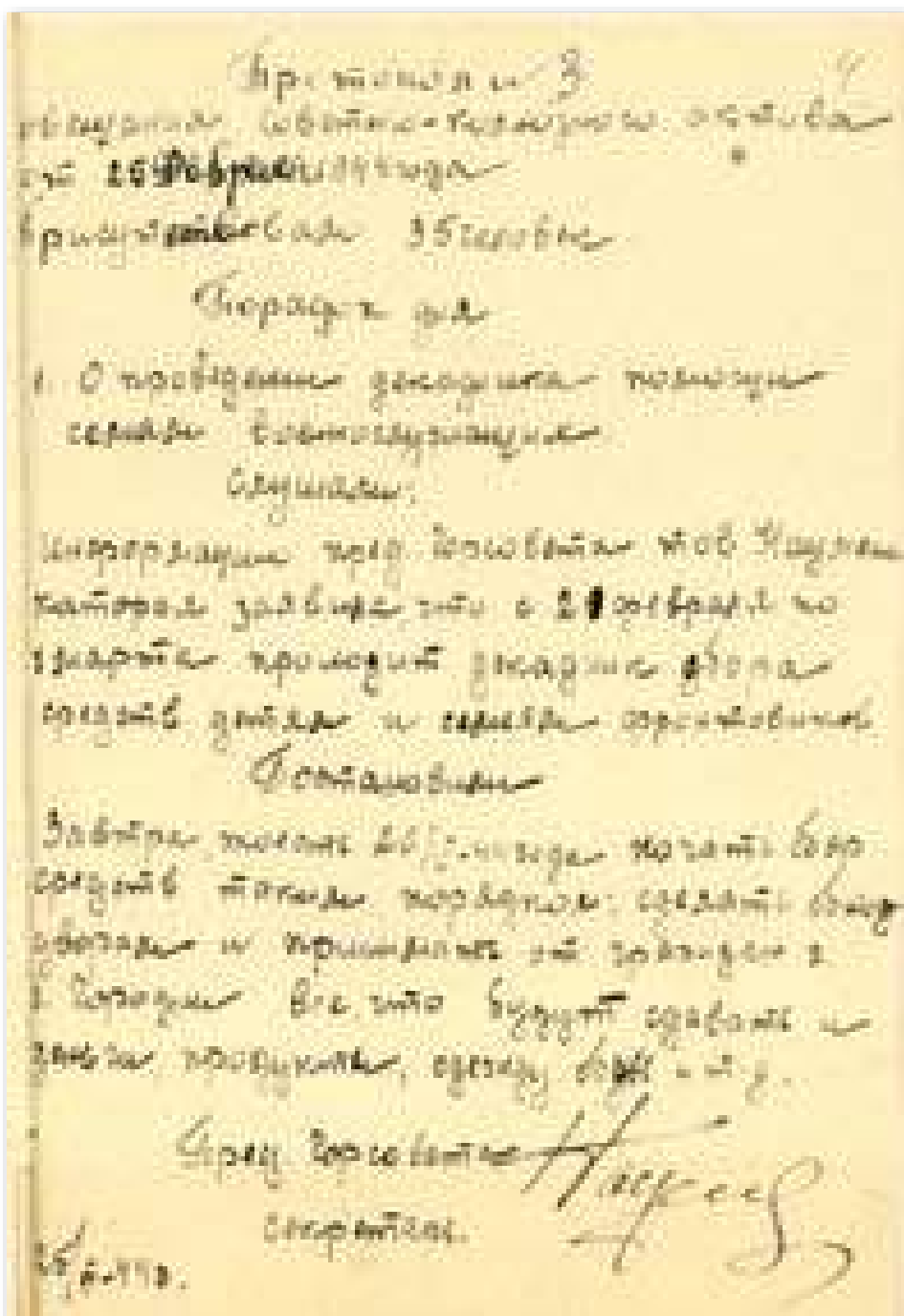
Das Verhalten des Polymeren gegenüber
in Wasser wurde so wie es ist.

This collection of letters, and
 documents

Список				
Численность личного состава партизанского отряда им. Ленина				
№	Фамилия Имя Отчество	Дата рождения	Дата вступления в партизанский отряд	Примечание
1.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	командир отряда
2.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
3.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
4.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
5.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
6.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
7.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
8.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
9.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
10.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
11.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
12.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
13.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
14.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
15.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
16.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
17.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
18.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
19.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира
20.	Богданов Иван Иванович	1912.11.11	1943.08.15	заместитель командира

Список особого состава партизанского отряда им. Ленина.

Бројана 14
Свајана анна 2. Зорова
от 5 Мајна 1944 год.

Брежневская Зоревна и. Писаренко
Зав. прот. Зоревна и. Писаренко
сироты и. Писаренко

Georgien 1841

О воре подарков для коммуны, из
которых мы продали шортан, и др. вещи
в 1944 году
Огунов.

[illegible]

Ameghinella

Защитите със силно и по-висока
мощност по-голям степен на защита.

Spiz. Socialis. Haying
Cassiopea Bay

[illegible]

Лист № 1/14

Постанова виконавчого органу міської ради, ухвалення в
сесії міської ради.

1994 рік.

№	Підрозділ, який виступав	Висновок виконавчого органу міської ради.
1.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
2.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
3.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
4.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
5.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
6.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
7.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
8.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
9.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
10.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
11.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
12.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
13.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
14.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
15.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
16.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
17.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
18.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
19.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.
20.	Виконавчий орган міської ради	Висновок виконавчого органу міської ради.

Виконавчий орган міської ради

М.П. Попудренко

Список партизан з'єднання М.М. Попудренка,
представлених до урядових нагород.

СВОДНЫЙ АКТ

1944 года июля 20 дня в Городни Городнянского р-на, Черниговской области Мы, нижеподписавшиеся районная комиссия по установлению и расследованию злодеяний совершаемых немецко-фашистскими захватчиками и их сообщниками на Городнянском р-не Черниговской области:

Председатель Комиссии Иван Иванович Сидоренко, Городнянского РК КПСР, члены комиссии: Ратуцкий Павел Иванович – председатель Городнянского Райкомкома, Шаталов Степан Константинович – инт. Городнянского РО НКВД, Харюшин Сидор Тимофеевич – директор Городнянской Педагогич. составили настоящий акт о следующем: в период немецко-фашистской оккупации над мирным советским населением устанавливались расклевывавшиеся на Городнянском р-не, Черниговской области:

За период немецко-фашистской оккупации Городнянского района и продолжения фронта, немецко-фашистскими оккупантами убито и зверски измучено «¹» человек. В количестве мужчин – () человек, женщин – () человек, детей – () человек.

Всего немцами совершено злодеяний:

Немецкой комиссией в Городни Талово:

Немецкой командой по Городнянскому р-ну Иван:

Немецкой уличной командой Грозный инт. райкомартир в Городни артирты Ротман, нем инт. райкомартир немцы Зем. командой инт. райкомартир Петух и инт. пособники районной буржуазии в Городни Артирты Павел Давыдович, инт. райкомартир Интор Павел Федорович, инт. артирты Куряков Анатольевич Артирты:

К этому прилагаются следующие материалы и документы:

Решения описи об убийствах и издевательствах

Акт об убийствах и издевательствах //

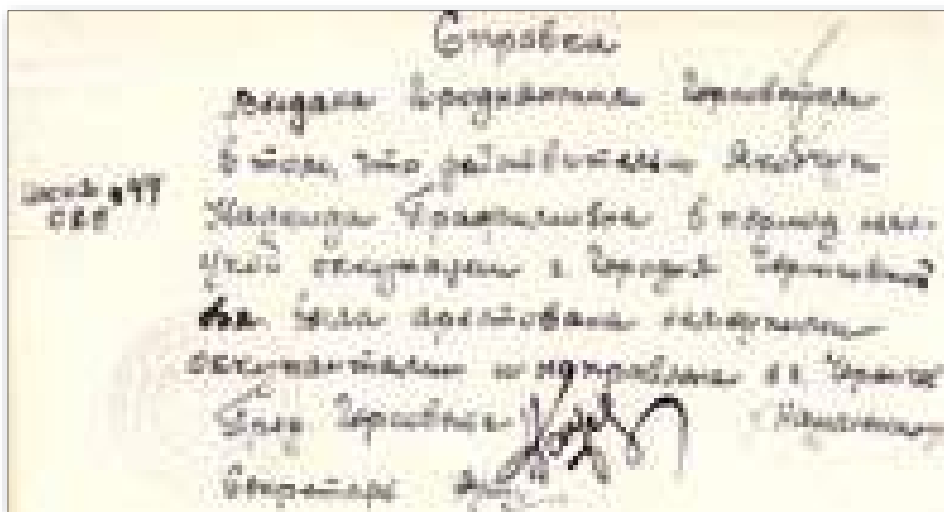
Протоколы опроса свидетелей //

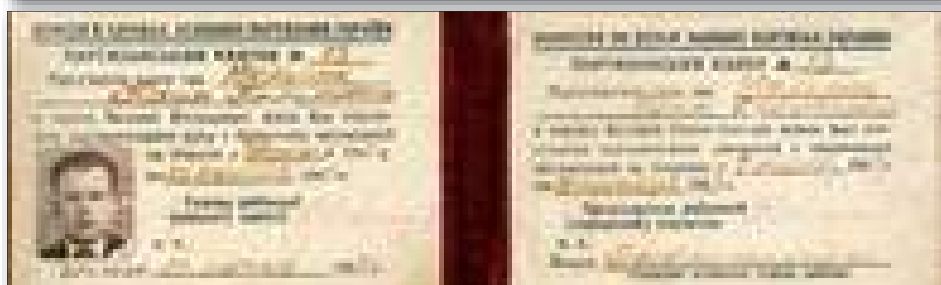
Акт составлен для представления в УНКВД по Черниговской области по учету потерь и злодеяний против советского немецко-фашистскими захватчиками

Подпись: Председатель комиссии / И. Сидоренко /

Члены комиссии:

/ С. Ратуцкий /
/ Шаталов /
/ Н. Харюшин /

ВПЕРЕД

© 2004 Blackwell Publishing Ltd *Journal of Internal Medicine* 255: 105–112

negli anni passati, soprattutto nel
1994, si è verificata una crescita
della spesa pubblica in ricerca e
sviluppo.

2. Preliminaries

Понад триста років історія українського Громадянського УГЧ, який є одним з найважливіших елементів українського суспільства, відображає шляхи розвитку української держави, її становлення, зміни в її складі, її вплив на суспільство.

W.A. BULLOCK, Major, Indian, Retired.

[illegible]

ЕДИНІ ВІСІМЬОТІСЬ ПІДЦЕ?

Після війни багато українців, перемістих на території Радянського Союзу, хотіли повернутися додому. Але в Україні було багато українців, які не хотіли повернутися додому. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

На другий день після війни багато українців, перемістих на території Радянського Союзу, хотіли повернутися додому. Але в Україні було багато українців, які не хотіли повернутися додому. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Ф. Сидоренко,
старший інженер.

Газета «Вперед» №37, 20 липня 1944 р.

983 КАРБОВАНЦІ – ПІДШЕФНОМУ ГОСПІТАЛЕВІ

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Українці хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні. Вони хотіли жити в Україні, але в Україні було багато українців, які не хотіли жити в Україні.

Газета «Вперед» №38, 23 липня 1944 р.

Dr. F. H. L. Smit,
Biology Department

Case

34. Amount of tax on corporate
tax on profits aggregated in profits.
and distributed to shareholders only
tax payable and aggregated to
the "Unpaid" fund.

Тоді на війні виступив – наші
манди розсипались в стрий, гур-
маті мандаринів вогонь – манди.

Тоді в Голоспний промінь в
війні, у війні в Голоспний промінь
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний

Голоспний промінь в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний

Голоспний промінь в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний

Голоспний промінь в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний

Голоспний промінь в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний

Голоспний промінь в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний
війні в Голоспний промінь, в Голоспний

Газета «Колгоспний промінь» №42, 6 серпня 1944 р.

ЛІСТ З ФРОНТУ

До всіх учнів, піонерів і
комсомольців Городнянської
серпанної школи, які успішно
закінчили початковий рік і
активно працюють в колгоспі!

Передаю Вам своє щиро
гвардійське вітання. Зараз, в
роки Великої Вітчизняної вій-
ни, всі громади нашої країни
співвідповідно працюють, відда-
ючи всі сили на те, щоб на-
ша Червона Армія ні в чому
не мала потреби і навіть
розбила і знищила фашист-
ських загартівників. І завдяки
цьому героїчна Червона Ар-
мія успішно, по-суверенально-
му жене ворога на захід, на-
шадно гонячи його.

Будьте ж і Ви, товариші

учні, піонери і комсомольці
передовими не лише в навчан-
ні, але і в допомозі колгоспу,
у відбудованні школи. Цим
Ви з честю виконаєте свій
святий обов'язок перед
Великою Вітчизною, викладете свою
частку у загальній справі пе-
ремоги над ворогом. Кожна
Ваша висока оцінка, кожен
трудолюбний удар по
ворогу.

А ми, фронтовики, на фрон-
ті віддамо все, а воли треба,
та і життя своє, для остаточної
перемоги над ворогом.

Колгоспний директор Вашій школі
А. Т. АТРОШЕНКО.
П. В. ОЖО.

Газета «Колгоспний промінь» №44, 13 серпня 1944 р.

Подарунки колгоспників підшефному госпіталеві

Ще три рази колгоспники мукачівського колгоспу „Білошова“ відправили подарунки пораненим білцям і офіцерам підшефного евакогоспіталю № 452.

Під керівництвом секретаря сім'яри Юра Кривоносної для поранених воїнів колгоспники зібрали 575 кг цукру, 440, 17 літрів кукурудзяного посипку, 70 кг, шпирів, молочні продукти і 32 кг, яблук, які відпустили колгоспу.

Активну участь у збиранні продуктів брали колгоспники, жінки військовослужбовців Союз У. М., яка чо-

гарно діє. Разом з Н. Крижанівською і М. Корниченко У. Союз нагородили своїх товаришів, додали їм і зібраних продуктів на всі зроблені були, перш ніж почати, втрущом, печення.

Щиро дякували поранені білці колгоспникам за подарунки та відвідали, відіслали їм багато листів, а також бажаю їм успіхів на збиранні багатого врожаю.

Ф. ДОСЬ,
господарка колгоспу „Білошова“ поранених білцям.

Газета «Колгоспний промінь» №48, 27 серпня 1944 р.

ГІДНО ЗУСТРІНЕМО РІЧНИЦЮ ВИЗВОЛЕННЯ ГОРОДНЯНИНИ

Збудімо санітарний літак „Байові подруги“

21 вересня 1943 року – важлива дата для трудящих Чернівецької області. В цей день був звільнений Чернівці від гітлерівської окупації. Гітлерівці розраховували відрізати висхідну частину кривої, але це їм не вдалося. Під ударом Чернівців Чув орден гітлерівської Німеччини відомості, дані на війні, відомості, час встановлення розриву цього важливого зв'язку.

В ознаменування річниці звільнення Чернівців від гітлерівської чуми мінча рада Чернівецького міського виконкому, в бібліотеці міської фракції, розпочала збір листів на будівництво санітарного літака „Байові подруги“ і закликає жіночу раду при Горбанівському районі-комітеті відповісти їм швидко.

На цьому зібранні мінча рада при Горбанівському районі-виконкомі обговорила цей ва-

1. **NAME**,
 2. **ADDRESS**,
 3. **CITY**,
 4. **STATE**,
 5. **ZIP**,
 6. **PHONE**,
 7. **FAX**,
 8. **E-MAIL**,
 9. **WEBSITE**,
 10. **DATE**,
 11. **SIGNATURE**,
 12. **PRINTED NAME**,
 13. **TITLE**,
 14. **COMPANY**,
 15. **INDUSTRY**,
 16. **TELEPHONE**,
 17. **FAX**,
 18. **E-MAIL**,
 19. **WEBSITE**,
 20. **DATE**,
 21. **SIGNATURE**,
 22. **PRINTED NAME**,
 23. **TITLE**,
 24. **COMPANY**,
 25. **INDUSTRY**,
 26. **TELEPHONE**,
 27. **FAX**,
 28. **E-MAIL**,
 29. **WEBSITE**,
 30. **DATE**,
 31. **SIGNATURE**,
 32. **PRINTED NAME**,
 33. **TITLE**,
 34. **COMPANY**,
 35. **INDUSTRY**,
 36. **TELEPHONE**,
 37. **FAX**,
 38. **E-MAIL**,
 39. **WEBSITE**,
 40. **DATE**,
 41. **SIGNATURE**,
 42. **PRINTED NAME**,
 43. **TITLE**,
 44. **COMPANY**,
 45. **INDUSTRY**,
 46. **TELEPHONE**,
 47. **FAX**,
 48. **E-MAIL**,
 49. **WEBSITE**,
 50. **DATE**,
 51. **SIGNATURE**,
 52. **PRINTED NAME**,
 53. **TITLE**,
 54. **COMPANY**,
 55. **INDUSTRY**,
 56. **TELEPHONE**,
 57. **FAX**,
 58. **E-MAIL**,
 59. **WEBSITE**,
 60. **DATE**,
 61. **SIGNATURE**,
 62. **PRINTED NAME**,
 63. **TITLE**,
 64. **COMPANY**,
 65. **INDUSTRY**,
 66. **TELEPHONE**,
 67. **FAX**,
 68. **E-MAIL**,
 69. **WEBSITE**,
 70. **DATE**,
 71. **SIGNATURE**,
 72. **PRINTED NAME**,
 73. **TITLE**,
 74. **COMPANY**,
 75. **INDUSTRY**,
 76. **TELEPHONE**,
 77. **FAX**,
 78. **E-MAIL**,
 79. **WEBSITE**,
 80. **DATE**,
 81. **SIGNATURE**,
 82. **PRINTED NAME**,
 83. **TITLE**,
 84. **COMPANY**,
 85. **INDUSTRY**,
 86. **TELEPHONE**,
 87. **FAX**,
 88. **E-MAIL**,
 89. **WEBSITE**,
 90. **DATE**,
 91. **SIGNATURE**,
 92. **PRINTED NAME**,
 93. **TITLE**,
 94. **COMPANY**,
 95. **INDUSTRY**,
 96. **TELEPHONE**,
 97. **FAX**,
 98. **E-MAIL**,
 99. **WEBSITE**,
 100. **DATE**,
 101. **SIGNATURE**,
 102. **PRINTED NAME**,
 103. **TITLE**,
 104. **COMPANY**,
 105. **INDUSTRY**,
 106. **TELEPHONE**,
 107. **FAX**,
 108. **E-MAIL**,
 109. **WEBSITE**,
 110. **DATE**,
 111. **SIGNATURE**,
 112. **PRINTED NAME**,
 113. **TITLE**,
 114. **COMPANY**,
 115. **INDUSTRY**,
 116. **TELEPHONE**,
 117. **FAX**,
 118. **E-MAIL**,
 119. **WEBSITE**,
 120. **DATE**,
 121. **SIGNATURE**,
 122. **PRINTED NAME**,
 123. **TITLE**,
 124. **COMPANY**,
 125. **INDUSTRY**,
 126. **TELEPHONE**,
 127. **FAX**,
 128. **E-MAIL**,
 129. **WEBSITE**,
 130. **DATE**,
 131. **SIGNATURE**,
 132. **PRINTED NAME**,
 133. **TITLE**,
 134. **COMPANY**,
 135. **INDUSTRY**,
 136. **TELEPHONE**,
 137. **FAX**,
 138. **E-MAIL**,
 139. **WEBSITE**,
 140. **DATE**,
 141. **SIGNATURE**,
 142. **PRINTED NAME**,
 143. **TITLE**,
 144. **COMPANY**,
 145. **INDUSTRY**,
 146. **TELEPHONE**,
 147. **FAX**,
 148. **E-MAIL**,
 149. **WEBSITE**,
 150. **DATE**,
 151. **SIGNATURE**,
 152. **PRINTED NAME**,
 153. **TITLE**,
 154. **COMPANY**,
 155. **INDUSTRY**,
 156. **TELEPHONE**,
 157. **FAX**,
 158. **E-MAIL**,
 159. **WEBSITE**,
 160. **DATE**,
 161. **SIGNATURE**,
 162. **PRINTED NAME**,
 163. **TITLE**,
 164. **COMPANY**,
 165. **INDUSTRY**,
 166. **TELEPHONE**,
 167. **FAX**,
 168. **E-MAIL**,
 169. **WEBSITE**,
 170. **DATE**,
 171. **SIGNATURE**,
 172. **PRINTED NAME**,
 173. **TITLE**,
 174. **COMPANY**,
 175. **INDUSTRY**,
 176. **TELEPHONE**,
 177. **FAX**,
 178. **E-MAIL**,
 179. **WEBSITE**,
 180. **DATE**,
 181. **SIGNATURE**,
 182. **PRINTED NAME**,
 183. **TITLE**,
 184. **COMPANY**,
 185. **INDUSTRY**,
 186. **TELEPHONE**,
 187. **FAX**,
 188. **E-MAIL**,
 189. **WEBSITE**,
 190. **DATE**,
 191. **SIGNATURE**,
 192. **PRINTED NAME**,
 193. **TITLE**,
 194. **COMPANY**,
 195. **INDUSTRY**,
 196. **TELEPHONE**,
 197. **FAX**,
 198. **E-MAIL**,
 199. **WEBSITE**,
 200. **DATE**,
 201. **SIGNATURE**,
 202. **PRINTED NAME**,
 203. **TITLE**,
 204. **COMPANY**,
 205. **INDUSTRY**,
 206. **TELEPHONE**,
 207. **FAX**,
 208. **E-MAIL**,
 209. **WEBSITE**,
 210. **DATE**,
 211. **SIGNATURE**,
 212. **PRINTED NAME**,
 213. **TITLE**,
 214. **COMPANY**,
 215. **INDUSTRY**,
 216. **TELEPHONE**,
 217. **FAX**,
 218. **E-MAIL**,
 219. **WEBSITE**,
 220. **DATE**,
 221. **SIGNATURE**,
 222. **PRINTED NAME**,
 223. **TITLE**,
 224. **COMPANY**,
 225. **INDUSTRY**,
 226. **TELEPHONE**,
 227. **FAX**,
 228. **E-MAIL**,
 229. **WEBSITE**,
 230. **DATE**,
 231. **SIGNATURE**,
 232. **PRINTED NAME**,
 233. **TITLE**

11. 11. 11. 11. 11.

Abstract

286

Щоденно піклуватись про сім'ї фронтовиків

оді на фронтах не залишають. Біля офісера, як шаленця – і своєї крові, і самоти дитя, і мужньо відстоюють честь і незалежність нашої Батьківщини, безперервно біють немилосердного ворога.

Після заоблими дозволяють їм відпочити таку ні на хвилину не забувають і не повинні забувати про їх сім'ї, турботиться і повинні турбуватись про їх майже, забрав чужий одяг, вугілля, продовольства, великим трудом. Це їм дано. Ажте відлучили нас сім'ї фронтовиків з похованням піклування про Червоною Армію.

Лише в нашому районі за короткий час – з 1 по 14 жовтня для сімей фронтовиків зібрано 381 кілограм зерна, 1050 карбованців грошей, привезено для 24 сімей понад 50 тонн торфу, а в 1 серпня на 10 мовних виготовлено 300 паренностей вугілля, наміреного 67 пар та вивішено 24 штуки одягу.

Це, звичайно, неміцна допомога, але в усьому нашого району можна і треба робити та навіть більше.

Постановою Раднаркому депутатів трудящих і Рік КПДР з 15 жовтня по 15 листопада в нашому районі проводиться місячне змагання сімей фронтовиків і командирів Військової справи. Хай кожне підприємство, колгосп, установка і село, кожне підприємство підприємств проявить найбільше уявлення і всіма силами допоможуть різноманітну державою зібрати для сімей фронтовиків і командирів Військової справи найбільше грошей, продовольства, вугілля, одягу, допоможуть забезпечити палачами на дню. Хай кожний трудящий працює, що він може для забезпечення їх всім необхідним для нормального життя.

Така турбота про родину військовослужбовців – це велика справа. Активною участю у проведенні місячника, поспадком ініціативним просит фронтовиків допоможуть біцям і офіцерам Червоної Армії швидко добити нашого ворога – німця і гитлерівців!

ТУРБОТА ПРО ДІТЕЙ

Щінацько-фашистські загарбники поглянули на наші дитини, що жили і росли на рідний наш ґрунт, — на щасті і майбутні наших дітей. Тільки серце акоснілось глумом, злобою без всякого огляду. Фашистські рабів розстрілювали із батьків і матерів, багатьох загнали у конц-лагери. Але батьківщина не здавалась їм на прикорм. Для них були відкриті всі дітнячі будинки.

Також великою була організаційна м. Городня мала ще цілу низку інших важких робіт від німецької окупанти. Союз приєднав гроби, обшарпані діти. Тільки працівники Алла Андрусенко — бременішчанка, діти Каранда та багато інших.

З перших діла заснування дитбудинку було багато не тільки. Колосний діяч дитбудинку т. Колосов А. П. організував його. Товариство справляло виховання дітей, а також в кімнатах був ваганий розбитий стіл, ліжка були в). діти без всякого догляду. Але зараз справа докорінно змінилась.

Директор т. Дітло не бачив жодякого змісту в догляді за дітьми окремо виховання дітей.

В дитбудинку зараз у нас новий виховання в часті літ-

ко, кімната дуже світла, діти сні, миски, інструменти, чисті. З 47 дітей — 37 учнів, а 10 — вихованців. Високим віком час діти проводять в турботах. В дитбудинку є музична, творча, спортивна і драматична турбота.

Високу увагу дітям проявляє РК ДКСМУ на чолі з секретарем т. Зіма. Коштовний відокрем для них матеріал, понад 400 метрів шовкової, 55 рушників, 30 сорочок.

Про дитбудинку в місті був відомостями, але ніколи було внаслідок, щоб забезпечити дітей достатнім харчуванням.

Учбово-виховна робота ще не встигла налагодитись, а це багато неабияк. Високим вихованням дітей з турботами т. Дітло А. П. займаються всі вчителі, щоб діти були виховані, багаторічними, іншими, щоб виховати їх. Світлим і чистим нашим батьківщинам, щоб вони жили в мирі в світі спокійно. Навіть дітям дитбудинку, нашім батькам, щоб більшому пильності і т. Стану на виховання радично титивств.

Хай батьки-фашистські будуть спокійні на своїх дітях та не впадають в історичну ворота.

В. ЛІВІНЦЬ

300 копійок тримати

Городнянська сільська Рата успішно розпочала з проведення виборів до загальнодержавної сесії Верховної Ради. Зокладі було 200 карбованців. Було обрано 800 карбованців. Крім того, було обрано 12 осіб, які не виступили на виборах.

Президенти сільської Рати: Дмитро П. А. та обрано 100 карбованців. Зокладі було 400 карбованців. Було обрано 525 карбованців. Крім того, було обрано 12 осіб, які не виступили на виборах.

НАЗНАЧЕННЯ

Газета «Колгоспний промінь» №65, 29 жовтня 1944 р.

Виконують зобов'язання

Колгоспники артіль „III Інтернаціонал“ успішно виконують зобов'язання у вересневому соціалістичному змаганні зобов'язання.

Найбільше картоплі викопано і заготовлено. Колгосп виконав свої зобов'язання по карті на збирання картоплі та виконав план збирання картоплі державі 107 центнерів.

Е. АЙДА

Газета «Колгоспний промінь» №66, 2 листопада 1944 р.

Благородна справа

На рахунок державного забезпечення сільськогосподарських установ і промислових підприємств Городня в держбюджет надіслано понад 9 тисяч карбованців.

Найбільшу допомогу сільськогосподарським підприємствам сільськогосподарської сесії Рати, які зібрано понад 5 тисяч карбованців.

Радник М. Я. КУШНИР.

Газета «Колгоспний промінь» №67, 7 листопада 1944 р.

ШАНОВНА МАТИ

„Славна мати – мати,
вибрана слово”,
І. Г. Шевченко.

Мати! Як гордо звучить це
ім'я в устах всіх народів ве-
ликої Радянської країни!

З правдою і добов'єм вга-
дують вони сина, що вноють
на фронті з штурмом-фініст
своєю незламністю, з те-
матом і радистом промовляють
це ім'я слави і перемоги, що своєю
кровою в тилу допомагають
фронтовикам громати немачас-
лого гора.

Бути матір'ю у час-вечна
чиста, велика слава і пошана.

За багаторічній матері
свержувати в Радянській краї-
ні це тіло вдалою державу
громаду допомогу, але утво-
рюються і великі урядові

нагорода орденів і медалей
для матерів.

Саме до такої шкільної
матері на Германський і
наслідки жито-мська міста Го-
родня Марія Іванівна Удовен-
ченко. Вона народила і врос-
тала в дітей. Для сина П за-
вдається на фронті Великої
Вітчизняної війни і борються
з підлого німцями. В цьому
році Марія Іванівна одержить
від держави на утримання і
виплати пенсії дітей 4 тися-
ч карбованців.

Як багаторічна матір пос-
тановою Чернівецької облас-
ної Ради депутатів трудящих
Марія Іванівна Удовенченко
представлена до урядової на-
городи.

А. С. ВОСА.

Газета «Колгоспний промінь» №68, 12 листопада 1944 р.

СПАСИБІ ЗА СИНА

М. ГОРОДНЯ ГРОМАДЯНИ
Г. С. ПАРХОМЕНКО

Зарєкуйте, дорогі Гали
Стелівці!

Сьогодні уряд нагородив
рад товаришів нашого підроз-
ділу орденом і медаллю. Це

нові герої, які проявили хо-
рообрість і уміння бити воро-
га.

В числі нагороджених і Ваш
син – Іван Іванович Пархомен-
ко. Зараз його груди прик-
раснюють орден „Слави” і ме-
даль „За відвагу”.

Весь підрозділ знав про його позачасну війну за місто Радоміа. Наш підрозділ вибив німців з одного рубежу. Німці перейшли в контратаку, намагалися повернути втрачені позиції. В цей критичний момент вийшов з строю командир роти. Комсорг роти, сержант Пархоменко взяв на себе командування ротою. Він з своїм підрозділом успішно відбив контратаку противника.

«Я і мішко тримав захоплений у німців рушій».

Визволяючи братерський польський народ, Іван Пархоменко проявляє все нові і нові бойові подвиги. Він має на особистому рахунок багато убитих фашистів.

Візьме сповіді Ваш, Гаврило Степанович, за вашого сина!

Командувач підрозділу:
Шенєр, Амосов, Беловозов.

Газета «Колгоспний промінь» 01 січня 1945 р.

Молоді Городнянщини

Дорогі мої земляки!

Прийміть моє палке привітання і мої найкращі побажання у Вашій плідній творчій роботі в тилу.

Настав 1945 рік – рік остаточної перемоги над німецько-фашистськими загарбниками. Тепер Червона Армія обрушила всю свою силу і грізну техніку, яку нам вивував і вручав наш героїчний тил, на козацьких німецьких шпієлів.

Німецькі банди загнали наших батьків, матерів, братів та сестер у німецьку неволю, спалили наші міста і села. Не забудемо це, не простимо ніколи! Недалеким

той день, та година, коли Червона Армія і весь радянський народ буде святкувати перемогу над жахливим ворогом.

Находячись на фронті, ми, воїни, бажали б дискусувати з вами. Напишіть нам, дорогі земляки, як ваш район допомагає Червоній Армії в боротьбі проти гітлерівської Німеччини, як іде відбудова сільськогосподарства і місцевої промисловості, як ви боретесь за високий урожай 1945 року.

Моя адреса: Польова пошта
№ 001 Д. ВЕНЕДИК Віктор
Михайлович.

Газета «Колгоспний промінь» 01 березня 1945 р.

НАРОД-ПЕРЕМОЖЕЦЬ ТОРЖЕСТВУЄ

Святкування Дня Перемоги в м. Городні

Сутні чоловіки, жінки, діти займали площу, щоб відзначити великий історичний день – день Перемоги над злочинною Червоною Армією над німецькими ордани фашистів.

Урочистий мітинг відкрив голова сільської Ради тов. Науменко, возгорівшись трудящі з великим святом.

На мітингу виступали представники від радянських та громадських установ і організацій.

— Півлітський бандитський армія безжально знищує нас, — сказав у своєму виступі голова районного депутатів трудящих тов. Ревуцький, — торжество перемоги прийшло на нашу вулицю.

Хвилюючий виступ був зроблений відполковником тов. Дзюко. — Перемога обійнялась нам дуже дорого, — розповідав відполковник, — ми заплатили за неї кров'ю та життям ба

гать людей. Дякуючи великому полководцю любимої товаришу Сталіну, сонце Перемоги встало над нами.

Далі виступали виступав голова обілкового тов. Кліменко, секретар РК Кікореу тов. Вереминко, секретар РК ЛКСМУ тов. Павловач, лікар Сабіренко, студентка ведучий шатів. Дорошенко та в-дочка на дитбудинку тов. Лев-ська. Вони гаряче вітали трудящих з великим торжеством Перемоги.

Бурхливими емоціями зустріли трудящі продовжимою хвилею привітальні телеграми Маршалу Перемоги великому Сталіну та голові Української Уряду товаришу Хрущову. Були підняті портрети нашої прекрасної Батьківщини обідали трудящі м. Городні в привітальних листах.

Газета «Колгоспний промінь» 13 травня 1945 р.

В СУВОРІ РОКИ ВІЙНИ

*Через 20 літ у скрутну годину
101 городнянську дитину прийняли росіяни*

Це було влітку 1941-го. Фашисти вже бомбили станцію Городня, коли я одержав розпорядження евакуювати з Городні дитячий будинок.

Кожен з нас знав, що їдемо не на день і не на два. Дорога лежала на схід — у Новосибірську область. Не можу не згадати, якою важкою і довгою вона була. Вже під Щорсом потрапили під ворожі бомби. До Бахмача їхали тиждень. Їхали переважно вночі і дуже повільно, бо на схід рухались сотні ешелонів. Але всюди на станціях, де зупинялись, нам готували гарячу їжу, забезпечували всім необхідним.

З Новосибірська повернули на Ленінськ-Кузнецький. Це був наш кінцевий пункт. Як зараз пам'ятаю: для дитбудинку була вже підготовлена школа. У класах обладнані спальні кім-

нати, кухня. Мене одразу призначили директором дитбудинку.

В перші ж дні в нас з'явилися шефи — робітники шахти імені Кірова. Вони допомагали нам всім необхідним.

Для нас Ленінськ-Кузнецький скоро став рідним. Багато дітей, здобувши спеціальність, пішли на шахти, заводи. Багатьох з них у 1943—1944 роках Батьківщина покликала на фронт. Один з них — В. Терещенко — удостоєний звання Героя Радянського Союзу.

Звідси, з російського міста пішли наші вихованці у великій селі. Тепер вони живуть у різних куточках країни. І щастям своїм, життям, завдячують великому російському народові.

П. ПАСЬКО.

Пенсіонер.

ТАК ДІЯЛИ МОЛОДІ ПІДПІЛЬНИКИ

НА МОМЕНТ ЗМІНИТИ Городнянщина відповідала території 1912 року і в районі з такою жорсткою не виконала нічого. Відомо, що в той час в районі діяли підпільні групи «Смерть німцям» і «Смерть фашистам». Однак в той час в районі діяли тільки люди, які, перебуваючи на фронті, були вимушені повернутися додому. Тільки в 1942 році в Городні виникла повномасштабна підпільна група «Смерть німцям» і «Смерть фашистам», до складу якої увійшли такі люди: районової друкарні Ф. Ф. Бебик (керівник), В. О. Надточій, які повернулися з фронтів, дитяча організація. В 1943 році голова райкому Х. А. Червонос – Г. А. Червонос, працівники районової друкарні Л. С. Демченко. Існують ще інші групи. Були Г. Голубов, М. Смердков, О. Поніра, А. Сидор, К. Худяков та інші.

Підпільники дістали радіоприймач, установили його на квартирі Ф. Ф. Бебика і почали приймати висланих радянських інформаторів. Прийнявши на кожний матеріал обробляли і співрозуміли, а у великий день в міській друкарні, де Ф. Ф. Бебик тоді працював складовим, кабіною і перепрошували на листівки. Щоб

віднести від офіційного листівки, що виводили українську та російську мову, підтримували від міської в ліній «Штат» в Радянській Військовій Раді. Крім листівки та листівки до міської першодіє на лінійку комуністичної організації районної газети «Континент» Е. Х. Літвін, який тоді був у Стародні.

Підпільники з великою радістю для міста листівки в кількості 200, а інші в 1000 при підтримці городнянської підпільної групи М. М. Лобков, І. О. Петров, Ф. Андреев, Жаловий та інших радянських журналістів не тільки в місті, а й в селах. Лепівці, Стародні, Машині, Хотіні, Анушівці та інших селах району, де вони працювали великою підпільною групою.

В травні 1942 року В. О. Надточій дістався до Євдокимівки і зв'язався там з партизанською групою Івана Шарпа, де в той час діяла підпільна група. Скоро комуністична організація почала діяти в Городні для розвідки. Встановлення зв'язку з партизанською групою було для підпільників великою радістю. Крім виконання листівки, які були доставлялись і в місті Івані Шарпа, а звідси в рад. суспільстві російської і бі-

Але вперше була не всі підпільники Городів. Частина їх відмовились йти підаром на рині і працювати на роботу. Після Монинки відлучувались на роботу в друкарню до міської і направили тільки необхідну кількість людей і дівчат. Про

The above representation may
not be sufficient.

[illegible][illegible]

REASON SPECIFIED IS THAT POLY HAS NOT RECEIVED A
NOTICE.

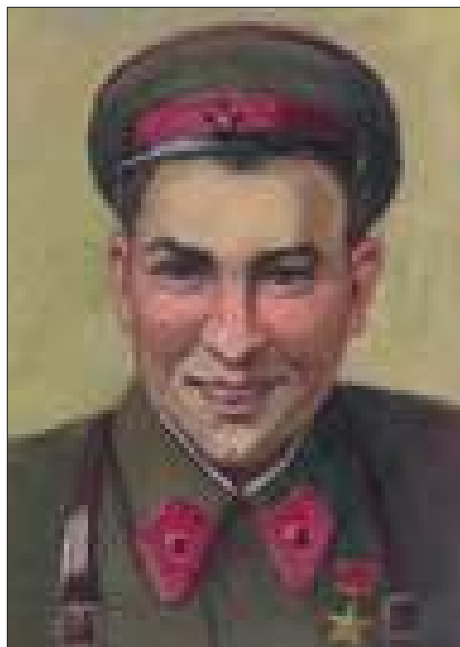
У центрі – лікар Ю.П. Колодовський.
Під час окупації через хворих поширював листівки.

Друзі-фронтовики. Зліва – О.К. Дудко.

ГЕРОЇ-ЗЕМЛЯКИ

В.П. Симонок.

М.Ф. Шатило.

А.Д. Стеба.

М.Ф. Антипенко.

А.О. Чебикин.

І.С. Білоус.

В.Є Міллер.

С.С. Пугачов.

І.М. Осипенко.

Ю.П. Мельник – комісар
партизанського загону
ім. Щорса.

О.І. Мельник –
партизанка загону ім. Щорса.

І.І. Веремієнко – секретар
Городнянського підпільного
райкому партії, командир
партизанського загону
ім. Пархоменка.

А.Є. Світличний – ветеран Великої Вітчизняної війни і праці, комсомолец 20-х років, організатор першої комуни в м. Городні.

П.Є. Ус – активний учасник Великої Вітчизняної війни. Секретар Городнянського РК КП(б) України 1948-1950 рр. Голова Городнянського райвиконкому 1950-1961 рр.

М.І. Глазок – партизан-підривник партизанського з'єднання М.М. Попудренка.

О.Г. Молодчий.

Є.Ф. Василевська.

Ф.П. Немиров.

А.О. Краснопільська.

М.С. Герасименко – ветеран Великої Вітчизняної війни, активний учасник колективізації на Городнянщині, тривалий час – голова колгоспу ім. Петровського.

П.Г. Вершинін – зв'язковий партизанського загону ім. Леніна, з'єднання Попудренка.

І.Т. Березинець – ветеран Великої Вітчизняної війни. Учасник Параду Перемоги в Москві.

І.Ю. Попко – командир партизанського загону, секретар підпільного Ічнянського райкому КП України. Перший секретар Городнянського РК КП(б)У. 1947-1950 рр.

М.І. Реутський – активний учасник підпілля і партизанського руху на Чернігівщині.

Ф.Ю. Рухалов.

М.В. Тітов.

С.Г. Цирульнікова –
капітан медичної служби,
пройшла від Сталінграда
до Берліна. Після війни –
лікар ЦРЛ.

В.І. Брюханов – перший
комендант Городні в 1943 р.

С.Г. Рохленко.

І.О. Бабич – ветеран
Великої Вітчизняної війни,
захисник Ленінграда.

П.П. Артеменко – ветеран
Великої Вітчизняної війни.
Захисник Сталінграда.
В повоєнні роки – партійний
та радянський працівник.

Г.О. Бельська (в центрі)
з фронтовими подругами.

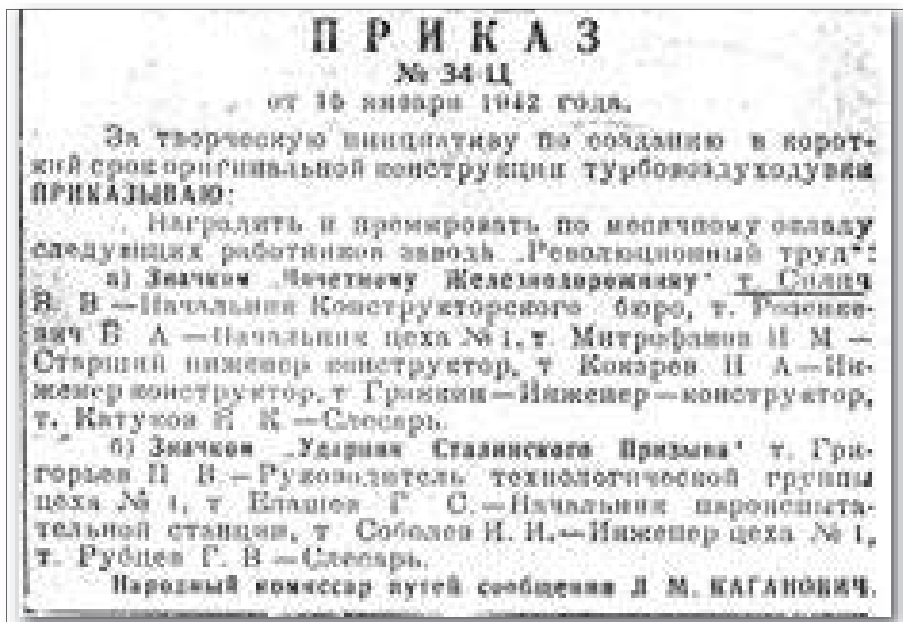

В.Я. Калиніч – секретар
Городнянського РК ЛКСМУ, в
роки Великої Вітчизняної війни –
комісар 601 стрілецького полку,
загинув при обороні Москви.

В.В. Силич, випускник
Городнянської профтехшколи,
винахідник, лауреат
Сталінської премії.

Ю.П. Колодовський – дійшов до Берліна.

Б.М. Ребус, 1945 рік.

Меморіал загиблим городнянцям.

Пам'ятник загиблим
«Скорботна мати».

Відбудова: роки творень і надій

Що було в Городні того дня – 9 травня? Цвіли сади. Гули бджоли. Лагідне сонце вставало на видноколі. Раділи люди, вітали одне одного. Нам, нинішнім сучасникам, важко передати безмежну радість, коли пролунало довгождане: «Пе-ре-мо-га!». Журналісти районної газети вже пізніше постаралися записати спогади колишніх воїнів, партизанів, окремих городнянців, яким на віки вічні запам'ятався той день.

Ось що розповідала Анастасія Фаєвцова – колишня партизанка, кавалер ордена Вітчизняної війни, медалі «За победу над Германией». Вона в 1945 році працювала в Городнянському райвиконкомі.

«Завтра – робочий день, і я ще звечора знала, що треба добиратися в Гніздище – передплачувати облігації державної позики. Було домовлено: райвиконкомівський кучер дід Калістрат підвезе мене рано-вранці своїми рисаками.

А.С. Фаєвцова.

От ми й добралися в село. Разом з місцевою учителькою В.Т. Подуєвою пішли від хати до хати. Заходимо в один двір, у другий. Люди бідно жили. Клопотів у кожного поверх голови – весна ж. Але з розумінням сприймали нас. І, може, останню копійку віддавали на допомогу фронту, щоб

війна клята скінчилась. Та десь через годину-дві бачимо: вулицею до нас на бричці мчить той же дід Калістрат, жваво підганяючи жеребців.

Зупинив коней і до мене:

– Степанівно, перемога! – і простягає мені записку.

Я – геть збентежена – розкриваю папірець і вже крізь сльози читаю про те, що мені спішно треба бути в селі, мітинг провести, бо Пе-ре-мо-га! Дід Калістрат пояснив, що о другій годині ночі черговий райвиконкому прийняв по телефону таке повідомлення.

Мітинг відбувся одразу ж. Люди – всі, хто почув радісну звістку, бігли в центр села. Скільки було радості – не передати.

А коли вертали назад, то біля райвиконкому через перехрестя вулиць проїхати було неможливо. Люди – переважно жінки – прийшли сюди з червоними прапорами. Вони поздоровляли одна одну, цілувались, радісно вигуквали «Війні кінець!».

О.О. Шпунт.

Такі події не забуваються».

Та війна ще боляче нагадувала про себе похоронками, котрі все приходили з госпіталів, з військових частин, військкоматів. Радість одних затьмарювалася болем втрати інших. У сім'ї Шпунтів похоронка враз обірвала всі надії батьків, сестер і брата: Олександр Шпунт загинув 8 травня 1945 року під Берліном.

Хистку надію таїли в собі

повідомлення «безвісти пропав»: а раптом живий? Лилися гіркі сльози матерів, дружин, сестер і тоді, коли фронтовики верталися додому скаліченими.

Та життя перемагало смерть. Люди піднімали з руїн розорене господарство, ростили хліб, народжували дітей. Окрилені великою Перемогою городнянці теж впрягалися в плуга, щоб зорати і засіяти землю. Ліпше було, коли колгоспи мали коней, волів. І, мабуть, справедливими були слова Йосипа Сталіна, чиїм іменем був натхненний радянський народ у той складний тяжкий період, про те, що жінка в колгоспі – велика сила. Та хіба тільки в колгоспі? Тож складаємо достойну славу і високу честь у нашій історії і жінкам, які винесли на своїх плечах післявоєнну пору.

Не бракує прикладів. Одразу ж після визволення керувати Городнянською селищною радою довірили Євдокії Науменко – жінці, яка пізнала ціну життя і смерті в партизанському загоні. Тяжкі випробування випали на її долю і в післявоєнний період. Разом з секретарем райкому партії І.І. Веремієнком і головою райвиконкому М.І. Реутським – теж вчорашніми партизанами – піднімали людей на відновлення підприємств і колгоспів, організацій і установ, займалися працевлаштуванням інвалідів, налагоджували побут і торгівлю, медичне обслуговування населення, допомагали навколишнім військовим госпіталям.

Районний шляховий відділ очолювала Катерина Гребінник. Один з приміських колгоспів – «III Інтернаціонал» – Марія Шеμεць. А Феню Лось, яка відзначалась

Ф.П. Лось.

не тільки працелюбством, а й рідкісним умінням розуміти і відчувати людські болі, невдовзі на партконференції обрали секретарем райкому партії. У ті роки бригадир приміського колгоспу «III Інтернаціонал» Н. А. Ющенко вперше виростила дорідний урожай нетрадиційних для наших умов овочевих культур – солодкого перцю і баклажанів. Це був неабиякий

успіх жінки-трудівниці.

Того року запрацювали льонозавод, лісгосп, обозобудівна артіль, електростанція в Городні, дві МТС, які мали 12 тракторів. За виробничими показниками Городнянський маслозавод вийшов на третє місце в країні. Були відкриті школи, лікарня на 50 ліжок, 11 фельдшерсько-акушерських пунктів. Хлібороби, робітники, службовці для побудови танкової колони «Колгоспник Чернігівщини» зібрали і передали державі 740290 карбованців.

Дуже складним був 1947 рік. І все ж недорід урожаю, несподівана грошова реформа не послабили жадоби жити і ударно трудитися. Люди вірили в те, що труднощі скороминуші, завтрашній день буде кращим.

Уже в 1950 році в Городні успішно працювали промартілі «Червоний харчовик», «Червоний ходар», «Перемога», торфоартіль «Поступ», пенькозавод, райкомунгосп. Підкреслимо: успішно, бо інші мали складні проблеми,

і для злагодженого ритму їх роботи потрібен був час і допомога держави. І навколо райцентру відновлювалось і сільськогосподарське виробництво. У колгоспах «ІІІ Інтернаціонал» та імені Жданова щедро родили пшениця, овочі, льон.

Своєрідним підсумком з 47-ого по 50-тий рік стала районна виставка досягнень. На ній демонстрували місцеву продукцію. Чим пишалися підприємства і колгоспи? Радували душу і городнянські експонати: садово-городньої школи, педучилища, спецдитбудинків, середніх шкіл №1 і №2. І все це плоди невтомних рук. Техніки тоді – майже ніякої. На той час коні були найпоширенішим тяглом на селі, а воли вже поступово відходили в історію.

Освоївши нове устаткування, промислові артілі розширювали виробництво і підвищували продуктивність праці та якість продукції. За три роки відбудовані і пущені в діло цехи в артілі «Труд». Набирали обертів льонозавод, райхарчкомбінат, спиртозавод.

Скромна, на перший погляд, статистика. Та за нею самовіддана праця, небувале трудове піднесення. Впевнено, крок за кроком відходили люди від війни, піднімали все з руїн, відроджували.

А як заявили про себе охорона здоров'я, освіта, культура? Знову ж: хай свідчить статистика. У райлікарні обладнали рентген- і хірургічний кабінети. Вартували здоров'я людей 23 лікарі з вищою і 124 медпрацівники з середньою освітою. Саме в ті нелегкі роки в Городні розквітнув професійний талант лікарів Сергія Сибірякова та Івана Гелівера. Здобути семирічну освіту вже не було

С.М. Сибіряков.

голодна. Та нічого не шкодувало місто для освітян і дітвори. Сьогодні у нас інша економіка й інші матеріальні статки.

І.К. Гелівер.

проблемою. У Городні, крім двох середніх, готували спеціалістів школа садоводів і педагогічне училище. Училище було утворено на базі педагогічних шкіл. У рішенні про його перейменування зокрема наголошувалося: «Забезпечити викладачів житлом з комунального фонду, паливом, електроенергією і гасом». Одне слово усім необхідним і можливим на той скрутний час. Зверніть увагу на дату: 1944-ий рік. То була до краю важка ще воєнна пора. Городня була розбута, холодна і

Та чи справді достатньо піклується незалежна Україна про освіту і підростаюче покоління? Жаль, що важко дати позитивну відповідь на це суттєве запитання.

Відразу по війні відновили роботу дві книгарні. Що читали городнянці? Які кінофільми дивились? Яких пісень співали? Зачитувались «Білою березою» Михайла Бубенного, «Молодою гвардією» Олександра Фадєє-

ва, «Повістю про справжню людину» Бориса Полевого. Влаштовувались колективні перегляди кінофільмів «Ста-лінградська битва» і «Падіння Берліна». Тодішнє покоління городнянців ніяк не хотіло розлучатися з героїчним минулим.

Застільними були класичні пісні: «Розпрягайте, хлопці, коней» та «Ой, мороз-мороз» у родинних компаніях. А з клубних сцен лунали «Широка страна моя родная» і «Синий платочек». Всенародною любов'ю були оточені співаки Леонід Утьосов і Марк Бернес, Клавдія Шульженко і Єлизавета Чавдар. Життя нестримно йшло вперед, народжувалися нові імена, нові кумири.

Згодом, у листопаді 1950 року, після Євдокії Науменко Городнянську селищну раду очолив Петро Ломако – людина твердої волі, учасник соціалістичних перетворень на селі в тридцяті роки. 17 грудня відбулися вибори у місцеві ради. Як повідомляли окружні виборчі комісії, по району у виборах взяло участь 100% виборців. Дещо дивною можна вважати цю цифру з вершини сьогодення. Але і на інших територіях люди теж так виконували свій конституційний обов'язок. У Києві – 99,99%, у Москві голосувало теж стільки ж виборців.

Примітне і ще одне: проти кандидатів віддавали голос менше процента виборців. Небувала одностайність. Вона засвідчує згуртованість і монолітність суспільства того періоду. Війна навчила людей бути разом. І вони добре усвідомлювали, що тільки так подолають розруху.

Тут доречно назвати тих, кого обирали у найвищі органи влади. По округу, куди входила Городня, до Ради

Союзу одностайно був обраний Микола Бредюк – машиніст молотарки зі Стольного тодішнього Березнянського району, учасник Великої Вітчизняної війни, орденоносець. І ще одне: машиніст запровадив на обмолоті хлібів погодинний графік роботи, і ця його ініціатива поширилася на всю Чернігівщину. За добу Бредюк намолотив 132,1 тонни зерна, ділом сприяв достроковому виконанню плану хлібозаготівель. До Ради Національностей теж одностайно обрали ланкову з Прилуччини Парасковію Кононенко, яка при плані 10 центнерів зібрала по 23 центнери м'яти.

Людей натхненної праці тоді помічали і підносили на щит слави. І в кожному трудовому колективі були такі самовіддані. Та й сам колектив часто вирізнявся особливою творчою енергією і виходив переможцем соціалістичного змагання. Його підсумки підбивали двічі на рік – до свята 1 Травня і до річниці Великого Жовтня. Згодом у центрі Городні обладнали районну Дошку пошани, де розміщували фотопортрети кращих людей праці селища і району. Це було своєрідне дзеркало трудової звитяги і самовідданості, гордість і слава Городнянщини.

Така традиція існувала аж до початку дев'яностих років минулого століття. Потім новітні керманичі району порушили її і зруйнували Дошку пошани біля міського кінотеатру. Час, що минув після того, вочевидь показав явне невігластво чиновників-руйнівників, як їх прозвали в місті.

Економіка міцніла. Ну, звісно, колгоспи і підсобні господарства жителів сіл були основою продовольчого забезпечення, вони поставляли також промисловос-

ті сировину, вирощуючи технічні культури. А дев'ять промислових підприємств, де загалом працювало понад тисячу робітників, виготовляли в Городні вози, колеса, сани, плуги. Йшли на магазинні прилавки ковбаси, овочевій плодово-ягідні консерви, хлібобулочні вироби. Ця продукція відправлялася за багатьма адресами, зокрема в Гомель, Новозибків, Харків, Дніпропетровськ, Ворошиловград. Волокна льонозаводу – у Комсомольськ-на-Амурі, Хабаровськ, Горький, Ленінград, Псков, Барнаул і Одесу, насіння льону – в Ригу і Каунас. Взамін надходили м'яльно-тіпальні машини з Орла, локомотиви з Херсона. А свою продукцію – кріпильний ліс, лісгосп відправляв на шахти Донбасу. Промартіль інвалідів «Труд» шила чоловічий і жіночий одяг: тілогрійки, халати, фартухи, спецрукавиці. Тут ремонтували годинники, був навіть ковбасний цех.

Основою успішної економіки став п'ятий п'ятирічний план. Саме він забезпечив могутнє піднесення всіх галузей економіки, небачено підняв культуру. Ставилися великі завдання – їхнє виконання забезпечувалося творчою енергією трудящих. Згадаймо епохальний літопис: Каховська ГЕС на Дніпрі, Південно-Український та Північно-Кримський канали, нові шахти Донбасу... На цих будовах ударно трудилися і наші земляки.

Великим проривом науки стало успішне випробування атомної бомби, що ліквідувало монополію США на цей вид зброї. А ще весь світ аплодував запущеному нами в космос штучному супутнику Землі. Відгукнулися на цю подію і городнянські школярі: на святковій демонстрації пронесли повз трибуну діючий макет-модель плане-

ти зі супутником над нею. На той час у Городні при ДТСААФі діяв гурток парашутистів. Майбутні льотчики вже тоді мріяли про високе небо.

А ще та епоха зафіксована в історії постановами центральних союзних органів про зниження роздрібних цін на продовольчі й промислові товари, припиненням випуску облігацій позики і відстрочення погашення попередніх. У 1959 році був проведений Всесоюзний перепис населення. За його даними у Городні проживало 8842 чоловіки.

Але при всіх цих подіях жила в душах людей тривога: саме тоді почалася так звана «холодна війна». США розв'язали збройну інтервенцію в Кореї. Боротьба за мир, за недопущення нової світової війни вийшла на перший план, вона єднала всі прогресивні сили планети. У Городні на мітингах люди заявляли рішучий протест проти заокеанських правителів, активно підписували Стокгольмську відозву миру – про заборону використання атомної зброї. Учителька міської середньої школи №1 Тетяна Шелест, яка пережила жахи війни, написала тоді листа першому секретарю ЦК КПРС Микиті Хрущову. Лист згодом увійшов до книги «Лицом к лицу с Америкой». Ось про що писала Тетяна Павлівна: «Ніколи в житті не бачила такого трудового піднесення, таких радісних облич, як в останні роки, не знала такого окриленого почуття гордості за нашу Вітчизну, за наші успіхи...». Закінчувала свій лист побажаннями і далі активно проводити миролюбну політику. «З Вами прості люди, а з ким народ, той безсмертний і непереможний».

Згодом Тетяну Шелест іронічно запитували, чи до-

велоса їй пожити при комунізмі, урочисто обіцяному Хрущовим? На що вона відповіла несподівано: «Ми просто не знали, що тоді вже жили при комунізмі. Тоді державою були гарантовані всі головні життєві блага. Тепер же свої законно зароблені пенсії, зарплати доводиться вимолювати, і я не знаю, кому писати тепер, кому скаржитися. Хіба що Богу?...».

24 серпня 1957 року відбулася сесія Городнянської селищної ради депутатів трудящих, що прийняла рішення про перетворення селища в місто. Стартувала Городня у нове майбутнє.

Після семирічного плану, ініційованого М.С. Хрущовим, в СРСР було відновлене попереднє планування розвитку народного господарства – на п'ять років. На початку 1961 року Городня обнародувала генеральний план реконструкції міста. Його розробив Харківський філіал Українського державного інституту проектування міст «Діпроград». У проекті приділено увагу розвитку діючих і визначено територію для нових підприємств, для будівництва житла, закладів інфраструктури, паркових зон, впорядкуванню центральної частини міста.

Чи реалізувався задум? Частково. Зокрема, в частині житлового будівництва – споруджено кілька багатоквартирних будинків. Роки вносили свої корективи, а ще й волонтаризм окремих керівників. Але перспективний проект розвитку підтвердив необхідність такого методу і стабільність підходів до його реалізації.

У кінці 1959 року на перехресті доріг з Городні на Хотівлю і Кузничі почалося облаштування восьмигектар-

ного ставу. Бульдозеристи підняли чотирнадцять тисяч кубометрів ґрунту, який використали на підсипку доріг. Виріс і міст через річку. Сьогодні водойма носить назву Циганське озеро і стала улюбленим місцем відпочинку городнянців.

Ударна будова семирічки – дорога Городня – Смичин, котра суттєво покращила шлях до обласного центру. У ті роки широко розгорнувся рух за комуністичну працю, що мобілізував людей на трудові звершення. Розгорнулась електрифікація міста, багато молоді з Городні і району поїхало на освоєння цілинних земель у Казахстан.

Небувале політичне і трудове піднесення викликав у радянських людей політ Юрія Гагаріна в космос 12 квітня 1961 року. У Городні відбувся великий мітинг. Люди були захоплені видатним досягненням науки, подвигом радянської людини, відкриттям нової епохи в освоєнні космосу. Городнянці на мітингах гнівно засуджували збройну інтервенцію США на Кубу. Судилося згодом окремим нашим землякам-військовослужбовцям і охороняти Кубу під час Карибської кризи.

За всіма ознаками 60-ті роки можна вважати досить успішними. У березні 1962 року міськрада виділила для індивідуальних забудовників нову вулицю. Назвали її іменем Говорецького – колишнього викладача Городнянського зоотехнікуму, який загинув від куркульської кулі в 1931 році. Городня, як і багато інших, швидко розросталася в ті роки, ніби магнітом притягала до себе юнаків і дівчат, але не мала змоги забезпечити їх житлом. Тож люди самотужки бралися за діло. Роботи тоді вистачало всім. Соці-

ально-культурне будівництво велося з розмахом. Час від плану до реалізації скорочувався настільки, що проектан-ти не завжди встигали виконувати замовлення на докумен-тацію. Ефективним став метод будівництва господарським способом. Саме так були забудовані нові вулиці – імені Мічуріна та Гагаріна.

Газета «Сільські новини» писала, наприклад, що в Городні кінотеатр споруджується вже другий рік, бо на об'єкті не вистачає робочої сили. І комсомолія льонозаво-ду вирішила взяти будову під свій контроль – закликала кожного молодика відпрацювати на об'єкті по двадцять годин. Кінотеатр вчасно був уведений в експлуатацію. А провідним промисловим під-приємствам Городні став обозний завод, що виріс на базі промис-лової артілі «Червоний ходар». За семирічку випуск його продук-ції збільшився вчетверо. Значно підвищилася якість виробів. Все-народне визнання одержала Городнянська хлібопекарня – учасник Виставки досягнень на-родного господарства СРСР, а її завідувача Ніна Надточій удостоє-на Срібної медалі ВДНГ.

Н.А. Надточій.

Міська рада в ті роки більше уваги приділила благо-устрою, взялася за асфальтування тротуарів і окремих ву-лиць. Поруч з кінотеатром виріс пам'ятник Т.Г. Шевченку. Люди працювали з повною віддачею.

Але так уже налаштована людина, що ніколи не задовольниться досягнутим. Забезпечили вчорашні потреби – сьогодні виникають нові. Звичайно, городнянці мріяли про побутовий комфорт, впорядковане житло, чисті вулиці, високу культуру, пристойну зарплату, щасливе майбутнє дітей і внуків.

У цей час ставка робилася на розвиток не крупних, а невеликих міст. Саме вони значною мірою приймали на себе процес урбанізації. Ось що писав у газеті «Сільські новини» тодішній архітектор району В.К. Чорний.

«У нашому місті збудовано в цьому році 16-тиквартирний будинок і 12 одноквартирних. Закінчується будівництво двох чотириквартирних будинків. У місті закладені нові вулиці, народилися приміщення мебельного, господарчого, книжкового, хлібного, м'ясо-молочного магазинів, завершується будівництво мосту через Чибриж.

Це те, що вже є. А те, що тільки має початок або лише в проектах? Уже розпочато будівництво двох 16-тиквартирних будинків на новій вулиці в районі міського стадіону. Там взагалі запланований новий мікрорайон. Уже готується технічна документація на 12-тиквартирний і 8-миквартирний будинки.

Таку ж документацію маємо і на двоповерхову будову ресторану й універмагу, на готель у центрі міста.

Городня в недалекому майбутньому вимальовується приблизно так: з багатоповерховими будівлями в центрі, зеленими окраїнами, чистими, впорядкованими вулицями, невеликим затишним парком і фруктовим садом біля стадіону, центральним майданом на перехресті вулиць

Першотравневої і Чорноуса, світлим Палацом культури в сьогоdnішньому сквері біля будинку райкому партії».

Що скажете на це сьогодні ви, шановні городнянці? Одне-єдине: це давно вже маємо і цим користуємося. Волею і працею ваших батьків і матерів, дідусів і бабусь усе задумане стало реальністю, мрії збулися. Городня на очах перетворювалася із заштатного повітового селища на сучасне ошатне місто. А попереду – нові завдання і захоплюючі перспективи.

З другої половини сімдесятих років у Городні посилюється і увага до благоустрою міста, розвитку житлового будівництва. Стало на ноги нове потужне підприємство – завод по випуску телевізійних блоків «Агат».

Тоді в СРСР швидкими темпами розвивалась електронна промисловість, приладобудування і космічна техніка. Досягнення науки зміцнювали оборону країни, народне господарство, вірно служили людям. Московський телевізійний завод готувався до серійного випуску кольорового телевізора «Рубін-401». Але можливості виробничих площ були обмежені. До того ж допікали екологічні проблеми. Тому керівництво спрагло шукало території для своїх філіалів. Перший директор Городнянського філіалу О.К. Дудко розповідав:

– Городня була обрана не випадково. По-перше, мали залізницю і автотранспортний вихід на Москву. По-друге, вдосталь було в місті робочої сили.

У грудні 1969-ого року в Городні розпочали виробництво комплектуючих деталей – перша їхня партія вже пішла в Москву.

Становлення молодого трудового колективу відбувалося порівняно швидко – людей вистачало. Зосередили зусилля колективу на розширенні виробничої

Перший директор заводу «Агат» О.К. Дудко
на закладці виробничих корпусів заводу.

бази і вирішенні соціальних проблем. Спорудили очисні, глибоководні артезіанські свердловини, десятки кілометрів резервної лінії електромереж. Заводчани здали в експлуатацію понад чотири сотні квартир, дитячий комбінат, аптеку, ввели в дію новий складальний корпус промислового комплексу. На базі окремої бригади колгоспу імені Попудренка народилося міцне підсобне господарство заводу.

На двадцятому році своєї біографії колектив вирішив надзвичайно складне завдання – налагодив випуск свого кольорового телевізора. За бажанням робітників його

назвали «Агат». Не була устелена трояндами і нагородами дорога, пройде на колективом. Але то був шлях творців і переможців.

І доводиться, на жаль, прикро шкодувати, що так сумно завершилася куца

біографія «Агату», що для тисяч городнянців був гордістю і опорою, надією і долею. Заколисана щедрими подачками «оборонців» заводська верхівка не сильно заглядала в день завтрашній. А коли розвалився Союз, опинилися біля розбитого корита без перспектив і волі до виживання. Спихнулися, та запізно. Поїзд уже пішов...

То вже починалися 90-ті. А в сімдесяті Городня ще бурхливо розвивалася. Склався дружний і нерозривний тандем райкому партії і міськвиконкому, навколо якого гуртувалися всі керівники, що й дозволило дати новий імпульс розвитку міста.

По виробництву сільгосппродукції район піднявся до вершин в області. Стали відрадними зміни в місті – дисциплінували роботу виконком, комунгосп, архітектура. «Розчистили» міську територію від багаторічних завалів-смітників на пустирях, припинили самовільну забудову і прибудову. Чи не вперше жителі багатьох вулиць дізналися, що таке «червона лінія», адже саме по ній, так би мовити, шикувалися в шеренгу всі будинки та інші споруди на вулицях.

Міськвиконком своїм рішенням закріпив території,

прилеглі до підприємств. Установив чітку норму ділянок під городництво і тим самим вилучив землі під забудову. Так би мовити, з архіву витяг міськвиконком генеральний план реконструкції, розроблений ще в 1961 році, і направив його на коректування у проектний інститут. У плані враховані зміни, що сталися в Городні за останні роки. Корективи особливо торкнулися цілісності центру. Зусилля міськвиконкому активно підтримував райком партії. Вулиця Чорноуса через колишній скверик з'єдналася з вулицею Шевченка. З'явилася можливість для спорудження будинку культури, адмінбудинку райвиконкому, торгового центру. Тож багатопверхові житлові будинки, нова середня школа №1, готель, торговий центр, центральна аптека і магазини – то все новобудови кінця сімдесятих – початку вісімдесятих років минулого століття.

А все робилось у складні часи, коли по зав'язку було проблем. Достатньо згадати, що завершувати будівництво будинку культури мали тоді, коли розгорталася підготовка до Олімпіади-80. Фінансування для провінції було повністю припинено. Довелося надсилати у союзне відомство фотознімки незакінченої новобудови і переконувати вище керівництво, що цей об'єкт у центрі Городні псує не тільки вигляд міста, а й авторитет влади. Фінансування відновили, будинок культури таки здали в експлуатацію.

У ті роки розгорталася газифікація, зокрема підведення магістрального газопроводу. Руба ставилося питання про очисні споруди на масло-, льоно- та обозному заводах. На південно-східній околиці виріс асфальтний завод. Гасло «Перетворимо Городню на місто високої культури і зразкового порядку» наповнювалося реальними ділами.

З 1898 року – земська управа, а потім ревком, райвиконком,
з 1979 року – Городнянський історико-краєзнавчий музей.

У березні 1979 року урочисто відкрили історико-краєзнавчий музей. Ентузіастами його створення виступили ветерани війни І.Ю. Попко та І.О. Бабич. То був прекрасний подарунок Городні з нагоди 350-річчя. За перший рік роботи музею в ньому побувало п'ять тисяч відвідувачів.

Описуваний етап був періодом трудового ентузіазму, комуністичних суботників і патріотичних ініціатив. Сотні людей збиралися в центр міста і дружно прокладали водопровід. Були мітинги з нагоди великих справ, і люди самі себе окрилювали великими ділами. Багато зробили по впорядкуванню площі Жовтневої революції і благоустрою місцевого парку над Чибрижем. 9 травня 1978 року в Городні відкрили Меморіал слави, де запалав вічний вогонь.

У кінці сімдесятих з нагоди офіційного 350-річчя Городні виступив у районці «Сільські новини» тодішній голова міськвиконкому. З гордістю розповідав, яким не-впізнано прекрасним зустрічає місто свій поважний ювілей. Довірливо ділився з людьми, як стає реальністю його давня заповітна мрія – перетворити Городню на місто тисячі троянд. Натхненно говорив про плани і задуми. І так завершував свій сповідальний виступ:

«Але які б хороші плани не були, вони залишаться лише планами, якщо за справу не візьмемося ми всі, городнянці. Хай кожен з нас буде палким патріотом древнього і юного міста на Чибрижі, хай кожен не шкодуватиме часу і сил для його благоустрою, хай усі оберігають кожне деревце, кожну його квіточку. Хай вічно молодіє наше місто!». І яке серце не відгукнеться на цей палкий заклик?

У кінці сімдесятих промислові підприємства міста випускали удвоє більше продукції, ніж у шістдесятих. Це, зокрема, вози, колеса, волокно, пиломатеріал, асфальт. А масло, сухе молоко та сир експортували на Кубу і в Угорщину. Загалом виробляли продукцію двадцяти найменувань. Згадаймо хоча б хлібопекарню. Це невеличке підприємство вже переросло свої виробничі потужності, у тісноті годувало весь район, надійно утримувало першість в обласному змаганні. У 1974 році колишній обозний, а тепер механічний завод відкрив цех по випуску радіодеталей.

Кінець вісімдесятих позначений уведенням радянських військ в Афганістан. Допомога цій державі відчутно позначилася на нашій економіці. Ніхто, правда, тоді не

розраховував, що інтернаціональний обов'язок воїнам доведеться виконувати довгі роки. Згорталися соціально-економічні програми. Сам факт уведення військ негативно вплинув на імідж Країни Рад на міжнародній арені. Та найстрашніше і непоправне – загибель людей. На афганській землі полягли й наші земляки – капітани Олександр Мінохов та

Пам'ятник афганцям.

Василь Кошенко, гвардії старший лейтенант Володимир Шевчук, чия юність освячена Городнею. На честь полеглих і тих, хто воював, споруджено в Городні пам'ятний знак, де ніколи не в'януть квіти.

У ці роки запрацювали нові підприємства – райсільгоспхімія, міська шляхова дільниця з асфальтовим заводом, виконробська дільниця управління побутового обслуговування. Народжувалися газорозподільні пункти, нові котельні, очисні споруди на льонозаводі, обозному заводі.

Пам'ятник чорнобильцям.

А тут зловісною радіацією накрила Україну аварія на Чорнобильській АЕС. Через чотири дні після вибуху на приборкання лиха виїхали мужні й відважні – перший загін мобілізованих з Городні. Незважаючи на тривожні звістки, люди працювали без паніки. Як не скрутно було, окремі підприємства міста продовжували житлове будівництво. За рахунок власних коштів «Агат» забудував раніше запроектовані вулиці – Молодіжну і Заводську. А ремонтно-будівельна діль-

ниця та райагробуд заклали житловий квартал на вулиці Будівельників. Протягом 1990 року сім квартир увів в експлуатацію лісгоспзаг і далі продовжив роботи.

У кінці вісімдесятих у країні різко погіршилася політична ситуація. Прийшла горбачовська перебудова, яка під виглядом демократизації суспільства заклала таку вибухівку, що розвалила Союз. І хоча городнянці, як і більшість у державі, на Всесоюзному референдумі висловилися за Україну в оновленому Союзі, невдовзі наша держава стала суверенною. Важко давалися роки незалежності. Помирало виробництво, бо обривалися економічні зв'язки в колись єдиному

народногосподарському комплексі. Починався страшенний дефіцит товарів, адже розвалилася планова система управління. Ми почали споживати те, «що маємо» (згадаймо крилату фразу Леоніда Кравчука). Стрімко росло безробіття, підприємства закривалися. А їхня приватизація перетворилася на завуальований обман трудящих. Збанкрутів «Агат», а з ним втратили надії на забезпечене майбутнє майже три тисячі городнянців. Такого ж краху зазнали льонозавод, завод продтоварів. Геть непотрібними стали райсільгосптехніка, райсільгоспхімія та інші агропідприємства.

А 21 серпня 1991-ого року прийшли закривати в Городні і райком партії. І хоча сліпило палюче сонце, народ згадував той день як чорний і схожий на похорон. Особливим гнівом проїнялися люди, коли дізналися, що хтось розмурував, викрав і знищив лист – послання городнянської комсомолії дальнім нащадкам. Сліпо, байдуже і безжально нищилися зв'язки між поколіннями, руйнувалася пам'ять про війну і відбудову, трудову героїку, по живому різалася наша славна історія...

Та час лікує найболючіші рани. І при такій ситуації місто живе і працює, бо не звикло до втоми і розчарувань. Багато колишніх робітників заводу «Агат», військовослужбовців стали приватними підприємцями, перевчилися і перекваліфікувалися. До керівництва містом прийшла нова генерація, на яку покладають неабиякі надії. Місто тримає високу марку по благоустрою і щороку визнається передовим в області. Міська рада підтримує і розвиває кращі традиції, напрацьовані раніше. Значить, і завтра не зійдуть з рук горби мозолів, щедро і невпинно буде засіватися Городня щастям і добром.

Виконком Чернігівської обласної Ради депутатів трудящих

Книга цінностей нагороджених
кращими свідомими нагородами
Листопадських днів
1945 р.

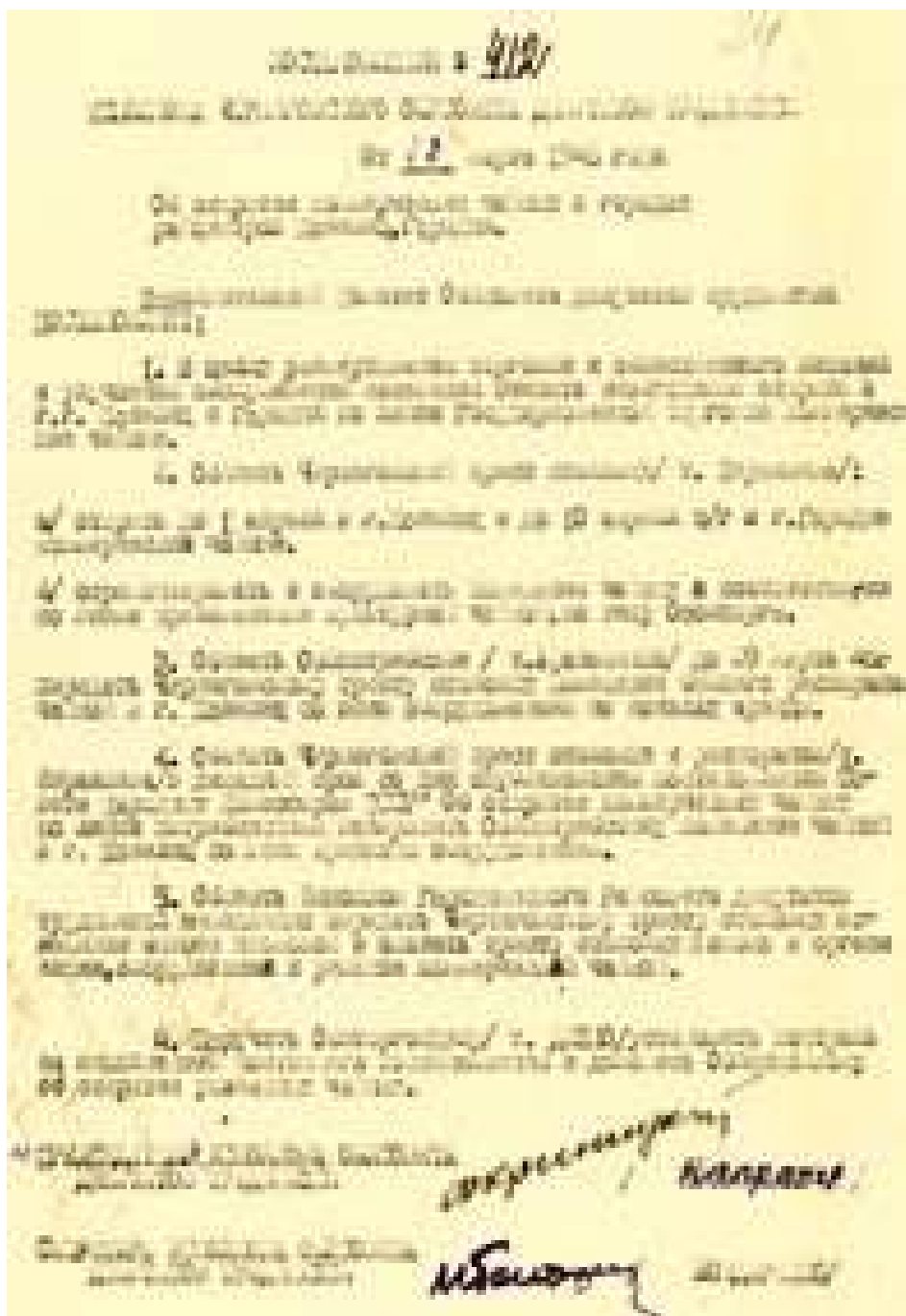
Листопад

№	Ім'я	Піде	Вік	Відомості	Відомості
1	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
2	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
3	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
4	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
5	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
6	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
7	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
8	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
9	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
10	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
11	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
12	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
13	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
14	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
15	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
16	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
17	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
18	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
19	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
20	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
21	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
22	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
23	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
24	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
25	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
26	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
27	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
28	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
29	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11
30	Богданович М. П.	1	21	Відомості	7.11

№	Ім'я	Вік	Рід	Висота	Ціна			Інші
					Висота	Висота	Висота	
1	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
2	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
3	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
4	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
5	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
6	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
7	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
8	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
9	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
10	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
11	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
12	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
13	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
14	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
15	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
16	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
17	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
18	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
19	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
20	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
21	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
22	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
23	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
24	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
25	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
26	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
27	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
28	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
29	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1
30	Михайло П. П.	1	1	1	1	1	1	1

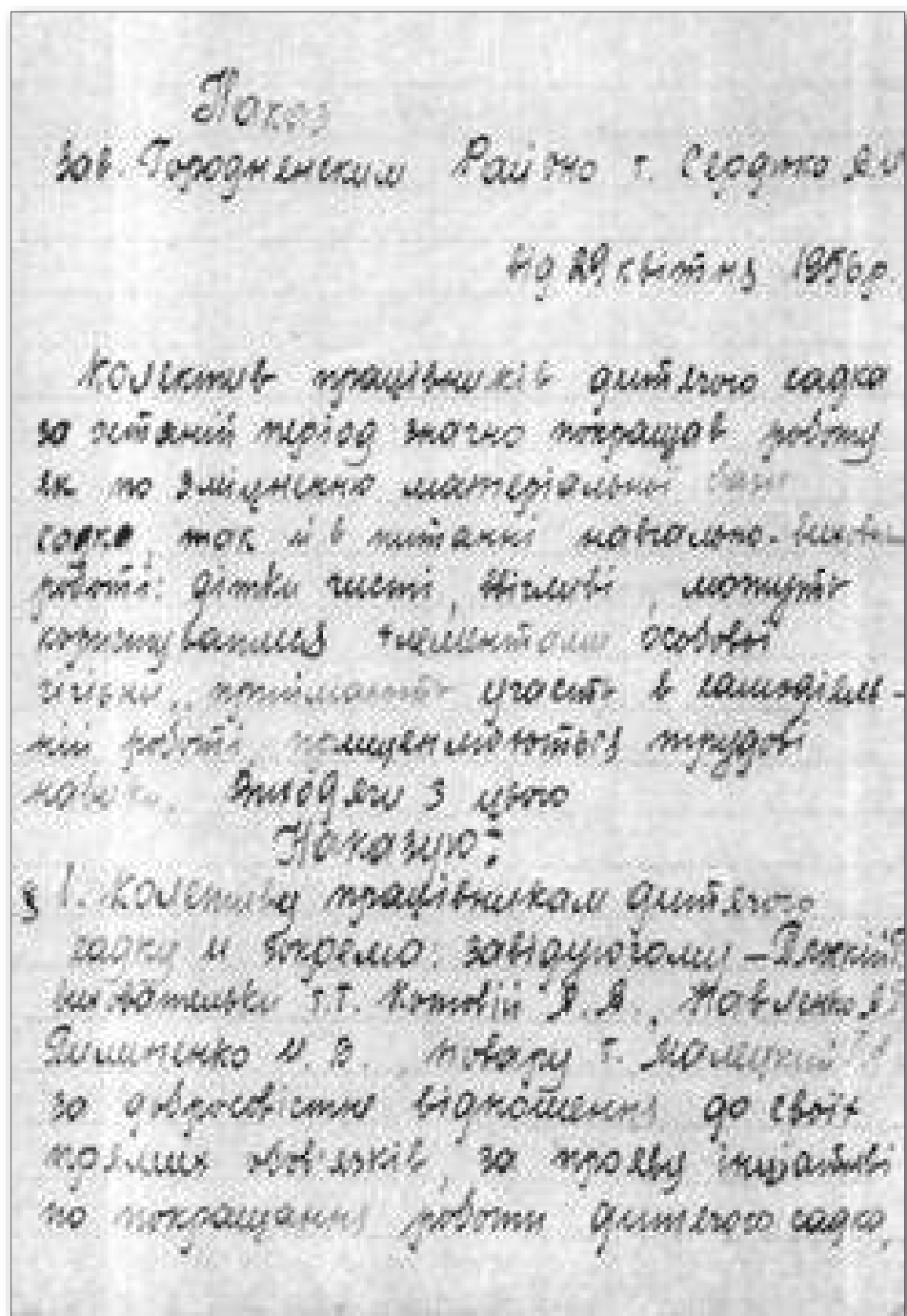

то гарну організацію виходить на
спонтанній роботі дитячий комітетом
отримати іноді і працювати на
успіх і їх відповідній роботі –
кошувати вихідні підрадян
2010 м.коліну.

Цей наказ відноситься до відомої
працівників дитячого садка.

Зол. Районо

Совет городского
национального комитета в
Лготе, п. Каменные Хатрови-
цы.

12 сентября 1966 года

СПРАВКА

/или подтверждение /

Копия :

Выдане русскому партизану Алек-
сандру Зубову, рожденному в 1923 году,
бежавшему из лагеря военнопленных,
который пребывал в лесах вблизи насе-
ленного пункта Лгота Раковинского
района.

В течение этого времени вместе с
местным населением вел борьбу против не-
мецкого фашизма и нацизма. Рассказыва-
вал новым формированиям населения
о жизни и труде в СССР, чем разведал
все лживость фашистской нацистской
пропаганды.

В период движения сопротивления
с оружием в руках стал на сторону
чехословацких граждан.

11 мая 1945 года. Лгот.

Председатель городского
национального комитета

-Новак Прокоп-

Копию этого текста написал

председатель городского
национального комитета Лгота

-Бранташек Шнабл-

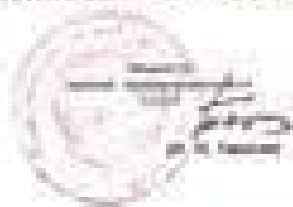
СВИДЕТЕЛЬСТВО

КОЛЛЕКТИВУ

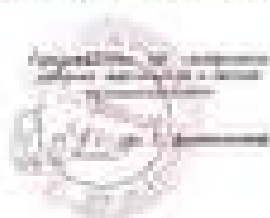
ГОРОДСКОГО ЛИТЕРАТУРНОГО

КЛУБА ЛЕТОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ ГОР. ГОРДНЯ

по итогам всесоюзного социалистического соревнования предприятий и организаций легкой промышленности за I квартал 1973 года, instituted председателем Комитета легкой промышленности СССР и Центральным Комитетом профсоюзных работников текстильной и легкой промышленности с первой денежной премией.

Постановление № 11/73

12. 08. 1973

МІСЬКІ ГОЛОВИ

Час перебування на посаді	Назва посади	Прізвище, ім'я, по- батькові
1839	голова	КАРЛ ГИЛЕВСКИЧ
1860 1863		ОЛЕКСІЙ ДМИТРОВИЧ ПЕРЕЦЬ
1863 1869	Городницький міський голова	МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ ПИСАРЄВ
1895	Городницький міський голова	ПАВЛО МИКОЛАЙОВИЧ ПИСАРЄВ
1898	Городницький міський голова	ОЛЕКСІЙ ПЛАТОНОВИЧ БАНДУРИН
1900	Городницький міський голова	Г.С.ІГНАТОВСЬКИЙ
1901	Городницький міський голова	МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ ГУРСЬКИЙ
1905	Городницький міський голова	МИКОЛА ВАСИЛЬОВИЧ ПИСАРЄВ
1932	Голова селищної ради	ЗАЙЦЕВ
10.1943 11.1943	голова	ВАСИЛЬ ОЛЕКСІЙОВИЧ ГОЛОВАЧ
19.05.1944- 1946 30.11.1946	голова виконкому Городнянської селищної Ради	ЄВДОКІЯ ГРИГОРІВНА НАУМЕНКО
13.01.1947 07.05.1947	голова виконкому Городнянської селищної Ради	І.І.КРИМСЬКИЙ
25.05.1947 25.12.1947	в.о. голови виконкому Городнянської селищної Ради	С.В.БРУЙ
14.01.1948 28.09.1949	голова виконкому Городнянської селищної Ради	Г.В. БИХОВЕЦЬ
04.10.1949 30.11.1950	в.о. голови виконкому Городнянської селищної Ради	ПЕТРО ІВАНОВИЧ ЛОМАКО

22.12.1950 07.03.1957	голова виконкому Городнянської селищної Ради	ПЕТРО ІВАНОВИЧ ЛОМАКО
24.04.1957 03.1959 15.06.1957)	голова виконкому Городнянської селищної Ради	АНАТОЛІЙ БРОНІСЛАВОВИЧ ПАНФІЛОВИЧ
05. 03.1959 01.1963	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	ПИЛИП АНТОНОВИЧ ФЕДОРЕНКО
1963	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ ПАВЛЕНКО
16.01.1965 05.1976	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	ВОЛОДИМИР ЮХИМОВИЧ ВОЛОЧОК
05.1976 06.1977	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ РОНДАР
28.06.1977 06.1981	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	ПЕТРО ДМИТРОВИЧ ШАПОВАЛ
06.1981 06.1984	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	ОЛЕКСАНДР КИРИЛОВИЧ ДУДКО
06.1984 01.1991	голова виконкому Городнянської міської Ради народних депутатів	ВІКТОР МИКОЛАЙОВИЧ СОТНІК
01.1991-1998 1998-04.2002	голова виконкому Городнянської міської Ради міський голова Городні	МИХАЙЛО ОЛЕКСАНДРОВИЧ ЯНКОВСЬКИЙ
04.2002 – по т.ч	Міський голова Городні	АНДРІЙ ІВАНОВИЧ БОГДАН

Перелік, вочевидь, не повний, але на час виходу книги авторам, на жаль, не вдалося віднайти всіх прізвищ.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ НАРИС

ГОРОДНЯ КРОКУЄ У МАЙБУТНЄ

Розширення виробництва

На основі рішень XXIV і XXV з'їздів КПРС в дев'ятій та десятій п'ятирічках в місті тривало даліше розширення, реконструкція і вдосконалення промислових і сільськогосподарських підприємств. На льовозаводі в 1972 році поточна лінія по виробництву довгого волокна була підсилена ще однією переробною машинною, що дозволило на третину збільшити випуск високосортової продукції. На маслозаводі в 1976 році введено в експлуатацію нову котельню, в 1979 році стане до ладу новий цех по виробництву сухого молока. Лісгоспзав в 1975 році побудував новий механізований деревопереробний цех, який реалізує за рік на підприємстві виробів. В райсільгосптехніці в цьому році стають до ладу майстерня по ремонту обладнання на дільницях тваринництва і пункт технічного обслуговування

транспорту. В 1977 році одержала нове приміщення і обладнання районна друкарня.

В 1972 році організований міжколгоспний лісгосп, в 1978 році став до ладу міжколгоспний комбикормовий завод потужністю 150 тонн продукції на добу, міжколгоспне підприємство по виробництву яєць і м'яса птиці. В цьому році буде відана в експлуатацію перша черга павільйону виробництва в міжгосподарській будівельній організації.

В 1978 році приміський колгосп «Труд» реорганізований в радгосп «Росія». Виробнича база господарства значно поповнилась технікою, новими приміщеннями.

Чимало зроблено для поліпшення роботи транспорту і зв'язку. В 1976 році в місті став до ладу новий залізничний вокзал, в 1978 — автобусний, в 1974 — новий будинок районного вузла зв'язку. Автотранспортне підприємство оснащено більш комфортабельними автобусами.

В 1972 році в Городні створений міжкомгоспний комунгосп з відповідними майстернями, в 1975 році почало працювати міжрайонне газове господарство, в 1979 році в місто прийде природний газ.

В результаті розширення виробничих потужностей і підвищення продуктивності праці реалізація промислової продукції за роки дев'ятої п'ятирічки зросла більш як в півтора рази. Виробництво льноволокна збільшилось на 37 процентів, масла вершкового — на 55 процентів, консервів плодосочевих — в 3 рази, коліс возових — на 55 процентів. Почався випуск комбікормів, пилотеріалів, та інших виробів. За роки десятої п'ятирічки річна кількість реалізованої продукції збільшилась порівняно з дев'ятою п'ятирічкою на 35 процентів. Радгосп «Росія» в третьому році десятої п'ятирічки виробив на 100 гектарів угідь по 348 центнерів молока і по 52,1 центнера м'яса, зібрав з гектара по 19,1 центнера зернових, по 130 центнерів картоплі і по 7,8 центнера льноволокна.

Організатори змагання

Організаторами соціалістичного змагання трудящих за дострокове виконання зобов'язань виступають 50 партійних та 28 комсомольських організацій міста, які налічують в своїх рядах 989 членів і кандидатів партії і 1302 комсомольців.

Прикладом умілого керівництва соціалістичним змаганням може служити партійна організація льнозаводу. В дев'ятій п'ятирічці підприємство вісім кварталів виходило переможцем Всесоюзного соціалістичного змагання і нагороджувалось перехідним Червоним прапором Міністерства легкої промисловості СРСР і ЦК профспілки, занесено до обласної Книги трудової слави.

В дні роботи XXV з'їзду КПРС робітниця льнозаводу, кавалер ордена Леніна, Трудового Червоного Прапора та «Знак Пошани» комуністка В. І. Луговська виступила з ініціативою виконати за п'ять років дві особисті п'ятирічки. Свою першу п'ятирічку вона заверши-

ла в листопаді 1977 року, а тепер працює в рахунок 1983 року.

Почин В. І. Луговської знайшов широку підтримку не тільки на льонозаводі, а й на багатьох інших підприємствах міста. За 2,5–3 роки завершили виконання особистих п'ятирічок робітники містгоспзасту Г. П. Котов, В. М. Павленко, В. С. Висоцький, слюсарі райсільгосптехніки В. А. Кузьмук, М. І. Хоренко та інші.

Партійна організація маслозаводу першою в районі розгорнула змагання за присвоєння продукції державного Знака якості, чого й було досягнуто в 1976 році. Тепер більша частина основної заводської продукції, — масла — випускається з почесним п'ятикутником.

На об'єднаному заводі та райпобуткомбінаті змагання молоді очолюють комсомольські організації. На рік-півтора випереджають час робітнички Марія Шаповал, Микола Бігун, Олександр Твердий.

Майже двадцять років продовжує очолювати соціалістичне змагання в районі кавалер двох орденів Леніна і Трудового Червоного Прапора, май-

стер машинного доїння корів радгоспу «Росія» комуніст М. С. Москалець. Річний надій молока від корови в нього перевищує 4000 кілограмів. Найпершим послідовником М. С. Москальця став його брат Володимир. За досягнення в дев'ятих та десятих п'ятирічках орденами Трудового Червоного Прапора в радгоспі «Росія» також відзначені майстер машинного доїння В. М. Гвянтова та завідувачий відділенням Ф. Д. Назаренко.

В дні підготовки до 325-річчя возз'єднання України з Росією з новою силою розгорнулось традиційне соціалістичне змагання з трудящими Клямовського і Новозибківського районів Брянської області та Добруського Гомельської області. Делегації суспільств по кілька разів на рік бувають один в одного, укладають і перевіряють договори на соціалістичне змагання, обмінюються передовим досвідом.

Завдяки наполегливості комуністів, робітників та інженерно-технічних працівників, підвищенню продуктивності праці план реалізації промислової продукції в дев'ятих п'яти-

тіріччі був виконаний на місяць раніше. За три роки десятиї п'ятирічки понад завдання випущено на 1 мільйон карбованців виробів.

Благоустрій міста

Міська Рада, до якої обрано 50 депутатів, промислові підприємства та організації в десятиї та десятиї п'ятирічках активно займалися забудовою і впорядкуванням міста. Вулиці Чорноуса і Перемоги забудовуються п'ятиповерховими житловими будинками. Продовжується забудова дво- і триповерховими житловими будинками в мікрорайонах на вулицях Парковій та Радянській. За дві останні п'ятирічки в місті споруджено 800 індивідуальних житлових будинків. В дні святкування 60-річчя Радянської держави в центрі міста зникла площа імені Жовтневої революції, на якій встановлено новий пам'ятник В. І. Леніну, споруджено чотириповерховий будинок Рад. Продовжується розширення сітки водопроводу і каналізації, асфальтування вулиць. На берегах

річки Чибриж введено в дію першу чергу парку культури і відпочинку. В сквері біля районного Будинку культури відкрито Меморіал слави героїв громадянської та Великої Вітчизняної воєни.

Розширюється торгова мережа міста. До послуг трудящих міста — 35 різних магазинів, ресторан, 3 їдальні, 3 кафе. В 1979 році завершується будівництво торгового центру, почнеться реконструкція всієї торгової мережі міста. За дві останні п'ятирічки трудящим продано 6500 телевізорів, 450 мотоциклів, 230 легкових автомашин, багато інших товарів, що свідчить про підвищення їх добробуту. Товарооборот міського роздрібного торгового підприємства в 1978 році перевищив 10 мільйонів карбованців.

Охорона здоров'я

Зміцнюється матеріальна база лікувальних закладів. В 1974 році побудоване приміщення центральної районної лікарні на 250 ліжок, будинок-інтернат на 205 місць, спальні корпуси дитячого

санаторію. В 1977 році збудоване нове приміщення санепідемстанції, в 1978 році — відкрито магазин «Оптика». В 1980 році почнується будівництво другої черги районної лікарні та поліклініки. Окрім згаданих закладів, в місті діє протитуберкульозна, жіноча і дитяча консультації, фельдшерсько-акушерський пункт, 3 медпункти, 3 дитячі ясла-садики, аптека. В них працює 55 лікарів і 202 середніх медпрацівників. Лікарям М. П. Ключку і М. Ю. Гинкулу присвоєно почесне звання «Відмінник охорони здоров'я».

Освіта

В місті працює 3 загальноосвітні середні школи, середня і восьмирічна школи-інтернати, вечірня і заочна середня школа, де навчається 3347 учнів, працює 154 учителі. Працює танковий Будинок піонерів, станція юних техніків. В 1979 році закінчується будівництво нового приміщення школи на 1176 учнів, почалося розширення і реконструкція середньої школи-інтернату, буде відкрито мінішкільний навчально-виробничий ком-

бінат по підготовці спеціалістів масових професій в сільському господарстві, промисловості і сфері обслуговування.

Культура

Розширюються і зміцнюються заклади культури. В 1978 році одержали нове приміщення районні бібліотеки для дорослих і дітей, в 1979 році відкрито історико-краєзнавчий музей, в 1980 році почнується спорудження районного Будинку культури на 850 місць. Зараз в Городні працюють районний Будинок культури на 450 місць, 4 клуби на 700 місць, широкоекранний кінотеатр на 300 місць, бібліотеки для дорослих і дітей, 15 профспілкових і 5 шкільних бібліотек, музична школа на 200 учнів, художня майстерня. Культосвітні заклади міста, в першочергових організацій товариства «Знання» ведуть широку масово-політичну роботу серед трудящих. Працює народний університет, більше 30 гуртків художньої самодіяльності. В дні роботи XXV з'їзду КПРС з учасників художньої самодіяльності Городнянського.

Кішинецького і Добруського районів створена інтернаціональна агіткультбригада «Дружба», члени якої користуються широкою популярністю в трудящих. За досягнуті успіхи духовому оркестру і ансамблю танцю «Веселка» районного Будинку культури в 1973 році присвоєно звання народних.

Пожвавили також свою діяльність організації Українських добровільних товариств охорони пам'ят-

ників історії та культури, епіголюбів, охорони природи та інші.

Місто, як і вся наша країна, крокує в майбутнє. А воно — світле, бо вся політика нашої партії, вся наша праця спрямована на одне — всемірне підвищення добробуту радянського народу. 1979 рік — рік 350-річчя заснування Городні — буде новим кроком в соціально - економічному розвитку міста.

І. ДУДКО.

Газета «Сільські новини», 27 березня 1979 р.

ГОРОДНІ — 350 РОКІВ

Виповнюється 350 років від дня заснування міста Городні. З цієї нагоди в районному Будинку культури відбулася урочиста літературно-музична програма. З доповіддю про історію і досягнення міста на ринку Радянської влади виступив голова міської Ради народних депутатів П. Д. Шеніков.

ІСТОРІЯ КРАЮ, розпочавши на сторінках газети розповідь, починався з опису перших років життя перших мешканців.

Городня виникла внаслідок війни українського козацтва під проводом Богдана Хмельницького. Вона в 1648 році городничий містою з мі-

сцями культурно-виступами. Довідавшись про це, в Городні — виступили і інші представники місцевої влади. Вони виступили під лозунгом Радянської держави.

Історичні події, які не раз відбувалися в місті, та всі їх наслідки розповідали об життєвому житті народів-братів. Газета привітала мешканців містечка та їх родину — мешканців, мешканців містечка.

Вони в трудовому ладу міста мешкали, але були в місті — це, напевно, мешканці і всілякі інші мешканці. Генеральний директор для повалення самодержавства (це) на державі 1903 року. Генеральний директор

НА МІСТО ПРАВКОВОГО ПОРЯДКУ

ГОРОДНІ–ВЕСНЯНІ КОЛЬОРИ

Місто змінює свої кольори. Весна, хоча й запізнило, але вступає в свої права. Городлиам вона додає турбот. Найперші серед них — благоустрій вулиць, парків, скверів. З цією метою виконком міської Ради народних депутатів з 1 по 30 квітня оголосив місячник благоустрою і озеленення.

— Місячник благоустрою і озеленення міста — не кампанієський захід, — сказав у розмові з нашим кореспондентом голова міськвиконкому П. Д. Шаповал. — Це тільки один із заходів ширшої програми соціально-культурного будівництва і впорядкування Городня, яку намічено виконати в цьому році. Мета місячника — надати нашому місту справді весняного, красивого вигляду.

Що потрібно зробити насамперед?

Спеціальна комісія, в яку входили депутати, представники відділу внутрішніх справ і санепідемстанції, побувала недавно на всіх вулицях міста, оглянула території багатьох підприємств, установ та організацій, дворів багатьох домогосподарств. Її висновки не радує: санітарний стан міста неприглядний. Під багатьма дворами лежать купи сміття, на тротуарах — звалені дрова, будівельні матеріали. Не

всюди в належному вигляді огорожі — вони не пофарбовані, подекуди повалені, стоять зарослі заростями надвірні будівлі. Перелік подібних дрібниць можна продовжувати. Але справа в іншому: треба зробити все, щоб найближчим часом їх не було.

Всі підприємства, організації та установи міста одержали нещодавно опрацьовані районним архітектором плани впорядкування прилеглої до них території. Втілюючи ці плани в натуру — обов'язок трудових колективів, і це необхідно зробити протягом місячника.

У квітні триватиме реконструкція вулиці 1 Травня. Буде, зокрема, розширено її проїжджу частину, прокладено тротуари з твердим покриттям. Такі ж тротуари будуть збудовані і по вулиці Червоної, починаючи від скверу «Гарматний» до автостанції. Головні роботи виконуватиме шляхо-

во-ремонтна будівельна дільниця № 8. Але хотілося б, щоб антивну допомогу подали і жителі цих вулиць.

Весна — пора зелені, квітів. Чи зацвітуть вони в нашому місті — це залежить від того, що зробимо самі в квітні. Турбот немало. Зникли ми бачити центральну площу міста — площу Жовтневої революції — в квітах. Тепер є можливість оформити її ще краще.

Треба силами громадськості закласти клумби там, де були приміщення райбібліотеки, колишньої першої школи. Пропозиція багатьох городян — висаджувати на клум-

бах найкращі квіти троянд — має теж не скидатись з розумку. У цій справі виконком сподівається на допомогу квітколюбів райсільгосптехніки, автопідприємства 24032, будинку Інтернету, а також домогосподарок, які люблять вирощувати ці чудові квіти.

Міський парк культури і відпочинку — теж місце, де треба докласти зусиль протягом квітня. Тут багато можуть допомогти школярі міста.

Бачити наше місто красивим і в свято, і в будні — це прагнення кожного городнянина. То ж кожен з нас хай внесе свій цінний вклад у загальну справу.

Газета «Сільські новини», 8 квітня 1980 р.

Закладка саду біля льонозаводу.

Від шкільного порога в доросле життя – з надією, вірою і завзяттям.
Після війни.

Учасники художньої самодіяльності 1950 р.

Комсомолки, спортсменки і всі красуні.

«І в дорогу далеку
ти мене проводжала».

І ми будемо передовиками.

«Золота молодь» 50-их.

Другий курс Городнянського педучилища. 1950 р.

Колектив СШ №1. 50-ті роки.

Які вони були молоді.

Працівники Городнянського спецбудинку. 1943-1952 роки.

Вони – переможці обласної шкільної спартакіади. 1953 р.

Рада дружини імені Саши Чекаліна,
старша піонервожата М.Г. Резніченко.

У центрі Городні. 1953 р.

1954 р.

Перший випуск Городнянської школи медсестер. 1955 р.

Заслужена вчителька УРСР Л.С. Теренецька з учнями 4 класу. 1956 р.

Група працівників Городнянської споживспілки. 1959 р.

Колектив МТС 50-х років.

Група партизан Городнянщини періоду Громадянської війни.
В першому ряду в центрі – П.В. Петровський. Фото 1958 р.

На першотравневій демонстрації колектив дитячого санаторію.
В центрі – директор О.М. Шулежко.

Крокують освітяни. Кінець 50-х років.

Колектив харчокомбінату. 1960 р.

Першотравнева хода. 60-ті роки.

Партійні будні семирічки.

С.Є. Шахунів – винахідник
(у центрі). 1965 р.

Зустріч трьох поколінь. 1967 р.

Ленінський суботник 12.04.1969 р. Стоять зліва направо (верхній ряд): Будник, О.Й. Баранов, М. Бакуринський, Хомазюк, Бондарець, Радченко, Рубан, В.М. Стапунов, Кислов, В.О. Бельський, Г.Г. Батюк, І.О. Бабич. Сидять зліва направо (нижній ряд): Горбильов, В.П. Деркач, К.О. Овчинкин, Д.П. Миронович, В.П. Воробйов, О.П. Чертополох, В.А. Коваль.

Зустріч через десятиліття. Вихованці дитбудинку 1920-1950-х років.
Фото 1970 року.

Фото на згадку: нагороджені ювілейною медаллю до 100-річчя з дня народження В.І. Леніна. 1970 р.

Зустріч у бібліотеці.

Михайло Бобарико
(виготовив макет Троїцької
церкви в Городні з сірників).
1975 р.

Справа наліво: П.В. Потапов, М.М. Дмуха, Л.С. Гречуха,
М.М. Сердюк, Н.С. Івашина в День Перемоги. 1976 р.

Реконструкція побутового корпусу АТП-24030. Початок 70-х років.

Збори колективу автотранспортного підприємства-24032.
Кінець 70-х років.

Обозний завод на першотравневій демонстрації. Початок 70-х років.

У дитячій бібліотеці.

Колектив Городнянської райсанепідемстанції
з лікарями та медпрацівниками райлікарні. 1972 р.

Д.Т. Душейко і Л.О. Гречко.

Колектив ковбасного цеху заводу продтоварів 70-х років.

Б.П. Калач з учнями.

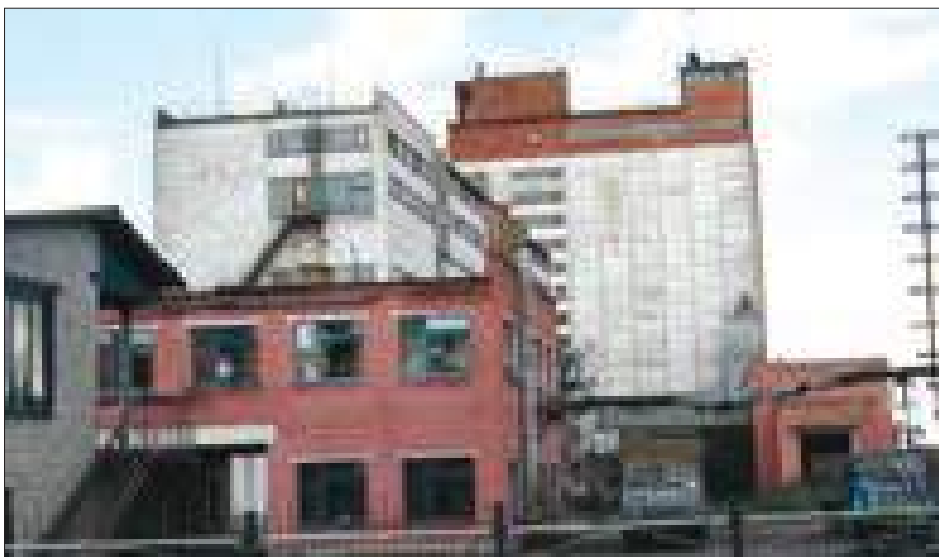
I ряд: І.О. Бабич, В.О. Толочко, О.Й. Баранов,
А.П. Павленко, В.А. Черненко, В.М. Стапунов.
II ряд: О.Ю. Дудко, І.П. Циганок, М.М. Шкіліндей, Л.В. Федоровська,
Г.П. Мозоль, М.А. Деньдобра, О.Ф. Павлович. 1973 р.

На свято вулиці Х.А. Чорноуса приїхали його дочки:
Тетяна, Марія і партизанка Ганна. 1974 р.

Регулювання блоку живлення. В.В. Колодовська, Т.П. Часникова. 1975 р.

Комбікормовий завод збудований у 1976 р.

Радю зустрічали городнянці П.І. Климука – льотчика-космонавта, двічі Героя Радянського Союзу. Березень 1976 р.

Подружжя Віра Олександрівна та Михайло Петрович Ключко тривалий час працювало в ЦРБ акушерами-гінекологами.

Голова міськвиконкому П.Д. Шаповал із сім'єю. 1977 р.

Травневі свята. 70-ті роки.

Городнянські маслороби, 1978 р.

Дитсадок №1, випуск вихованців 1978 р.

Під час відкриття меморіалу загиблим у Великій Вітчизняній війні у м. Городні 9 травня 1978 р. На фото (зліва направо) П.С. Кислов, І.М. Коновал, Г.П. Лобода, В.П. Деркач, П.Д. Шаповал, П.Т. Сердюк, В.Т. Балдинюк. Виступає ветеран війни Ф.Н. Івасенко.

Ідуть військові Городнянського гарнізону. 1978 р.

Зліва направо: В.І. Литвиненко – суддя, І.К. Назаренко – прокурор,
П.Ф. Турчин – директор лісгоспу, О.І. Петренко – перший секретар
РК ЛКСМУ. 1978 р.

Голови вуличних комітетів з керівництвом міськвиконкому. 1979 р.

... Коли в Городні були військові льотчики.

Трудова слава Городні – Валентина Луговська (ліворуч), кавалер двох орденів Леніна, Трудового червоного прапора і «Знак Пошани» та Парасковія Бугаєвська, кавалер ордена Дружби народів.

Колектив обозного заводу.
Шостий зліва – директор Іван Васильович Кисіль. 1979 р.

Відкриття новозбудованої школи №1. П.Т. Сердюк – перший секретар райкому партії та начальник СМУ-1 А.Ф. Лопотуха. 1979 р.

М.І. Федченко – директор СШ №3 з сім'єю.

Колектив медиків Городнянської лікарні. 1980 р.

М.Г. Кисіль – медсестра дитячої консультації і О.В. Толочко – майже чотири десятиліття акушерка жіночої консультації. «Відмінник охорони здоров'я СРСР». 1980 р.

На маслозаводі.
Р.А. Мажуга, кавалер ордена
Леніна визначає якість молока.
1980 р.

О.М. Тверда – головний інженер, кавалер ордена Трудового червоного прапора та директор маслозаводу І.А. Маніч. 1980 р.

Суботник зі збору металобрухту. 1980 р.

Справа наліво: В.К. Мацапура, В.І. Рогачов, Я.Є. Єрмоленко,
В.А. Мартиненко, А.Д. Хомазюк – перед демонстрацією. 1980 р.

Ф.Б. Вахутинська –
педагог, поет і Почесний
громадянин м. Городні.

Левицька Галина
з донькою.

Перше травня 1981 р.

Райкомівці на квітневому суботнику. 1982 р.

Школа №2, випуск 1953 року через 30 років. І ряд зліва направо: Поліна Волочок, Валентина Бугаєвська, Ольга Олексієнко, класний керівник Марія Костянтинівна Крупеник (викладала фізику), Сергій Ісакович Ключовець (учитель хімії), Валентина Федотівна Авраменко (вчитель російської мови і літератури), Тамара Зорик, Марія Старобінська. ІІ ряд зліва направо: Анатолій Білий, Віктор Мазур, Олег Пантелієнко, Ігор Аніщенко, Дмитро Шкінь, Сергій Остапенко, Анатолій Денисенко.

Збори в актовому залі заводу «Агат».
Другий справа М.В. Заболотнєв – директор заводу.

Перед початком першотравневої демонстрації.

Начальник райвідділу зв'язку
М.К. Лахнеко з дружиною
Людмилою Григорівною.
Початок 80-их років.

СШ №1. 1983 рік. 1-В клас.

Святування 9 травня 1984 року в Городні.

Будинок культури збудований у 1984 році.

Група воїнів-інтернаціоналістів під час зустрічі в райкомі КПУ. 1987 р.

Друга справа – Сорока Валентина Пантеліївна, керуюча райсільгоспхімією з делегацією з Чехословаччини. Кінець 80-х.

Керівництво заводу «Агат».

20-років заводу «Агат». 1989 р.

Хор заводу «Агат».

Зліва направо: працівники сільгоспхімії Г.П. Плоский, М.Ф. Божок,
О.М. Кривець, І.К. Шапетко, О.Т. Круглик. 1989 рік.

Ветерани Великої Вітчизняної війни.

Ветерани 9 травня 1980 р.: (зліва направо) М.О. Фаєвцов, Є.П. Вірьовченко, А.С. Фаєвцова, директор будинку для інвалідів Т.В. Оніщенко, В.П. Грищук, колишня партизанка Є.Г. Науменко, учасниця бойових дій А.В. Гречуха.

Зустріч з учасниками Великої Вітчизняної війни. 9 травня 1984 р.

Група ветеранів війни
Городнянської райсільгосптехніки. 1985 рік.

Перший секретар райкому Компартії України
В.М. Дорошок (у центрі) і ветерани Великої Вітчизняної війни
(зліва направо) П.Г. Конотопець, учасник Параду Перемоги у Москві
в 1945 р. І.Т. Березинець, М.А. Кияшко та І.П. Ігнатенко. 1989 р.

Ветерани військово-повітряних сил 9 травня 1994 року.

Ветерани війни М.Ф. Гречуха і І.М. Осипенко
на святі Перемоги зі школяркою Дашою Конопацькою.

П.О. Дольський і М.П. Бабаєв.

Зліва направо учасниця Великої Вітчизняної війни
Л.О. Мацапура, П.К. Лашук – кавалер ордена Трудової слави II і III ступенів, який піввіку працював ковалем на обозному заводі, Ю.О. Шпунт – письменник, самодіяльний художник і колишня партизанка З.К. Зеніна.

День визволення міста. 2006 р.

День Перемоги. 2007 р.

День визволення міста. 2008 р.

День Перемоги. 2009 р.

Зустріч через 50-років.
Випускники Городнянського педучилища. 2013 р.

Зустріч через 30-років після закінчення школи. 1993 р.

Вічна і невмируща вдячність
героям.

О.М. Лопухов – народний
художник УРСР, академік
академії мистецтв України.

І.П. Дудко – журналіст-
краєзнавець, ветеран Великої
Вітчизняної війни.

Голова міськвиконкому М.О. Янковський
з колегами по роботі. Кінець 90-х років.

Городнянські пекарі, четверта зліва – В.О. Барковська.

Л.Г. Лук'яненко – Герой України,
Почесний громадянин Городні.

П.С. Назимко – Почесний
громадянин Городні.

М.С. Митько – Почесний
громадянин Городні.

В.С. Михалькевич – директор
музею. 2010 р.

М.Ф. Гречуха та П.Д. Шаповал. 2008 р.

Самодіяльна народна хорова капела учителів
та медичних працівників. 2008 р.

Двадцять перша група ПТУ №25 побутового обслуговування.
Класний керівник у центрі – Л.С. Шулдик. 2002 р.

На льонозаводі.

Випускники школи №2 1975-го року, через 35 літ.

Квіти Кобзарю в День незалежності. 2007 р.

День міста. 2007 рік.

Великодирчинські майстрині вишивки
О.І. Купа та М.І. Свириденко на святі в Городні.

Городня святкує.

Колектив газети «Новини Городнянщини». 2006 р.

О.Г. Смаль – заслужений працівник культури,
М.М. Самойленко – заслужений працівник охорони здоров'я та
заслужений учитель України Г.В. Зацаринна. 2009 р.

Н.В. Куліш, А.М. Лавський – голова райдержадміністрації,
А.І. Богдан – міський голова. 2011 р.

Дитячий садок №4. 2011 р.

Дитячий майданчик у центрі міста. 2012 р.

Зустріч через тридцять років.
Випускники СШ №2. 2012 р.

«... Яка пісня без гармошки?» – М.Ф. Твердий і В.І. Чміль. 2013 р.

Дев'яносторіччя району, біля мікрофону – М.Ф. Силенко. 2013 р.

Колишній кінотеатр. 50-ті роки.

Колишній народний дім, з 1923 року – будинок культури,
а з 1984 р. – спортшкола.

Надійний транспорт 50-х років.

Вулиця Леніна кінця 60-х років.

Приміщення колишньої районної бібліотеки.

Обозний завод 60-х років.

Маслозавод початку 60-х років.

Городня. Центр міста 1978 року.

Школа-інтернат.

Житловий будинок – типовий для міста початку XX ст.

Панорама міста.

Адмінкорпус заводу «Агат».

Школа №2.

Поліклініка збудована у 90-х роках.

Головна площа міста.

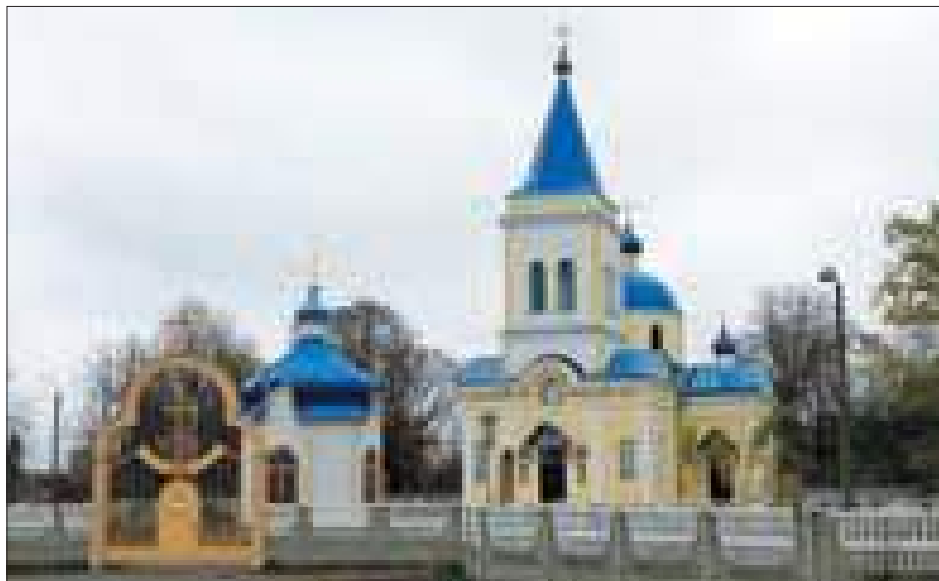

Вулиця Леніна.

Приміщення дирекції ДП «Городнянський лісгосп».

Свято-Миколаївська церква.

Капличка Покрови Божої Матері на честь загиблих за рідну землю.

Городняночки.

У міському парку. Побудований у кінці 70-х – на початку 80-х років XX ст.

Учасники першої зустрічі з нагоди початку підготовки книги про Городню. Лютий 2013 року.

У поліфонії думок і оцінок

Ось і перегорнули сторінки давньої і новітньої історії. Все, що пережили предки наші, прадіди і батьки – то пам'ять, смуток і гордість. А якою сприймаємо сьогоднішню Городню в цьому неспокійному світі? Якою бачимо її в завтрашніх мріях? Щось хочемо без вагань відкинути – хай заростає полином. А чим порадуємо – надихнемо нові покоління?

Наші співрозмовники – різні й такі несхожі віком, статусом, світоглядом. Що ж, хай у поліфонії думок і оцінок надійно відгороджена від упереджень і перекручень народиться наша уява про рідну Городню. Тож – слово сучасникам, що живуть і трудяться у місті над Чибрижем.

Просто жил в такие времена

В этот раз мое дежурство в приемной райисполкома проходило, как обычно. Утром по телевизору беспрестанно крутили «Лебединое озеро», а потом узнал о путче. Наконец и на экране появились «путчисты», особенно запомнился Янаев с трясущимися руками.

Приехал земляк из Хриповки, депутат Верховной Рады Левко Лукьяненко. Привез акт про «віками омріяну незалежність». Листовки в почтовом ящику. Разные. Но больше всего почему-то верилось тем, где все у нас есть, начиная от газа, и кончая умными трудолюбивыми людьми, которые скоро, очень скоро сделают «незалежный» рай на части земного шара под названием Украина.

Вот они – прообраз первых наших денег: купоно-карбованцы. С каждым днем их все больше и больше. И цены – все выше и выше. А потом и первая экономическая новация – шоковая терапия. Это, когда я, работая на две ставки врача и отказывая себе во всем, не мог прокормить (не говорю уже и одеть) одного ребенка... А еще надо было и достроиться...

Рухнул мощный советский колосс завод «Агат», не устоявший под напором микроскопических западных нано-технологий. А люди? Поехали по миру в поисках «кращої долі» мои знакомые. Евреи – в основном в Германию – жить на пособие. Другие – на заработки: в Италию, в Польшу, Россию, кто еще куда-то за океан. Изредка встречаю кого-то из них в городе и просто не верю, что это люди, с которыми был на «ты». Теперь такие респектабельные, сравнительно обеспеченные, хотя уделу их не завидую, – уборщица, посудомойка, бармен, няня и прочие непрестижные у нас профессии дали им возможность жить самим, чувствуя себя людьми среди людей, да еще и помогать своим незалежным детям и родственникам. Себя же чувствовал изгоем в своей стране. Хотя о ней говорили теперь уважительно: в Украине! (а не на Украине). Но ощущение безвыходности от этого не менялось. Особенно в темноте при вечернем «веерном» отключении электричества....

Не принесла облегчения и так называемая ваучерная приватизация. Не дожидаясь обещанных дивидендов, многие мои знакомые за бесценок избавились от бумажек с дивным заморским названием. Заводы,

построенные трудом всей великой когда-то страны, продолжали исправно плавить металл и делать ракеты на практически дармовой рабочей силе, принося доходы новоиспеченным скоробогатыкам. И нет числа тем, которые как и наши, городнянские, были попросту порезаны на металл. Металл стал одной из статей дохода. Его искали на свалках и в брошенных домовладениях, срывали везде, где было можно и нельзя – даже с электрических столбов под напряжением. Первым в этой битве за металл стал новообразованный класс людей. Вернее, существ, которые были когда-то людьми. Практически полностью независимыми от всего человеческого – жилья, морали и всего прочего. Кроме одной зависимости – алкогольной. И как-то незаметно и мгновенно вошла в наши очерстневшие души привычка смотреть невидящим взглядом на них и не замечать.

Большинство же обычных людей выручали огороды. Все ближайшие к городу земли хриповского колхоза превратились в десятисотковые грядки городнянцев. Мою семью тоже не миновала участь сия и, уповая на божью помощь и генную память (дедушки-бабушки были крестьянского происхождения), принялся осваивать азы сельского хозяйства и животноводства, выращивать картошку, овощи.

В начале 1999 года в Городню опять приехал Левко Лукьяненко. Прибыл с пачками газет, где было его открытое письмо – агитировал за замену президента Кучмы на генерала Марчука. Этого от Левка Григорьевича я никак не ожидал, так как хорошо помнил свою первую встречу с ним.

...Это было в тесном зале городнянского районного суда двадцать лет назад. Не просто было попасть туда, ой, как не просто! Охрана на всех входах и выходах. За решеткой – подсудимый. В зале – отобранная публика. Прессы не было. На первых рядах – лица спортивной внешности, теперешние «титушки», а в ту пору – переодетые сотрудники «компетентных органов» со своим «смотрящим», который время от времени подавал команды, и первые ряды громогласно скандировали на всю глотку «Катюзі – по заслугі» и тому подобное. Низенький, быстренький, агрессивный судья, бегло говорящий по-украински, постоянно давал отводы ходатайствам подсудимого и все время угрожал его жене: «Надія, я тебе попереджаю, ще раз... і я виставлю тебе із зали!». Приговор – десять лет тюрьмы и пять ссылки. А перед этим был же и первый приговор – к расстрелу...

А на этой «перестроечной» встрече с Левком Григорьевичем я спросил его лишь об одном: «Стоило ли ехать послом в Канаду, не большей ли пользой было бы закатать рукава и чистить вместе с Вячеславом Черноволем авгиевы конюшни здесь, в Украине?». Задумался Левко Григорьевич. Долго молчал. А потом проронил: «Можливо».

Постепенно все труднее становилось разрываться между работой и огородом, политикой и реальной жизнью. Работа все менее обеспечивала достойное существование. Особое отвращение вызывала циничная продажность и наглая ложь политиканов. Их становилось все больше, пропорционально росту миллионеров в

стране. Одни патриоты пытались вырвать власть из рук других, втягивая в эти игрища простых людей, а часто просто покупая их подачками и обещаниями, успевая при этом торгунуть и самой независимостью. А цену заверениям, что «криза Україну мине!», мы уже знаем. Не минула.

И вот теперешняя команда профессионалов, которые обещали минимальную пенсию в 2000 гривен и жизнь, как в Европе, строят ее, Европу тут, в Украине, вправляя мозги студентам спецназовскими дубинками. Если соседи и справа, и слева уже преодолели свои проблемы и принимают моих соотечественников только как дешевую рабсилу (сами за эти деньги работать – «боже збавь!»), а мы более чем за два десятилетия так и не смогли даже приблизиться к решению своих проблем, то какова цена нам и нашей «незалежности»? Хотя библейский Моисей водил по пустыне свой народ сорок лет, пока не выросло новое поколение, которое и привел к земле обетованной...

А мой маленький огородик зеленел и требовал к себе все большего внимания, давая мне возможность зарабатывать и обрести там душевное равновесие и покой. В общем, работа оказалась лишней, и я ушел на пенсию.

Так что страну проживания я поменял не по своей воле, никуда не переезжая, даже не выходя из дома. Просто жил в такие времена и в таком государстве. Здесь покоятся мои родные и живут мои потомки, и хотелось бы, чтобы их жизнь была достойной.

*Александр БЕНДРИК,
бывший врач санэпидемстанции.*

Гірке поняття – «депресивний»

Я переїхав у Городню дванадцятирічним хлопчиком у 1989 році. Сюди мене перевезли батьки із забрудненої радіацією Житомирщини, рятуючи від опромінення та хвороб. А раніше майже щороку приїжджав у Городню до дідуся та бабусі на канікули, однак той період був для мене занадто святковим, щоб сформувати бодай близьке до об'єктивності враження.

Городня здавалася тоді мені жвавим промисловим містечком, де головний тон задавав завод «Агат». Щоранку юрби людей поспішали на роботу. І все тоді працювало – маслозавод, завод продтоварів, льонозавод, хлібокомбінат, телезавод, механічний завод, комбикормовий завод, сільгосптехніка та сільгоспхімія, міський та міжколгоспний комунгоспи, газове господарство, управління меліорації, кілька будівельних і дорожніх організацій.

Військова частина була невід'ємною складовою міста. У небі гули літаки, навчалися курсанти. Та працівники «Агату» мали найвищий соціальний статус. Це відчували й мої однолітки. Фразу: «Мій батько працює на телезаводі!» завжди вимовляли з гордістю.

Однак справами батьків ми не надто цікавилися – своїх дитячих справ вистачало. А організовували наше дозвілля у школах, будинку піонерів, на станції юних техніків, гуртках і секціях будинку культури, музичній школі. Не знаю, чим захоплюються теперішні діти, а нас із тих гуртків доводилося силою виганяти додому. Незабутніми святами були показові запуски моделей літаків у міському парку та кораблів з підводними човнами на ставку біля станції

юних техніків. Глядачів на ці виступи збиралося чимало – крім батьків, підтягувалися всі незайняті родичі, знайомі й просто небайдужі. Потім ми ще довго сперечалися і обговорювали подію. І все це відбувалося в дусі справжнього непідробного товариства, без ворожнечі й заздрощів.

Шкільні вечори – забутий нині жанр дозвілля. Мабуть, не буду оригінальним, якщо скажу, що нинішні шкільні заходи – це штучне тиражування модних телевізійних шоу. Тоді ж це було справжнє свято, бо шкільна дискотека не обходилася без культурної програми. Саме там народжувалися таланти сучасних масовиків, ведучих і організаторів.

А що поганого можемо сказати про першотравневу демонстрацію? Зганяли на неї? Дехто не хотів туди ходити, бо саме наставала пора обробітку городів та присадибних ділянок, від яких нікуди не дітися. А решта ходила й залюбки!

Як сьогодні пам'ятаю День міста на стадіоні. Театралізоване дійство супроводжували хвацькі вершники, спеціально запрошені з Черниша Чернігівського району, виступи місцевих картингістів... Головне – всюди панувала урочиста атмосфера, яка не потребувала додаткових алко- і наркотичних допінгів. Тоді вміли працювати і святкувати.

Надлишок зароблених коштів люди вкладали в приватне будівництво. На околицях міста швидко вирости кілька мікрорайонів новобудов. Не всі встигли закінчити будівництво до переломних часів, і ці оселі добудовували вже «нові» городнянці.

З розпадом Радянського Союзу на людей, які звикли до небагатого, проте стабільного життя, раптом звалилася

гора проблем: дефіцит, купони, руйнування підприємств і страшне та незрозуміле тоді безробіття. Змінилось і обличчя міста.

Колись чепурна і зелена Городня стала досить замурзаним містом. Як гриби, вирости на тротуарах численні кіоски, а навколо – купи сміття. Мінялися й люди. Добрі та привітні колись поліщуки ставали похмурими й дратівливими. Прийшла пора «кравчучок» і численних спекулянтів-човників, які моталися по закордонах – жили з різниці в цінах на перевезені товари. Явище було настільки масовим, що інтерес до рідного міста у городнянців явно згасав.

У буремні 90-ті Городню якось обійшли стороною повальний бандитизм і рекет, проте замиготіли маніяки, вбивства на побутовому підґрунті й самогубства, що сколихували громадськість до самих основ. А ще вечорами вимикали світло, й загальний настрій людей пригнічувався ще більше.

З'явилися «зłodії-металурги», які крали з дворів речі, виготовлені з кольорових металів, обрізали навіть дроти ліній електропередач. Паралельно з'являлися злочинні мережі контрабандистів усіх мастей, підпільні цехи з розливу «паленої» горілки, самогонні та спиртові точки. Офіційну торгівлю змінила маса дешевого алкоголю. Ринок заповнили імпорtnі товари з Туреччини та Китаю. Молодь, особливо незайнята, спивалася (троє моїх однокласників передчасно померли від оковитої).

Кинуті за межу виживання в умовах тотального безробіття, скаженої інфляції й хаосу в країні, люди «закопуються» у городи, заводять обширні домашні господарства.

Заробітну плату бюджетникам виплачують з великою затримкою.

Наприкінці 90-х демонтують злітні смуги військового аеродрому – це сумний акорд і постскрипtum військовій частині. Більшість військовослужбовців виїжджають з Городні.

З хаосу перехідних часів місто ніби висмикнула грошова реформа. Якимось дивом мізерні зарплати раптом стали купівельно-спроможними, і люди ожили. Згодом хтось розумний увів заборону на торгівлю спиртним і тютюном у кіосках, і на їхньому місці почали зводити охайні магазини. Міська влада зрештою перейнялася благоустроєм міста, щорічні весняні толоки не тільки причепурили та озеленили центр, а й упорядкували занедбаний парк. Щороку з'являлись нові затишні куточки – альтанки, гойдалки, пам'ятники і меморіальні знаки. Справжньою окрасою міста стала капличка Покрови Божої Матері на честь загиблих за рідну землю. Дійшла справа і до вулиць, які хоч і потроху, але почали асфальтувати.

На хвилі оптимізму після перемоги «помаранчевої революції» стрімко розвивається підприємництво. Цьому сприяє й поміркована кредитна політика у країні. Людям здається, що час поступових змін на краще прийшов. Та ненадовго. Фінансова криза знову кидає людей за межу виживання.

Останні роки стають переломним періодом для культури. На новий рівень виходять міські свята, аматори народного мистецтва починають виводити його на всеукраїнський рівень, колективи отримують статус зразкових, а місто започатковує кілька власних конкурсів.

Поступово відроджується інтерес до концертів і театралізованих дійств у районному будинку культури.

Сьогодні Городня, принаймні в центрі, виглядає досить пристойним охайним містечком. Більшість городнянців, що повертаються додому після тривалої відсутності, зазначають: місто причепурилося і розквітло. Однак виробництво, раз упавши, якось більше не зростає, а хаотичні спроби щось організувати ні до чого не ведуть. Торгівля і сфера обслуговування, звісно, працюють і розвиваються, не здають своїх позицій обидва лісгоспи. Та цього явно мало. За районом, а відповідно й за містом, давно закріпилося болюче поняття «депресивний». Чомусь взагалі не використовуються можливості унікального географічного положення – поряд дві сусідні країни, з якими можна і треба співпрацювати. Та про прикордонну прописку нашої Городні пригадують тільки у дні Міжнародного молодіжного фестивалю біля Монументу дружби у Сеньківці.

Тривожить масовий відтік молоді. Скорочується чисельність жителів. Городня поступово перетворюється на таку собі «ностальжі»-базу, куди повертаються колишні городнянці у відпустки та на свята, щоб зустрітися з друзями, однокласниками та родичами.

Звичайно, кожен вірить у розквіт нашого міста, бачить його молодим і щасливим. Та багато що й досі незмінне – скажімо, ніяк не добереться асфальт до багатьох вулиць за радянських часів і донині...

*Павло ДУБРОВСЬКИЙ,
краєзнавець.*

Про час і про себе

Дехто називає мене якщо не наволоччю, то засланцем іншої держави. Втім, таких небагато. То мої політичні опоненти (хоча з більшістю з них у мене хороші стосунки).

Утім, і в Білорусі сьогодні я вже іноземець. Бо живу в Городні з 1990 року – можна сказати, більшу частину життя.

Коли переїжджав сюди, то налаштовував себе, що буду говорити українською мовою. Ця мова подобалася з дитинства. У мене жили родичі в Чернігові і я, ще школярем, просив троюрідних сестер листуватися українською. Мав цілу бібліотеку українських книг. Дякую і своєму батьку, що завжди в усьому допомагав мені. Навіть будучи парализованим після Чорнобиля, не переставав бути для мене опорою.

У Городні відбулося моє становлення як громадянина. Тут став комуністом. Пишаюся, що рекомендацію в партію давала достойна людина – Єлизавета Кухаренко. Був знайомий з такими гарними людьми, як Дмитро Миронович, Павло Дольський, Іван Осипенко, Василь Павлович, Зінаїда Саушева та багатьма іншими. Незважаючи на свій вік, вони були відданими й активними, молодими душею партійцями. У нас не було ні офісу, ні друкованих листівок, але мене знала вся Городня, бо побував мало не в кожній хаті. У 1995 році проти мене хотіли порушити кримінальну справу за збір підписів щодо референдуму за оновлений Радянський Союз. Правда, помічника прокурора потім прибрали з Городні, а я залишився.

Від Компартії чотири скликання поспіль був депу-

татом районної ради, де набув досвіду відстоювання інтересів виборців. І, оглядаючи ці роки, висловлюю вдячність людям, які були поруч.

Навряд чи зміг би знайти роботу сьогодні, але тоді, в 90-ому році, довго її шукати не довелося. І хоча в Городні не потрібні вчителі німецької мови, мене взяли в Будинок піонерів (зараз – Будинок дитячої та юнацької творчості). Досвідчені педагоги Наталія Дубровська і Алла Міхно розгледіли і в мені свого колегу.

Та, на жаль, були й такі, кому я заважав тим, що, будучи депутатом, говорив правду. Вирішили позбутися свого політичного противника відверто брутальним чином: мовляв, інвалід не має права працювати. Городнянський суддя Березовський виявився одним з небагатьох, хто не побоявся захистити інваліда.

Пишаюся, що працював або співпрацював з такими талановитими людьми, як художниця Алла Лобода і самодіяльний композитор Анатолій Якимець, що написав музику на мої вірші.

Не був знайомий з Абрамом Кацнельсоном, але щасливий від того, що на ювілеї поета лунали мої переклади його віршів. І радий, що моя пропозиція увічнити пам'ять нашого земляка знайшла підтримку міськради.

У дев'яності жив у Городні Олег Мартиненко. Він писав прекрасні вірші. Та пробитись його таланту було важко. З друзями зібрав його поезії в невеличку книжечку, і тепер любителі художнього слова мають змогу її почитати.

Не можу не сказати і про своє дітище – Німецький

культурний центр у Городні. Завдяки йому наше місто знають далеко за межами України.

Усім серцем полюбив Городню, яка стала для мене рідною домівкою. І ні на яку Європу її не поміняю.

*Микола ХМЕЛЕНОК,
білорус-городнянець,
працівник центру дитячої та юнацької творчості.*

Яким буде наше завтра?

З 24 серпня 1991 року Городня почала новий відлік часу. Україна стала незалежною, розбудовувала державність.

Тяжким згадую період 90-х років. Як і по всій країні, затримували виплату пенсій, заробітної плати бюджетникам. До цих проблем у Городні додалися часті перебої в роботі, а потім і банкрутство найбільшого підприємства міста – заводу «Агат». Боляче вдарила і ліквідація навчального полку Чернігівського льотного училища. Ми опинилися в списку лідерів по безробіттю в Україні.

Незважаючи на труднощі, все-таки вдалось утримати житлово-комунальне господарство, яке стабільно надавало послуги населенню. Саме в ці важкі часи освятили відроджений Свято-Миколаївський храм. Виросли сучасна поліклініка та нове відділення лікарні. Завершили прибудову до школи №1, що зняло проблему двозмінної системи навчання. А ще звели двоповерховий житловий будинок по вулиці Волковича, спорудили дев'ятиповерхову висотку на 137 квартир...

На початку 2000-х років ситуація поступово стабілізувалася. Змінилися пріоритети як у державі, так і в людей. Набирало сил підприємництво, налагоджувалися та розширювалися торгівля, сфери побутового обслуговування, громадського харчування. Виросли десять нових магазинів і майже стільки ж переобладнали. Народилися сучасний готель і кафе, запрацювали численні відділення банків.

На базі дитячого санаторію відкрився філіал Чернігівського вищого швейного училища побутового обслуговування. Та, на жаль, протримався тільки чотири роки. Зате народжувалися малі приватні підприємства виробничого характеру – обробка деревини, металу, вироби з бетону. Все це дозволило значно зменшити безробіття в місті.

Відновленню благоустрою послужило рішення міської ради прийняти в комунальну власність громади колишній аеродром та військове містечко. Для того, щоб відстояти право на реалізацію аеродромних плит при їхньому демонтажі, міську раду втягнули в судову тяганину. Їх відбулося зо два десятка за пару літ. І всі ми виграли. Реалізація майна колишньої військової частини суттєво збагатила міський бюджет.

За 2004-2006 роки вдалося пробурити та ввести в дію дві артезіанські свердловини глибиною близько півкілометра. І коли ми тепер кажемо, що в Городні найсмачніша вода, повірте: це не просто красиві слова.

Багато зробили з повної газифікації міста, що досі на третину залишалося без голубого палива.

Дороги в центрі міста відчують себе надійно і

комфортно при асфальтно-бетонному покритті. Реконструйована центральна площа, де виросла велична статуя Покрови Святої Богородиці. Змушують швидше битися серце пам'ятні знаки воїнам-афганцям, чорнобильцям, герб міста.

При всіх негараздах не згортається індивідуальне житлове будівництво. І хоч поки що ці масиви не впорядковані належним чином, у перспективі і тут буде асфальт.

Сьогодні відновлене вуличне освітлення, де задіяне енергозберігаюче обладнання. Триває робота по благоустрою, впорядкуванню фасадів, тротуарів, парків, скверів. Безперебійно і без збитків працюють комунальні підприємства. За останні роки місто – серед лідерів по благоустрою в області.

На замовлення виконкому Київський «Діпромiст» розробив для Городні новий генеральний план забудови. Його схвалила громадськість. Закладені нові підходи до містобудування, у тому числі й зонування території. Саме життя вимагає врахування екологічних наслідків процесу урбанізації, переходу на нові енергетичні можливості та головне – створення комфортних і безпечних умов для проживання людей. Ми хочемо зробити місто привабливим для інвесторів, для туристів, відтворити національні традиції. Виходячи з таких завдань, розробили і стратегічний план розвитку на 15 років.

Ми не замикаємось у власному домі, активно ведемо пошуки сучасного досвіду в інтересах усієї громади. Так би мовити, тактовно і ненав'язливо заглядаємо в ближні і дальні сусідські двори. Мені довелося побувати в Естонії і

Польщі, Австрії й Норвегії, в Литві. Знайомився там з досвідом місцевого самоврядування. І хоча не всюди порівняння на нашу користь, часто виглядаємо значно скромніше, та не замикаємося у власній хаті, розвиваємо свій стиль самоврядування, зберігаємо власну самобутність. До нас теж їздять гості з ближнього і дальнього зарубіжжя. Дружні стосунки налагодили з естонським містом Йихви, з його мерією. Вже обмінялися делегаціями – сподіваємося, що співробітництво буде на користь громаді й надалі.

І хай навіть побіжний перелік твореного і планованого вселяє неабиякі надії в завтрашнє благополуччя благословенної Городні. Не беруся нині міряти, наскільки промислово потужним стане рідне місто, але те, що воно неодмінно буде затишним, чистим і впорядкованим домом для моїх земляків, приязною для всі гостей, дбайливою, турботливою нянькою юній зміні – тут немає для мене жодних сумнівів і вагань.

Несуть переміни часи й події. А наша Городня живе з надією на краще майбутнє.

*Андрій БОГДАН,
міський голова Городні*

...Пахне трояндами, лісом і грибами

Хочу, щоб майбутні покоління знали, яким у минулому було наше місто.

Воно потопало в зелені садів та квітів. Дуже добре пам'ятаю свій двір, зарослий соняшниками. В одному кутку буяли ожина і величезні реп'яхи, над якими кружляли метелики. Я завжди любила їх ловити. За парка-

ном у сусідів спокушав дітей гарний сад. Там росли груші, сливи, вишні, яблука, малина. Товариші охоче частували мене цією смакотою.

Красивою пам'ятаю каштанову алею, що проходила вздовж нинішньої вулиці Леніна. Як милували око ці дерева під час цвітіння. А якими милими були восени стиглі каштани. Так і хотілося притулитися до них щоким.

Від вулиці Шевченка до площі Жовтневої революції привертав увагу скверик, де у вихідні відбувалися танці під музику духового оркестру. А вулицею Чорноуса вечорами було важко вільно пройти – молодь демонструвала тут свої наряди, знайомилася. Жваво торгували цукерками, морозивом.

Споконвіку Городня славилася своїми ярмарками – влітку і восени. Мені так цікаво було спостерігати, як спішать люди, щоб не пропустити торгівлю.

У ніч на Новий 46-ий рік згоріла наша початкова школа. І зимові канікули для нас перетворилися на працю. Ми, молодші школярики, возили на санчатах цеглу від згорілої школи. Звичайно, все зробити не вдалося, але заняття розпочалися вчасно. Деякі паралельні класи об'єднали. Один з них став одночасно вчительською, канцелярією і п'ятим класом.

До війни Городня мала кілька освітніх закладів: школи бухгалтерів, медсестер, педтехнікум. По війні народились школа садоводів, музична, котра виросла у школу мистецтв. У 60-ті на очах почала мінятися моя Городня. Ударно запрацювали підприємства, якими ми

по праву гордилися: хлібозавод, маслозавод, механічний («Червоний ходар»), харчокомбінат, заготконтора. За багатьма продуктами до нас їхали і з інших районів. А картоплю заготівельники відправляли у далекий Донбас.

Незабутнім для Городні стало відкриття заводу «Агат». З'явилося багато робочих місць. А з ними – житло, дитячий садок, магазини. У цей час місто розквітало, оновлювалося. Корчувалися старі дерева, розширювалися вулиці. Площу прикрасили троянди.

Раділа обновам у місті й водночас старалася віднайти такі любі куточки старої Городні, які в душі – назавжди.

Важко уявити, яким буде наше місто в майбутньому. Може, стане великим, бурхливим чи залишиться тихим куточком для відпочинку натовплених людей? Все, про що тепер пишу, то збережена в пам'яті любима Городня мого дитинства, що пахне трояндами, лісом і грибами. А всі інші землі – дальні і ближні...

*Друзья рассказывали мне
О незнакомой стороне,
Где люди радостно живут,
Где пальмы стройные растут.
Хорош тот край,
Но знаю я,
Что это все не для меня.
Что вам сказать, друзья мои,
Ведь там же нету Городни.
Перед уходом в мир иной*

*Я попрощаюсь с ней, родной.
Последний миг с собой возьму,
Который помнит Городню.*

*Фаїна ВАХУТИНСЬКА,
педагог, поетеса,
Почесна громадянка Городні*

У ринок – на «кравчучках»

На Всеукраїнському референдумі городнянці одностайно підтвердили Акт Верховної Ради України про проголошення незалежної України. Тодішнє падіння життєвого рівня породжувало невдоволення людей, їхні численні протести, чим повнилися збори в трудових колективах, на мітингах громадськості. На долю тодішнього покоління випали нелегкі випробування, можливо, рівнозначні повоєнній розрусі.

На початку серпня 1994 року в Городню завітав Президент України Леонід Кучма. Він зупинився на площі Жовтневої революції, заглянув до торгового центру «Жевода». Леоніда Даниловича геть спантеличили порожні полиці продмагу. Продавцям він зауважив, що з такого магазину, мабуть, і миші порозбігалися. Про приїзд глави держави місцеве керівництво заздалегідь не знало, інакше бодай щось з товарів знайшли б. А тут Президент реально побачив, чим живуть городнянці.

Місто опинилося в глибокій кризі. Банкрутіли й закривалися великі й малі підприємства. Один тільки «Агат» відразу скоротив понад тисячу робочих місць. Дода-

ли безробітних військова частина, завод продтоварів, сільгосптехніка, сільгоспхімія, льонозавод. Звільненням з роботи працевлаштуватися стало нікуди. По безробіттю Городня опинилася чи не на першому місці в Україні.

З кожним днем люди втрачали надію повернутися на підприємство, якому віддали роки свого життя. Невідомо куди зникали верстати, обладнання, комунікації. Щось потрапило в металобрухт, а це аж ніяк не додавало заможності місту. Мабуть, і самі городнянці не дозріли до протестних виступів. Спустошення вершилося за їхньої свідомої чи несвідомої згоди. Чим міг зарадити Президент? В розмові з людьми він тільки й радив суворіше питати з місцевого керівництва.

Доречно додати, що дещо раніше на механічному заводі, який теж згортав виробництво, побував віцепрем'єр-міністр з питань економічних реформ Віктор Пинзеник, що добре знався на економіці держави. На зборах робітників Віктор Михайлович сумно повторював, що тепер кожний особисто має знайти справу по собі, а ініціативних і підприємливих держава, мовляв, підтримає. Простіше сказати – виживай, хто як уміє. До честі городнянців вони так і виживали – своєю працею і наполегливістю.

З чого ж почали? Для людей нібито єдиним порятунком стала праця на землі. Місцевий радгосп «Росія», як і промисловість, згортав виробництво, майно і землю розпаювали. Власники паїв тепер самотужки мали обробляти їх. Міська рада із земель запасу надавала ділянки для садівництва і городництва. Від п'яти до двадцяти соток

отримав кожен. Як ті бджоли біля вулика, закопошився народ. З лопатами і сапами йшли в поле робітники, службовці, лікарі, вчителі, пенсіонери.

В основному вирощували картоплю. Швидко навчилися утримувати худобу. Маслозавод, по суті, припинив поставляти молоко в магазини. Городнянці обзаводилися власними коровами, череда зросла до чотирьохсот голів, а це більше, ніж мала раніше тутешня молочнотоварна ферма радгоспу. Отак люди самотужки розв'язали молочну проблему.

Повертаючись у ті часи, городнянці з гумором згадують, що вони, мовляв, в'їхали в ринок на «кравчучках». Отой нехитрий візок на двох коліщатах став надійним засобом для виживання. Для багатьох нинішніх підприємців їхній бізнес починався саме з «кравчучок». Спасибі тепер кажуть Леоніду Макаровичу і за його знамените «маємо те, що маємо».

У важкі дні становлення незалежності городнянців гнітили безліч негативів: видача заробітку бартером, кількомісячні затримки пенсій, розподіл товарів за талонами, «веєрне» відключення електроенергії, злочинство з квартир і погребів, сплеск алкоголізму і зовсім невідома раніше наркоманія серед молоді. І всього цього належало позбаватися.

Скрута дала поштовх підприємництву. Серед учорашніх військових, робітників і службовців знайшлося багато майстрів із золотими руками. Чимало хто з них відкрив згодом власні майстерні.

Колись у Городні влаштовували два традиційні ярмар-

ки – на Трійцю і Покрову. З далеких країв їхали сюди купити коней, корів, вугілля, вози, мед, тощо. Тепер ярмарки стали щотижневими – по четвергах.

Сьогодні вже інші реалії. Давно звичні в кожному домі блакитне паливо і чиста вода. До речі, водії великовагових фур з Європи, що проїжджають містом у Росію й Білорусь, обов'язково зупиняться і наберуть городнянської води як сувенір для земляків. Кажуть, така цінується дорожче пального.

Усі головні вулиці в асфальті і мають реконструйоване освітлення. Молодіють будинки в пластиковому оздобленні. Замість дерев'яних парканів – металопрофільні. І вже прикмета сучасності – комп'ютери в будинках, доступний Інтернет. Діють у місті відділення чотирьох банків. Прикрашають місто новозбудовані ресторани, інші заклади громадського харчування, особливо на міжнародній трасі. Розростаємося вшир: за роки незалежності зведено 312 будинків, а це десять відсотків усієї забудови міста. Люди завжди прагнуть жити краще, і це служить стимулом для розвитку.

Вийду на світанку, пройдуся ще сонним містом. Яке ж воно гарне, чисте і привітне, умите тишею і росою. Дихається привільно, на повні груди – «будемо жити!». Як у народі кажуть? Краща пісня ще недоспівана. Кращий дім – ще не збудований, кращі роки – ще не прожиті. Тож поклонімося низько завтрашньому дню, що йде до нас.

*Михайло ЄРМОЛЕНКО,
журналіст*

* * *

Так, вони справді різні і несхожі – наші сучасники. Та поєднані єдиним – гарячою любов'ю до Городні й України. Нам зрозуміла гірка самоіронія Олександра Бендрика, що міняв країну проживання, нікуди не виїжджаючи і навіть не виходячи з дому – просто жив у такі часи і в такій державі. Нам, як і Павлу Дубровському, яtring і крає серце гірке поняття – «депресивний». Добре, що з м'яким гумором згадує не надто втішне минуле Михайло Єрмоленко. Ми вітаємо Миколу Хмеленка, що всім серцем полюбив Городню і ні на яку Європу її не поміняє. Можна тільки заздрити дочірній закоханості Фаїни Вахутинської в рідне місто дитинства, що пахне трояндами, лісом і грибами. І всіляко підтримуємо несхитну віру Андрія Богдана в світлу долю міста над Чибрижем.

А вже підростає юна зміна, якій далі нести на плечах у завтра багатостраждальну і невмирущу Городню і отчий край. Віримо, знаємо: як священна неопалима купина грітиме душі Городня на свята і в будні – повсякчас і незмінно...

Січень, 2014

Ця книга створена за ініціативи колишнього голови виконкому Городнянської міської ради народних депутатів, Надзвичайного і Повноважного Посла України Петра Шаповала та групою журналістів: Наталією Авер'яною, Станіславом Закусилем і Леонідом Якубенком.

Від задуму до виходу першого примірника минуло більше року. Весь цей час у збиранні матеріалів, пошуках фотографій, перевірці фактів авторам безкорисливо допомагали десятки фахівців – архівістів, краєзнавців, старожили Городні й палкі її патріоти. Окремі ілюстрації та матеріали автори одержали з доступних відкритих джерел та друкованих видань, інші – люб'язно надані городнянцями із сімейних архівів. На жаль, не всіх можемо згадати поіменно, але, сподіваємося, що вихід цієї книги – гідний вінець спільних зусиль.

Щира вдячність і добра пам'ять про співпрацю:

Інні Аліфіренко
Максиму Блакитному
Андрію Богдану
Раїсі Воробей
Ірині Гаврись
Олексію Кривцю
Сергію Лаєвському
Валентині Лемешко
Олені Михалькевич
Анастасії Єрмоленко
Миколі Самойленку
Ользі Смаль
Тамарі Ткаченко
Тетяні Цимбаліст

ЗМІСТ

А серце б'ється: Городня...	3
Озивається старовина.....	5
Тих днів слава не померкне.....	12
І «Колокола» дзвін.....	22
Гнівом і протестом палав повіт	36
На кремінь-крицю: буде світ!	45
І прийшов Жовтень.....	121
«Чуєш? Сурми заграли».....	138
Роки зростання.....	149
У вихорі війни	229
Відбудова: роки творень і надій	311
У поліфонії думок і оцінок	430

Художньо-краєзнавче видання

НЕОПАЛИМА КУПИНА – НАША СЛАВНА ГОРОДНЯ

Редактор **С.О. Закусило**

Технічний редактор **В.М. Лозовий**

Комп'ютерна верстка **І. В. Медвідь, О.М. Єрмоленко, Ю.П. Шаповал**

Коректор **О.В. Василенко**

Підписано до друку 20.01.2014 р.

Формат 70х100/16. Папір офсетний. Гарнітура MyriadPro

Ум. друк. арк. 28,5. Ум. фарб.-відб. 28,5. Обл.-вид. арк 36,94

Зам. 0004. Наклад 500 прим.

Видавець Лозовий В.М.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.

Серія ДК № 3759 від 14 квітня 2010 року

14005, м.Чернігів, вул. Мстиславська, 56/34

Тел. (0462) 972-661

www.lozovoy-books.cn.ua

Віддруковано ФОП Лозовий В.М.

14027, м.Чернігів, вул. Станіславського, 40